

KKK

A

KEGYESTANÍTÓRENDIEK VEZETÉSE ALATT
ÁLLÓ SZEGEDI VÁROSI RÓM. KAT.
DUGONICS ANDRÁS GIMNÁZIUM

ÉRTESÍTŐJE

AZ 1936—37. ISKOLAI ÉVRŐL.

KÖZZÉTESZI:
DR. TIHANYI BÉLA
IGAZGATÓ

SZEGED, 1937.

A
KEGYESTANÍTÓRENDIEK VEZETÉSE ALATT
ÁLLÓ SZEGEDI VÁROSI RÓM. KAT.
DUGONICS ANDRÁS GIMNÁZIUM

ÉRTESÍTŐJE

AZ 1936—37. ISKOLAI ÉVRŐL.

KÖZZÉTESZI:
DR. TIHANYI BÉLA
IGAZGATÓ

SZEGED, 1937.

JUHÁSZ ISTVÁN KÖNYVNYOMDÁJA SZEGEDEN, GIZELLA-TÉR 4. SZ.
1937.

I.

Levelek egy nagydiákhhoz a világnézetről.

Irlta: dr. Révai József.

Az igazi és tisztán megőrzött Istenhiten nyugszik az emberiség erkölcsösége. Minden olyan kísérlet, mely arra irányul, hogy az erkölcsant és az erkölcsi rendet függetlenítsék a hit sziklaalapjától és az emberi normák laza futóhomokjára építsék fel, előbb vagy utóbb az erkölcsi pusztulásba viszi az egyes embereket és a közösségeket.

(XI. Pius.)

1. Theocentrikus vagy geocentrikus álláspont.

„Nincs más kódex mint az evangélium.”

(Prohászka.)

„Isten és a Biblia nélkül nem lehet a világot helyesen kormányozni.”

(G. Washington.)

KEDVES ÖCSÉM!

Egy hitbuzgalmi folyóirat körülbelül egy éve azt az érdekes hírt közölte, hogy egy O. C. Bierens nevű amerikai pap egy, hosszú időn át nagy fáradsággal összehordott kőgyűjteményét a következő ötlet szerint rakta formába: egy gránátszínű gránitalapra (amely Krisztus Urunkat, a világ szegletkövét ábrázolja) a különböző keménységű és változatos színű köveket a Szentháromság, a hét szentség, a tizparancsolat jelképezésére hármás, hetes, tizes csoportokban helyezte el. Az egész oszlopcsoportnak azután ezt a nevet adta: Szentbeszéd kövekben. A lelkes geológus a különböző kőzetekre vonatkozó ismereteit ime a legmagasabb, legmagasztosabb és Kant szerint is legfontosabb ismeretnek: az igaz Istennek ismeretére tudta vonatkoztatni és ennek az örök érvényű igazságnak alája is tudta rendelni. Ha meg-megcsodálsz egy-egy klasszikus oszlopot, vagy oszlopfőt még romjaiban is, ha néha percekig el tudsz nézni egy-egy képet, mely Hellasz vagy Róma hajdani közsépségét varázsolja lelki szemed elé, mennyivel inkább illik elgondolkoznod ezen az érdekes kőalkotáson, amely az örök magasságokra utaló, leg-

magasabb csúcsok ásvány- és kőcsodáit a föld sarával közeli rokonságot tartó lágyabb anyagig annyi mindent föl tudott használni egy istenes célgondolat illusztrálására. Az alap, amelyen az erkölcsi világnak állnia kell, Krisztus, akiről a Szentírás mondja: „Nincs más alap, mint amely vettetett: Krisztus.” (Kor. I. 3.) Ő a törvényt, a kinyilatkoztatott ószövetségi törvényt nem lerombolni, hanem beteljesíteni jött. (Szt. Máté evangéliumának 5. fejezetében nézz utána!) A tizparancsolat is bele van építve a krisztusi törvényhozásba, mint annak egyik tartó oszlopa. Prohászka szerint: A társadalom, mely ma fönnáll, tizparancsolaton épült. . . „Amennyiben a mai társadalom rendet vall, az a rend a tizparancsolat rendje.” A *Törvényre* sokszor utal az Úr Jézus, többek között így: „Könnyebben múlik el Ég és Föld, mintsem a törvényből egy pont elveszen.” (Luk. 16. 17.) Ugyancsak Ő mondja, hogyha valaki csak egyet is fölbont e legkisebb parancsok közül, az a legkisebbnek fog hívatni a mennyek országában. (Mt. 5. 19.) Államok, társadalmak, kisebb-nagyobb közületek és egyének sorsa azon fordul meg, hogy tekintik-e összes intézményeik átjárására hívatott kovásznak az Ő igéit vagy pedig elvetik. Szent Péter első levele (2. fejezet.) szerint „Járuljatok hozzá, mint élő kőhöz. . . mint élő kövek épüljétek föl rajta lelki házzá. . . Az írásban áll: Ime, kiválasztott, értékes főszegletkövet tesztek le Sionban; és aki abban hisz, nem fog megszegyenülni. Nektek, tehát hívőknek, ez tisztesség, a nem hívőknek pedig ez a kő, melyet az építők elvetettek, szegletfejévé lett és botlasköve és botránysziklája azoknak, akik megütköznek az igén és nem hisznek benne, amire pedig rendeltettek.” Amit a galileai halászból Krisztus első földi helytartójává lett apostol itt mond, azt a világtörténelem folyását szemmel tartó bölcs más szavakkal ugyan, de lényegében ugyanúgy mondja: „Christus ist in die Welt getreten, kein Volk kann sich dem Christentum gegenüber gleichgültig verhalten, jeden hat zu ihm Stellung zu nehmen.” (J. Görres.) Ezt ma, a világnézeti harcok klasszikus korában, minden gondolkodó főnek látnia kell. Nincs túlzás abban a megállapításban, hogy az egész világtörténelem ma válaszütra került. Ha a régi történelmbölcsele, a „Civitas Dei” írója, szemtanúja lehetne a mai zavaros világképnek, bizonyára odasorakoztatná a két ellentétes pólusról, a Jeruzsálemről és Babilonról szóló érvei közé a ma már nyíltan dülő világnézeti harcot, amely szinte apokaliptikus méreteket öltött. Krisztus Urunkról és az ő misztikus testéről már az agg Simeon megjövendölte, hogy jel, amelynek ellene mondatik. Az az ellenmondás már ott hangoskodott a zsidók ajkán, akiknek az Úr Jézus nem egyszer szemükre vetette, hogy ha igazat szól, miért nem hisznek neki; hogy földiesen gondolkodnak, hiszen még atyafiai sem hittek benne. Olvasd el erre vonatkozólag különösen Szt. János evangéliumának első fejezeteit. „Civakodás támadt a seregben miatta.” (In. 7–43.) Még mennybemenetele előtt is tanítványai „látván őt, imádká, némelyek pedig kételkedének” (Mt. 28–17.)

Éz a földies gondolkodás, a jelen-világi szempontok szerint való igazodás állandó ellenlábasa a Megfeszített igazi hívőseregének is. A Mester előre mondtá, hogy ha őt üldözték, őket, akik majd nem lehetnek különbek Mesterüknél, szintén üldözni fogják. Ott

sötétlett ez az ellenmondás már az apostoli időkben különböző ellenkezések alakjában, amelyek századok mulva eretnekségre vezettek, amennyiben az Egyházat, melyet az apostol az igazság oszlopának és szilárd alapjának mond, (Tim. 3—15.) elhagyták, hogy a maguk ingatag és téveteg nézetét állítsák a dogma helyébe. Egy nagy elme, Goethe nem hiába mondja, hogy az egyháztörténelem a tévedések története. Már a XVI. század nagy vallási forradalma előtt is sok bajt okoztak a kisebb-nagyobb eretnekségek, amelyeket már Szt. Judás apostol levele igen találóan jellemzett, mint vad tengeri hullámokat, melyek a saját gyalázatukat tajtékozzák ki. Az u. n. reformáció idején pedig egy reformátor azt írja, hogy ezután majd azt olvassák ki a Szentírásból, amit beleolvasnak. Egyes kitételek elvetéséből szükségképen baj lett, aminthogy az egyetemes papságról szóló tanítás előbb-utóbb az egyetemes királyságról vagyis a népszuverenitásról szóló tant termelte ki, — mint XIII. Leó pápa megállapította. Az utána következő korok tévedéseit a tudósok egy része Rousseau és Marx tanításából vélik levezethetőnek. Luther — mondják — a katolicizmus ellen támadt a XVI. században, Rousseau a kereszténység ellen a XVIII. században, Marx pedig Isten ellen a XIX. században. Tehát a vallási forradalomból jó két század múltán politikai, ebből pedig a Marx-féle kommunista kiáltvány alakjában, (1848-ban) a társadalmi forradalom bontakozott ki, legalább is főbb vonalaiban. Hogy gondolkodó fők mennyire előre látták azt a nagy erkölcsi és ennek okaképpen azt a nagy világnézeti zűrzavart, amelyben mi élünk, arra legyen elég Fr. Nietzsche híres „Gott is tot!“ szállóigéjére utalnom, mint amely épolyan pregnánsan fejezte ki a németeknél bekövetkezett elkereszténytelenedést, mint akárcsak pl. a frániáknál a hitetlen E. Renannak levele, melyet Cherbulliez íróhoz intézett, mikor az akadémikus lett: „Meg tudta figyelni — írja — a lélektani fejlődésnek a kiváló óráját, mikor az emberek még érzik a régi hitnek erkölcsi erejét, anélkül, hogy hordoznának annaktudományos bilincseit? Tudunkon kívül nagyon gyakran ezeknek az el nem fogadott formuláknak köszönjük eredményeinket. Árnyékból élünk, uram, egy üres vázának az illatából. Utánunk pedig az árnyéknak az árnyékából fognak élni. Olykor félek, hogy alapnak kissé gyöngé lesz.“ (ldézi Szalay Jeromos a francia katolikus föllendülésről szóló könyvében.) Hasonlóképpen vélekedik nagy kortársa is. A híres pozitivistá esztétikus, H. Taine szerint: „Mi csak élünk egy hitből, mely már nem volt a mi hitünk, amelyet elvesztettünk, eltékoztunk. De vajjon miből élnek majd unokáink?“

Ezek a klasszikus jóslások, melyek sajnos, nemcsak Európa két vezető nemzetéről és nemzetének szóltak, rövid néhány évtized alatt teljesedtek is, még pedig Európa Keletén az orosz bolsevizmus, Nyugaton pedig a példátlan spanyol keresztényirtás alakjában, amit egyébként Donoso Cortes is előrelátott a XIX. sz. derekán.

Hogyan lehetséges ez? — kérdezd talán. Sok magyarázat helyett arra a spártai anekdotára utalok, melyet már az ókorban följegyeztek. Azt kérdezte egy vezető emberüktől egy idegen, hogy miért nem változtatják meg a spártaiak az államformát. És tudod, mit felelt lakonikus rövidséggel a kérdezett? „A spártaiaknál a törvény

uralkodik az embereken és nem az emberek a törvényen." Ha a civilizált európai népek kitartottak volna a Szentírás mellett, amely azt tanítja, hogy Krisztus az alpha és ómega, hogy Krisztus győz, uralkodik az idők végéiglen; ő ugyanaz tegnap és ma és mindörökké; ha százszázalékra komolyan vették volna az Ő tanítását; „Az én igéim élet és igazság”, vagy: „Ég és föld elmúlnak, de az én igéim el nem múlnak” (Máté 24. 35.); ha a nagy vallási forradalmárok ellenére is, azt a hamisítatlan Krisztust és hamisítatlan krisztusi tant elfogadták volna, akit és amelyet az Egyház és annak feje hirdetett és hirdet, akkor ez a zavar sem elméletben, sem gyakorlatban nem következett volna be. Nagy gondolkodók a nagy veszély előérzetében még nyomatékosan rá igyekeztek mutatni a kereszténység minden irányú fölényére. Goethe, aki korának, sőt egész Európának legnagyobb szelleme volt, Winckelmann archeologusnak ezt írta: „Gott war zum Menschen geworden, um den Menschen zu Gott zu erheben.” Másutt meg: „Bármennyit haladjon is az emberiség, Krisztust többé nem szárnyalhatja túl.” Az egyes emberekről megállapította, hogy csak addig produktívek, míg vallásosak. De az egyes korokról is ezt kénytelen megállapítani. Miután kifejtette, hogy a világtörténelem legmélyebb tárgya a hit és hitelenség harca, megállapítja, hogy a vallásos korok dicsőségesek, fölemelők és a maguk idejében is, az utókorra nézve is termékenyek, míg a vallástalan korok, talán ideig óráig tartó csillogás mellett is meddők. Chamberlain a „Grundlagen des XX. Jahrhunderts” című munka szerzője, néhány évtizeddel később veti föl a kérdést: „Mondjátok egy kort, amelynek ne lett volna nagyobb szüksége Krisztusra, mint egy falat kenyérre.” Kortársa, a francia Pierre Loti, első művében talán egy egész korszellemnek a szócsöve volt szkeptikus fölfogásának és az ezzel járó sivárságának a föltárásával: „Élet-elvem mindig annak megtevése, ami kedvemre van, ellentétben minden erkölccsel és társadalmi fölfogással. Nem hiszek sem egyben, sem valamiben; nem szeretek sem egyest, sem valamit. Nincs se hitem, se reményem. . . Nincs Isten, nincs erkölccstan. Megpróbáltam keresztény lenni, de nem birtam.” Egyik későbbi művében azonban már a Szahara homokja alatt az eltemetett vizek zúgása hallik: „Ó Krisztus, ó Szentszűz! . . . Mi, akik elvesztettünk titeket, sírva csókoljuk a porban lábatok nyomát.” Majd szentföldi útleírásában: „Keressétek Őt (t. i. Krisztust). Próbáljátok meg! Mert önküle nincs semmi!”

E három protestáns (Goethe luteránus, St. Chamberlain anglikán, Pierre Loti hugenotta ősök ivadéka, tehát kálvinista volt), halld Gárdonyi Gézáét: „Ha Istened van, mindened van; ha Istened nincs, semmid sincs és nem is lesz.”

Ez a léleknek, a magyar léleknek a szava és hódolata. Visszhangja Augustinus híres vallomásának a „cor inquietum” örök istenvágyáról és Istenben való megnyugvásáról. Egyébként egy verset is közlök az ő tollából erre vonatkozólag:

„Egy vén révésznek ócska csónakán
 Űlt hat tudós. És ezt beszélgeték:
 Hogy nincsen Isten és hogy hisz a nép!
 A csónak roppant. Szólt a vén: „No lám.

Ha tudnak úszni, hát most ússzanak!"
 „Jaj Istenem!" — kiáltott mind a hat.

Kontrasztnak egy szkeptikus költőnek a versét iktatom ide, mely az iránytűt vesztett hajós kétségbeesését juttatja eszünkbe. A Prohászktól „istentávol“-nak mondott lelkület klasszikus példája is egyúttal ez a Nietzsche-vers:

„Vom Meer verlor geschieden
 Die Woge ihren Frieden;
 Nun brodel't hier als Quelle,
 Rollt hin als Stromes Welle.
 Frei ist's oder gefangen,
 Ein Seufzen — Heimverlangen,
 Ein ruhlos sich Verzehren
 Nach grundlosblauen leeren,
 Nach uferlosen Meeren.“

A tengertől elszakadt és békéjét vesztett csöpp a lélek, amelyik azonban egyre vágyódik a partatlan és feneketlen kék tenger után. Ezzel kapcsolatban a német népbölcsesség szavai kíváncsoznak ide mindjárt: „Ohne Gott heimatlos. — Ausser Gott arm und bloss — Mit Gott reich und gross“. „Fr. Nietzsche aki egész generációknak elcsavarta a fejét, halála előtt mégis a következő megrázó, vallomást tehette:

„All meine Tränenbäche
 Laufen zu Dir den Lauf
 Und meine Herzensflamme
 Dir glüht sie auf.
 O komm zurück,
 Mein unbekannter Gott,
 Mein höchstes Glück!“

Az általa ismeretlennek mondott Isten ennek a tépett lelkű és bomlott idegzetű antik szépségimádó modern pogánynak talán mégis kinyilvánította magát, mint ahogy az athénaebeli „Ismeretlen Isten“-nek állított oltár egy Szt. Pálnak ajkait készítette apostoli szavakra. Egyébként a magyar irodalmi párhuzamot Kosztolányi Dezsőben látom, aki titánkodó kedvében így írt még fiatalon: „Légy jó anyám, örök sötétség!“ Később pedig a betegágyon:

„Csak téptem a kendőt síró szemeimről,
 Örökre csak téptem. De a végső percben,
 Ha leszek s nem leszek, ugye majd feloldod,
 Isten!“

Ezek a talán hosszúra nyúlt sorok némi bepillantást engednek abba az Infernóba, amelybe a paradicsomot megunt és a tudás fájának gyümölcsét megízlelő lázadás szelleme, majd később a modernkedés szükségképen jutott. De úgy érzem, nem volna elég világos a kép, ha egy ilyen nemzetközileg bálványozott francia írónak a soraiból is ne idéznék. Anatole France, aki irodalmi köntösbe, tehát megejtő szép szavakba burkolt szkepszisével egész nemzedékeket

rontolt meg, így ír élete vége felé: „Ettem a tudás fájának gyümölcséből és hamu-iz maradt a számban. Amióta megismertük a Föld helyét a mindenségben, igen kicsinek találjuk azt. Beláttuk, hogy a Föld nem egyéb, mint egy sárcsepp és ez felette megrázó ránk nézve. Büszkeségünkben egy szót sem akartunk szólni, de belesápadtunk. . . Nincsenek már reményeink és nem tudunk már hinni abban, ami apáinkat megvigasztalta. S végül nyomorúságunk betelözéséül az élet anyagi viszonyai is jobban nehezdednek ránk, mint azelőtt. . . . A hittel és reménnyel együtt elvesztettük az irgalmasságot is. És e három erény, mely mint a Szentszűz képével díszített három hajó, a szegénylelkeket vitte az élet óceánján, elsüllyedt ugyanabban a viharban. Ki hoz nekünk új hitet, új reményt, új irgalmasságot?” Ez a modern vakság emlékeztet a jerikói vakéra. Ez azonban nem Jézus, Dávid fia nevét kiáltotta, hogy adja meg neki a látást; ennek a vakságnak nem volt még Crédója, sőt a Crédónak a szándéka sem. Ahol ez a vágy akármennyire homályosan élt és legalább az igazság őszinte keresése alakjában megvolt, ott modern formában megisméltődött. Szt. Ágoston esete: „Ubi inveniri veritatem, ibi inveniri Deum meum”, hiszen ugyancsak ő mondta: „Nullo modo occidet veritas.” Az igazságot nem lehet sem megölni, sem kiölni örök időre, legföllebb csak elködösíteni a filozófia bűbájosságával, vagy a bűn körmönfont szofizmáival. (Bizonyára ismered Chateaubriand esetét, aki egy istentelen társaságnak odavetette, hogy ők is hinnének, ha a bűnösségük engedné.) Őszinte igazságkeresők ebben az ateisztikus és agnosztikus atmoszférában is rátalálhatnak több-kevesebb nehézség árán az igazság útjára és az igazság útján magára az Úrra, aki mondta: „Az én igéim élet és igazság. . . Én vagyok az út, igazság és élet.” E. Renannak, a kispapból lett hitetlen tudósnak unokája E. Psichari, jóllehet nem részesült vallásos nevelésben, még — sem zárkózott el a kegyelem elől, Mikor Afrikában szolgált, mint katonatiszt, Sidia nevű tisztiszolgája ezzel a kérdéssel fordult hozzá: „Uram, mit tartotok ti, nazarénusok, Isa (Jézus) felől?” „Ránéztem — írja a költő — és egy pillanatig sem haboztam. Isa — mondtam — nem próféta, hanem Isten Fia. Ezzel elmondottam Sidiának az apostoli hitvallást. Elszorult a szívem, a szemembe könny tolt. Mert hát volt-e jogom ahhoz az imádásra méltó történethez? Szabad volt-e nekem így beszélnem az Úr Jézusról anélkül, hogy hinnék benne? Sidia — folytattam — most tudod ki a keresztények ura? Tudd meg, hogy mi keresztények szívesen odaadjuk érte életünket. Tudd meg, hogy mind az az erőnk, amelyet csodálsz, tőle jön, s hogy mi Őhöz állandóan mint szeretett Atyánkhoz fordulunk. A legkülönösebb lelkiállapotban voltam akkor, mert nem hittem, hogy Jézus Krisztus az Isten Fia és nem tudtam imádkozni. És mégis szívem mélyéből beszéltem, úgy látszik, nem vétettem az igazság ellen. Ebben a pillanatban tudtam, hogy hazudtam, de tudtam azt is, hogy jobban hazudtam volna, ha nem vallottam volna meg Istenemet.” Néhány évvel később, mint buzgó katolikus halt meg a világháborúban, aki megtérésétől kezdve a nagyapjától okozott lelki kárt igyekezett tőle telhetőleg jóvá tenni. Síremlékét a párizsi Trinitében láttam. — A Szentírás szerint a Lélek ott lengedez, ahol akar (In. 3. 8.). Aki mint az egyház legidősebb leányának, a hajdan

katolikus Franciaországnak fia, Európában nem találta meg hitét, ime a forró afrikai homokban, egy régen eltemetett keresztény kultúra romjain talált vissza Istenéhez.

Hermann Bahr, a nemrég elhunyt osztrák író, szintén hazatalált, hosszú tévelygés után: „Um der Wahrheit willen ging ich an den Altar zum Empfang des Allerheiligsten. Ich wollte wissen, ob denn nirgends Wahrheit ist. Und mein Glaube ward nicht züschanden. Mein Gebet ist erhört, meine Menschenwürde gerettet. Ich finde in Gott all mein Verlangen gestillt, meine wilden Wünsche schwiegen in Gelassenheit und siehe, da wurde mir kund, wie man wissen muss.“ Figyeld meg a „credo ut sciam” fölfogás modern, sőt örökemberimegnyilvánulását. P. Claudelszerint is az ember úgy bánhatik gondolataival, ahogy éppen akar; ugyanazokkal a gondolatokkal egy időben a tagadáshoz és az állításhoz is juthatunk el. „Vele párhuzamosan az ürességben, az abszolút tagadásban megrekedt világnézet egyik orosz képviselője, az öngyilkossá lett A. D. Jurevics költő és filozófus hátborzongató filozófiájából közlök — elrettentő például — néhány sort a „Gral” c. folyóirat ismertetése alapján. „Bennem és körülöttem minden csupa űr. Ismeret, célkitűzés, érzelem, nézet, valóság — minden eltűnt, feledésbe merült, kialudt, kiszáradt, fölbomlott. . . „Und immer ist es seinsleer, hoffnungsleer, zukunftsleer, erdleer, dingleer, zweckleer in mir und um mich herum. Heil Dir, nirgends versagende Leere!” Fiam, én jártam kőszivatagban, ahol kövön kívül itt-ott néhány hitvány fűszál és csenevész bozótféle volt csupán. De úgy érzem, az a sivár hercegovinai táj kert volt ahhoz a kétségbeejtő, mondhatnám pokoli lelkülethez képest, mely ennek a 26 éves korában halálba ment orosz embernek a szívében szaharai homoktengerként pusztított. Elhisszük-e neki, hogy az űrnek a filozófiája: „Grundlegung einer Synthese des Seins” akar lenni. Üresség és szintézis — fából vaskarika.

Miért írom le ezeket az ad absurdum eljutott szörnyűségeket? Azért, hogy visszatartsalak még a felénk vezető útra való lépéstől, sőt annak gondolatától is. Goethe „Zauberlehrling”-je minden időre szólóan megmutatja, hogy milyen könnyű valamit felidézni és mennyire nehéz, sokszor épséggel lehetetlen megfékezni a felidézett demont. A lejtőre való térés esetén voltaképpen csak az első lépésnek vagyunk teljesen urai, a másodiknál már szaladunk, a harmadiknál rohanunk, a negyediknél talán már zuhanunk és nyakunkat szeghetjük. Ezzel az óvással zárom levelem. Cave tibi!

2. Támadás a hatalom nevében.

Az Isten tízparancsolata és az anyaszentegyház öt parancsolata nem egyebek, mint az Evangélium szabályaihoz való végrehajtási utasítások. Lelkiismeretes megtartásuk minden egyes ember számára a tervszerű önfegyelem, az erkölcsi nevelés és a jellemképzés összehasonlíthatatlan iskolája.

(XI. Pius.)

Azt írod, hogy nagyon sötétnek látom a helyzetet, valósággal a „Schwarzseher” sötét szemüvegén át. Mintha bizony Te, aki már

belekóstoltál az irodalomba, sőt a filozófiába is, nagyon meg tudnád különböztetni a szellemeket, hogy „Éljen Krisztus Király” csatakiáltással vonul-e föl egy tábor, vagy pedig a modern antikrisztus merőben jelenvilági vagy épenséggel pokoli indulójával-e. Ma már csak két front van lényegében: hívők és hitetlenek, a vallásos hit alapján állók és az istentelenek frontja. Minden más, vagy felemás világnézet előbb-utóbb ide, ezek egyikébe fog torkolni. Te persze kétkedve rázod erre a megállapításomra a fejedet. A nemzeti önérzetben szerfelett megerősödött és a nemzetközi viszonylatban is egyre nagyobb dinamikával felvonuló német birodalomra gondolsz, mint amelynek nem árt egyelőre az, hogy Krisztus Urunk képének helyére, — mint lapjaik nagybüszkén jelentik — sokan Hitler Adolfét helyezték és hogy vezérebereik egymásután jelentik ki, hogy ők csak a német népben, a német vérben, az északi fajban hisznek. *Distinguendum est!* Amit ezek a germánok nagy magabizással világgá kürtölnek, az részben kór —; részben kortünet. Kortünet az az erős nemzeti érzés, mely a vesztett háború utáni elnyomatásra és másfélvtizedes guzsbakötésre természetes reakció. Erre a németiségre a maga egységessé lett és részben erős nyomással egységessé tett föllépésével, csak csodálattal nézhet a pártokra és társadalmi osztályokra atomizált és sok helyütt anarchia felé rohanó világ. De a gondolkodó már ott látja az alapon egyre feltűnőbb világnézeti elferdülést, azt a hittel és sokszor a tudománnyal is összeegyeztethetetlen „*sic volo, sic iubeo*” parancsuralmat, amely hamarosan meg fogja változtatni a világnak a német tudomány elfogulatlan-ságába és szolidságába vetett bizalmát és az előtte való önkéntes meghódolást, — hiszen „*Germania docet*” szállóige volt a háborúig, — amikor újra meg újra olvassa, hogy egy pártnapon egyik főemberük odanyilatkozott, hogy az ő egyedül üdvözítő hitük a nemzeti szocializmus, amely nem tűr más hitet maga mellett, vagy amikor azt látja, hogy a „XX. század mythosa” c. könyv szerzője, jóllehet nem céhbéli tudós, a hivatalos hatalom minden eszközével tudja ledorongolni a tudomány nevében fölhangzó ellenvéleményt. Sok szó helyett csak arra utalok még, hogy a brémai igazságügyi palota faláról 1936. decemberében kalapáccsal levették az Isten tízparancsolatát hirdető felíratot, mely századok óta hirdette, hogy ezen alapul a jog és igazság. A „Magyar Kultúra” azt írja ezzel kapcsolatban: „Íme a germán szellem nyilván nem szorul többé a tízparancsolatra. Sem azokra, melyek Istenre vonatkoznak, sem azokra, melyek az emberi társadalom rendjét és jólétét szolgálják. Tehát nem kell, vagy nem érdemes többé a szülőket tisztelni, nincs többé szükség a gyilkosságra, rablásra, paráznaságra vagy hamis tanúságra. Hogy a tízparancsolatot a Harmadik Birodalomban mi fogja pótolni, azt egyelőre még nem tudjuk, de következtethetünk a jövőre. Az első parancsolat helyébe valószínűleg az kerül, amit Walter Gross már egyszer így formulázott meg: „A nemzeti szocializmus a te urad, istened, idegen isteneid ne legyenek őelőtte. Az ünnepek helyét a hírhedt Darré-féle paraszt-kalendárium fogja pótolni, mely már évek óta pótolni akarja a keresztény ünnepeket, pogány ünnepekkel. „Ez már csak nyílt beszéd?” Kinek fülei vannak a hallásra, hallja meg ezt az istenkáromlást, amely sajnos nem elszí-

getelt jelenség annál a népnél, amely ma választott népnek tekinti magát és kezét immár az Ég ellen is emeli a vérbeli magasabbrendűség képzelt jogán! Az a forradalom, amely a XVI. század második felében az Egyház tekintélyét és a keresztény hit magyarázatára való kizárólagos jogosultságát kikezdte, hogy egy szubjektív hitet állítson a helyére, az évszázadok során ime eljutott a tömegek elkereszténytelenedéséhez, a hús és vér imádatához: az egyedül igaz Isten helyett. Teljesedett ezen a népen Szt. Ágoston megállapítása: „Minthogy, Uram Istenem, nem akartam azt, amit Te akartál, szükségképpen odajutottam, ahova magam sem akartam.” A gáton az első vágást a francia pozitivistá Comte szerint is Luther Márton vallási forradalma tette. A többit elvégezte maga a gyarló emberi természet, amelynek abszolút rosszaságát a vallásalapító hittételnek hirdette ugyan, de mégis fölszabadította, ahelyett, hogy megzabolázta volna. Hit és erkölcsstan dolgában vigyázz az integritásra! Ne engedj lealkudni belőle semmit! Minden bűnre csábító kísértésben az Isten ellen lázadásra való bujtogatást láss! Erre az esetre mindig gondolnod kell és készenlétben is kell tartanod néhány üdvös ígét, mint pl.: „Engedelmeskedjete az Istennek, az ördögnek pedig álljatok ellent és futni fog tőletek.” (Szt. Jakab levelében). Szent hitünk igazságait tekintsd drágagyöngyöknek, amelyekről még a legkisebb darabkát sem szabad letörni, mert különben az egészet a törés veszedelmének találod kitenni. Minden bűn voltaképpen egy ideig-óráig, vagy éppenséggel csak pillanatig tartó elfordulás Istentől, amennyiben parancsait áthágod. P. Roh S. J. szavai szerint az istentelenek csak azért igyekeznek a Crédón rést ütni, mert a hitvallás hátterében ott van a tizparancsolat, tehát az erkölcsi törvény. E kettőnek az összefüggése évszázadokon át magától értetődő sarkigazság számba ment. Az eretnekségeken kiütököző erkölcsi bajok még szembetűnőbbé tették azt, hogy az erkölcsstan nem autonóm, hanem heteronóm, v. i., hogy a vallástól veszi indítékait és szempontjait. Nem is volt a humanizmusig nagyobb állandó jellegű baj. Mikor azonban a huminizmus nyomán az ember központba helyezéseével elég gyorsan hominizmus lett, ez a magát törvényhozóvá tett ember a maga képére, a maga elgondolása szerint csinálta meg a maga törvényeit — Macchiavellitől Leninig. Az utóbbi, talán hallottad már, azt vallotta, hogy az, ami pártjára előnyös, tehát a bolsevizmusnak kedvez, erkölcsös, ami hátrányos, az erkölcsstelen. A történelembőlcselő valószínűleg könnyen megtalálja az összefüggést a népfelség elve és a között a szakutca között, amelybe ez az elv manapság nyilvánvalóan jutott. Hasonlítsd össze például a híres Szt. Páltól eredő tételt: „Non est potestas nisi a Deo” (Róm. 13.) a mai demokratikus alkotmányokkal! Ezek az ír alkotmány kivételével a közhatalomnak a néptől való eredetét hangsúlyozzák. A két fölfogás közt tehát Ég és föld a különbség. Ha az emberek jobban hajlanának az angyali, mint az állati természet felé, ez talán nem lett volna annyira szembetűnő bajok forrása, különösen akkor nem, ha a keresztény vallást állandó korrektívumnak elfogadták volna és az egész vonalon kellőképpen szóhoz engedték volna. Csakhogy nem így történt! A szuverén lett nép az Úristentől is igyekezett magát függetleníteni és annyit lazított

az erkölcsi kódekszen, hogy ma már alig tartott meg belőle érdemes mennyiséget. Csoda-e tehát, ha ma már a demokrácia válságáról beszélnek mindenfelé? Egy francia képviselő, Fernand Engerard nyilatkozata talán többet mond sok szónál: „A világ legdemokratikusabb nemzetének tartanak bennünket, de végre már egyszer őszintén meg kell mondania valakinek, milyen tévedésen alapul ez a félreértés. Hosszú pályafutásom alatt rengeteg tapasztalattal gazdagodtam s végül kinyíltak szemeim. Megértettem azt, hogy képviselőink korántsem szolgálják a nép érdekeit, mert testül-lelkestül lekötelezettjei bizonyos titkos hatalmasságoknak, akik a képviselők megválasztását közvetve, vagy közvetlenül elősegítették, vagy pénzelték. A francia képviselő egyszerű függvénye a hatalmas párt-császárok szűkebb vezérő bizottságainak, amelyek a korteskedés munkáját végzik helyette. Ellentétben az amerikai és svájci néppel, a francia választó nem rendelkezik azzal a joggal, hogy a végső döntés szavait hallassa alkotmánya és törvénye ügyében, sem azzal, hogy befolyást gyakoroljon az államfő megválasztására. Demokráciánk a papiroson elég fejlettnak látszik, de gyakorlati megvalósítása elszomorítóan kezdetleges.” Ezek a fölpanaszolt bajok csak súlyosbodtak az újabb herezisszámba menő nemzetiszocialista eszmék diktatórikus formában történő térhódítása óta. Ezekben t. i. a faj és a vér jogán, szóval a biológiai alapon magyarázott néplétség külön világnézet, sőt külön vallás jellegével igyekszik a jogait magyarázni és szilárdítani. A németek ezirányú túlkapásait XI. Pius újabb enciklikája bélyegezte tévedésnek. P. Varga László (a nacionalizmus erkölcsi értéke c. cikkében) írja: „Új vallás jött, melynek látható istene a nép, az állam, vagy a faj: pontifiksze a vezér, papsága és szerzetesei pedig a politikai párt válogatott rohamcsapata; dogmái a vezér kijelentései, hittitkai a Föld, az imperium, a faj, a vér és hagyomány mítosza; egyetlen erkölcsi parancsa föltétlen életáldozat a párt és a nemzet ügyéért”. (Magyar Kultúra 1937. 2. sz.) Nem kell hangsúlyoznom, hogy hazánkat és hazánk fiait szeretnünk kell, de az Úristent az értékelésben az első helyen meg kell hagynunk és nem szabad földi dolgoknak az első helyre helyezésével semmiféle bálványozást üznünk. Lehetsz lángoló hazaszeretettel eltelve — arra is igyekszünk nevelni az ifjúságot —, de az értékek hierarchiájában az első hely nem a hazát, nem a fajt, nem a vért, nem a párt, sőt még csak nem is a család, vagy egyén érdekét illeti, hanem az Úristent. „Idegen Isteneid ne legyenek!” Lacordaire atya idevágó szavait jegyezd meg jól: „A haza szeretete az egyház szeretetével karöltve az emberi szív egyik legszebb és legszentebb érzése. Ha valamikor előfordult, hogy az egyik ellenségévé vált a másiknak, akkor az az én szememben a legnagyobb szakadást jelenti, amellyel a Gondviselés itt a földön próbára tesz bennünket. A haza olyan a földön, mint a mi egyházunk a jelenben és az Egyház a mi hazánk az örökkévalóságban.” Az idézett cikk szerint éppen ezzel becsüljük meg igazán a nemzeti eszmét, hogy kellő helyére tesszük. „A keresztény erkölcsstan Szt. Tamás tanítása szerint azt írja elő, hogy az istenihez valamiképen hasonló kultusszal vegyük körül népünket és a hazát. Ennél magasabban emelni a patriotizmus eszméjét nem

lehet. Nem csak Isten, hanem a nemzet ellen vétének azok, akik föltétlen öncélúságot tulajdonítanak államnak, vagy nemzetnek, mert e nagyszerű javainkat kiszakítják a végtelenbe és örökkévalóságba kapcsolódó értékekből és igen nagy mértékben csökkentik. Kitészik ebből is, hogy a nemzeti érzésnek mélyebb, szentebb és maradandóbb alapot nem vehet senki, mint a kereszténység. „Ma nem a faj, nem a föld, nem a nyelv, hanem a lélek a fontos. — Ezt a nemzetet nem lehet sem fajhoz, sem nyelvhez, sem földrajzi határokhoz szabni, vagy politikai rendszerbe kapcsolni . . .” A nemzet nem nyáj, melyben csak egy gondolkodik: a Führer.” Ezt az idézetet Ravasz László, református püspöknek egy előadásából közlöm, kiegészítésül a fent és az itt mondottakhoz.

„Ég és föld között repülök,
Istent és hont zeng dalom.
Innét van, hogy elmerengvén,
Az eget édes honomnak,
A hont édes szép egemnek
Oly szent kéjjel gondolom.”

Így zeng Mindszenty Gedeon. Ugyancsak ő mondja:

„A Krisztus-eszme világot ölel,
De a világon első a haza!”

Vörösmarty meg így: „Mi a világ nekem, ha nincs hazám!” Aból a fölfogásból azonban: „Extra Hungariam non est vita” szük-ségképen engednie kell az egyes embernek is, az egész nemzetnek is. Ez az ideológia a nemzeti vallás és a turánizmus alakjában kísért ma. „A sok túlzás közül, mit a világban láthatunk, az a legnagyobb, hogy egyesek a lángoló hazaszeretetet jelszava alatt a nemzetet akarják mindnek fölébe helyezni. Ez a nacionalizmus ellensége az igazi békének és haladásnak . . . Nem a hazaszeretetet kell elítélni, hanem egyeseknek ezt a fanatizmusát, amely miatt olyan eszközöket alkalmaznak, melyek pusztulásba viszik a világot. Ha a katolikus hit parancsai szerint neveli meg haza- és faj-szeretetét valaki, akkor bizonyára megtalálja azt a krisztusi elvet, hogy a test nem használ semmit, a lélek az, ami élte” — írja XI. Pius, vagy Szt. Pál megfogalmazásában: nincs különbség zsidó és görög között. (Róm. 10., 12.) A nemzeti vallás képtelen voltáról egyébként A. Manzóninak van egy igen találó megjegyzése, melyet zsinórmértékül elfogadhatunk mi is. „A szó „nemzeti vallás” — írja Gondolatok a vallásról c. művében — az emberi elmének leg-sajátosabb és legvégzetesebb tévelyedéseit fejezi ki. Nem tudom, mit szólnak olyan dologhoz, amelyet úgy ajánlanak számomra hit gyanánt, hogy már nevében benne van az igazságnak és helyes-ségének teljes hiánya . . . Jellemző ugyanis az igazságra, hogy az mindenki számára igazság. De aki azt mondja „nemzeti vallás”, az annyit mond, mint „vallás egyesek részére” vagy pedig azt kívánja, hogy higgyek valamiben, ami nem igazság. Követelhet-e ilyesmit az értelem? Súlyedhet ennél mélyebbre?”

Megdöbentő — írja Raffay Sándor, evangélikus püspök, — hogy a Harmadik Birodalom intézményeivel együtt le akar térni a kereszténység alapjáról. Más fundamentumot vet, mint amely vettetett Jézus Krisztusban. Megdöbentő, hogy a birodalom egyik minisztere, Kerrl, aki az egyházi, illetőleg a vallási ügyek élén áll, hivatalosan és nyilvánosan kijelentette, hogy Hitler új isteni kijelentés letéteményese, aki egyedül jogosult a vallási alaptételek megállapítására. A német nép pedig tiltakozás és fölháborodás nélkül veszi tudomásul a hitetlen nyilatkozatot. Az új kor történetében, megítélésem szerint, ennél komolyabb és megdöbentőbb fordulat nem történt. Németország a kereszténység ellen foglal állást. Olyan hihetetlen fordulat ez, amilyenre senki sem gondolhatott. . . . Senki sem tilthatja meg, hogy megsirassuk ezt a népet. Testvért siratni nemcsak jog, hanem kötelesség.” (Az Evangélikus Élet c. lap nyomán közölte a Nemzeti Ujság f. é. ápr. 4. sz.) Giovanni Papini, miután kimutatta, hogy a német fajelmélet szerzői a latin nyelven író Tacitus, a francia Gobineau, a németül író angol származású és francia nevelésű H. Stewart Chamberlein és az olasz Francesco Montefredini, megállapítja, hogy a messiánizmus gondolata hol ennél, hol annál a népnél bukkan fel. Most a németeken van a sor — mondja. Gondolatmenete azzal végződik (az Uj Kor III. évf. 9. sz. szerint,) hogy a németek nem tudják elviselni a római nagyságot, gondolatot és törvényt, akár Augustus, akár VII. Gergely Rómájáról van szó.

Ezzel a kérdéssel azért foglalkozom ennyire bőven, mert a nemzeti szocializmus testvér-ideológiái a különböző stilizált kereszték cégére alatt nálunk is a faj és vér túlbecsülésének hangoztatásával elbódították az ifjúság egy részét. Te már a magad lábán szeretsz járni és eleve tiltakozol néha mindenféle gyámkodás ellen. Különösen az idősebb nemzedék részéről. Ám legyen! De ne felejtsd el Szt. János intelmét: „Vizsgáljátok meg a szellemeteket, vajjon Istentől vannak-e” (1. Jn. 4.) Aki nem Krisztusban, hanem másban látja a messiást, azt pogánynak minősítették az apostolok és annak kell minősíteni ma is. Az új pogányság a régítől abban különbözik lényegében, hogy az Krisztusban nem látta a világ világosságát, mert nem ismerte; ez utóbbi pedig, minden fölvilágosodottságának hangoztatása mellett is, lidércfények után megy az örök világosság helyett, melynek földi megnyilvánulása Krisztus volt, aki azt mondta: „Én vagyok a világ villágossága. Aki engem követ, nem jár sötétségben, hanem az élet világossága leszen nála. (In. 18. 12.)” Hogy az emberek inkább szerették a sötétséget, mint a világosságot, az a „mysterium iniquitatis” lapjára tartozik. Az Ur Jézus ma is jel, amelynek ellen-mondatik, nem egyszer a saját hívei táborának egy részéről is. Hidd el: elhalványul minden földi csillag — a betlehemi csillaghoz viszonyítva szinte pillanatok alatt (Mécs Lászlónak ezt a bolsevizmusról szóló versét, melyből ezt a gondolatot veszem, tanul meg mielőbb!) A világ színpadára föllépett modern nagyságok mellett történelmi perspektívából nézve, mindenképen Krisztus Urunk alakja került és kerül ki győztesen. „Christus vincit, Christus regnat, Christus imperat—per omnia saecula saeculorum.” Napoleon, a Szt. Ilona szigetére számkivetetett világverő hadvezér, így elmélkedett: „Sokszor gondolkozom azon, hogy Krisztus istenségét kétségtelenül

bizonyítja a következő körülmény: Én is egész tömegeket lelkesítettem, melyek értem a halálba mentek. De mindig szükséges volt hozzá személyes jelenlétem, tekintetemnek villamos szikrája, melyet egy tábornokomra se ruházhattam át. De meg nincs is nekem az a litkom, hogy nevemet, szeretetemet a szívekben megörökítksem és ott csodát műveljek az anyag közreműködése nélkül. Ez a nagy emberek sorsa, Julius Caesaré és Nagy Sándoré is, hogy elfelejtésük és nevünk csak iskolai dolgozat tárgya marad. Micsoda szakadék van az én nyomorúságom és Krisztus országa között, akit szeretnek és prédikálnak és imádnak világszerte?! Hát meghalt Krisztus? Ellenkezőleg: ez az örök élet! Az ő halála nem ember halála, hanem egy Istené." Mondd meg nemzeti szocialista eszméktől megkötyagosodott és — mint írod — hitében is megingott társaidnak, hogy Krisztus toto coelo különbözik akármilyen földi nagyságtól. A kettő között legalább is akkora a különbség, mint az éltető Nap és a porszem között. „Dum lucem habetis, credite in lucem, ut filii lucis sitis." Félreérthetetlenül megírta 1937. márciusában a Führertum bálványozásába esett németységnek XI. Pius pápa: „Aki az Isten és teremtmény, az Istenember és az emberek fiai közt tátongó lényegbeli különbségek szentségtörő félreismerése következtében egy halandó embert, mégha minden idők legnagyobbja is, Krisztus mellé mer állítani, vagy éppen föléje vagy ellene, az tudja meg, hogy álprófeta, akire megrendítően áll a Szentírás szava: „A mennyekben lakó kineveti őket! * (2. zsoltár) Bizony sok álprófeta ment szét manapság a világba. Az ilyen új Messiásban hívő rendszerre alkalmazható Szt. János szigorú ítélete: „Kicsoda hazug, ha nem az, aki tagadja, hogy Jézus a Krisztus? És az az antikrisztus, aki tagadja az Atyát és Fiút. Mindaz, aki tagadja a Fiút, nem bírja az Atyát sem, aki vallja a Fiút, bírja az Atyát is." (I. lev. 2. feje.) A kérdést tehát úgy, ahogy a rohanó élet kielezte, így hangzik: „Krisztussal vagy Krisztus nélkül? Vele-e vagy pedig ellene?" Krisztus az örökkévalóság királya legyen-e korunknak is királya, vagy pedig múló földi nagyságokat bálványozunk!" A feleleted nem lehet más, mint a térdre boruló Tamásé: „Én Uram és én Istenem!" Isten Veled!

3. Támadás „a vér mítosza” nevében.

A fajiság nem jelent sem erkölcsi értéket, sem értéktelenséget. Egy fajhoz való tartozás sem nem erkölcsös, sem nem erkölcstelen."

(Sigrid Undset.)

A Szentírásban vissza-visszatér a sirám: „Elhagytak engem, az élő víz forrását, és vízvermeket ástak maguknak, megrepedt vízvermeket, amelyek nem tarthatják meg a vizet." Az aposztáziát a kereszténységtől a filozófia kezdte meg. Folytatta a politika. Ma már széles néprétegekbe átszivárgott a mérge, melyet egy-egy, a kutatás lázától fűtött tudós házi használatra, vagy a tudósok szűk körének használatára szánt, talán bezárt ajtók mögött. Bizonyára

hallottad, hogy Voltaire mikor Concordet és más vendégei az inasok jelenlétében kezdték feszegetni veszélyes tanaikat, csendre intette őket, nehogy inasai is meghallják az istentelen tanokat és talán megöljék a tanok kiagyalóit. Az élővizek forrása, a hamisítatlan krisztusi tan helyett ilyen lyukas ciszternákat ásott magának a magát fölvilágosodottnak mondó emberi ész, amely azután rövidesen az Ész istennőjét helyezte a Notre Dame székesegyház oltárára, miután megkótyagosodott azoktól az eszméktől, amelyek nem emelkedett gondolatot és fölemelő érzést, hanem állati vágyakat fakasztottak és szabadítottak fel a tömegekben. Fiatalos idealizmusodban szinte hajlandó vagy azt hinni, hogy a francia, orosz, spanyol forradalomnak borzalmait csak ujságírók agyszüleményei. Sajnos, azok, akik Übermenschről álmodoztak, nem tudták, hogy az eredeti bűn következményei, egy gondolkodó szellemes megállapítása szerint, inkább Untertierre tették az embert, aki értelmét arra használja majd föl, hogy állatibb legyen minden állatnál (ahogy Goethe Faust-ban mondja). A lealjasodás az állatéleti szférákba való lecsúszás mindig is könnyebb volt, mint az erkölcsi magaslatokra való fölkapaszkodás. Hidd el, Dalmáciában jártamban láttam embereket, akik ilyen vízgyűjtők mellett lehasaltak és úgy ittak az állatokkal együtt az áporodott vízből. Pedig csak föl kellett volna kapaszkodniok a tatárok-ostromolta Clissa vára felé vezető úton, hogy egészséges ivóvízhez jussanak. Sajnos igaz: mihelyt „megszűnők vallásos lény lenni, már nem bírok magammal” (Goethe gondolata).

Előbbi levelemet szigorúnak találod — ezt írod. Dehát meg kellett mondanom az igazat a vallás-pótlékokról, melyek a szellemi és egyéb terror jegyében, mint a régi babilonai királyok, föltétlen meghódolást kívánnak, holott valamikor a lelkiismeret szabadsága nevében és jegyében nem győzte eléggé az igaz hitet védő Egyház ellen az inkvizíció ezer vádját hangoztatni. Te, fiatalos bámulója, ezeknek a modern tévtanoknak, gondold meg, hogy ezek az eszmék redivivus tanok. Az államistenítés mai formájában legalább százéves. Apja Fr. Hegel. Ő formulázta meg ezt a pogány tant: „Az állam az isten a földön, azért joggal rendelkezik az egyes emberrel, akinek legfőbb kötelessége, hogy magát maradék nélkül az államnak adja oda.” Valójában azonban ez is már visszhangja az antik — Platontól megfogalmazott — fölfogásnak. Lám, semmi új nincs a nap alatt. Még a totális állam gondolata sem az. M. Scheler szerint az antik állam-elmélet Krisztus Urunk eljöveteleivel elintéződött. És mégis, ezek a modern újpogányok kikapcsolhatónak vélik a Megváltót ebben is, a megváltás tényének valóságában is. Mintha bizony a bűnös ember — Münchhausen báró módjára — saját üstökénél fogva tudná magát a mély pocsolyából kihúzni. „Isten és a biblia nélkül nem lehet a világot helyesen kormányozni” — mondotta az Egyesült Államok elnöke jó másfélszázaddal ezelőtt. (Platonra emlékeztető, de keresztény megfogalmazású gondolat ez. A görög bölcs szerint könnyebb egy várost felhőkre építeni, mint vallás nélkül kormányozni az államot). A kemény beszédű német Theodor Baecker szerint: „Deifikation des Staats bedeutet Bestifikation des Menschen.” Ha majd ez a ciszterna áporodott vizet szol-

gálat, mi lesz egy ilyen totális államban és államból?! Oroszországnál jobb aligha. Krisztus Urunk születése a legnagyobb történelmi esemény, a középpontja a történelemnek. (l. Schütz Antal: Isten a történelemben c. művét.) Ő a szögletköve az államépületnek. Az illető totális állam el lehet készülve arra, hogy összezúzza magát ezen a kövön. Elrettentő például szolgál a jövő népeinek és államainak. A legfőbb tekintély Isten. Őáltala és az Ő nevében uralkodnak és kormányoznak az illetékes tényezők. Aki kikapcsolódik belőle, az úgy tesz, mint a pók, amely elvágta az erős pókhálószálat, amelyik a magasba erősítette és kapcsolta. Azonban a földön vergődve nevelsége és gúny tárgya lett a nagy szövőművész. Gondolkozzál ezen! Úgy veszem észre, hogy Téged a Harmadik Birodalomnak nagy szociális értéke és biztos nekifogása, az a német „Draufgänger“ gesztus bűvöl el. Ezt a szociális értéket gáger — csak csodálni lehet és — követni, ha a krisztusi felebaráti szeretet nevében történik és nem tapad hozzá hatalmi, tehát politikai szempont. Én azonban — miután Lagerlöf Zelmának az Antikrisztus csodái c. profétikus regényén újra meg újra elgondolkoztam — nem is egyszer tamaskodom ebben a hangos kikezdésben, illetőleg ennek a folytatásában és teljes sikerében. No de „in magnis et voluisse sat est!“ Ha egyebet nem tudna ez a rendszer elérni, mint kenyeret adni a népnek, azoknak a népmillióknak, melyeket a versaillesi szerződés lassú halálra ítélt, akkor is óriási feladatot old meg, amiért csodálni, nem gáncsolni kell. De világnézeti alapja ezidőszert nem gránitból, hanem csak agyagból van. Cseréplábakon álló birodalmak pedig nem szoktak örökéletűek lenni.

Befejezésül a lübecki városházáról levert tizparancsolatos emlék pendantját közlöm: a lübecki dóm híres feliratát. Szól pedig a következőképp:

„Ihr nennt mich Meister — und fragt mich nicht.
 Ihr nennt mich Licht — und seht mich nicht.
 Ihr nennt mich Weg — und geht mich nicht,
 Ihr nennt mich Leben — und begehrt mich nicht.
 Ihr nennt mich weise — und folgt mich nicht.
 Ihr nennt mich schön — und liebt mich nicht.
 Ihr heisset mich reich — und bittet mich nicht,
 Ihr heisset mich ewig — und suchet mich nicht.
 Ihr heisst mich barmherzig und traut mir nicht.
 Ihr heisst mich allmächtig — und ehret mich nicht.
 Ihr nennt mich gerecht — und fürchtet mich nicht.
 Wenn ich euch verdamme, so wundert euch nicht.“

A Szentírás szerint az Úristen nem hagy gúnyt űzni magából. „Lento gradu divina procedit ira tarditatemque supplicii severitate compensat“ — mondja egy régi mondás. Utinam prius resipiscant! Lám, Mussolini a fascizmus első éveinek harcias álláspontja után arra a meggyőződésre jutott, amit a középkori francia közmondás így fejez ki: „Qui mange du Pape, en meurt.“ Híres cikkében ezt írja a duce: „Nyugat művelődéstörténete, a római birodalomtól kezdve napjainkig, Diokleciánustól Bismarckig csak azt tanítja, hogy valahányszor összeütközésbe került a vallás az állammal, mindig az

állam került ki legyőzötte. Ez egészen természetes, mert a vallás elleni küzdelem nem más, mint hadüzenet a léleknek az ő mély-séges és bensőséges birodalmában. A papoknak és a híveknek egyszerű következetes passzív magatartása elegendő arra, hogy az állam leghevesebb támadását meghiúsítsa. „Sapientia sat! Germánia bízást tanulhatna Itáliától. A fajszeretetre vonatkozó megállapításaimra az a megjegyzésem, hogy túlzok, amikor a nemzeti szocializmust ezért is elmarasztalom. Fejemre olvasod Sajó Sándornak: „A fajomat imádom” c. kitételét és — helyesen — azt véled, hogy ez semmivel sem kevesebb, mint amit a német faj tesz a fajbelijével szemben. Persze, ha a költői nagyítást szó szerint veszem, akkor csakugyan elítélendő ez a faj-imádás is. De én, aki személyesen ismertem a költőt és aki tudom róla, hogy magyarosított nevet viselt, kétségbe merem vonni a kitétel szószerinti magyarozatát, an-nál is inkább, mert a kommunizmus, tehát egy átkos nemzetközi és hazafiatlan kormányforma, a rosszlelkű proletárdiktatúra elnyomó napjaiban készült a vers. A faj imádását el kell ítélni a zsidóban is, a keresztényben is, mert keresztényellenes gondolat. Sigrid Undset, a híres norvég író szerint: „A fajiság nem jelent sem erkölcsi értéket, sem értéktelenséget. Egy fajhoz való tartozás sem nem erkölcsös, sem nem erkölcstelen.” Ezért a néhány szóért a Nobel-díjas világhírű író műveit proskribálták a faji alapra helyezkedett és ebben a pontban rendkívül érzékeny s túlzó germánok. Talán el is égetik majd a könyveit, ha még egyszer olyan tűzijátékot rendeznek, mint amilyent két éve rendeztek, amikor is a nekik valamilyen okból nem tetsző könyveket máglyára vetették. (Fr. W. Foersteréit is!) Mielőtt tovább fejtegetném a kérdést, kijelentem eleve, hogy a magyar viszonyokra a fajgondolat nem is alkalmazható szigorúan. T. i. az anthropologiai vizsgálatok megállapítása szerint (ezekről beszámolt Bartucz Lajos az 1934. évi esztergomi nyári egyetemen) a magyarság 25%-ban törökös etnikumu, 30%-ig balli, 20%-ban dinári, 15%-ban alpesi és alig 5%-ban mongol etnikumu. A mi derék fajvédőink tehát a vérvizsgálaton nagyon könnyen idegen fajbelinek találhatnak bizonyulni. Hogy a németeknél, akiknek árja jelszavait a mieink kevés kritikával turáni címke alatt visszhangoztatják, mennyire helyesen, vagy helytelenül állították fel a „nordischer Mensch” kritériumait, ez nem fontos nekünk. (Olvasd el M. Faulhaber bíborosnak: „Zsidóság, germánság, kereszténység” c. magyarrá is lefordított olcsó művét!) G. Papini írja (Magyar Kultúra 1935. jan. sz.) „A fajelmélet hóbortosai általában úgy beszélnek a fajokról, mintha az ethnológia olyan precíz és biztos tudomány volna, mint a geometria . . . Vajjon léteznek-e tiszta fajták? A Harmadik Birodalom is elismeri, hogy a németiségben több fajta van. A Rosenberg Revalban a mai Esztorországban született. A világháború alatt az oroszok azért üzték ki a fajelmélet főpapját, mert németnek, a németek meg nagy oroszoknak tartották . . . Maga a fajelmélet áruhája az örök germán büszkeségnek. Egy elhibázott tudomány és egy meghamisított történelem rongyaival . . . Utolsó lépése a germán atheizmusnak, új offenzíva a kereszténység ellen, különösen a katolicizmus ellen. A „Hochwacht” c. folyóirat írja: „A nemzeti szociális vallás az új, egyedül igaz vallás, mely létre-

jött a vérből, az északi szellemből és az árja lélekből. A katolicizmusnak és a protestántizmusnak el kell tűnniök a legrövidebb idő alatt s ha nem akarnak feloszlani, az országnak el kell őket tiltania. Mindenki tisztán láthatja, hogy a nemzeti szocializmus és a kereszténység engesztelhetetlen ellenségek." A hitetlen ifjúság éneklí: „Élmúlt a kereszt ideje. Most már fölül kerekedik a horogkereszt." A napnak e durva jelképével akarják helyettesíteni a keresztet. Krisztus vérénél ezek többre becsülik a germán vért, tehát Kieli hitvallásuk főbb ágazatai ezek: „Hisszük, hogy az Isten a német vérünkben, lelkiismeretünkben, német hazánkban és történelmünkben nyilvánul meg. Ez a mi német hitünk. Ezért nevezzük vallásunkat német vallásnak. . . Vallásunkat nem vehetjük többé a zsidóktól. Nem hiszünk a Szentlélekben, hanem a szent vérben." Tagadásba vesznek tehát mindent, ami nem német. Nagy Károly nekik túlságosan katolikus volt, Luther zsidó, Goethe görög." Én az egészről — akár árja, akár magyarsújtásos turánista köntösben jelenik meg, azt tartom, amit a Szentírás mond: „A test nem használ semmit, A lélek az, ami élte." Aki magyarnak vallja magát a Szent Istváni gondolat alapján, azt föntartás nélkül annak lehet elfogadni, akármilyen tájról, akármikor vándoroltak be az ősei. Zrinyi Miklós horvát volt (a szigetvári hős és unokája a kard és lant hőse egyaránt) és mégis a legnagyobb magyarok közé kell sorolnunk. Viszont egy híres festőnk a világháború alatt magyar nevét és hazáját ott hagyta. Tehát nem könyvelhető el magyarnak. A szentírási szót: „Akiben Krisztus lelke nincsen, az nem az övé," — alkalmazd a magyarságra és nagyjából megkapod azt a mértéket, amelyet a magyarral szemben alkalmazhatsz. De senkit sem ítélsz magadnál alacsonyabb rendűnek pusztán azért, mert más a vére. Ebben a tekintetben a legnagyobb baklövés az, amelyet a német vezér, aki mint tudod, nem tudós, elkövetett, mikor azt mondotta: hogy a felsőbbrendű és alsórendű fajbéli egyén között nagyobb a különbség, mint az alacsonyabb fajú ember és a majom között. Ennek nemcsak a keresztény etika, hanem a tudomány is ellent mond. Befejezésül ide iktatom XI. Pius pápa idevonatkozó szavait: „Csak fölületes szellemek eshetnek abba a tévedésbe, hogy nemzeti Istenről, nemzeti vallásról beszéljenek, csak ők vállalkozhatnak arra, hogy Istent, az egész Világ Teremtőjét egyetlen faj vérségi korlátaiba akarják szorítani."

„Roma locuta causa finita."

4. Irástudók árulása.

„A művészet mirevaló, ha nem emeli az embert önmaga fölé, egy erősebb és szebb élet felé.
(Emile Bauman.)

Néhány éve nagy feltűnést keltett egy könyv az irástudók árulásáról (Trahison des clerics.). Ebben a toll mestereinek a felelőségéről van többek közt szó, arról a kárról, melyet a tudós és az író tollával tehet.

Egy híres író szerint az írónak, mielőtt tollát a tintatartóba mártaná, előbb a szenteltvíztartóba kell mártania, hogy kellőképen meg-

szentelje, legalább annyira, hogy ne destruáljon. Ez lényegében azt jelenti, hogy az írónak nem szabad a l'art pour l'art elvét valania, ami egyet jelent a szép szó bálványozásával, hanem el kell ismernie az erkölcsi törvényt és azt tiszteletben is kell tartania. Erről évtizedeken át folyt vita pro és contra. És természetesen most is beigazolódtott a régi mondás: Roma deliberante Saguntum perit. A bel esprit és a morálista még most is vitatkozik, de a társadalomba széles e világon beivakodott a méreg, melyet felelőtlen írók (a Werner Sombart „Soldschreiber“ — típusából való tollbérencék) úgy csöpögtettek papír útján a lelkekbe, mint a méregkeverők a cukrozott mérget a szervezetbe. A híres liberális elv: „laisser faire, laisser passer“ boldogot — boldogtalant rászabadított a sajtószabadság címkéjével ellátva a társadalomra, amely az ópiumszívó rövidlátásával szívta magába a mérget. Ember legyen a talpán, akit az nem ver le a lábáról. Ma már meg lehet állapítani, hogy a kétezeréves Egyházon kívül jóformán senki sem tudta, hogy általános lelki boisevizálás lesz ennek a vége. Az írástudóknak ma már nyilvánvaló lett az árulásuk. Elárulták a kereszténységet, nem egyszer a hazát is — pénzért, tolluk áruba bocsátásával. Fáklyát adtak azoknak a rétegeknek is a kezébe a fölvilágosodás jelszava alatt, amelyekről előre lehetett látni, hogy piromániába fognak esni és nem világításra, hanem gyujtogatásra használják azt. Az írók egy része, sajnos, megfélekedett útmutató hivatásáról és egyszerűen szélkakasa lett a közönség változó izlésének és köpenyeforgató szeszélyének. Ma már mosolyog a kis diák is, ha Neri Szt. Fülöp abbeli tanácsáról hall, hogy olyan szerzőtől való könyvet olvasson, akinek a neve előtt a „s“ (sancto, sanctus, sicut) praedicatum van. Elavultnak tartja Kőlcsey nézetét is, hogy t. i. csak olyan könyvet olvasson, amelyiken az író zsenialitásának a bélyege is van. Pedig egy szigorú erkölcsi mérték alkalmazása parancsoló kötelességünk, mert különben az illető bomlás csíráit szívja a betűkből magába, és azon találja magát észrevenni, hogy Ebner-Eschenbach egyik mondása szerint olyan gyorsan, rohamosan süllyedhet, hogy azt hiszi, valósággal röpül lefelé. Először a napi sajtóról lesz szó.

F. Coppée a sajtóról így vélekedett:

„Sajtó, hogy dicsérjem bűvös hatalmatad?
 Bálványunk, istenünk, mint magasztaljalak?
 Vallás és szabadság, alkotmány s törvények,
 Teáltalad halnak, teáltalad élnek.
 Fáraot nem érte oly csapás, aminőt te,
 A pokolt nyitva meg, árasztasz a Földre,
 Forrás vagy, melyet a bölcsék és jók áldanak,
 S fakadó vize vagy örök hazugságnak!
 Mint az Éden-kertben a Tudásnak fája,
 Tőled ered a jó s a rossznak tudása.“

Carlyle megfogalmazásában: „Ami a középkorban a pápa, a püspökök és a zsinat, ez ma egyszemélyben a sajtó.“

Nos, ez a hatalmasság nem állt mindig hivatása tetőpontján, legalább világnézetileg nem. Érdekes pl. míg Japánban egy nagy

sajtóembernek: „Világosság, igazságosság és tisztaság” volt a jelmondata, addig az egyre jobban elkereszténytelenedett Európában a sajtó ólom-katonácskái szinte közös frontot alkottak a fölvilágosodottság nevében a kereszténység és annak őre, az Egyház ellen. Mit tehetett ennek ellenében a világosság fiainak szervezeten nyája, mikor e világ fiai annyira modern jelszavakkal és fegyverekkel vonultak föl ellene. Hiszen az ismeretes kép szerint a pap prédikációjáról jövő híveknek a Sátán fia már a templomajtóban adja el a destruktív lapot, miközben sátáni vigyorgással mondja: „Azt legföllebb egyszer hallgatják meg hetenkint, de az én lapomat naponként elolvassák,” Ex uno disce omnes!

A betű legfürgébb fegyvernemének, a sajtónak a szerepéről és felelőségéről talán elég ennyi. Hiába hivatkozol annyi lagymatag emberre, hogy t. i. ő tisztább levegőjű irodalmi olvasmányokkal ellensúlyozza azt a hatást, melyet a napilapok benne, az intelligens emberben kelthetnek. Gondold meg, hogy nem annyira a vasárnapi külön ebéd dönti el a szervezet helyes táplálásának a kérdését, hanem a mindennapi kenyér és ennek velejárói. Sapienti sat.

A fent érintett művészi öncélúság elvét és gyakorlatát egyes országokban a liberálisizmus cégére alatt szinte ad absurdum vitték. Mondhatni, bevárták azt az időpontot, amikor a közvéleményt lábáról már leverte az a szellemi állum, amelyet a fölvilágosodottság nevében belecsöpögtettek. Az esztétika magaslatán őrtállók jó rég jelezték a veszedelmet, amely ebből származhatik, sőt utaltak a vallás részéről igénybeveendő panaceaúra is. (Kant nem hiába mondta a vallást Universalmedizinnak.) A toll egyik német mestere, Thomas Mann híres mondása szerint: „Das Religiöse wird unsere ganze nächste Zukunft bestimmen, das Ästhetische ist in jeder Form vorüber.“ Ez már szöges ellentétben van Fr. Nietzsche elvével: „Unser Leben soll ein gradus ad Parnassum sein.“ Sajnos ez az utóbbi, tisztára az esztétikai szépre beállított irodalmi felfogás, évlizedeken át sok zavart okozott, a felnőttek és az ifjúság fejében egyaránt, hiszen a művészi forma, az elbűvölő előadás, a szép szó kedvéért lemondott a mű világnézetéről, tehát a külső kedvéért a belsőről, a köntös kedvéért a lelkeről. Pedig, hogy az esztétika a lélek mély sebeit nem tudja meggyógyítani, arra megható bizonyíték a nagybeteg H. Heinének kétségbeesett esengése a Milói Vénus louveri szobra előtt és az a tagadó válasz, melyet a költő a karnélküli márványszépségtől hallani vélt. Egy francia író, Archambault, a „Jeunes maitres” c. művében az ifjúsághoz egy neves író műveivel kapcsolatban így szól: „E könyvekhez csak akkor nyúlj, ha az élet kevelysége oly magasra csap benned, hogy elfeledtetni veled gyarlóságaidat, törekenységedet. De tedd le, mikor lendületre, élet-útravalóra van szükséged; mert lapjai fojtogatják azt a tüzet, melyet úgy szeretek benned és amelyre magadnak oly nagy szükséged van.”

Eszembe jut itt Leontjév orosz írónak a mondása (melyet valamelyik ismertetéséből jegyezhettem ki): „Az élet esztétikája sokkal fontosabb a művészet elméleti esztétikájánál.” Szóval: irodalmi téren is a lélek igényeinek az érdeke az első. Ezt Hilty német író úgy fejezte ki, hogyha a világirodalom összes termékei és a négy

evangélista művei között kellene választania, hát ő habozás nélkül a négy evangéliumot választaná. Az irodalomban megnyilvánuló szép is, akárcsak a művészet egyéb terein élvezhető szépség, csak a világnézetileg kiegyensúlyozott és egészséges léleknek nyújt zavartalan élvezetet, boldogságot, míg a harmóniát nélkülöző lélek sebeire legföllebb csak a palliatívum szerepéig jut el, de a bajt magát nem gyógyítja meg. „Az irodalom igen jó sétabot, de igen rossz mankó” — vélte egy gondolkodó.

Hát ez az. A szép szavak agyonmagasztalt zsonglőrje, Anatole France egyébként megrázó szavakkal tárta föl egyszer belső zilahtságát. A nagy vallásgúnyoló halála után titkára, Bruison, az egyébként vagyonos íróról azt írja: „Ha bepillanthatna szívembe, megborzadna. Nem hiszem, hogy volna a világon szerencsétlenebb ember, mint én. Sokan irigylik az én szerencsémét. Pedig én sohasem tudtam, hogy mi a boldogság, egyetlenegy óráig sem.” Hát ezen a nagy destruktívon is beigazolódtott a szentírási igazság: „Non est pax impiis.” Csakugyan nincs békéjük az istenteleneknek. Ha csak félig igaznak fogadjuk el Paul Claudelnek, az egyik legnagyobb francia írónak emelkedett fölfogását a művészetről: „L'art n'est qu'une pâle contrefaçon de la sainteté,” mit gondolsz, mennyire távol esett az a szépszavú nagy lélekromboló az igazi művészettől? Az ilyen író, nézetem szerint, joggal megérdemelte volna, hogy egyik áldozata, akinek a lelkét megmérgezte, a tiszteletére rendezett banketten odavágja azt a kemény kritikát, amelyet egy évtizeddel később az ötágú csillag csodálója, A. Gide kapott — joggal! Per finire: a szovjetunió főírója Maxim Gorkij volt. Halálakor egy kritikusa egyik elbeszélésére utalt, amelyben egy bohém vándordalost a parasztok agyon akarnak ütni, mert nemcsak mulattatta, hanem meg is rabolta őket. Kérésére azonban megengedték neki, hogy még egy búcsúdalt énekeljen. Ez olyan szép volt, hogy megkegyelmeztek ugyan neki, de alaposan helybenhagyták. „A tehetséged miatt derékban meghajlunk előtted — mondták —, a tolvajásaid miatt azonban előbb huszonötöt érdemelsz!” Óvakodjál a méregtől, akármennyire megcukrozva kínálnak is! „Rossz könyv olvasására egyszerűen nem érek rá” — volt egy híres ember elve.

5. A tudomány aposztáziája.

„A tudományon kívül, mely mécs, a népek oly igazságból is élnek, mely napsugár, melyet Isten közöl.” . . .

„A tudomány vakablak, melynek üvege bírja reflektálni a fényt, de nem nyújt kilátást a másvilágba.”

(Prohászka.)

Az a sok csillogó köntösbe öltöztetett áligazság és féligazság, amelyről előző levelemben írtam, a tudomány és tudományok tudományának mondott filozófiára való hivatkozással tudta piszkos árként elárasztani a gondolkozást. Az emberi elme, miután a kételkedéssel jegyezte el magát a tételes hit helyett, egymásután tagadta

az azelőtt megdönthetetlennek vélt igazságokat. Viviani, francia tudós és államférfi, nagybüszkén hirdette: „Olyan lángokat oltottunk ki az égen, amelyeket senki soha többé nem fog meggyújtani.” Proudhon szerint az emberiség letűnt hitrendszerek romjain állva már önmagára esküszik. Balkezét szívére téve, jobbját a világegyetem felé kinyújtva fennen hirdeti: „Én vagyok a lét királya.”

Már a XVIII. században Voltaire is képesnek tartotta magát arra, hogy lerontsa a 12 apostol munkáját. Csodálkozhatunk-e aztán azon, hogy a szépirodalom képviselői is átvették ezt a hangot. Thomas Mann írja: „Hit? Hitetlenség? Alig tudom, hogy mi az egyik és mi a másik. Tényleg nem tudom megmondani, hogy hívő embernek, vagy hitellennek tartom-e magamat?” Ez a teljes közömbösség természetesen megteremtette a maga mérges gyümölcseit, főképen az ifjúság lelkében, amelyik különben is átesik, több-kevesebb zökkenővel a titáni, lázadó korszakon. Rája alkalmazható elsősorban P. Lacordaire óvó figyelmeztetése: „Ha nem hisztek az Egyháznak, magatoknak fogtok hinni és ha magatoknak hisztek, annak fogtok hinni, aki fogtató fog tudni, mint ti.” Nos, a tudás, a több tudás mindig imponált, különösen olyan kor ifjúságának, amelyik a hit rovására csak a tudást becsülte. „A modern tudás álma — mondja Ch. Péguy, konvertita — ez: ismereteink tökéletes végtelenségével, emlékezetünk végtelen befogadó erejével az Istenné lett emberiség.” Ez a gondolat mindenütt visszatér E. Renannál. Egy egész nemzedéknek ez volt a viaticuma, vigasza, reménye, titkos heve, belső tüze és világi eucharisziája. Az a fölény, amellyel a Prohászkatól hetyke ifjúnak mondott tudomány kezelte a hitet és az Egyházat, szükségképen elbizakodottságot szült az ifjú fejekben és megvetést a megcsontosodott öregekben. E világ fia, a technika szédületes fejlődése folytán, különben is nagy előnyben voltak a világosság fiaival szemben és így a tudomány fékevesztett szekérént rohanhatott és lehengerelhetett hitbeli és erkölcsi értéket, annál is inkább, mert ezek eo ipso nem szoktak vajmi népszerűek lenni. A veszélyt még fokozta az a körülmény, hogy a „természettudományi világnézet” a filozófiára hivatkozott. Pedig erről már Goethe jelentette ki: „Isten természete, a halhatatlanság, lelkünk lényege, annak összefüggése testünkkel olyan örök problémák, melyekben a filozófusok nem visznek előre bennünket.” Prohászka írja (1911-ben): „Mindenféle alakban foglalkoztatott a probléma, hogy mi az oka a mai kor vallástalanságának s főleg az egyháztalanságának? . . . Az cka elsősorban a szellemi anarchia, mely az egész művelt világot sivataggá, mondjuk sárrétté változtatta . . . Az anarchiát a filozófia hozta ránk . . . A művelt intelligencia, mely adorálja a zsenialitást s hódol a szellemi kiváltságnak, a tarka-barkaság, e vásári reklám s megbízhatatlanság benyomása, disszolváló behatása alatt lelki beteg lesz, beleesik az intellektualizmus betegségébe összes következzelenségeivel: blázirtságba és szkepszisbe. Az intellektualizmus egészségtelen állapota abban nyilvánul meg, hogy az emberi értelem megzavarodik a szuverén és isteni igazság iránt, s maga egy általános tohuvaobhuba kerül bele . . . De egészségtelen az intellektualizmus azért is, mert hibásan aktuálja az ész: egy tehetséget minden más tehetség, tehát az egész emberi szisztéma rovására.”

Fr. Paulsen szerint: „Majd itt, majd ott szakfilozófus lép fel, tanítványokat szerez, velük zárt kört alkotva fejt ki tevékenységet és csakhamar nézeteinek „széltében elterjedt” és érvényes tan látszatát adja. Saját álláspont (mely a filozófiában ugyanaz, mint ami egyéb szaktudományban a „korszakalkotó fölfedezés”) vajmi könnyen adódik, belőle kiindulva átcsűrük-csavarják a fogalmakat, új kifejezéseket gyártanak, átkeresztelik a tárgyakat. Forgalomba jön néhány jel — és vezérszó, csatlakozik néhány tucat fiatalember és csodálják a „doctor profundus”-t, önérzetessé válnak, fontoskodnak új szaknyelvvvel, melyet a beavatottakon kívül senki sem ért, disszertációkat, könyveket, vitairatokat szerzenek, a mester segítségével katedrát kapnak és kész az „új iskola”, melynek azután valami szíves jóbarát a filozófia történetében új paragrafust állít be. (V. ö. Somogyi József: „A modern filozófia válsága. 15—16. l.”) Érdekes, hogy H. Heine („Geschichte der Religion und Philosophie” c. művében) a mai német fogalom-zavart mennyire látnoki erővel tudta megjósolni: „A német filozófia az egész emberiséget érdeklő ügy és csak késő unokák fogják megítélni tudni, vajjon dicsérni, vagy gáncsolni való dolog-e az, hogy előbb filozófiánkat és aztán forradalmunkat dolgoztuk ki. Nézetem szerint oly rendszerező nép, mint aminő mi vagyunk, a reformációval volt kénytelen kezdeni, azután kezdhette meg a filozófiával való foglalkozást és csak ennek befejezése után térhetett át a politikai revolúcióra. Ezt a sorrendet teljesen észszerűnek tartom. Azokat a koponyákat, amelyeket a filozófia elmélkedésre használ fel, a revolúció aztán egész nyugodtan ellustíthatja. De ne lógassátok a fejeteket, németrepublikánsok: azért a német forradalom nem lesz enyhébb és szabadabb lefolyású, mert Kant „Kritik”-je, Fichte „Transzcendentál-Ideáлизмusa” és természetbölcselete előzte meg. A német filozófia tanaiból forradalmi tanok fognak fejlődni, amelyek csak a napot várják, mikor törhetnek ki és a világot borzalommal és csodálattal fogják betölteni, majd Kant-követők fognak támadni, kik a jelenségek világában szívtelenek lesznek és minden kegyelet nélkül Európa talaját karddal és bárdal fogják feldűlni, hogy a multnak legutolsó gyökereit is kiirtsák. Fegyveres Fichte-hívők fognak fellépni, akiknek akarata fanatizmusukban se félemlítéssel sem egyébként nem lesz megfékezhető, mert ők „szellemben” élnek és dacolnak az anyaggal . . . De mindennél borzasztóbbak a természet — filozófusok lennének, ha cselekvőleg nyúlának bele egy német forradalomba és magával a rombolással azonosítanák magukat. Mert ha a Kant-hívők keze keményen belevág, azért szavát semmiféle tradíció nem mérsékli; ha Fichte táborában bátran síkraszáll, azért az számára nem létezik a valóságban: a természetbölcselet azonban azért lesz félelmes, mert a természet erőivel szövetkezik, mert a német-germán panteizmus démonaival léphet föl, mint akiket megigézhet és azért benne az a harci vágy ébred fel, mely nem győzelemért harcol, nem rombolásért, hanem pusztán azért, hogy harcoljon. A kereszténység — és ez legszebb érdeme — bizonyos fokig megfékezte azt a harci kedvet, bár nem írhatta ki egészen és ha valaha a kereszt német országokban ledől, akkor megint feltámad nagy fegyverzörgéssel a régi daliák vadsága, a harci düh, amelyről a költők annyi mindent regélnek. A talizmán

már elvénhedett, és el fog következni az a nap, amikor vége mindennek. Akkor omladékaikból majd kiemelkednek a régi istenek és szemeikből kidörzsölik az ezeréves port. Elő fog ugorni óriási kalapácsával Thor, és szét fogja verni az ezeréves dómokat." (Idézi Hudal: Rom, Christentum und deutsches Volk c. műve alapján a Schönerer Zukunft c. folyóirat.

Heine a XIX. század derekán szállt sírba. Azóta csakugyan kijöttek sírjaikból a régi démonok, hogy vasököllel döngessék a dómok és templomok ajtaját. Quae mutatio rerum! A nagy orosz, Dosztojevszkij is jól ismerte véreit, sőt az emberiségnek az áteredő bűn folytán rosszra hajló természetét, hiszen veséig haló vizsgálója és ismerője volt. Ez így beszélteti egyik regényének főalakját: Önök (az Egyház vezetői) a filozófusok közül sokat elpusztítottak vagy börtönbe vetettek. Ha azt tudatosan, az emberömegek nyugalmaért tették, hála illeti önöket érte, mert mi a zsenikkel a meddő zavaragán kívül semmit sem adtunk nekim s nem is adhatunk. Mi megtagadtuk az Egyházat, s a nép Marxot tette egyháza lejevé; mi elöltöttük a máglya-tüzet, azok meg új máglya-lüzeket raktak, amelyeken ma a szabadság, egyenlőség és testvériség nevében embe-
reket égetnek meg." Ez lényegében épúgy a jövőbelátó vátesznek bizonyul „Nagyinkvizitor”-jával, mint Heine filozófia történetének idézett passzusával. Az Istentől elrugaskodott ember csakugyan züllik és ebben a züllésben vagy úgy tesz, mint a síkos lejtőre jutott járó-kelő, hogy t. i. nagy erőfeszítéssel bár, de fölfelé törekszik oda, ahonnan elindult, vagy pedig el lehet készülvén arra, hogy csak jó lenne, talán a fertő legmélyén találja magát. Még hagyján, ha csak az illető maga járja meg, elvégre mindenki a maga bőrét viszi a vásárra. Sajnos, nem egyszer a sivatagi karaván-utak mentén látható csonttrákásokhoz hasonlóan, lelki hullák jelzik azt az utat, amelyen egy-egy ilyen szellemi üstökös elhaladt. Különösen az iljúság lelkében okozott kár szinte jóvátehetetlen. Pl. Japánban valóságos klubba tömörültek az európai hitetlen tudósnak ezek az áldozatai, akik az európai egyetemekről visszatérve egymásulán egy tűzhányó kráterébe vetették magukat életuntságukban. Mit gondolsz, milyen sivár lehet egy egy fiatalember lelkülete, aki anarchista nézetekre esküszik, pl. ilyenre! „A mi törvényünk az, hogy megvessük a törvényt.” Vagy egy költőé, aki így énekel: „Mi vagyunk minden, mi vagyunk mindenben, mi vagyunk a láng, mi vagyunk az istenség.” Nyilván ezekre a lázadókra gondolt Lavedán, mikor ezt írta: Credó az emberiség reggeli dala; aki ezt nem ismeri, annak nem virrad meg soha.” Vagy Prohászka, mikor ezt írja: „Az, aki az isteni tekintélyen csorbát üt, el lehet készülvén arra, hogy előbb-utóbb minden tekintélyre választóvízképen hatnak ezek a bomlasztó eszmék. Akinek a „világ világossága” nem kell, az a maga gyöngye elméjének pislákoló mécsére van utalva, és azokra a lidércfényekre, amelyek ugyancsak a bomlás útjain gyulladnak fel. Jaj annak, aki ezekre bizza magát.”

Egy érdekes idézetet közlök most Ch. Péguy tollából, aki a hitetlen tudomány útvesztőiből mégis nagy jóakarattal és fáradsággal ki tudott lábolni. Kár, hogy megtérése után néhány évvel hősi halált halt az igazságnak ez a bátor bajnoka. Ezt írja: „Egy szót se

hiszünk már abból, amit mestereink tanítottak, ellenben teljesen elhisszük azt, ami a katekizmusban van.” Azután a sok csalódás után, melyet a görög tudás okozott, nem csoda, hogy ma már a tudomány letöréséről („Zusammenbruch der Wissenschaft”) írnak igen neves tudósok is. Egyikük azt írja, hogy egyre jobban látja, hogy a tudomány csak kerülő út a valláshoz. Cauchy, kiváló matematikus azt írja: „Én keresztény vagyok, vagyis épen úgy hiszek Jézus Krisztus istenségében, mint Ticho de Brache Copernicus, Descartes, Newton, Fermat, Leibnitz, Pascal Grimaldi, Euler, az összes csillagászok és a múlt század összes nagy matematikusai. Katolikus is vagyok, mint az előbbiek közül a legtöbben. . . Meggyőződésem nem örökölt előítélet, hanem mély kutatások eredménye.” (Walter J.: Napsugarak I. 59. l.) Ma már a tudomány szerényebb és elismeri, hogy vannak területek, melyeket fényeszőrőivel nem ér el. Alfréd Ewing az angol Tud. Társaság elnöke írja: „Elég időes vagyok ahhoz, hogy olyan időre is visszaemlékezzem, amelyben a tudománynak nem éppen a legjelentősebb hangadói görögösen viselkedtek, biztonsággal léptek föl, ami a mai idők szellemével élénk ellentétben van. A mai tudományos vezérelmek körében általános az a fölfogás, hogy felhomályban dolgoznak, miközben olyan lehetetlenségeket igyekeznek elérni, hogy legalább fél-igazságokra tegyenek szert. Amit az egyik nemzedék egy permanens szerkezet lényeges elemének tekint, azt a rákövetkező csak állványnak használja. A tudományos igazság kérdését újra, meg újra föl kell vetni. Ez nagy igyekezettel és nem minden siker nélkül történik.” R. Mayer, aki az energia megmaradtának elvét födözte föl, éppenséggel így ír: „Az a sejtésem, hogy a természettudományok úgy viszonylanak a keresztény valláshoz, mint a patakok és folyók a világtengerhez, immár eleven tudatommá vált.”

Némi pihenőül egy nagyon sokatmondó verset iktatok ide, amelyeken ezek után a bizonyára fárasztó fejtegetések után egy kissé fölüdülhetsz :

„Der Glaube gleicht dem Himmelszelt,
Das hoch die Erde überspannt.
Die Wissenschaft dem Bergkoloss,
Der sich erhebt aus niedrem Land.
Von unten scheint es, dass der Berg
Gevachsen bis aus Firmament ;
Allein auf seinem Gipfel zeigt
Sich, welcher Raum noch Beide trennt.“

Gyulai Pálnak egy megállapításával fejezem be leveletem: „Minden emberi bölcsesség legföllebb odavezethet, hogy az ész kedélyünk felett teljes uralmat gyakoroljon ; de a vallás az észhez és kedélyhez egyaránt szólván, a kettőt harmóniába hozza. Ezért a vallás tökéletesen pótolja a filozófiát, de a filozófia sohasem pótolhatja a vallást.* Theologia és philosophia — Ég és föld. Az utóbbiról pedig Schütz Antal egy régi írás alapján mondja: „A világ csak hid, amelyen csak áthaladunk, de házat nem építhetünk.* Tanulj a peszsimista Schoppenhauertól, aki nagybetegen fölsóhajtott: „Istenem Istenem !” Mikor megkérdezték, hogy az ő filozófiája számára is

van-e Isten, így szólt: „A fájdalomban Isten nélkül nem elegendő a filozófia. Ha meggyógyulok másképp lesz.” Olvasd el, ha lesz idő, „A modern filozófia válsága” c. könyvet Somogyi József tollából (Budapest, Szent István Társulat.)

6. A kereszténytelen állam.

Egy híres keleti gondolkodó, Confucius szerint a gyakorlati életben előforduló bajokat a gondolkodás terén hibák előzik meg, hogyne következtek volna be a nemzetek életében — *in capite et membris* egyaránt — nagy zökkenők, miután a humanizmus óta a hominizmus, a theocentrikus világnézet helyett a geocentrikus gondolkodás vert gyökeret? A korlátlan abszolutizmus, akármennyire fölvilágosodottnak is mondta magát, Machiavellihez, a forradalmi ideológia Sousseauhoz járt iskolába jóideig, mielőtt a gyakorlatban meg tudott volna valósulni. A bolsevizmus előbb a tantermekben és szalonokban vert gyökeret és csak azután foglalta el az utcákat és az utcák után a hivatali helyiségeket, meg a családi szentélyeket. A talajnak előbb meg kellett lazulnia, azután porhanyóvá válnia, hogy a sárkányfogak kellő erővel meg tudjanak gyökerezni és aztán föl tudjanak nőni, mielőtt a keresztény társadalomnak vesztere tudnának törni. Ferrero: „A harmadik Róma” c. művében írja: Valamikor a francia forradalom előtt szilárd volt a világrend, csupa szikla, csupa kő, bástya és sánc. Jó száz éve az egész világ kezdett cseppfolyóssá válni: vagyonok, elvek, intézmények és elméletek, érdekek és hagyományok, hiedelmek és hitek. Mi cseppfolyós világ vagyunk (folytatja a személy, akinek ajkaira adja) amely fölött a tekintélyek nem bástyaként emelkednek, mint egykor a szilárd világban, hanem csupán a felszínen úszkálhassanak, kénytelenek hólyagokká válni. A mi világunk titka ez: a világon hólyagok, hólyagocskák és hólyag-óriások uralkodnak. Számítsd az újságokat, a sajtót a hólyag-óriások sorába, akkor mindent megmagyarázhat. A Carlyle, a nagy angol bölcselő röviden és velősen így jellemezte a helyzetet: „Európa helyzete az anarchia — egy zsandárral megtoldva.” Az anarchiát a kereszténytelen fölfogás eredményezte, a karhatalmat pedig a „régirend” megmentésére a mindenkori államhatalom állította oda a fenyegetőző tömegek fékentartására. És ez emberül meg is állotta a helyét — nem egyszer a XVI. Lajost védő több száz svájci testőr a példa rá, — emberfölötti kötelességteljesítéssel, igazán a pompeii őrtálló katona módjára, amíg birta az átázott gáton a munkát. Azóta a forradalom hullámai majd itt, majd ott csapnak át és öntenek ki és fognak is kiönteni mindaddig, míg az államok a népkegy futóhomokja helyett az isteni tekintély sziklaszilárd talajára nem építik az épületet. A legsúlyosabb a helyzet az olyan államokban, ahol a tömegek már évtizedek óta nem jártak a barbárok megnevelőjéhez, az Egyházhoz iskolába. De Maistre gr. nem hiába mondta az Egyházat „*école du respect*”-nek a tekintély iskolájának. „Ha csak az Úr nem építi házat, hiába fáradoznak, akik azt építik. Ha csak az Úr nem őrzi a várost, hiába virraszt, aki őrködik benne” — mondta már a zsoltáros. Csakugyan felhőre épített városoknak bizonyulnak előbb-utóbb azok

az államok, amelyek nem krisztusi tanra, hanem emberi akaratra helyezkedtek. Ő a szegletkő. Ha pedig mellőzik, akkor ráesik a kő és összedől az épület.” (Péter első levele szerint) „A középkor embere tudott világnézeti dómokat építeni, mert zárókőnek mindig beépítette Istent és így a legmerészebb ívű dómjait Ő tartotta össze. A modern ember ellenben szentségtörő kézzel mindig a zárókőnek ment neki először romboló csákányával és ezért omlottak össze értékes kulturák . . . Műkövet tett a helyébe és ezért omlott össze minden szellemi épülete.” Irja P. Jánosi József. Ha lesz alkalmad, Párizsban a Trinité-templom zárkővét megnézni, mely szőlőfürtként csüng le, hogy tartóoszlop helyett tartson egy merész boltozatot, hát igazat fogsz adni a hasonlatnak. Isten mentsen egyént, társadalmat, nemzetet a zárókő, a clou szétrombolásától. „Mihi adhaerere Deo bonum est” — mondja a zsoltár. Mit gondolsz, mi lesz a Harmadik Birodalommal, ha pl. G. Frenssen elvei fognak az egész vonalon diadalmaskodni? Ez a kereszténységtől elpártolt aggastyán ezt írta: „Nicht 10 oder 12 Gebote! Sondern du, was dein germanisches Gewissen und Gutseinwollen dir gebietet, heut, morgen und alle Tage, denn das ist die Stimme Gottes.” Ez a germán lelkiismeret vajjon fölér-e annak erejével, aki ezt mondotta: Nálam nélkül semmit sem tehettek.” „Én vagyok a világ világossága.” Én vagyok a kezdet és a vég.” „Én vagyok a kapu.” „Én vagyok az út, az igazság és az Élet.” Nem kell-e minden halalomnak, amelyik ellene fel mert lázadni, Juliánus Apostatával bukásakor bevallani: „Győztél, Galileai!” Egy holland miniszter, Marchant, aki 1934-ben katolizált, ezt írja: A katolicizmus elleni gyűlöletet kétségtelenül a tudatlanság táplálja. Legnagyobb része egyszerűen nem akar tudni. A csillagok az égen, amelyeket Viviani ki akar oltani, még fénylenek; a modern bölcsek csillagai azonban már kialudtak, vagy utolsót hunyorognak; pedig ők még mindig azt képzelik, hogy ők az örök világosság fáklyahordozói. Szörnyűségesen csalódnak. Az emberiség egyenes vonalban közeledik a hit felé: cogito, ergo credo! A politika érdekes dolog. A nemzetnevelés vezetése rendkívül fontos. Az arany funkciójának és a nagy vállalatok hozamának meg van a maga nagy értéke. De mindezen nagy értékek fölött áll népünk erkölcsi java. A föld és világ minden dolga fölött ott fénylik Krisztus keresztje “ Befejezésül idézem egy volt spanyol forradalmárnak a palinódiáját, úgy mint az a tudós belső kényszerből részánta magát nemcsak a megtérésre, hanem arra is, hogy ezt mások okulására megírja. Követte ebben a lépésben a híres spanyol író, Unamunót, aki elég messzire elmerészkedett a babiloni úton, de mégis visszatért az örök Jeruzsálem felé vezető egyedüli helyes útra és a kereszténység védelmére egy könyvet is írt. A szóbanlevő tudós neve Gregorio Maranon, a madridi orvosi akadémia elnöke. Halljuk most már őt magát: „Tévedtem és tévedésemet bevallom. Mint a spanyol intelligencia legnagyobb része, most én is kénytelen voltam külföldre menekülni. Peccavi, bűnös vagyok! Mi voltunk azok, akik kívántuk és előkészítettük a forradalmat és engedjük, hogy a szabadság túlzásai érvényesüljenek. Annak idején Ferrer kivégzésére tett forradalmár Sirval ujságírónak a vére pedig, akit a börtönben öltek

meg, újabb erőt adott a királyság ellenes propagandának. De mi történt azóta? Önök is tudják, de én láttam, hogy mi történt. Harmincezer Ferrert végeztek ki a köztársaságiak, a vörösök és ez a 30.000 csak abban volt bűnös, hogy a lelkiismerete szerint gondolkozott. Ötezer Sirvalt öltek meg a börtönben, nem is úgy, mint régebben, szabályos módon, hanem rövid úton, gránátokkal! Mikor pedig Calvo Soltelot meggyilkolták, ezt mondtam legjobb barátomnak: „Ezek után végeztem a köztársaságiakkal örökre, fejünkre díjat tűztek ki azok, akikkel mi harcoltunk.” (N. K. 1937. ápr. 2-án.)

Ez egy a sok közül. Ennek az egynek a tévedését némileg mentik azok a körülmények, amelyeket fölemlít, de meg a meakulpázás is. De csak részben, Ha csak tizedannyi körültekintést, tanúsított volna a forradalom útjára való lépése előtt, akkor nem kellene utólag szemrehányást tenni magának, amiért hazája romlásában nolens-volens része volt. Schiller jobban ismerte az embert, mikor óva intette attól, hogy ennek az örök vakságban leledzőnek a fölvilágosodás nevében fáklyát adjunk:

„Weh denen, die dem Ewigblinden
Des Lichtes Himmelsfackel leih'n!
Sie strahlt ihm nicht, Sie kann nur Zünden
Und äschert Städt und Länder ein” —

irja. A hitetlen tudósoknak abbeli aggodalma, hogy miből élnek majd unokáink, amikor egészen odalett az a kevéske kereszténység, amelyet ők még meghagytak, teljesen jogtalanak bizonyult. Az Egyház legidősebb leánya épúgy megsínylette a hitelenséget, mint Európa többi országa, élükön Oroszországgal és Spanyolországgal, amelyek talán az anarchiának összes keserűségeit is kénytelenek lesznek megízlelni. Azok az államférfiak, akik a hitetlen tudósok útmutatása mellett merő állványnak — és nem éltető kovásznak — tekintették a kereszténységet, aligha képzelték el azokat a szörnyű következményeket, amelyek a hitoktatás nélkül felnőtt nemzedékeken kiütköztek, szinte döbbenetes természetességgel, mint a nyomortanyák szülőitein az általuk végignézett bűnöknek a másai. Sok szó helyett Mécs Lászlónak Vád és védőbeszéd c. versére utalok, amelyet valószínűleg ismersz. Legszörnyűbb alakjában az orosz emberevő gyermekeken, úgyszintén a spanyolországi gyermekvérengzéseken szemlélhetjük azt, amit a hitelenné vált államok elkövettek, vagy elmulasztottak. Ami tekintélyrombolást a felső tizek, az Úristennel és az egyházzal szemben elkövettek, azt most a kisember és a gyerekember az államhatalommal és a társadalommal szemben követi el. Kegyelet (a Goethétől hangsúlyozott Ehrfurcht) nélkül nincs nevelés. Vigyázz hát a szüleiddel, nevelőiddel és a többséggel szemben a kegyeletre. „Ajtatos tiszteletet tárgya legyen a légbolt, amely alatt minden idejében megterem!” — mondja Carlyle.

7. Az igazság öre.

„Christianus mihi nomen, catholicus cognomen.”

Eddig sok minden tényt és nézetet vonultattam föl annak bizonyítékául, hogy a vallás jelesül: a kereszténység a XVI. század

óta par excellence jel volt, amelynek ellene mondatik a tudomány, az irodalom és a gyakorlati élet részéről. Pedig Solnwieff orosz bölcselő szerint: „Az igazi és életteljes vallás nem félreeső szöglet az emberiség életében. Az abszolutt lény közvetlen megnyilatkozása: a vallás nem lehet valami. Az vagy minden, vagy semmi.“ A filozófia és a tudomány igazi fölcentjei között nem igen akad atheista. Pl. Newton vallásos ember volt. Kant azt írja: So müsste ich ohne Gott ein Phantast oder ein Bösewicht sein: so müsste ich meine eigene Natur und ihre sittlichen Grundsätze verleugnen, ich müsste aufhören, ein vernünftiger Mensch zu sein.“ Goethének a kereszténység felülmulhatatlanságáról szóló nézetét most eredetiben közlöttem: Mag die eistige Kultur nun immer fortschreiten mögen, . . . über die Hoheit und sittliche Kultur des Christentums wird sie nicht hinauskommen.“ Ez a kereszténység azonban csak Krisztus helytartójának a fősege alatt maradt ment az emberi értelem és akarat gyarlósága részéről beszivárgó tévedésektől. Ezzel szemben képzelj el, hogy Németországban a Luther alapján álló különböző Landeskircheknek csak a fölszerelése 200 nyomtatott oldalt tett ki egy hivatalos jegyzékben. És ez a sok felekezet mind a tiszta kereszténységet vallja magáénak. Az igazi krisztusi tan nem tűrheti el egy nemzet, vagy faj részéről rárakható sajátos egyéni, faji, nyelvi vagy provinciális bilincseket. A mai német nemzeti szocializmus első sorban azért támad rá, mert nem északi, nem német, sőt még csak az nem is árja. Hát lehet-e megtagadni a Napot, mert nemcsak a német fenyesek tájait élteti, hanem a duzzadt-ajkú pápuak, vagy mandulaszemű keletiek hazáját is? Krisztusban van az élet és az Élet volt az emberek világossága – mint a János evangélium első fejezetében lehet olvasni. A kereszténység nem lehet VIII. Henrik angol király szenvedélyének, vagy egy rigorózus Kálvin diktatúrájának a játéklabdája, hanem hamisítatlan kovász, mely arra van hivatva, hogy mindenkinek a gondolkodását, minden nemzetnek a természetét Istenhez emelje. Egy konvertita vallomásának vélnéd, pedig egy anglikán lelkész (Lloyd Thomas) írta a következő sokat mondó nyilatkozatot: „Róma bizonyul egyedül gerinces tanúnak a keresztény erkölcsi kódex megvédésében. Megvédi a nyugati műveltséget a biztos pusztulástól. Ő a kereszténység utolsó fellegvára korunk mindent elsőprő újpogánysága ellen. Csak Róma szól mindig egyformán ezekről a kérdésekről, amelyekről függ az élet és a halál, a nyugat fönmaradása, vagy pusztulása.“

A nagy német gondolkodó, T. Haecker szerint: „A kereszténység nélkül Európa csak homokszem a nézetek, vallások és eszmék forgatagában; holnap leborul az oroszok, holnapután a japánok, három nap múlva a kínaiak, négy nap múlva a hinduk előtt; az utolsó napon pedig bizonyára zsákmánya lesz a négereknek; irodalma akkor már csak a szellemi színvonal alatti dolgokat fogja tárgyalni, t. i. a gnóosztikusokat, a lélekalattiakat t. i. a psichoanalitikaikat, a testalattiakat t. i. az erkölcstelenséget. „Ha még nem sülyedtünk annyira, az azért van, mert még akad hétezer, aki a hite szerint él.“ Ennek az állításnak a megokolására XI. Piusnak a német katolikusokhoz intézett leveléből közlök egy részt, amely így szól: „Az igazi és tisztán megőrzött Istenhiten nyugszik az embe-

riség erkölcsisége. Mind az a kísérlet, hogy erkölctant és erkölcsi rendet függetlenítsék a hit sziklaalapjától és az emberi normák futóhomokjára építsék, előbb vagy utóbb az erkölcsi pusztulásba viszi az egyes embereket és a közösségeket." Egy amerikai pénzembernek, — John Mody a neve — az idevágó megjegyzése igen érdekes: „Biztos vagyok ma és életem minden napján abban, hogy a katolikus Egyház egyetlen felelet az élet kérdéseire. Ezt mint férfi állítom, aki 40 évig minden lehetséges elméletet végigvizsgáltam és megismertem; ismétlem: csak a katolikus Egyházban lehet megtalálni a végleges feleletet az Élet kérdéseire és problémáira." Ezt mi katolikusok jó 1900 éve tudjuk, de azok, akik ennek több-kevesebb nehézség leküzdése árán csak most jutottak tudomására, tanulságos véleményét szeretettel tudomásul kell vennünk. Nálunk a dogmatika beszél és nekünk el kell fogadnunk azt, amit az Anyaszentegyház, hogy higgyük, élénk ad — az apostoli hitvallástól a Vaticanumig, sőt per omnia saecula saeculorum. Mi Haecker kifejezése szerint „hierarchisták" vagyunk, Krisztus földi helytartójának a „summus pontifex"-nek a kormányzata alatt, aki mégis „servus servorum Dei"-nek mondja magát. A Szentatya 1937. húsvétján a mexikói hívekhez intézett enciklikájában ezt írja: „Nem szüntünk meg hirdetni, hogy kizárólag az Egyház tanítása és munkája, melyben Isteni Alapítója támogatja, gyógyítja meg az emberiség legsúlyosabb bajait."

Mi katolikusok, egy közel kétezeréves Egyház tagjai, mindig is tudtuk, hogy „Simon meghal, de Péter örökké él." És ha Szt. Péter utóda szól, akkor jó 260 elődjének a tapasztalatából is vegyül mindig jócskán a szavaiba. Hiszen az az egyház, amely a középkorban a kamasznépeket nemzetekké nevelte, hogy a hajdani Rontópálokat a kultúra és a civilizáció hordozóivá tegye, ma is birtokosa a megittasodott népek számára szükséges panacéának, sőt biztoskezü adagolója is. Az, hogy százezrek, vagy milliók nem akarják magukat ennek a gyógykezelésnek alávetni, az nem bizonyít az orvosság ellen. A jó öreg Egyház tud várni. Lavigerie biboros Afrikában a térítő munka sikeres megkezdése előtt száz évig tartó civilizációs munkára kötelezi a fehér atyákat! XIII. Leó így szól d' Hultshoz: „Il y a des esprits inquiets et chagrins qui pressent les congregations romaines de se prononcer sur des questions encore douteuses. Je m'y oppose, je les arrête, car il ne faut pas empêcher les savants de travailler, il faut leur laisser le loisir d'hésiter et même d'errer; la vérité religieuse ne peut qu'y gagner. L'église arrive toujours à temps pour les remettre dans le droit chemin." (Idézi Prohászka: „A diadalmos világnézet" Tekintély és szabadság c. fejezetében. (Ez az: az Egyház mindig jókor jön és mindig kellő időben tudja a világot a helyes útra terelni, amint útba tudja igazítani a nekiszabadult tudományt is. Prohászka írja a „Dominus Jesus"-ban: „Tudomány és élet, művészet és jogi fejlődés gyakorolnak az Egyházra befolyást, egyszer plátói, máskor arisztoteleszi a filozófiája; egyszer a gót stílus, máskor a barokk az ő kedvenc stílusa. Néha a tudomány ellenszenves, mert támad, máskor jó hírben áll, mert segít. Néha a teológusok féltékenyek és gyanakodnak a természettudományokra: máskor lelkesülnek a világnézet új kibővítéséért, de mindez nem érinti az elvet, mindez nem hat el az oltárig! . . . Hasonlóképen járnak

el az Egyház fölött a társadalom uralkodó eszméi . . . Az Egyházat nem emelhetik ki a társadalmi átalakulások, a tudományos irányoknak s uralkodó eszméknek befolyásából. . . A lényeg az, hogy az Egyház Krisztus organuma s a természetfölötti kinyilatkoztatást hordozni az ő feladata! Ebben védi, segíti az Egyházat az Isten ereje. Erre nem képesíti őt sem a tudomány, sem a műveltség, még kevésbé a politika, vagy a diplomácia, hanem az Isten kegyelme! . . . Akár áll a nap, akár forog, hitben, kegyelemben mi az Isten alattvalói vagyunk s az isteni tekintély vezet minket a világforgás esélyei közt fel az égbe. . . A történelem erősítse ragaszkodásunkat az Egyházhoz, ha még oly zavaros és erőszakos is a folyása, mert az hozza öntudatunkra, hogy Egyház nélkül nem állna fönn Krisztus műve. E részben hívatkozom A. Thierry életének végső időszakára, mely ezt a ragaszkodást az Egyházhoz érdekes világításba helyezi. A hírneves történész így adja elő a katolikus egyházhoz való hűséges visszatérését: „Az emberiség történetéből arra a belátásra jutottam, hogy a hitelenség nem magyarázza meg a világot s hogy az eleven erő, mely az emberiséget mozgatja s vezérli: a vallás ereje. Ez a vallás azonban nem lehet más, mint a kereszténység; a kereszténységnek pedig régi, krisztusi formája a katolikus Egyház. Lehetséges-e, hogy be ne lássuk, hogy az első négy századnak a kereszténysége a katolikus egyház!” Azután hozzá teszi: „Én történész vagyok, a dogmatikus spekulációkba nem mélyedtem, de a történelem útmutatását követve az Egyházat tiszteltem. A racionálizmusra ráúntam; betérek az Egyház kebelébe és alávetem magamat neki.” Másutt is lényegében ezt írja: „. . . Hosszú bolyongásom után szívesen vetem magamat alá az Egyház tekintélyének. Látom a tényeket. Látom a történelemben, hogy egy isteni és látható tekintély kellett az emberiség életének kifejlesztésére. Minden, ami a kereszténységen kívül áll, nem számít, s ami a katolikus Egyházon kívül áll, abban nincs tekintély. A katolikus Egyház az a tekintély, melyet keresek, annak vetem magamat alá s elfogadom Crédóját.”

Mint ez a forrongó racionálista kereste és megingathatatlan tekintélyt és meg is találta a Egyházban, úgy fogják a forrongó államok is a modern szabadságeszmék dervis-fiáncai után az egyetlen szilárd pontot őbenne fölfedezni. Az egyház pedig az eszmék és velük a népek és társadalmak bealkunyolásakor ugyanazt teszi, amit a pompeji anya fiának diktált és amit az stílusával a hamueső alatt is a táblájára írt: „Deus.”

8. Szabadság és szabadosság.

„A létnek legjava nem a szabadság.”

(J. Ruskin.)

A modern ember egyik bálvány, amelynek sok hitbeli és erkölcsi értéket hajlandó feláldozni: a szabadság túlzásba vitele. Schiller egyik bölcselmi költeményében így énekel: „Der Mensch ist frei erschaffen ist frei, Und würd' er in Ketten geboren.“ A szabadságnak teremtett emberről és a szabadság eszméjének nem egy filozófusnak legszebb gondolatait nem egy költőnek legszebb sorait, nem egy politikusnak legemelkedettebb hangú vezércikkét vagy

szónoklatát köszönhetjük. Az „autonomia,” az „emancipáció,” a függetlenség kétségtelenül szép és jó dolog a maga helyén és a maga keretében, elsősorban a nemzeti eszme és a nemzeti kultúra számos területének szolgálatában. Az az áldozat, melyet egy-egy nemzet szabadságának kivívásáért talán évszázadokon át tartó csendes vagy itt-ott nyílt függetlenségi harc alakjában hozott (gondolj a magyar mellett elsősorban a lengyel és ír szabadságharcokra!) minden hősköltelemnél többet beszél hazaszeretetről és nemzeti hűségről. Prohászka írja: „Két életnek a vágya testesül meg bennünk. Élni kívánunk minél tovább a földön és mivel nem élhetünk soká személyesen, élni akarunk legalább nemzetünkben; azután élni kívánunk feltétlenül és halhatatlanul és azt az életet az örökkévalóságban keressük; az élet e két vágyából sarjad a nemzet és a vallás szeretete.” Ez a szeretet sajgolt könnyeket Krisztus Urunk szemébe, mikor a pompás várost látta, amelyen majd kő kövön nem marad, mivel nem ismerte meg látogatása idejét (Luk. 19. 44.) A hazaszeretet, a bajba jutott haza sorsán érzett gond, kergette őrlébe a „legnagyobb magyart.” Mások a harctéren, vagy a forumon adták oda életüket hazájukért, annak szabadságáért vagy boldogulásáért. Gondolj Petőfire, Theodor Körnerre vagy a görögök szabadságáért elesett Byronra, hogy csak az önként síkraszálló világhírű írókról essék szó! Egy-egy nemzet függetlenségi harca egyúttal aranykönyv is szokott lenni, amelyből a nemzet apraja-nagyja lelkesedő, felsőfokú köteleességteljesítést tanulhat évszázadokon át. Pl. II. Rákóczi Ferenc ezt írja Confessiójában: „Nem félek őszintén kinyilatkoztatni előtted, óh örök igazság, hogy egyedül a szabadság szeretete és a vágy: hazámat az idegen elnyomás alól fölmenteni volt célja minden tettemnek.” A politikai és társadalmi szabadság azonban az isteni törvényt kötelel elismerni. Nemzet vagy állam sohasem helyezkedhetik arra az álláspontra, amely valamikor a fáraónak ezt a kérdést adta ajkára: „Kicsoda az Úr, hogy nekem parancsot adhat?” Ha még olyan erős alapokon is áll egy birodalom, nagyon könnyen kiderülhet róla az, hogy arany és ezüst felépítménye voltaképpen cseréplábakon nyugszik és egy megrázkódtatás esetén romba dőlhet. Minden ország támasza és talpköve a „tisztá erkölcs, mely ha megvész, Róma ledől s rabigába görbed.” Ezt a tisztá erkölcsöt pedig az erkölcsi törvény, jelesül a dekaloguson felépülő keresztény hit biztosítja legjobban és egyedül tartósan. Ezt a megkööttséget mindenesetre el kell ismernie minden államnak és társadalomnak. Nem kisebb elme, mint John Ruskin írja: „Bölcs törvények és helyesen alkalmazott kényszer egy nemes nemzet és egy nemesen gondolkodó természet számára nem béklyók, hanem inkább páncél-ing, mely véd és erősít, habár sokszor szorít is. És a kényszernek a szükségessége épannyira elkel az emberiségnek, mint a fölemelő munka.” Hozzátehetjük: az egyes emberre is ráfér, — Prohászka is utal erre, a pannonhalmi ebédlő híres falképével kapcsolatban, mely egy meglazult hordót ábrázol, amint kifolyik belőle a bor („Libertate perit” — olvasható rajta). Tóth T. mondja, hogy tíz abroncsként köt és véd bennünket a tizparancsolat. Gondolkodók és költők mondhatni nemes versenyre kelnek annak a gondolatnak a hangoztatásában, hogy az igazi szabadság

az erkölcsi törvény elismerésében áll. „Das Gesetz nur kann uns Freiheit geben“ — mondja Goethe. Másutt kétségtelenül és félreérthetetlenül erkölcsi értelemben jelentette ki ugyancsak ő Eckermann előtt: „Nicht das macht frei, dass wir nichts über uns anerkennen, sondern eben, dass wir etwas verehren, das über uns ist.“ A kongeniális Schillertől is idézhetek két egészen klasszikus passzust: „Der moralisch gebildete Mensch und nur dieser ist ganz frei.“ A „Wallensteins Tod“ IV. felvonásában meg fogod találni azt a mélyértelmű mondást: „Wo viel Freiheit ist, ist viel Irrtum.“ Hasonló gondolatokat találsz Schillernek a „Der Spaziergang“ c. művelődéstörténeti vonatkozású tanítókölteményében is. A németiség másik nagy drámaírója, Fr. Grillparzer is ilyen értelemben ír:

„Wer seine Schranken kennt, der ist der Freie,
Wer frei sich wähnt, ist seines Wahnes Knecht.“

A többször idézett Fr. Rückert („Weisheit des Brahmanen“) a túlzott szabadságtiszteletnek a következő négy sort szenteli:

Wenn Freiheit du begehrt, des Menschen höchste Zierde,
Herrsch' über Leidenschaft und Neigung und Begierde.
Doch bilde dir nicht auf diese Herrschaft ein:
Des freien Willens Stolz ist Gott gehorsam sein.

Az államoknak éppúgy meg kell újból tanulniok, amit Rousseau óta elfelejtettek: az Istennek és az isteni törvényeknek való alárendelést, mégpedig a jognak és az állami életnek az egész vonalán. Ez kemény beszédként hangzik manapság, de az európai forradalmak tanulságai annyira fejbeverők, hogy minden államférfi-nak napi elmélkedése tárgyává kellene tenni a zsolttár szavait: „Nisi Dominus aedificaverit domum, in vanum laboraverunt, qui aedificant eam.“ (126. zsolttár.)

A helyesen felfogott hazaszeretetre vonatkozóan egy idegen kis népnél találtam megható és tanulságos értékjelzést. A flamandok dixmuideni hősi emlékművükre ezt vészték: „Alles voor Vlanderen, Vlanderen voor Christus.“ Mindent a hazájukért, de flandriai hazájukat Krisztusért ajánlják föl. Tanulhatnak tőlük elsősorban germán testvéreik, akik újpogány útra akarnak térni a faj és vér vallásának fönt és lent való állandó hangoztatásával. Egyik neves emberük, Willy Becker pl. azt meri állítani, hogy Krisztus nagy volt, de Hitler nagyobb. Ez a hibás értékelés egyébként abban is megnyilvánul, hogy Kerrle, egyik miniszterük szerint a kancellár új kinyilatkoztatás birtokosa. Ezért kelt ki XI. Pius pápa — ismert húsvéti köriratában — egyes embereknek az Ursten fölé való helyezése ellen. Ez az elítélő megnyilatkozás hosszú évek várakozó álláspontja után immár szükségesnek mutatkozott a totális államot megvalósítani igyekvő Harmadik Birodalom újpogány fölfogásával szemben. Te bizonyára szigorúnak ítéled ezt. Ha többet tanultál és olvastál volna, inkább a Szentszék türelmét kellene csodálnod, amiért annyi ideig várt, holott a német főemberek már leplezetlenül hitvallást tettek az újpogányság mellett. Pl. a Hitlerjugend vezetője, Baldur von Schirach 1936. júliusában azt írta: „Mi olyan ifjúságot akarunk, amely

nem hisz másban, mint a német nép örök arcában. Ezzel egyszerűs mind egy új és szent hitnek hirdetői és hordozói vagyunk.* Ley, a német munkafront vezére szerint: „A mi egyedül üdvözítő hitünk a nemzeti szocializmus, amely nem tűr más hitet maga mellett.” Lapjaik a kereszténységet „artfremde Religion“-nak mondják. Szerintük a „német” és „keresztény” két olyan fogalom, amelyek egymást kizárják. Német és keresztény ellentmondás, mert vagy német, vagy keresztény, Mathilde Ludendorff, egyike a kereszténység ellen hadakozó újpogányoknak, különösen a válogatás nélküli felebaráti szeretet ellen száll jobb ügghöz méltó buzgalommal síkra. És ezt a zagyvafejű nőt nemcsak nem intik le a hivatalos körök, hanem ellenkezőleg! Igazán különös: egy művelt nép ezeréves keresztény multját hajlandó megtagadni, mert a keresztény vallás nem a fensőbbes északi faj fájának a gyümölcse és mert az újszövetség is az ószövetségen alapul. Ezért külön megrója a mai német rendszert a pápai körlevél, midőn ezt írja: „Az, aki a bibliai történet és az ószövetség oktató bölcsességét száműzve akarja látni az Egyházból és az iskolából, káromolja Isten igéjét, káromolja a Mindenható üdvösségre vezető tervét és korlátolt, szűklátó emberi gondolkodást tesz bírónak az isteni történelem-tervezés fölött.” Megdöbbentő az az önhietség, amellyel ez a biológiai materializmus az északi fajtát teszi meg minden jó, szép és helyes eszme forrásává és amellyel minden egyebet, mint másodrangút elvet. Hasonló túlzással azt lehetne róla mondani, hogy nem kell neki a Nap, mert nemcsak árjára árasztja melegét és fényét. Épölyan korlátolt fölfogás ez, mint amelyik néha nálunk is fölűti a fejét egy-egy turánizmustól fűtött korlátolt frázisban: „Nem kell a mennyország, ha nem magyar.” Egy német tudós még egy évtizeddel ezelőtt, a franciák ilyen kisajátító törekvéseinek láttára, azt a címet adta könyvének: „Ist Gott ein Franzose?” Hát ma a hivatalos német körök külön germán istenséget alkottak a maguk képére és hasonlatosságára. A „német nép örök arca” és ehhez hasonló kifejezések annyira semmitmondók, hogy erre csak erősen szuggesztív és még erősebben szuggesztibilis egyének, akik keveset tanultak és nem sokat felejtettek a világtörténelemből, építhetik föl most a jelent, de nem egyúttal egy százados, vagy évezredes jövőt is. Egy mélyen gondolkodó költő szerint: „Ott, ahol az Isten-hit erősen és magaslatosan világít, virul a közérdek, ott pedig, ahol elhomályosul, veszendőbe megy.” (Carducci)

„Magát tagadja meg, ki megtagad,
Mint a napot, a fényt, a színt a vak.
A por fiához más nem illik itten,
Mint hogy Benned megnyugodva higgyen.” (Reviczky Gy.)

Az isteni igazság fölött nem lehet népszavazást tartani, még kevésbbé lehet az Űristent detronizálni. Prohászka az egyoldalú szabadság-kultusszal kapcsolatban ezt írja a Diadalmas Világnézet: „Tekintély és szabadság” c. fejezetében: Tiszteljük a szabadságnak nemes és szép formáit s útáljuk meg a csúnyát s a nemtelent, ami a szabadságnak tagadása volna; ne keressük a szabadságot másutt, mint a nemesnek, igaznak s szépnek kereteiben. Szabadon ostobát

s rosszat cselekedni, — szabadon helytelent s hazugságot mondani, — szabadon garázdálkodni, pusztítani s rontani, lehet; de tulajdonképen az ostobaságnak, hazugságnak, gonoszságnak a szabadsághoz csak annyi köze van, mint az árvíznek a májusi esőhöz; víz mind a kettő; de az egyiknek nyomában halál és rothadás, a másiknak kíséretében élet és virágzás jár.” Szabadon elfajulni, elzülleni, elrothadni: ily összeköttetésekben bűn a szabadság nevét emlegetni. Mert mindez nemlét és tagadás; ami pedig lét, erő és élet, az formás szabadságnak örvend s a szépség géniusza örökös épen a formának határain! Aki a géniuszt elriasztja s a korlátot összetöri, az a gondolatba tévelyt, az egyénbe bünt, az életbe romlást plántál. Exlex dolog nincs a világon akár arkangyal, akár szentjános-bogárka legyen, akár gondolat, akár epe-ömlés legyen. A helyes viszonyt, a harmoniát, a mindenség rétegein és emeletein végigvonuló folytonosságot egy ponton sem szabad tagadnunk; kivált pedig nem szabad a szabadság nevében a gondolatot a tévely sötétségébe s az egyéniséget az elfajulásba kergetnünk.”

„Ugy-e szabadon akarod egyéniségedet kifejleszteni? — írja az ünnepezt John Ruskin — látom, hogy hová fejleszted! Szabadon akarsz enni, inni, dorbézolni; szabadon akarsz tántorogni, botlani s elesni, hogy végre szabadon átkozd meg magadat s szabadon menj tönkre... A létnek legjava — folytatja — nem a szabadság. Az arkangyal szolgálatától le, a bogárka tevékenységéig, a bolygók iramlásától le a porszem tilkos gravitációjáig a mindenség hatalma és szépsége nem a szabadságon, hanem az engedelmisségen épül! De ki is kételkedhetnék arról, hogy a szabadságnak is van mértéke! Hogy azt is a valóság, az igazság, a szépség keretezi. Kerekek közt mozog és alakul ki a szabadság mindenütt, tehát formásnak kell lennie, akár a gondolat, akár a politikai élet szabadságáról legyen szó. A gondolat szabadságának formája az igazság; a lelkiismeret szabadságának formája az erény; az egyéni szabadság fegyelmezett, harmonikus egyéniséget keres s a politikai szabadság sürgeti a tekintélynek harmoniáját az egyéni szabadsággal.” Prohászka: Ö. M. 5. k. 226—71.)

A politikai életben ma részben a „laissez faire, laissez passer,” a mindent megengedő liberalizmus erős visszahatásaként — államrendszerek és pártok részéről egyaránt — az egyéni szabadságra sokfelé rájár a rúd, a bolsevizmus és a túlzó nemzeti szocializmus klasszikus hazájában egyaránt („les extrêmes se touchent” mondja a végletek ilyen találkozásáról a francia.) Ezekkel a modern kollektivisták tévedésekkel szemben Serédi biboros primás szerint „nincs se egyéni, se kollektív öncélúság, hanem csak Isten-célúság;” az Egyház nem győzi az egyéni szabadságot hangsúlyozni. Ezt normának tekintheted. Goethe fogalmazása ma, a kollektivisták túlzások idején is helyes marad. „Höchstes Glück der Menschenkinder ist nur die Persönlichkeit.” Az ember természetesen nem csak egyén, hanem zóon politikon, társas lény is, akinek egyénisége — servatis servandis, — kénytelen a közösségre is tekintettel lenni. „Halte dich immer zum Ganzen, doch kannst du selber kein Ganzes Werden, als dienendes Glied schliess an ein Ganzes dich an!” Mondja Goethe és Schiller egy disztichonban.

A nagy francia egyházi szónok és író, P. Didon (akinek „Jézus élete” magyar fordításban is közkézen forog) jelmondatnak ezt választotta: „Ni rivolté, ni esclavé.” Ő a lázadás szellemének Scyllája és a gerinctelenség Charybdise közt bizonyára meg is találta a helyes középútat. A fiatalságot inkább az előbbtől lehet féltetni és kell óvni, mert nem szereli a megkölttséget, lázadozik a törvény és a törvényt képviselő felsőbbség ellen. Ilyenkor jó Fr. W. Webernek következő intelmét szem előtt tartani:

„Freiheit ist der Zweck des Zwanges,
Wie man eine Rebe bindet,
Dass sie, statt in Staub zu kriechen,
Froh sich in die Lüfte windet.“

Minden törvény és törvényliszteletr vonatkozó nevelés volta- képen a szólókaró szerepét tölti be, mely a venyigét a földön való elterüléstől óvja meg.

Ha pedig a szolgálalkúség szelleme környékezne meg, hogy egyének, jelszavak, intézmények előtt vakon leborulj, gondolj Goethe abbéli mondására, hogy a tömjén csak a halhatatlanságnak jár ki, de halandók számára méreg! Különösen óvakodjál a jelszavaknak való elsietett behódolástól! A mai ember, a gyerekeMBER is, aránylag keveset olvas. Már közel száz éve írta Lacordaire, a híres dominikánus szónok, (gondolom a „Lettres à un jeune catholique”-ben): „Ha nem hisztek az Egyháznak, magatoknak fogtok hinni és ha magatoknak hisztek, hinni fogtok az első jöttmentnek, akinek nagyobb tudása és képessége lesz, mint nektek.” Ez a jelszó Benned is szövetségesre talál, részint az ifjúkor csél-csap természete miatt, részint azért, mert az erkölcsi törvény különben is nehéz teherként súlyosodik az emberre és így az átlagember a dolog természeténél fogva örömmel vesz mindent, ami teherkönnyítést jelenthetne. Az ilyen „Herdenmensch” részéről jövő csábításnak a szónak nemes értelmében vett, lelkiismeretére hallgató „Herrenmensch” etikai fölényével és határozottságával állj mindig ellen, legalább is az első rohamnak! Ha alapos megfontolás után hivévé szegődöl, szóval ha meggyőződted helyes voltáról, kövesd habozás nélkül lelkiismereted parancsát, de tartsd fön magadnak a szabad elhatározás és kritika jogát a jövőre nézve. Ez nagyon fontos, mert különben előbb-utóbb azon veszed észre magad, hogy gúzsba vagy kötve.

9. „Szabad-gondolat.”

„La dernière démarche de la raison est de reconnaître qu'il y a une infinité de choses qui la surpassent. Elle n'est que faible si elle ne va jusqu'à connaître cela. Il faut savoir douter où il faut, assurer où il faut, et se soumettre où il faut, Qui ne fait ainsi n'entend pas la force de la raison.” (Pascal)

Hányszor harsogták ezt egyének és pártok, cikkek és könyvek, szakállas öregek és pelyhesállú ifjak a humanizmus óta! Mintha

az emberiségnek egyenkint és a maga egészében állandóan fájtak volna azok a tilalomfák, amelyeket az Egyház egy magasabb cél érdekében fölállított. Tömegeket vonultattak föl tudományos és politikai irányzatok a „veszélyeztetett”, az „elnyomott” szabad-gondolat megmentésére. És kell-e mondanom, hogy sokszor ezeknek a csoportoknak többsége olyan egyén volt, akinek nemhogy szabad gondolata, de egyáltalában érdemleges gondolata nem volt. Ezeknek különböző okokból, különböző hangnemben harsogniok kellett, hogy a tudomány szabadságát veszélyezteti az Egyház, hogy „középkori sötétségbe” akarja fojtani a felvilágosodottságot, hogy béklyót rak a szabadkutatás kezére stb. Fiam, én jártam többé-kevésbé magas hegyeken is. Mit gondolsz, hány halálos áldozata volna a hegymászásnak (a számos elkerülhetetlennek mondott halálos áldozatokon felül is!) ha nem volnának a veszélyesebb helyeken tilalomfák felállítva, amelyek némelyikén ez az írás olvasható: „Nur für Schwindelfreie”. Ami azt jelenti, hogy az átlagos hegymászó ne menjen arrafelé, mert bele talál szédülni és zuhanni egy szakadékba. A Hochtouristik gyakorlott sportsmanje ezeken a sziklaösvényeken is több-kevesebb biztonsággal, hellyel-közzel bizonyára több kockázattal is, járhat: de az, aki csak kisebb túrákhoz van szokva (akihez pl. a „Levelek egy kezdő turistához” vannak intézve), ne merészkedjék az ilyen veszélyes helyekre, mert nyakát találja szegni. Nos, a tudományos kutatásnak épúgy megvannak a nyaktörői, szakadékai és meredélyei, amelyektől az Anyaszentegyház az anya előrelátó gondoskodásával óvja fiait. Újra Prohászktól idézem: „A gondolat szabadsága körül dül a szellemek heves harca. Két zászló lengitt. Az egyikre a „tudomány szabadsága”, a másikra a „dogmatikai tekintély” jelszava van felírva. De hát miért is veszekednek ezek tulajdonképen? Jogos érdekek harca-e ez, vagy „agent provocateur”-ök zavarják itt a vizet? Nekem a tudomány szabadsága is korlátolt. Korlátjai közt lesz csak igazán szabad és igaz s a korlátokon túlra nem terjed: azokon túl terjed még egy végtelen valóság, mely viszont szabad — a tudománytól! . . . A világegyetem az anarchiát nem ismeri, fegyelmezettsége példás, még elmosódott határvonalakat sem tűr meg . . . Nem mi vonjuk meg a határt, meg van az már vonva. A tudomány se vonja meg a maga határait, meg vannak már azok is vonva. Azt az Isten tette . . . Van tehát korlátolt ész; van korlátolt tudás. S azon túl van egy titkos, mélységes és mérhetetlen valóság, mely a létnek, az erőnek s az életnek forrása, melyet önmagában meg nem ismerhetünk s szavakkal fátyolától meg nem foszthatjuk. Ezt hirdeti Neith, egyiptomi istenasszony, akinek a saisi romok közt akadtunk lefátyolozott szobrára; a több ezeréves szobor felirata ez: „Én vagyok minden, ami van, volt és lesz, fátyolomat még föl nem lebentette halandó” . . . „Kimérte Isten a tudás határait is.” A tekintélynek is kijelölte a helyét; észet adott valamire s hitet kér mindenre. Hogy a földön járjunk s boldoguljunk, szemet, észet és kezét adott s hogy a halhatatlanság s az örök élet iránt eligazodjunk, tényleges hitet követelt. Leereszkedett hozzánk a végtelen mint tekintély s értelmünket a kinyilatkoztatásnak sugaraiból s szívvünket a bizó szeretetnek és vigaszoknak kegyelmeiből szőtt gyeplőn vezeti az örök hazába. Tiszteljük tehát a tudományt s

ne döntsük föl az auctoritást! Mindkettő hivatott és illetékes az élet elrendezésében; mindkettőnek van ereje és súlya, csak a helyét találjuk el. . . Fanatizmust manapság is láthatunk eleget, mégpedig nemcsak a középkori tradíciók nyomán is, . . . s valamint régen a hibuzgalom az eretnekeket bilincsbe verte s máglyára rakta, úgy tűzeli most a hitetlenség a nagy tömegek gyűlöletét az Egyház s hit ellen, máglyát rak robbanó szenvedélyekből a kereszténységnek. Pedig „Raum für alle hat die Erde“. . . Néha lesznek határvillongások, de lassankint tisztul a helyzet, s mindegyik háborítatlanul örül birodalmának. Az auctoritás fénye nem vet árnyékot a tudományra s viszont a tudomány mécse nem homályosítja el a tekintélyt. . . Kell, kell a léleknek tekintély, az alól azt fölszabadítani nem szabad. Az a fölszabadítás szánandó elvakulást jelentene az élet legnagyobb problémáival szemben. De a tekintélynek oly módon kell képviselőiben megnyilvánulnia, hogy az életet és a szellem fejlődését, szóval, hogy a több-életet szolgálja. Nem szorító béklyó, nem kolonc, nem korlát a tekintély, hanem irányító, inkább szárny, mint rablánc. Ha korlátnak akarjuk nevezni, azt se bár,om; de akkor oly korlátnak kell azt mondanom, mely a meredek útnak az örvény oldaláról való korlátfája; irányt ad, de a haladásban meg nem akadályozhat. . . Az igazság, az élet, a lélek mélysége és gazdagsága, mely ez isteni tekintélyből árad ránk, nem nyűgöz le, hanem elevenít. Vonz s nem rémít, életet villanyoz, tevékenységre indít. . . Az ilyen tekintély valóságos szellemi hatalom, mely csak jót és áldást terem!

Prohászka, aki a tudomány útvesztőin és tekervényein úgy el tudott igazodni, mint kevés szaktudós, másutt ezt írja: „Jó sokáig a tudománytól várta az emberiség az eligazodást; remélte, hogy esze bír a világgal, azért jelszava lett: látni, tudni akarok. Látni, hegyről-tövisre megismerni a világot. Kétszer kettő négy módjára fölismermi remélte helyzetét, viszonyait s lelkének igényeit, analizálni akarta eszményeit, konstruálni erkölcsi igényeit, ártézi kűtfúró módjára föl akarta fakasztani az élet vizeit s az inspiráció mélységeit. Érteni akart mindent; érteni akarta a létet s az életet, definiálni akarta erkölcsi szépséget, a jellem nemességét, a tökéletesség értékét. Azt gondolta, hogy miután látással és belátással oly sokra jutott s föltárta a világ kincseit, hogy miután épített utakat, hidakat s gyárakat, s tűrhetőbbé tette intézményeivel az életet, majd a világnézetet s az élettökéletesség hősiesség útjait is kiépíti s biztató nagy céljait is kitudja. S nemcsak gondolta, hanem erősen hitte s azért szertelen és kegyetlen barbár lett; mert szétvagdalta a régi hit, a nagy tisztelet tradícióinak fonalait, ledöntögette az eszményeket, megtagadta az erkölcsiség parancsait, elértéktelenítette értékeit, új dogmákat állított a régiek helyére, új csalhatatlanságot emelt az evangélium alapján álló egyházi vezetés helyébe, s a vége az lett, hogy a hagyományos krisztusi nagy hit helyett sok kis, kurtalélekzet hitet vallott, s száz év alatt több felekezetre szakadt, mint amennyi kétezer év alatt háborgatta meg a kereszténység nyugalalmát. S mindezzel még sem adott egy csipetnyi megnyugvást az emberiségnek, sőt ha valami jót tett, hát az az volt, hogy megtapasztaltatta a világgal a régi bölcsesség szavát s megsóhajtatta

velünk a hitben erős s nézeteiben szét nem forgácsolt koroknak nagy stílusát, ezt a boldogságot, amelyet a Szentírás oly egyszerűen jellemez: „*secura mens tamquam iuge convivium*“, a nyugodt kedély olyan, mint a szünetlen vendégség, Prov. 15. A nagyszerű egyházatya még így nyilatkozott: „*Credo, ut intelligam!*“ Newton még nagyszerűen azt vélte, hogy az, amit tudunk, csak csöppnyi, amit pedig nem tudunk, az egy egész óceán; úgy érezte magát, mint az a gyermek, aki örül, hogy néhány kagylót kifogott, míg maga az igazság óceánja rejtve van szeme előtt. Hasonló szerénységgel nyilatkozott a vallásos lelkű Keppler is: „*In der Schöpfung greife ich Gott gleichsam mit Händen.*“ „Nagy a mi Urunk Istenünk, nagy a hatalma és bölcseségének nincs se szeri se száma. Dicsérik Őt, Nap, Hold és csillagok, bármilyen nyelven is szól a magasztalástok . . . És te lelkem, holtodiglan énekelj az Úr dicséretét. Általa és az Ő számára lettek a dolgok egytől egyig, a láthatók és a láthatatlanok. Neki egyedül legyen dicsőség és dicséret mindörökké!“ A fölvilágosodás századában azonban egyre jobban eltávolodott a tudomány a hittől, sőt mondhatni föladatának tekintette a hit és a tudomány között ellentmondásokat találni és azokat túlzottan népszerűsíteni. „A XIX. század — írja Schütz Antal — szötte a maga tudományos eszményét. Nyomában járt a páratlan technikai és gazdasági fellendülés s ennek nyomában egy vészes életeszmeny: a tudomány mindenhatóságába vetett hit; sokan hirdették evangéliumát, senki olyan szenvedéllyel, mint Renan: „*L'avenir de la science*“ c. művében. A század utolsó negyedében a legtöbb u. n. művelt embernek már így kezdődik hitvallása: „Hiszek a tudományban és annak haladásában, mindenható teremtőben és megváltóban.“ Az ellenvélemények a pusztába kiáltott szavaknak bizonyultak. „Mikor Comte híres tanítványa, Littré, a francia akadémia tagja lett, a pozitívista tudományosság virágkorában, Champagny ezt kiáltotta oda: „Minket ugyan sohasem elégitett ki az a tudomány, mely az anyag-elemekben reked meg és a tapasztalati tényekhez tapad, a végső elvekhez azonban nem emelkedhetik föl. Más gyakorlótér és más kielégülés kell az embernek értelme számára, más vigasztalás élete, más remény bánata, más dalok gyermekei bölcsője mellé.“ (Schütz: Prohászka, az akadémikus.)

Ez a hosszú előidézés a tudomány részéről fenyegető esetleges veszedelmek mellett azért látszik helyénvalónak, mert felső tanulmányaid során megkísért Faust szelleme Téged is. Ne lázongj majd és ne rázd azokat az üdvös korlátlákat, melyeket az Egyház kétezeréves tapasztalata veszélyesebb helyeken elhelyezett. Ilyenkor ismételd az előbb Tárkányi Bélától idézett versnek utolsó sorait: „A megadás szelíd nyomán kél a valódi tudomány.“

10. Testkultusz.

„A jámborságban gyakorold magad. Mert a testgyakorlás kevés dologra hasznos, a jámborság azonban mindenre hasznos, mert bírja a jelen élet ígérését és a jövőét.“

(Szt. Pál Timoteushoz.)

Eddig azokat az eszméket soroltam föl, amelyeket egy „ma-

gasbra vívó szenvedelem“, egy idealista fölfogás szokott nem a „zászlójára“ írni (ez nem volna baj) hanem sokszor bálványozásig szeretni, mint legfőbb emberi és nemzeti közkincset. Az ifjúság többsége azonban manapság sokkal reálisabb beállítottságú és — valljuk meg őszintén — sokkal önzőbb, hogyszem a bőrét nem közvetlenül érdeklő kérdésekkel, tehát általános ideális javakkal a kellő mértékben törődnek. Pedig Széchenyi éppen a nyárspolgári fölfogástól félti, midőn azt írja: „Jaj annak az ifjúságnak, melynek lelke bőrében megfér.“ Bizony féltetni kell a mai ifjúságot a korai elvénhedéstől, a nyárspolgári gondolkodástól. Ez a röghöz tapadás, mely előbb-utóbb eszem-iszom emberré alacsonyítja le azt, aki elvül vallja, nagyobb veszedelmeket rejt magában az ifjúság átlagára nézve, mint a túlzásba vitt kutatási vágy. „Nem érdemes dolgozni“ sokszor hallható rezignáció lett ifjúságunk elfásultságra egyébként is hajlamos részének az ajkán. Megengedem, az elhelyezkedés és megélhetés kilátása nem biztatók. De a Kárpátok medencéjében vértanú nemzet lakik és küszködik jó ezer éve. Láttunk már súlyosabb időket is. Mohácsnál több száz diák esett el; a világháború ezernyi-ezer ifjút követelt áldozatul. A mai ifjúságnak is „megvirrad még valaha, nem lesz mindig éjtszaka.“ Azoknak, akik a „siker evangéliumára“ esküsznek, persze gyors érvényesülés kellene amint hogy a „tempó“ manapság, a rekordok aranykorában, szinte bálványává válik, sőt részben már azzá is vált. Megengedem, hogy én, aki más élet ritmusát szoktam meg és a mai hajszát nem szeretem, talán nem bírok elég érzékkel ehhez a mai száguldáshoz, de hidd el, az élet nem merőben küzdő energiák hatása és visszahatása, hanem a kitartó, lassú, megfontolt munka tere sokkal inkább, mint ahogy ti, a tavaszba és tavaszból rohanó fiatalok gondoljátok. Bizony:

„A világ egy rozzant szekér,
Haladna, de nem messze ér;
Itt is törik, ott is szakad,
Sohse féljünk, hogy elragad.“

Goethe már a mieinknél jóval kisebb technikai haladástól is féltette az emberiséget. „Reichtum und Schnelligkeit ist, was die Welt bewundert und wonach jeder strebt — mondta 1826-ban Zelternek. — Eisenbahnen, Schnellposten, Dampfschiffe und alle möglichen Facilitäten der Kommunikation sind es, worauf die gebildete Welt ausgeht, sich zu überbieten, zu überbilden und dadurch in der Mittelmässigkeit zu verharren.“

A fiatal daru nem szereti a lassúságot, pedig a vágatás idő előtt szárnyát szegi. Ami meg ezt a rekord-imádatot illeti, mely ma boldogot-boldogtalant lázba ejt, el lehetsz készülve rá, hogy néhány év múlva mosolyogni fogsz nemcsak azon, hogy valamikor jobban számon tartottad a sport-nagyságok teljesítményét, mint az emberiség nagyjainak nagy alkotásait, hanem magán a rekordon is, melyet a technikai haladás e korában egy-kettőre túlszárnyalnak, talán éppenséggel nevetségessé tesznek. Ám vállalja az a néhány kiváló képességű rekorder-jelölt a gyors feltűnés és vele talán a gyors letűnés édes-bús lelki és testi kockázatát. Te józanul és mértékkel

kezeld ezt az ügyet és ne imádd se most, se később magát a sikert. Tanuld meg a legnagyobb német költőnőnek, Annette von Droste-Hülshofnak e sorát: „Jetzt will ich nicht berühmt, aber in fünfzig Jahren möchte ich gelesen werden.“ Rokon vele Goethe következő megállapítása: „Was glänzt, ist für den Augenblick geboren, Das Echte bleibt der Nachwelt unverloren.“ Ezt ugyan az esztétikai értékekre értette a költő fejedelem, de — mutatis mutandis — általában alkalmazható a pillanatnyi, kérészéletű és a tartós, emberileg szólva: örök értékek és érdekek megkülönböztetésére is. A mindennapi élet nem a dicsőségszomj, hanem a kötelesség-tudat és lelkiismeretesség jegyében folyik le. Baszkircsew Mária, aki Szilveszter éjszakáján éjfélkor órával a kezében így kívánt magának újvetel: „Dicsőség!“, nem lett boldogabb ettől a dicsőségtől.

„Mi az, mi embert boldoggá tehetne?
Kincs, hír, gyönyör? Legyen bár mint özőn,
A telhetetlen elmerülhet benne,
S nem fogja tudni, hogy szív-öröm.“

Mint hogy a mai fiatalságnak ezek az idézetek ósdiaknak tűnnek föl, egy „argumentum ad hominem“ alkalmazását engedem meg magamnak, mégpedig egy világnagyságnak a fölvonultatásával, aki, mint sportbajnok, a mai fiatalság előtt legalábbis annyira ismeretes, mint egy közepes szépirodalmi nagyság az idősebb nemzedék előtt. Ralph H. Metcalferől van szó. Ezt írja: „Mind az a tisztelet és kitüntetés, melyet a rekord alkalmával arattam, mert véletlenül a futásban (Los-Angelesben 1932-ben, Berlinben 1936-ban) győztes lettem, mondom, mindez nem hasonlítható ahhoz az örömhöz, amikor katolikussá lettem és ennek a nagy szerencsének tudatára ébredtem. A katolikus vallás valóban nagy szerencse számomra. Nem sejtett vigaszt meríték imáimból. Megtérésem a legjelentősebb cselekedetem, amit magam vittem véghez. Ezt a lépésemet sohasem bántam meg. Bér málkózásom napja és az a nap, amikor a Máriakongregáció tagja lettem, ünnep volt számomra. A katolicizmus megnyitotta a szememet. Új életkedvet, vigaszt, erőt adott. A sportban és a tanulásban, fizikai és lelki törekvéseimben az imára hagyatkozom. Az a kívánságom és imádságom, hogy megőrizzem az Egyházhoz való hűségemet.“ Az ember Szt. Pál szavaira gondol, amelyekben jelzi élete végén, hogy a futást bevégezte és a pálmát várja, vagy mikor így ír: „Úgy fussatok, hogy elérjétek a jutalmat!“ Hát ez az! Az értékek szolgálatában az örök élet jutalmáért kell futni, mint az említett néger bajnok. Hidd el, sok tekintetben pogány vonások ütköznek ki a sport — és rekord hajhászaton. Meg kell azt keresztelni, hogy vészességéből veszítsen. Az ember sem egyenkint sem tömegben nem isteníthető, még ha államnak is hívjuk ezt a közösséget. Annál kevésbé járhat ki a méltányosnál nagyobb tisztelet a testi épségnek, mely talán az egészség, vagy éppenséggel az élet kockáztatásáig mehetne. Bizonyára ostobaságnak minősítették a gladiátorok köszöntését: „Ave Caesar, morituri te salutant.“ Helyettesítsd be a Caesar szót a „publikum“ szóval és megkapod a XX. századbeli gladiátor szellemet. Ezen érdemes elgondolkozni és egy egészséges „non ser-

viam!" felkiáltással kibontakozni napjaink sportbálványozásának fojtó karjaiból és vérpárás légköréből. Sapere aude! „Egészséges sport, vagy egyébirányú edzés, de főképen egy céltudatos aszkézis a lélek mintázó vésője, mely sebezve formál, de célja nem romboló sebzés, hanem a diadalmas forma. A tettek az aszkézis munkás műszerei... Munkaeszközei: örömök fegyelmezése és szenvedések vállalása. Eredménye a harmónia fönsége” — tartja Prohászka. E téren a tagadó szónak, a határozott nemnek van igen fontos szerepe. Ez a határozott visszautasítás öntött erőt Alcasar ifjú hőseibe a 76 álló napig tartó ostrom minden szenvedésének hősie elviselésére, ami végül is a diadalt hozta meg számukra. „Was uns nicht niederwirft, das macht uns kräftiger” — tartotta még az ellentábor költője is. Aki az Isten várát védi, annak nem szabad az ellenséggel még szóba sem állania. „Ville qui parlamente est a demi rendue.” Ha az ellenség ki tudja kémkedni lanyhaságod, vagy nemtörődömséged folytán a gyöngédet, nem lesz nehez egy őrizetlen pillanatban a vár megrohanása és elfoglalása, vagy legalább is annak nagyfokú megrongálása. Siralmas példáját láttam ennek Heidelberg várában, ahol a belső tűz, a puska-poros torony fölrobbanása lett voltaképen a várnak a veszte. Gondolj Adynak „Jóság síró vágya” c. versének fősorára: „Milyen jó volna jónak lennil” vagy a Patyolat üzenetének e soraira: „Most, most szeretnék lenni bátran Élettagadó, szűz, makulátlan, Vágytalan és tisztá. Most, mikor már nem térhetek vissza. Átkozom gerjedelmem, az elsőt, mely vágyat adott, az első szennyes gondolatot!” . . . „Heves ál-ifjúsággal — ó ezerszer jaj nekem — megöltem jövőm, magam. — Az én szép örökségem”! — sirja az életnek szerelmese — későn. Tanulj belőle! Ha ez a költő, aki később ifjúkori kicsapongásai miatt sorvasztó betegségbe esett, jókor megtanulta volna azt a tagadó szót: „nem, mert nem szabad”, akkor egészen másképp alakulhatott volna a jövője. Erősnek kellett volna lennie, nem pedig rút szibarita váznak, afféle Dobzse Lászlónak, aki mindenre igent mondott még akkor is, amikor nemet kellett volna mondania. Befejezésül a görög mitológiából idézek egy példát. Meles király Sardes várát egy magas hegycsúcsra építette. Hiába vette körül hármas bástyarendszerrel is, még sem bízott benne. Ekkor hosszas tanácskozás után a vár alsó részén elhelyezett oroszlán ketrecekéből kimarkolt egy oroszlánt, és azt végig vitte a várfalak mentén, hogy az a nyers állati erőt, ez viszont az ő fensőbbesleges uralkodói erejét érezze meg. A vár csakugyan évszázadokig dacolni birt minden ellenséges ostrommal. Vond le a példából az erős akarati elhatározás szükségességét egy felsőbb cél érdekében. „Des grosse Wollen ist es, wo das grosse Sollen gebietet.”

Szt. Pál szerint: „Omnia possum in eo, qui me confortat.” Te is tudj megtenni mindent, annak segítségével, aki — ha akarod — megerősít. Hidd el, hogy az Úristen nem parancsolt olyasmit, amit az ember meg ne tudna tartani is. „Facienti, quod est in se, Deus non denegat gratiam.” Ha megteszel minden tőled telhető, megkapod a véghezvitelhez szükséges felső erőt is. „Viriliter age et confortetur cor tuum”! Erre is alkalmazni lehet Szal. Szt. Ferenc únos-úntalan ismételt tanácsát: „Ajánlok nagy és rettenthetetlen bátorsá-

gol.“ Befejezésül olvasd el a következő Pázmány idézetet: „Szoptató dajkája életünknek az ifjúság. Amit az ifjúságunkban szoptunk (magunkba szívunk), az nevelkedik és terjed egész életünkön át. Azért ha szabados és csél-csap a gyermek, ha fás és görcsös erkölcsű az ifjú: tudnivaló, hogy a vénség vétkes lesz. Aki pedig gyermekségében szelíd és törvényes erkölcsök között szokik, jó vénség nevededik belőle. Mert Szentlélek szava, hogy amely útra indul az ember ifjúságában, el nem távozik attól vénségében; mert igazmondás, hogy agg lóból nehéz poroszkát csinálni, agg fából nehéz guzst tekerni, hogy horgas tőkét nehéz egyenesíteni, a fehér gyapjút, ha egyszer fekete festékbe mártod, ki nem tisztul, az új fazékról nehéz lemosni az egyszer bevett szagot, a szerecsent úgy ki nem szappanozhatni, hogy fehéredjék. Így nehezen hagyja vétjét, aki úgy szokott és abban nevelkedett. Mert az ifjúság vélke nem lágy hűsba, hanem kemény csontba avik (rögződik) és koporsóba megyen emberrel.“ Ime a német megfelelője is: „Jung gewohnt, alt getan.“ Tanuld meg könyv nélkül! A lélek kiváló ismerője, P. Claudel Jacques Rivirèrenek azt írja: „Ne higgyen azoknak, akik azt tartják, hogy az ifjúságnak ki kell tombolnia magát. Az ifjúkor nem az élvezés, hanem a hősiesség ideje. Mert a fiatalembernek hősie bátorságra van szüksége, ha le akarja magáról rázni a körülötte ólalkodó kísértéseket.“ Hát ne öld meg magadban a hőst! Merj pisztráng módra a szennyessé vált ár ellen úszni! Légy az a bizonyos egyenestartású és helyesen beszélő valaki, aki a bicegők országában úgy mert járni, ahogy a természet rendelte. Czibak Imre, gr. Zrinyi Miklós és annyi más tisztaéletű magyar ifjút és férfiút merd követni későbbis.

Olvasd el néha-néha Kölcsey: „Vinitatum vanitas“ c. költeményét. Sokat tanulhatsz Mécs Lászlónak: „Rohanás a tavaszba“ c. verséből is. Az újonnan megválasztott pápa előtt egy marék kócot szoktak elégetni a világi dolgok efemer jellegének jeléül e szavak kíséretében: „Sic transit gloria mundi.“ Tehát csak módjával becsüld ezeket a divatos vagy pillanatnyi élvezetet nyújtó dolgokat és ne adj cserébe értük viszonylag sok időt, pénzt, az egészségedet, még kevésbbé tested épségét. Sokkal nagyobb értékekre tartogasd idő- és idegfölöslegedet; hiszen a vallási, az erkölcsi, a szociális, a hazafias, a tudományos értékek, sajnos, egyre kevesebb csodálót, tisztelőt és képviselőt találnak. Pedig ezek ez értékek hierarchiájának a csúcspontjához sokkal közelebb állanak. Ilyenekért mindig légy áldozatra készen, Szt. Pál e szavai szerint: „Non facio animam meam pretiosorem, quam me.“ Tedd rá életedet egy ilyen értékért!

A testi élvezetek, melyek igazán csak pillanatnyi gyönyörrel járnak, még kevésbbé érdemlik meg azt, hogy rabjukká légy. Erről különben már többször írtam a VI. parancssal kapcsolatban, elég bőven. Szt. Pál a galatákhöz írt levelének ötödik fejezetében részletesebben szól erről a kérdésről. „Azt mondom tehát: Lélek szerint járjatok és nem fogjátok véghez vinni a test kívánságait Mert a test a lélek ellen vágyakozik, a lélek pedig a test ellen. . . A test cselekedetei pedig nyilván ezek: paráznaság, tisztátlanság, szemérmelenség, bujaság, bálványozás, bűbájosság, ellenségeskedés, viszálykodás, irigységek, gyilkosságok, részegeskedések, tobzódások

és ilyesmik. Ezekről előre mondom nektek, mint előbb is mondtam, hogy akik ily dolgokat cselekszenek, nem nyerik el Isten országát. . . Akik Krisztuséi, megfeszítették testüket a vétkekkel és kívánságokkal együtt." Valamikor bizonyára feicsóválva olvastad Ézsau abbeli rövidlátását, hogy egy tál lencséért lemondott elsőszülöttségi jogáról. Pedig ez a lemondás egy értékesebb dologról egy hasonlíthatatlanul kevésbé értékes valami kedvéért nem csak Ézsau részéről történt, meg először, sajnos, megtörténik ma is számtalanszor. Amikor valaki egy pillanatnyi örömet, futólagos testi élvezetért a lelke, a lelkiismerete nyugalma adja cserébe; valahányszor valaki a pillanatot bálványozza és háttérbe szorítja jobbik magát a testi ember kedvéért, mindannyiszor Ézsau módjára viselkedik és odaadja lelki értelemben vett elsőségét, mint ahogy tudatlan benszülöttek nem egyszer csillogó krajcáros csecse-becséért odaadták gyémántjaikat és gyűrűiket az idegeneknek. Ne légy rabja a pillanatnak! Hidd el, egyre jobban hatalmába kerít az érzékiség és azon találsz magadat észrevenni, hogy úgy jártál, mint Gulliver, akit óriás létére ezernyi ezer apró szállal a földhöz kötöttek a liliputiak. Megint Goethét idézem: „Mir war's in allem dem wie einer Ratte, die Gift gefressen hat; sie läuft in alle Löcher, schlürft alle Feuchtigkeiten, verschlingt alles Essbare, das ihr in den Weg kommt, und ihr Inneres glüht von unauslöschlich verderblichem Feuer." Hát a földhöz tapadó patkánynak a mérgezés utáni mohósága nagyon találóan jellemzi az érzékiség rabját. „Geniessen macht gemein" írta később ugyancsak ő. Az önérzetet is tönkre teszi, a tisztánlátást is elveszi. Faust mondja:

„So taumlich von Begierde zum Genuss
Und im Genuss verschmächlich nach Begierde.“

Ez a büntetése az érzékiségnek; kielégíthetetlen. Vágyából a gyönyörbe támoog és az élvezés pillanatában azon veszi észre magát, hogy már is új vágya ébredt. A költő később, mikor lehiggadt, azt írta, hogy sohase bánta meg, hogy pillanatnyi gyönyörökről való lemondása árán éveket nyert meg. („Ich freue mich täglich, das ich früher nichts versäumt, mich fest zu gründen, und immer den Tag aufgab, um Jahre zu gewinnen.") Fr. W. Foerster szereti egy író mondását idézni: „Herrschaft über den Augenblick ist Herrschaft über das Leben." Néha bizony pillanatok döntenek egy-egy élet sorsa fölött, akárcsak egy ballépés testünk épsége fölött. Megint csak Prohászkaté idézem: „A lány érzékiséget erősen kell fegyelmezni, különben a test és az érzékiség jut uralomra a lélek és az akarat fölött, Ezt a puha testet, mely annyiszor vétkezett, az erény és a lélek veszteségeiért meg kell fenyíteni s Isten megbántásáért penitenciára kényszeríteni. Ez a szigor, fegyelem és erő nem akar porrá zúzni, hanem szobrot véteni — Krisztus-típust." Én hiszek magamban, hiszek a törvényben és erkölcsben. A földolog az, hogy meg legyek győződve arról, hogy lehet tisztán élni, hogy a hatodik parancsot nem kell megszegni. Hogy a szenvedélyek erősek, elhiszem, de ismétlem, hogy mindezek ellenére is meg lehet tartani. Mindaz, aki megtette, elhiszi, hogy meg lehet tenni. Csak az nem hiszi, aki nem tartotta meg. „Si feceritis, creditis" Egy fegyelmet-

len fiatalember — Jacques Rivière — írta Paul Claudel költőnek: „A természetnek minden érzéki jelensége szörnyű erővé duzzad bennem és valami sűrű homályba borítja lelkemet . . . Kialszik bennem a csendesen pislákoló tűz, amelynek lobognia kellene, mint az oltár örökmécsének.“

11. Az aranyborjú.

„Wenn der Pöbel aller Sorte,
Tanzet um die goldene Kälber,
Halte fest: du hast vom Leben
Doch am Ende nur dich selber.“
(Theodor Storm.)

A pompeibeli bankház ostiumában talált padló-mozaikon a „Salve lucrum“ szavak voltak kibetűzhetők. Szóval ez Mammon temploma volt, afféle antik bankház. A pénzimádat ma is szépecskén meg van világszerte. Hivei és prozelitái nemcsak a „pénz emberei“, a „kapitalisták“ sorában lelhetők fel, hanem akárhányszor kunyhóban, sőt az utcasarkon is. A két típus közt persze van különbség. Amaz de facto hódolhat Mammon östenségének, emez pedig csak vágyai szárnyán, talán éppen egy sorsjegy-nyeremény sültgalamblesése alakjában. A „vér és arany“ imádata is bálványozás. A kapzsiságot Szt. Pál éppenséggel minden baj forrásának és bálványimádásnak mondja. (Efez. 5.) Bár valószínűleg megmosolygód, mégis közlöm Harsányi Kálmánnak, a néhány éve elhunyt költőnek néhány idevágó sorát. „Az igazi ember olyan — írja — mintha ruhátlan volna, nincsen zsebe. Mire való neki a zseb, mikor hidegen hagyja a materiális világ, mely az ő világának csak árnyéka.“ Burns dalköltő is jó száz évvel ezelőtt csak annyi fizetést kívánt, amennyi elegendő ahhoz, hogy a tovább dolgozhassék. Sajnos, ez a minimum is piuin desiderium sok-sok éhező munkanélküli számára, míg a „beati possidentes“ egy része Gárdonyi emberéhez fogható, aki megszakad egy talált kincs cipelésében, mert telhetetlenségében nem ismer már mértéket. A pénznek és pénzvágynak e rabjai, Horatiusnak egyik verse szerint, minden kockázatot és terhet vállalnak a szárazföldön és a tengeren, nem ismernek pihenőt, de nem ismernek felsőbbrendű lelkielvezetést sem. Az aranyborjú tisztelete ritkán tűri meg maga mellett az idealizmus valamilyen formáját. Szívtelemné, vagy legalább is üresszívűvé teszi hódolóit, akik Shylocktól csak abban különböznek, hogy kevésbé rafináltak és talán kevésbé nyiltan vallják magukat Mammon hiveinek. „Nem szolgálhattok Istennek és Mammonnak,“ (Máté 6. 24.) Túlzásnak mondják sokan, pedig az örök Igazság igazat mond, mikor azt állítja, hogy könnyebb egy tevének átmennie a „tűfokán“, (a templom kiskapuján, melynek keskeny és magas formája miatt ez volt a neve), mint a gazdagnak a mennyek országába. Persze, nem minden gazdag eleve gonosz és nem minden szegény eo ipso jó. Embere válogatja. Akinek a szíve a kincséhez tapad, az akármilyen élethívátásban beleesik az ördög törvetésébe. Pl. Dürer egyik képe egy álszerzetest ábrázol, akinek csuhája alól az ördög kiszedi a pénzeszacskót, melyet ez a képmutató a szegénység ruhája alá rejtett. Viszont hatalmas vagyonok urai néha apostoli, igazi lelki szegény-

ségben tudtak élni. Ők uralkodtak vagyonukon és nem az őrajtuk. Tehát annak nem rabjai, hanem sáfárai tudtak lenni, az Egyháznak régi tanítása értelmében: „a gazdagok fölöslege a szegények tulajdona.“

Prohászka a „Bethlehemi jászol“ c. beszédében ezt írja: „Érezzük át a szegénységben a Megváltónak végtelen gazdagságát, azt, hogy ő neki nem kell semmi, hogy mindene van. Azért, mert gazdag, nem kell neki semmi; azért mert lélek, szellem van benne, azért nem kell neki semmiféle földi kincs. Nem érzéketlenségből, nem rest bárgyúságból veti meg az evangélium a földi birtokot, hanem szívteltségből. Nem kell neki mert, jobb kincse van. Ezt hirdeti a kis Jézus: páratlan gazdagságot és függetlenséget! Ezt hirdeti apostola, ki a földi kincset szemétnak nézi. (Filip. 3.) Természetes, hogy az szemét, de csak a lelkiileg gazdag embernek. A szegénység az evangéliumban nem az elkeseredett nyomorúság, hanem a lelki teltség és függetlenség nyomában akar járni. Ezek a nyomokon a lelkek nagyokká nőnek, amazokon elzülnek.“ Téged jó sorsod eddig valószínűleg megóvott attól, hogy könnyeid öntözék kenyeredet. De gondold meg azt, hogy milliók és milliók ma már hiába imádkozzák a Miatyánk erre vonatkozó kérését és mint-hogy hiába kulcsolták össze kezüket ők is, gyermekeik is, az a kéz már ökolbe szorul és fenyeget: Egyházat, államot, társadalmat, Istent és embert egyaránt. Mikor II. Józsefnek bemutattak egy találmányt, amelyik 8 ember munkáját végzi el, a fölvilágosodott uralkodó azt kérdezte, vajjon a többi 7 ember akkor miből fog élni? Nos: az industrializálódás, a gépmunka, a gyár sok-sok kézimunkás kezéből ütötte ki a szerszámot és a kenyeret. Ha a liberalizmusnak „a szabad versenyt“ hangoztató szólamaival párhuzamosan jókor egy egészséges keresztény szociális gondolatot lehetett volna meggyökereztetni az egyre jobban dekriztiánizált modern államok közgondolkodásában, akkor meg is találták volna ebben azt a léket, amelyik az egyre jobban lefelé haladó valamit, amit a haladás szekerének neveztek, idejében kellő szociális irányba tudta volna terelni. Sajnos azonban a krisztusi ige a pusztába kiáltott szónak bizonyult, még a „Rerum novarum“ látnoki megfogalmazásában is. A nagy álpróféta Nietzsche nyilván több hívőre talált ilyes gondolataival:

„Voraus beslimmt zur Sternenbahn,
Was geht dich, Stern, das Dunkel an?
Roll selig hin durch diese Zeit!
Ihr Elend sei dir fremd und weit!
Der fernsten Welt gehört dein Schein:
Mitleid soll Sünde für dich sein!
Nur ein Gebot gilt dir: sei rein!“

Ilyen „Sternenmoral“ persze elzárkózott a szociális nyomor és a szegényszag elől, hiszen az irgalmat és részvétet bűnnek, a krisztusi tant rabszolga-erkölcsnek merte az értékek e bálványozott átértékelője minősíteni. Ha igaz Goethe abbéli megállapítása, hogy a tévedés mindig kényelmesebb a gyöngye számára („Das Falsche, der Irrtum ist meistens der Schwäche bequemer.“), akkor a XIX. szá-

zad dekadens fiainak ugyancsak nem kellett semmi komoly elméleti, vagy gyakorlati szociális megoldás. Ezek a bajok azután meg sokasodtak és ma mindenütt gyökeres kezelést követelnek, nehogy előbb-utóbb gyökerestül fölforgassák a társadalmi rendet. Olvasd el pl. Mécs Lászlónak „A munkanélküliség balladája” c. versét. Sok szó helyett Széchenyit idézem életprogrammul: „Egyesült erővel törekedjünk arra, hogy Magyarországon egy ember se legyen kenyér és ruházat, fedél és szakismeret nélkül és az erkölcsi műveltséget senki se nélkülözze.” Ma már annyira elesett a nemzet legalsó rétege, hogy önerejéből már le sem tud bocsátkozni a gyógyulást kínáló Siloe tóba, mert már a gyógyulás, a fölemelkedés reményét is elvesztette. Ehhez a sebhez csak angyalihoz fogható mélységes krisztusi lélektől hajtott intakt kézzel lehet nyúlni, egy Szt. Ferenc vagy Szt. Erzsébet lelkületével, mely Krisztust látta a koldusban és ennek megfelelően bánt is vele. A liberálizmus úgy járt mint, Midas király, akinek érintésére minden arannyá lett. Olvasd el erre a hibás értékelésre vonatkozólag a l'Arabe affamé c. mesét, melyet egy régi olvasókönyvből írtam ki. Szól pedig a következőképen: „Un Arabe égaré dans le désert, n'avait rien mangé depuis deux jours. Dans son désespoir, près d'un de ces puits ou les caravanes abreuvent habituellement leurs chameaux. Quelle n'est pas sa joie de trouver par terre un petit sac de cuir. Il le ramasse et le fâte. „Allah soit bénit! ce sont assurément des dattes ou des noisettes.” Plein de cete espérance il se hâte d'ouvrir le sac. Le pauvre homme! . . . Le sac ne renfermait que des perles.” Gyöngyökben csak a szemnek lehet gyönyörködnie a száj és a gyomor azonban harapnivalót kíván. Testet és lelket tápláló kenyér, a Miatyánkban hangsúlyozott „mindennapi kenyér” és a lélek igényeit kielégítő lelki táplálék kell elsősorban az élethez és a boldogsághoz. Aki ettől a kettőtől elüti, az a legnagyobb javaitól fosztja meg. Viszont az ember, aki több kenyeret tud a népnek adni, a felebaráti szeretet modern hősének mondható. Werner Sombart szerint: „Ein Ausgleich in den sozialen Kämpfen ist unmöglich, ohne dass der Glaube an einen ewigen Gott und an die Kraft der Liebe lebendig werde.”

Ezt a rendkívüli sulyossá vált világbajt a világhírű tudós szerint is csak a szeretet balzsamával tehet meggyógyítani. Tehát korántsem vörös kalapáccsal, hanem csak ügyes sebész-késsel. Nem a revolúció ezernyi ezer megrázkodtatásának kell kitenni az állam-épületet, hanem az evolúció fokozatait kell körültekintő hozzáértéssel, de azután könyörtelen kézzel biztosítani. A kapitalizmus túlkapásai ma már annyira szembetűnőek, hogy vétek volna letagadni, nemhogy védeni mindenestül ezt az elridegült világot. Viszont azonban az az erőszakos, isteni és emberi jogokat lábbal tipró megoldás, melyet a bolsevizmus választott, az emberi természettel is ellenkezik és éppen azért, mert a magántulajdont tagadja s tiltja, teljes egészében elvetendő. Nem hinném, hogy egy nyílteszű és vallásosan nevelt ifjúnak az orosz megoldás lehetetlenségéről hosszasan írni kellene. Ha csak egy kicsit gondolkodik valaki, akkor látnia kell azt a sivárságot, melyet az istentelenség világnézete egyes embernek és a tömegnek lelkében kelt; észre kell vennie azt, hogy a munkának legfőbb hajtókereke, de meg az egyes embernek legerősebb serkentője is

az a remény, hogy ennek az árán az illető önmagának is, a családjának is (nem pedig egy fiktív, nagy nép-családnak) a számára dolgozik elsősorban és így azok a lelkes teljesítmények, amelyekről az ifjúsági kollektív szervezetekkel kapcsolatban szólnak, ha igazak is, csak ideig-óráig tudják jól-rosszul elkendőzni azt a szomorú valóságot, hogy az orosz nép is — mint az eltörölt ünnepeken való tömeges és tüntetésszámba vehető ünneplés jelzi — Krisztust is akarja, nem csak a mindennapi kenyeret, Jakovlyev „Töviskorona” c. elbeszélése szerint az éhínségbejutott kivándorlónak haldoklásakor megjelenik a Megváltó, aki vértanút siratja. Hát ez a menekülésre kényszerített kivándorló nagyon találóan jelképezi az orosz népet, ezt a „bezbozsnnyikok”, az istentelenek szatanizmusával istentávolba kergetett „anima naturaliter Christiana” tömeget, amely alapjában mégis Istent áhítja és ezer sebből vérezve Őt kívánja életében és haldoklásában. Ne feledd el a krisztusi szót: „Nálam nélkül semmit sem tehettek.” (In. 15.) Új társadalmi rendet új Krisztusi lelkület nélkül nem lehet alakítani. Még a liberális H. K. Chamberlain, a „Grundlagen des XX. Jahrhunderts” c. könyv szerzője és a mai német fajelmélet apja is azt mondja: „Nevezeték meg egy kort, amelynek ne lett volna Krisztusra nagyobb szüksége, mint egy falat kenyérre.”

Fárasztó gondolat-menetembe, figyelmed némi pihentetésére is. H. Heine „Frieden” c. versből illeszték bele néhány sort. A gyönyörű Krisztus vízió a következő:

„Und halb im Schlummer, schaute ich Chistus
Den Heiland der Welt.
Im wallend weissen Gewande
Wandelt er riesengross
Über Land und Meer,
Und als ein Herz in der Brust
Trug er die Sonne,
Die rote, flammende Sonne,
Und das rote, flammende Sonnenherz
Goss seine Gnadenstrahlen
Und sein holdes, liebseliges Licht,
Erleuchtend und wärmend,
Über Land und Meer.

Und durch die reinen hallenden Strassen
Wandelten Menschen, weissgekleidete,
Palmzweigtragende,
Und schauten hinauf
Nach des Heilands Sonnenherzen,
Das freudig versöhnend sein rotes Blut
Hinunterstrahlte,
Und dreimalalselig sprachen sie:
„Gelobt sei Jesus Christus!“

Ime Krisztus Urunk szent Szívének áldásai előtt még a sokszor cinikus Heine is kénytelen meghódolni. Hogy mit köszönhet a világnak a második isteni személynek, arra vonatkozólag olvasd el

Dr. Schütz Antalnak „Krisztus” c. pompás könyvét és Prohászka-nak „Dominus Jesus” c. vagy az „Élvizek forrása” c. klasszikus művét, vagy legalább az „Elmélkedéseket az evangéliumról.”

Az ókori „beati possidentes” elvvel szemben (a görög nyelvben „olbios” gazdagot és boldogot jelent) az evangéliumi a „beati pauperes spiritu” a lelki szegénység-nyújtotta boldogságot hirdeti. „Ha kincseitek van, ne tapadjon hozzá a lelketek” — mondja a Szentírás, A magasabb, tökéletesebb, a több életre való törekvésnek kerékkötője szokott lenni a vagyon, mint ahogy az evangéliumiifjú se tudott az Úr hívó szózatának engedni, mivelhogy sok gazdagsága volt. (Márk 17. 27.) Szt. Pál a Timoteushoz írt első levelében (6. fejezet) ezt írja: „a jámborság nagy jövedelmi forrás, ha megelégedés kíséri. Mert nem hoztunk semmit sem magunkkal a világra, s kétségtelen, hogy el sem vihetünk semmit; ha tehát van eledelünk és ruházatunk, elégedjünk meg velük. Mert akik gazdagok akarnak lenni, kísértésbe esnek, az ördög kelepccéjébe. Sok haszontalan és káros kívánságba, melyek pusztulásba s romlásba döntik az embert. Minden rossznak gyökere ugyanis a kapzsiság: ahhoz szegődve, jónéhányan eltévelyedtek a hittől és sok gyötrelembe vetették magukat. Te, ó Isten embere, fuss e dolgoktól. . . . E világ gazdagainak hagyd meg, hogy ne legyenek főnnhéjazók, ne bizakodjanak a bizonytalan gazdagságban, hanem az élő Istenben (aki bőségesen megad nekünk mindent, amivel élünk), hogy legyenek jótékonyak, a jócselekedetekben gazdagok, szívesen adakozzanak, osztogassanak, gyűjtsenek maguknak kincses jó alapot a jövőre, hogy elnyerjék az igaz életét.”

Azért foglalkoztam ennyire bőven ezzel a kérdéssel, mert az egész szociális kérdés megoldásának ez a kulcsa. A liberalizmusnak sokat hangoztatott elve: „Enrichissez - vous!” zsákutcába és a szociális igazságok tagadására vezetett. A tőke, ha lelketlen, valósággal rabszolgájává teheti a munkásságot és annak ezreit egy Amerikából keltezett sürgönyre az utcára teheti a munkaadó azon a címen, hogy a piac úgy alakult, hogy nem kell ez vagy az a gyártmány. Persze ezt a rendkívüli bonyolult gazdasági kérdést, a sok, kb. 30 millió munkanélküli kérdését ma nem lehet egyszerre, egyszerűen erkölcsi elvek hangoztatásával megoldani. De amint a lecsúszás oka az evangéliumtól való eltérés volt, úgy a rendes kerékvágásba való visszatérést is egy gondolkodási és érzésszel tisztulásnak és tisztultságnak kell megelőznie. A fiatalság elfogulatlan erkölcsi érzéke bizonyára biztosabb iránytűnek bizonyul a rendkívül bonyolult szociális kérdés kibogozásában, mint az öregek patópáloskodása. Persze, előbb elméletileg föl kell rá készülni, — hogy a szükséges, sőt nélkülözhetetlen önreformról ne is szóljunk. A nagy nevelőnek az a figyelmeztetése, hogy „a keresztény ember tiszta kezet emeljen föl az Úrhoz,” fokozott mértékben szól az ifjúságnak, mely a Vesta szüzekéhez fogható tisztasággal köteles őrizni ifjonti lelkesedése és ember-szeretete szent tüzét, ha az előző nemzedékektől elhanyagolt társadalmi reformot úgy akarja végrehajtani, hogy abban köszönet legyen. Az az erő-rendszer, melyet a szeretet és a belőle támadó lelkesedés jelent, megdönthetetlen falanksz lesz, ha az ifjúság egyenkint és összesen megőrzi idealizmusát, amely ezek-

nek a rendkívül súlyos társadalmi problémáknak a megoldásához szükséges. Ismétlem: a világnézetek fölszámolásának korát éljük. Sorra ledőlnek a hamis világnézeti és egyéb bálványok. Petőfi jóslata teljeseedik: „Az idő igaz s eldönti ami nem az.” A futóhomoknak bizonyult alapzatot nyilván elmosta az idők árja. Csak a krisztusi szikla-alapon épült vallás és a belőle táplálkozó egyéni, társadalmi, gazdasági és politikai erkölcsstan bírta ki ezt a próbát. Csakugyan nincs más alap, mint amely vettetett: Krisztus, a mi Mesterünk és az ő tanítása: az evangélium. Nincs más tanítás, mely vele versenyre kelhetne, akár egy öntelt Hegel állt elő vele a XIX.,- akár egy Wells a XX. században. „Jöttek a viharok . . . és nagy lőn a homokra épített ház pusztulása.” „Götterdämmerung,” istenek alkonya a XX. század „Divina Comedia”-ja. Okulhat belőle a kisember is, de a nagy államférfiak is.

Befejezésül Paul Claudelnak „Magnificat” c. hosszú verséből szeretnék néhány sort idézni, melyben a költő a bálványokból való kiábrándulásáért mond klasszikus sorokban köszönetet az Úrnak:

Je n'honorerai point les fantomes et les poupées,
ni Diane, ni le Devoir, ni la Liberté et le boeuf Apis.
Et vos „génis” et vos „héros,” vos grands hommes et vous surhommes,
la même horreur de tous ces défigurés. . .
Vous avez déposé tous ces puissants de leur siège. . .
Seigneur, je vous ai trouvé. . .
Je suis las de la vanité. . .
Je préfère l'absolu. . . Voici Dieu seul!
Soyez béni, mon Dieu qui m'avez délivré.

Ebben leomlott bálványaitól, amelyek közé a Szépség, Művészet, a Haladás, a Természeti Törvény, mint az anyagelvi világnézet bibliája is tartozott, úgy búcsúzik Paul Claudel, aki talán a legnagyobb élő francia költő, mint aki nem fogja már bálványozni, sem a könyveket, sem az eszméket, ha tévedést hirdetnek, de még a szabadságot és a kötelességet sem, (ha Istennel ellenkezik) még ha annyi „hős” és „lángész” vagy „Übermensch” hirdeti is. „Azért szakítsuk szét az ábrándok bilincseit, verjük le lábunkról a bálványokat és öleljük át a keresztet a kereszttel!” — folytatja. Semmi sem tudja már megejteni, amit a tudósok, filozófusok, a pogányság terjesztői, mint a semmibe-vezetés kalauzai hirdettek. „Aki nem hisz már az Istenben, az nem hisz a Létnben és aki gyűlöli, az saját létezését is gyűlöli.” Áldja Istent azért is, amiért a hiúságon kívül a költőt sajátmagától ismegszabadította, amiért nem hagyta magára, hanem élete delelőjén túl a helyes útra vezette. Az a szigorú kritika, melyet egyes bálványozott irodalmi nagyságokon gyakorol, a bálványozásból kiábrándult és a jobbik, magára talált ember kritikája a hamis útmutatók fölött, akiknek pusztá nevük is „méreg és rothadás”, mert zűrzavart okozhatnak annyi lélekben. Hozzáfoghatók a kommunisták. A Giderőlmondotta egyik 30 éves rajongója egy banketten, hogy egész generációnak mérgezte meg a lelkét — egészen az öngyilkosságig. Ez a rendkívüli érdekes idézet megérdemli, hogy úgy közöljem, ahogy egy francia folyóiratban olvastam: „Je l'ai passionément admiré et aimé, comme tous les hommes de ma génération. Il y en a trop parmi

jásqu' à lamolle les notres qu'il a corrompus jusqu' a la moelle et affolés jusqu'au suicide." Az illető író azóta a „Retour” c. könyvében a szovjet diktatúrájából való kiábrándulását is megírta ugyan, de azért, ha meg is térne egészen, azt a kárt, amelyet okozott az a mostani ifjúság lelkében, voltaképen sohasem lehet egészen jóvátennie. Az írók egyrésze mintha nem volna tudatában szavai és írásai ideodinamikusan erejének. Tehát a felelősségérzetük körül van súlyos hiba. Bizonyára hallottad, hogy E. Zola a saját regényét kiütötte a fia kezéből, azzal a megokolással, hogy nem neki írta. Bajos is elképzelni, hogy egy apa az erkölcsi bacillust fia fogékony lelkében is el akarná hinteni. Befejezésül Francis Jammes költőnek: „Ima a feszület előtt” c. hosszabb írásából közlök egy részt: „Uram, a sáros éjszakában gyermekeket láttunk, sebes lábbal küszködtek a kerékpárral, nehéz járművek halálos szorításából szabadultak, de elveszték a nyomorúság mélyén tátongó szakadékban. Szegény apróságok szegény kis gyermekek! Uram irgalmazz nekik, de irgalmazz, nekünk is, mert mi vagyunk az igazi bűnösök! Az ő bukásuk a mi vétünk. Eladtuk magunkat, Istenem a haladásnak, amelyből kizártunk Téged, tövissel koszorúzott Mesterünk! Serdülő ifjúságunk Uram, cinikussá és beteggé válik, mert táplálékuk a nagyvárosi vasárnapok izgató szórakozása. Isten és lélek nélkül valók. Oly mily szomorúság ez, Jézusom! . . . Rettenetes tudás, hogy mi hagytunk el Téged! . . . Istenem, mi kell tehát? Te magad kellesz! A kereszt kell, a Te kereszted, Jézus és Temagad, Uram, Krisztus!”

12. Vörös és barna végletek találkozása.

„Ha a bolsevizmus győz, ráírja a világ romjaira: az evangéliumra nem hallgattál, azért elpusztultál!” (Prohászka.)

Miért nem írok a faszizmusról elítélőleg? Sok szóból álló magyarázkódás helyett csak a „Katholische Kirchen-Korrespondenz”-ből merített beszélgetést közlöm, mely Mussolini és egy belga misszionárius között folyt le. Ez a Ducenak megmutatta azokat a lapokat, amelyek szerint kijelentette, hogy az Újszövetség a világ első könyve. „Igy mondta excellenciád?” — kérdezte a misszionárius. „Igen” — felelte Mussolini késlekedés nélkül. A misszionárius azután tovább kérdezte „A fassizmust vallásnak tekinti?” Mussolini felelte: „Nem! Eredeti értelmében semmi esetre sem. Csak úgy, hogy teljes odaadással hiszünk benne és magunkat odaadjuk neki.” -Igy az, hogy excellenciád a fassizmta szimbolumot a kereszt fölé helyezi?” — kérdezte tovább a hithirdető. Mussolini határozottan ezt felelte: Nem, alája rendelem!” A fassizmus másfélévtizedes jubileumi bélyege egy oltárt ábrázol egy kinyitott bibliával és kereszttel, amely előtt tisztelegnek a zászlók. A kép alatt ez a fölírás van: „Credete!” Higyjetek!

Lássuk már most a modern keresztényellenes hatalmi irányzatokat.

Berzsenyivel kezdem: „A vandáloknak ferde bölcsessége ismét divatba jön és csodáltatik.” Azt írod válaszdoban, hogy a kommu-

nizmusról bővebben kellett volna írnom, hiszen ez a világbetegség sokkal több lelket kezdett ki, mint amennyire gondoltunk. Te ugyan, vallásos nevelésednél és szüleid túrhető anyagi viszonyainál fogva, — ami kétségtelenül fontos — nem vagy annyira hozzáférhető ennek a modern szellemi bacillusnak a számára, mint azok a társaid, akik gyermekkoruktól fogva talán magában a szülői házban kapták az első méreg-adagolásokat. Hát írok erről is, mégpedig először néhány gondolkodóba ejtő idézet közlésével. Lenin atyamester szerint: „Érkölcös az, ami a népnek használ.” Ez így első tekintetre nem hangzik olyan különösnek. De mi a nép? És ki állapítja meg annak igényeit? Ezek a vad ideologusok a proletárdiktatúrát és a proletárhazát emlegették únos-úntalan, míg ki nem tűnt róluk, hogy a diktatúrában ők a diktátorok, tehát a hatalom birtokosai és a haza fogalma nem terjed túl azon a körön, melyet ezek a modern cézárok jelöltek meg — ha egyáltalában hazának lehet mondani a szovjetet, mely tudvalevőleg csak a jelent és a jövőt tartja szem előtt, de teljesen tagadja a múltat, ami jókora adag ideális tartalmat vinne bele abba a materiálista fölfogásba. A propos ideáлизmus! Ettől akkora távolság választja el, mint az Eget a földtől. Az ideális gondolkodásnak a legelső feltétele t. i. az, hogy valaki az anyag, a föld sara fölé tudjon emelkedni. Már pedig ez a világnézet a legvaskosabb materiáлизmuson épül föl, amelyik nemcsak hogy quantité négligeablenak tekinti az Istent, hanem egyenest az Istenbe vetett hitet akarja kiirtani, akár úgy, hogy a hitnek hordozóit, a hívő embereket egyenkint és tömegesen kész megölni. „A mi célunk a vallás tökéletes kiirtása. Küzdelmünkben nem csak a szó, vagy a toll erejével akarunk élni, hanem minden lehetséges fegyverrel, hogy minél előbb romba dönthessünk minden templomot és kolostort. Az új világrend épülete csak a régi templomok romjain épülhet föl” írja, Dimitroff, a „istentelenek” mozgalma európai szervezőjének ez a vezére, aki néhány éve a szófiai székesegyházban követett el bombamerényletet. Ennek a mozgalomnak egy másik nagysága, Jaroslavszyk is így ír: „Mi a világ összes templomait egy nagy lángtengerben akarjuk elhamvasztani . . . Isten szolgálói, bármilyen vallásfelekezethez tartozzanak is, tudják meg, hogy sem Isten, sem imádságuk nem fogja őket megmenteni.” Lunacsarszyk, aki sokáig a közoktatás élén állt, ezt írta: „Gyűlöljük a keresztényeket. Még a legjobbakat is legádázabb ellenségeinknek tekintjük. Szeretetet és irgalmasságot hirdetnek felebarátunkkal szemben, pedig nekünk gyűlölet kell! Meg kell tanulnunk gyűlölni, mert csak ezen az áron tudjuk a világot meghódítani. Elintéztük a világ uralkodóit. Hadd intézzük el már most a felhők királyait! Minden vallás mérreg. Elaltatják a szellemet és megölik, előlik az akaratot és a lelkiismeretet. Késhegyig menő harcot a vallások ellen! Kirilov kommunista költő így zeng: „A fémmel és a gépekkel vagyok testvér, elfelejtettem álmodozni az égről és az üdvösségről.”

Az orosz gyakorlat — sajnos — nem maradt el az elmélet mögött. Az a rendszer amelyik Júdásnak sietett szobrot emelni és lüzzel-vassal eselt neki a templomoknak és kolostoroknak, nem kímélte a krisztusi gondolat hordozóit, az embert sem. Soha olyan hidegvérrel, sőt sátáni örömmel nem öltek meg tömegeket, mint a

bolsevista Oroszországban és az általa forradalmasított Spanyolországban. Oroszországban a kommunista termelés erőszakolásával milliókat tettek boldogtalanokká, földnélküliekké és az éhínség, vagy éppenséggel az éhhalál áldozataivá. Pedig a természetellenes kollektívizmus nem fog diadalmaskodni, aminthogy az istentelenséget se sikerül a vallásos lelkű nép „vallásává” tenni. Az ilyen természetellenes kísérletekre (pl. a családi élethez és a magántulajdonhoz való ragaszkodást Madách az emberiség főjellemvonásának mondja) is azt lehet mondani: „Naturam expellas furca, tamen usque recurret.” Az „anima naturaliter christiana” nagyon is tud különbséget tenni Krisztus és Lenin között és nem fogja a legnagyobb terror hatása alatt sem megtagadni alapvonásait. Mire alapítom ezt? Nemcsak a dolog természetéből következtetem ki, hanem az ifjúságnak Krisztus után való sóvárgásából, amelyről idegenek írnak, akik ott jártak és abból a tényből, hogy az „Istentelenek” mozgalmának ellanyhulásáról szólnak. Prohászka egyik cikkében olvastam, hogy egy vallásellenesnek tervezett gyűlésen egy pápa fölállt és így szólt: „Krisztus föltámadt, alleluja!” Mire a résztvevők egy szívvel lélekkel felelték: „Valóban föltámadt, alleluja!” Garcia Moreno, az 1875-ben a forradalmároktól agyonlőtt elnök e szavakkal halt meg: „Én meghalok, de Krisztus nem hal meg.” Az 1936-ban elítélt Brodena spanyol jogtudós is ezekkel a szavakkal az ajkán lehelte ki hitvalló lelkét. Így lesz Oroszországban is: Krisztus lesz mégis a győztes. Az igazságot ideig-óráig el lehet nyomni, de ez mégis csak föl fog támadni, aminthogy a guzsba kötött orosz lélek is talpra fog állani, mihelyst kiheverte azt a mérgezést, amelybe a veszített háború után kétségbeesésében menekült. A lelkiismeret szavát egy népben éppolyan kevésbé lehet állandóan elaltatni, mint egyes emberben. „Wahrheit wird gedrückt, aber nicht erstickt.” Az állami mindenhatóság nem lehet a természet rendje szerint előbbrevaló és vagy tartósabb a személy és egyén jogánál; a materializmus hiába tagad és irt tűzzel-vassal mindent ami spirituális jellegű. A vallást a katakombákba és kazamatákba lehet kényszeríteni, de a szívekből, sem egyenkint, sem tömegesen, nem lehet végképen kiharcolni. Az ifjúságnak, ennek a családi szentélyből a kaszárnyákba parancsolt, kollektívizmusra fogott tömegnek a lelke is Krisztust áhítja, hiszen „nemcsak kenyérral él az ember, hanem minden igével, amely az Isten szájából jő.” „Lapok hozták azt a különösnek hangzó hírt, hogy az iskolában megejtett motozáskor sok fiúnak a zsebében szentképet találtak a tanítók, akik pedig azt hitték, hogy az istentelenség az egész vonalon győzött!” René Bazinnaek, a nemrégien elhunyt francia írónak következő szavai az orosz népre is ráillenek: „Azt hiszitek, a kenyér hiányzik nektek? Igen egy kissé. De az üresség mélyebb. Isten hiányzik nektek!” Homérosznak abbeli megállapítása, hogy az emberek az Istenek felé tájtják a szájukat, örökemberi szükségletet fejeznek ki. Egy francia író. Lavedan írja: „Az istentelenség egyenlő a tönkremenéssel, Nem tudom, élek-e még holnap, de azt tudom, hogy irodalmi tevékenységem cáfolatául és befejezéséül közhírré kell tennem, hogy én, Lavedan, a hitetlen író nem merek mint istentelen meghalni. Áldom az órát, amikor térdrehullva elmondhatom: „Hiszek az Istenben.” Amint egyes emberek vissza szoktak találni

Istenükhöz, úgy bizonyára vissza fog találni ez a vértanú nemzeté lett ország is.

Még egyet! Az ifjúság radikális gondolkodású és hajlik az ilyen radikális megoldások felé. Eszedbe juttatom hát azt a beszélgetést, melyet a nemrégén hűvösre került Radek népbiztos a Németországban a „weimari alkotmány” idejében meggyilkolt Rathenau államférfiúval folytatott. Mikor az utóbbi a kommunista agitátornak azt mondta, hogy Németországban kommunizmus 40 millió embernek az életébe kerülne, Radek azt vetette ellene, hogy a kommunizmus inkább ilyen áron akarná Németországot, mint annak 60 milliónyi lakosságát sehogysem. Hát az ember merőben anyag ebben az átkos és vérengző rendszerben. Erről a kb. 40.000 kivégzett pap és több millióra rugó polgári lakosság halála is tanúskodik. No meg az újabban kivégzett ellenzékiek, akik a hatalom birtokosainak útjában voltak, akár a francia forradalom idején, Danton Röbespierrenek. Hogy a szegénység és a nyomor nem szűnt meg ott sem, arról egy A. Gide legújabb könyve is tanúskodik, amelyben az a kiábrándult szovjet-rajongó megírta legújabb tapasztalatait.

A tanulság? Vigyázz magadra és válogasd meg barátaidat, olvasmányaidat! „Ki korpa közé keveredik, megeszik a disznók.” Az ördögnek csak egy hajszálla van szüksége, hogy magához ránthasson és láncolhasson bennünket. Óvakodjál, minden rossztól, minden büntől, minden felforgató eszmétől!

P. Bangha Béla, az orosz, mexikói és spanyol világéggel kapcsolatban fölveti a kérdést: „Hogyan lehet tíz és százezreket rendszeresen megőrijteni, s ugyanakkor vérengző, vad bestliákká gonoszítani? . . . A felelet: a bolsevizmus taktikája keltős: egyfelől a félrevezetés, fanatizálás, felforgató propaganda, izgatás és nagyszólamú ígéretés, s másfelől: módszeres harc minden vallás, lelkiismeret, Egyház, erkölcs, család, haza ellen. Minden normális megkötöttség ellen. Addig nincs proletárforradalom, amíg a nép Istenben hisz. A bolsevista vezérek ezerszer ismételtetik: „Egyetlen lépést sem tehetünk addig, amíg a vallást ki nem irtjuk a népből,” vagy az istenhit a társadalmi forradalom legfőbb akadálya, vagy „a vallás a leggyalázatosabb dolog, ami a világon van.” (Jaroszlavszki-Gubbelmann szerint), „az atheizmus az osztályharc lényegéhez tartozik,” meg „önmagát köpi le, ki Istenben hisz” (Lenin mondása.) A cikk, amelyből ezt idéztem, a továbbiakban lényegében ugyanazt kívánja, amit Prohászka, hogy t. i. le kell csapolni az égbekiáltó nyomor fertőjét, akkor a békák elvesztik éltető elemüket, vagyis, hogy szociális reformokkal és nem csak gyűlésekkel és ígéretekkel kell dolgozni a magukat „hazátlan bitangok”-nak mondó elégedetlen elemek ellen. Az egyes embernek pedig azt kell szem előtt tartania: „aki egyben vétkezik, az nem tartotta meg a törvényt.” Voltaképpen minden bűn, minden szándékos mulasztás egy-egy könnyelmű kapavágás vagy résütés azon a gáton, amelyik a vörös ár ellen véd. Ha valaki ki van kezdve erkölcsileg, vajjon ellen tud-e állani az effajta kommunista elveknek, mint pl.: „A szülői szeretet a legkártékonyabb érzés a gyermek számára,” vagy: „Az ember életének célja nem a munka, nem a boldogságra való törekvés,

hanem az érzéki szerelem," amelyhez — ismételten hangsúlyozott elvek szerint, — az ifjúságnak nemcsak joga van, hanem ezt köteles is kielégíteni. A nemi erkölcsre vonatkozó parancsokat a mai ifjúság különben is minden előző nemzedéknél nehezebbnek tartja. Már pedig Papini Szt. Ágostonról szóló igen érdekes művében mondja: „Az ember-disznó mindig hálás azoknak, akik segítik lelkiismeretének elaltatásában.” Vajjon az ébredező ösztön részéről támadó ezerarcú kísértésnek ellent tud-e állani valaki, ha ilyen elméleti „igazolást” (?) talál hivatalos részről? Vajjon meg fogja-e hallani azt a tanácsot, amelyet az orosz Tolsztoj Leó adott egy ifjúnak: „Ne higgyen se társainak, se az orvosoknak! Legyen meggyőződve arról, hogy a szüzességet egészen az érett férfikorig meg lehet őrizni, annál könnyebben, mennél inkább meggyőződése az embernek, hogy az könnyű és egyáltalában nem valami különös hőstett, hanem egyszerűen csak egy büntől való tartózkodás, mely nem kevésbé bűn azáltal, hogy sok mindenki elköveti.” Vigyázz az első lépésre! „Das Erste steht uns frei, beim Zweiten sind wir Knechte” (Goethe). Amint egy infekció a legyöngült szervezetet könnyen leveri a lábáról, úgy fognak ezek a tótágast álló tanok is olyanokon, akiknek erkölcsi érzéke ki van kezdve, főképen a VI. parancs terén! Nagyjából ugyanaz ma a csatakiáltás, mint a francia forradalmat előkészítő szabadkőműveseké volt: „Pedibus destruite lilia!” Nektek, Krisztus Király katonáinak, ezzel szemben a royalistákkal kell vallanotok: „Servate lilia!” Aki ezen a ponton athleta Christi lesz, az modern Szt. Györgyként le bírja győzni a kommunizmus modern sárkányát is! „Harcold a hitnek harcát!” „Öltsétek magatokra az Úr Jézus Krisztust és a testet ne dédelgessétek rossz kívánságokban!” (Róm. 13. 14.) Honorius pajzsának fölíratát jegyezd meg jól: „In nomine Christi vincas semper!” Ez a XX. század kereszties hadjáratának válogatott ifjú serege számára nagyon jó jelmondat, akár az ötágu csillag, akár a pogánykodó horogkereszt kollektívizmusa ellen kell maholnap sikraszállni. A harc lényegében „pro aris, et focis” folyik. A német nemzeti szocializmus a családot a szónak testi és szervezeti értelmében meg nem támadja ugyan, de a vallásos nevelést már lehetetlenné tette az iskolákban. Ugyancsak megkezdődött az ostrom az oltárok ellen, a hamisítatlan krisztusi hit ellen, akármennyire be nem vallottan is, a „német vallás” a „német-keresztény” vallás hiveinek a részéről. Az orosz kollektívizmus brutálisabb és őszintébb. Leplezettebbül ki mondja, hogy „a szülők joga a gyermekek nevelésére sehol sincs megalapozva; a gyermek az államé.” Nos ezek a spártai rendszerű kaszárnyákban „nevelt” gyermekek a romlottságnak — a „társaik” halálraítéléséig, a kivégzésig menő — elképesztő szörnyűségeiről tettek és tesznek tanúbizonyságot. A német püspöki kar a német kollektívista törekvésekkel szemben nem egyszer hangsúlyozta, hogy az ifjúság Krisztusé, hiszen Borromei Szt. Károly szerint: „gyermeket nevelni annyi, mint Krisztushoz vezetni.” A Krisztustól elidegenített fiatalság kellő kegyelet hiányában nemcsak képtoromboló lesz, mint a reformáció idején az antwerpeni dóm műkin-cseit romboló fiatalság, hanem gyilkos, sőt Oroszországban ember-evő falkákba tömörülve, áll bosszút azon a társadalmon, ame-

lyik legnagyobb kincsétől, istenhitétől fosztotta meg, mely pedig egyellen biztos alap a nevelés számára. "Az Úristen nem ver bottal."

Még egyet! Még elméletben se állj szóba ezzel a személyiségtagadó és az egyént falanszter-rendszerbe kényszerítő eszméssel! Ha azok, akik ezeket a szörnyűségeket íróasztalaik mellett kiagyalták, előre tudták volna látni nézeteik gyakorlati következményeit, bizonyára hétepcsétes titokként kezelték volna. Valósággal megrendítő az, amit H. Heine ír: „Amíg ezek a doktrinák titkos kincsei maradtak a szellemiség arisztokráciájának és előkelő kotéria-nyelven fejeződtek ki, amelyet a kiszolgáló lakájok, akik a hátunk mögött álltak bölcselkedő blaszfémáink intim szupéinál, meg nem értettek, mindaddig én a könnyelmű, „esprits forts” társaságába tartóztam. De mihelyst észrevettem, hogy a durva népség, a tömeg ugyanazokról a témákról vitatkozik, piszkos lakmározásain; amikor láttam, hogy suszter- és szolgálégyenyek nem átalították Isten létét tagadni otromba korcsma-nyelvükön, amikor az atheizmus sajt-, pálinka- és dohányszagú kezdett lenni, akkor egyszerre kinyílt a szemem és amit eszemmel föl nem foghattam, azt most megértettem szaglószervem révén: elfogott az undorodás kényelmetlen érzete és atheizmusomnak, hála Istennek vége lett.” Te, K. Ö., vigyázz, hogy elejét vedyed ennek a szellemi és lelki nyavalyának, okos olvasmányválasztással és következetes, céltudatos önképzéssel!

Principiis obsta! Manapság alig van állam, amelyben a szovjetnek kénei és szövetségesei ne volnának. Ezek azután a kezére járnak és előbb-utóbb a kezére játszik a közügyeket a szovjetnek. Vigyázz, hogy benned ez az ellenség ilyen fogózkodó pontot, még kevésbé ilyen hadállást még elméletben se találjon!

Végül Mécsnek idevágó verséből idézek: „Mevénül minden földi csillag“ a címe.

„A muszka óriás . . .
 . . . Vörös Sámson-hajat növesztett,
 Azután fölállt, hogy zúzza össze
 a vén Napot úgy félököllel,
 legényesen,
 de nem ment, hát fölényesen
 csak befestette jól vörösre.
 . . .
 s a nyurga gyárkéményeken
 kitűzve csillagát, mely évekig hat
 fényével; de csak földön ég.
 Am hol van ettől még az Ég
 s az örökfényű betlehem-i csillag?!
 Egy pár hazug, hullandó csillagot
 leöklözött az égről úgy kapásból.
 Vártunk. De lassan rozsdásodni kezdett
 csillagja . . .
 A csillagát még festi újpirosra,
 de rajta rág a nyárspolgári rozsdá,
 mint dér az elvirult diadalon.
 A betlehem-i csillag meg betölti

évezredek vágyát tovább fiatalon,
mert nincs fényében semmi, semmi földi.“

Az amerikai Egyesült Államok Washingtonban egy nagy Krisztus-szobrot fognak fölállítani. A szoborbizottság a következőképpen okolja meg a nagyszerű tervet: „Amerikának nem szabad figyelmen kívül hagynia, hogy vallási szabadságunk veszélyben van. A fővárosunkban fölállítandó Krisztus-szobor legyen jelképe annak, hogy az amerikai nép ezentul is Krisztus Urunk tanítása és az általa előírt erkölcsi alapelvek szerint kíván és fog élni. Ő — isten-emberi mivoltától eltekintve is — a világtörténelem legnagyobb tanítómestere volt, annak emberi vonatkozásaiban is. A Krisztus hősi alakját ábrázoló szobor figyelmeztesse állandóan az amerikai népet, hogy csakis a keresztény nemzetek keretein belül van egy nemzet szabadsága biztosítva.“

13. A haladás.

„Nem távozik annak veszélyre
hajója, melynek az csillaghoz
tart okos kormányja.“
(gr. Zrinyi Miklós.)

Legelsőben K. Chestertonnak, a nem régen elhunyt angol konvertitának tollából közlök néhány oldalt: „Valamennyi népszerű modern frázis — írja — csak arra való, hogy ki lehessen tértől az elől a probléma elől, hogy mi a jó? Nagyon szeretünk beszélni a szabadságról; de ahogy beszélünk róla, voltaképpen csak el akarjuk kerülni vele annak a megvitatását, hogy mi a jó? Nagyon szeretünk beszélni a nevelésről; ez is csak fogás, amellyel ki akarjuk kerülni annak a megvitatását, hogy mi a jó? A modern így szól: „Vessük el mindezeket az önkényes szabályokat és ragadjuk meg a szabadságot! Ez a logika nyelvén így hangzik: Ne dűntsük el, hogy mi a jó s tekintsük jónak azt, hogy nem döntjük el. A modern ember így szól: sutba a régi morál szabályaival! Én a haladást kívánom. Logikusan szólva, ennek az értelme a következő: Ne állapítsuk meg hogy mi a jó, de állapítsuk meg, vajjon nagyobb részt kapunk-e belőle. Vagy azt mondja: az emberi nem jövője nem a valláson és az erkölcsön alapszik, hanem a nevelésen. Ez világosan kifejezve annyit jelent, hogy nem tudjuk eldönteni mi a jó, de adjuk át gyermekeinknek.

A haladás kérdése, ahogy általában tárgyalják, igazán vesztes kérdés. Ahogy ma általában föllogják, a „haladás“ egyszerűen középfok, amelynek nem állapították meg a felsőfokát. A vallásnak, hazafiságnak, szépségnek vagy érzéki gyönyörnek ideálját szembeállítjuk a haladás alternatív ideáljával, vagyis minden olyan ígérettel szemben, amely kínál valamit, amit ismerünk, egy alternatív ígéretre hivatkozva, ami sokkal többet kínál abból, amit senki sem ismer. A haladásnak, ha kellőképpen fogjuk föl, megvan a maga helyes és tiszteletreméltó értelme. De nagyon siralmasan fest, mihelyt szembeállítjuk a határozott ideálokkal. A haladás ideálja nemcsak, hogy igazság szerint nem hozható ellentétbe az erkölcsi vagy

vallási végcélokkal, hanem ellenkezőleg, ennek éppen megfordítottja igaz. Senki emberfiának semmi joga sincs használni a „haladás” szót, amíg nincs szilárd hite és ércebeöntött erkölcsi kódexe. Senki sem lehet haladó, aki nem doktrinál, majdnem azt mondhatnám: aki nem csalhatatlan vagy legalább is nem hisz bizonyos fokig is a csalhatatlanságban. Mert a haladás már a nevénél fogva is föltételezi az irányt és mihelyst csak a legcsekélyebb fokban is kételkedni kezdünk az irányban, ugyanolyan mértékben kételkedni fogunk magában a haladásban! A világ kezdete óta nem volt soha olyan korszak, amelynek olyan kevés jussa volna a „haladás” szó használatához, mint épen a mi korunknak. A katolikus XII. vagy a filozófikus XVIII. században az irány lehetett jó vagy rossz, az emberek többé-kevésbé összekülönbözhettek amiatt, hogy milyen messzire menjenek és melyik utat használják, de a főirányt illetőleg valamennyiben megegyeztek és ennél fogva igazán meg volt bennük az az érzés, hogy haladnak. Mi azonban épen az irányra nézve nem tudunk megegyezni. Hogy a jobb jövőben több törvényünk legyen-e vagy kevesebb, többszabadságunk vagy kevesebb, hogy a magán tulajdont érvényesen központosítsuk-e vagy végérvényesen eltöröljük, hogy a szerelem majd szűzies intellektuálításban, vagy pedig teljes állati szabadosságban fog-e végződni; vagy hogy Tolsztojjal szeressünk-e mindenkit, vagy pedig Nietzschével tartva senkit se kíméljünk? Mindezek olyan dolgok, amelyek körül a leghevesebb harcok dúlnak. És nem elég, hogy épen az a kor nevezi magát „haladó kornak”, amely legkevésbé tudta megállapítani, hogy mi is a haladás? Az átlagos sokaságnak, azoknak, akik sohasem törték a fejüket a haladáson, még talán el is hihetjük, hogy haladnak. De azok a bizonyos urak, akik mindig haladást emlegetnek, rögtön széjjel-szaladnának a szélrózsa minden irányába, mihelyst egy pisztolylövés a verseny kezdetét jelezné. De azért még sem állítom, hogy a „haladás” szónak nincsen értelme. Csak azt mondom, hogy csakis úgy lehet értelme, ha előremeghatározott erkölcsi elvünk van, s hogy csakis olyan embercsoportra alkalmazható, amelyek közösen ragaszkodnak ehhez az erkölcshez. A haladás nem illetéktelen szó, de a józan ész előtt nyilvánvaló, hogy a gyermeket meg nem illeti. Szentséges szó, amit jogosan csakis a szigorú hívők használhatnak a hit korszakaiban.“ Csakugyan így is van, ahogy a szellemes paradoxszonokkal nagy igazságokat kifejező író állítja. Vallás nélkül merő civilizáció a sokat emlegetett haladás. Ennek a megteremtője és hordozója az ember is lehet, minden etikettje mellett is, valóságos bête humaine, afféle újabb kiadású Timur khán, aki nagy művészetkedvelő volt ugyan, de 90.000 megölt embernek a koponyájából piramist emelt talán — a maga kétes dicsőségének öregbilésére. Az ilyen egyén vagy kor — a nagy orosz írónak, D. Mereskovszkijnak megállapítása szerint — érzéketlen marad, nehogy könnyei elhomályosítsák tisztánlátását, mert neki mindennél fontosabb, hogy lássa, milyen formát vesznek föl a kigyótól átszorított izmok s örül Laokoon arcának meggyötört vonásain.

Az érznek a kiműveléséről, ha nem kíséri egyúttal erkölcsi nevelés is, szintén nem mondható más, mint amit Fleury mondott: Az oktatás erkölcsiség nélkül nem lehet egyéb, mint újabb szük-

ségek ébresztése, sokkal veszélyesebb talán, mint maga a tudatlanság." H. Treische szerint: „Der einzelne Mensch wird mit dem Fortschritt der Kultur nicht sittlicher. Die Bestie regt sich ebenso gut im Kulturmenschen, wie im Barbaren. . . Man kann die Intelligenz nicht zum Masstab für den moralischen Fortschritt des Menschen machen.“ Az igazi haladás célpontja az Úristen; a világtörténelem középpontja, mint azt Schütz Antal „Isten a történelemben“ olyan meggyőzően kifejti Krisztus Urunk, akinek saját szavai szerint minden hatalom adatott az égben és a földön. (Erre vonatkozólag Szt. János evangéliumában sok bizonyítékot találsz magának az Úr Jézusnak a szájából is.) Vond le ennek az igazságnak gyakorlati következtetéseit pl. Széchenyivel: „Mentől közelebb állunk Istenhez, annál boldogabbak vagyunk, s mentől távolabb esünk tőle, annál szerencsétlenebbek vagyunk.“ Gárdonyi hasonlóképpen nyilatkozott: „Lélekben emelkedni csak a hit által lehet és annyiban az ember lelki értéke magasabb, amennyiben többet hisz.“ Iránytűnek a német versikében kifejezett következő gondolatot tekintheted:

„Du kamst, du gingst mit leiser Spur,
Ein flüchtiger Gast im Erdenland!
Woher? Wohin? Wir wissen nur:
Aus Gottes Hand in Gottes Land.“

Egy képpel zárom soraimat. Egy kolostornak faliképe (alpha-omega) az Úristent ábrázolja, amint baljából fény fakad és árad, jobbával pedig a földgömböt tartja. Szemléletes kifejezése ez annak a gondolatnak, hogy az „örök világosság“ mutatja az egyes ember és a történelem számára a biztos utat. A költő szerint „A nagy idők folyását kiméri.“ Óbelőle árad fény erre a különböző tévedésekkel elsötétített földre is, amelyen a tagadás megvetette és újra meg újra megveti a lábát, de Ótőle azt teljesen mégsem tudja elszakítani. Goethe szerint:

„Gottes ist der Orient,
Gottes ist der Okzident.
Nord und südliches Gelände,
Ruht im Frieden seiner Hände.“

14. A diadalmas világnézet.

„Világnézet annyi, mint elméleti és gyakorlati eligazodás a létben, különösen az emberi életben.“

(Schütz Antal.)

K. Ő! Levélsorozatomban végén legfőlegb összegezhetném mondanivalómat. Ez alól azonban az a körülmény is fölment, hogy nem rendszeres világnézetit oktatást akartam nyújtani (hiszen a levélforma nem is alkalmas erre), hanem csak a reábizottak lelkét féltő idősebb pedagógusnak a tanulmányaiból és tapasztalataiból összetevődött kincstárát akartam annyira a magyar ifjúság rendelkezésére bocsátani, amennyire egy átlagos ifjúnak az életbe kilépésekor szüksége van és amennyit belőle elfogad. Itt-ott bizonyára

optimista vagy és túlzottnak mondod megállapításomat. Ne ringasd magad illúziókban! Ha a havasokon és a hegyeken sok a hó, hát a síkságokon áradások és árvizek várhatók a hó-tömegek likvidálásakor. Ugyanaz állítható az eszmék következményeiről is, ha azokat a tömegek fölkapják és a maguk nyelvére lefordítják, mint pl. a bánáti német falvak szülőttei, akik a hitlerizmustól megkötyagosodva feszüleleket és szentképeket gyaláztak meg. A XX. században, nemcsak a nemzetközi marxizmus jelent nagy aposztáziát, hanem a vele állítólag szöges ellentétbenálló nemzeti szociálizmus is. Les extrêmes se touchent! Szavaimat Schütz Antal „Az antikrisztus árnyai és Krisztus napja” c. cikkéből vettem. Az európai híru théológus ezt írja: „Teljes határozottsággal meg kell látni, hogy itt soha sem tapasztalt arányokban lélekrontás és lélekölés folyik. Az európai szellem nagy hitehagyása, mely megindult a 15. század végén és megeremtette a vallásújítást, a racionalista filozófiát, az abszolút államot, a fölvilágosodást, a szabad gazdasági versenyt és a marxista munkásmozgalmat, a 19. századi Krisztus-, majd Istentagadó tudományt, eleinte csak az atyai házat elhagyó tékozló fiúnak mutatkozott. Most kitűnik, hogy halálos komolysággal végiggondolja nagy aposztáziájának gondolatát: mindenestül ezen a földön akar berendezkedni! Az éggel egyideig nem törődött, most letagadja és kiagitálja hitét az emberek lelkéből. A földi mennyország, Isten nélkül, lélek nélkül, áldozat és áhitat nélkül: útja az új gazdasági megszervezkedés, istene a gép, poézise és valláspótléka a primitív életstílus, erkölce a tömegigények kielégítése. Ha ezekből a programokból az kezdésekből születik meg az új világ, — legyünk ezzel tisztában, — annak nem lesz Krisztusa és evangéliuma, nem lesz komoly istentisztelete és emberszeretete, ott nem lesz hitvesi hűség és gyermeki kegyelet, nem lesz igazságszolgáltatás és szépségkultusz, nem lesz egyéni szabadság és lelkiismeret; ott az egyest marcangoló problémák csak a Judás-fizető farizeizmus vállvonogatás lesz: „Magad lássad” Szt. Pállal rá-kell eszmélnünk arra, hogy nem a test és vér ellen kell nekünk tusakodni, hanem ennek a sötétségnek világkormányzói ellen, a gonoszságnak szellemei ellen.” (Éfesz. 6.) A győzelem reménységével csak az indul, akinek ezzel az ellenséggel arányos a fegyverkezése, haditudása, elszántsága. Lélek ellen lelket, elvvel szemben elvet, szellemmel szemben szellemet, antikrisztussal szemben Krisztust!” Öltétek föl az Isten fegyverzetét, hogy ellenálhassatok a gonosz napon . . . ! Az antikrisztus rémes árnyait nem a gazdasági föllendülés, nem a politikai, meg társadalmi szervezkedés űzi tova, hanem csakis a krisztusi lélek.”

Ez a krisztusi lélek pedig krisztusi hiten épül fel. Ez a légköre, talaja és napsugara. „Az én igéim szellem és élet.” — mondotta az Üdvözítő. „Aki hallgatja és nem cselekszi az én beszédeimet, hasonló olyan emberhez, aki házáat a földre építette alap nélkül, melynek neki rontott a vízár és nyomban összedől és nagy lett ama háznak romlása,” (Luk. 6. 44; és Máté 7. 27.) Ezek az evilágra berendezkedő modern államok és népek, az egyedüli helyes alap helyett ám építsenek a földre. De a koreszmék forgataga nyomán támadó új áramlatok ezeket az Isten nélkül megtervezett

és megépített rendszereket Solness mester alkotásaiként el is fogja sodorni. Vagy pedig, ha egyideig, talán éppenséggel jó ideig meg is állják a helyüket, G. Hauptmann elsűlyedt harangja módjára csak lent az alsó szférákban fognak hangot találni az élet kérdéseire. „Ha csak az Úr nem építi az államot, hiába fáradoznak azok, akik azt építik.“ Felhőkakukvára a történelem folyamán nem egy épült Platon és Aristophanes szellemes gondolata szerint — a felhőkre, de még a legzseniálisabb terv se tudja az alapvető hiányokat pótolni. Frówis, kínai misszionárius írja: „Bátorság és bátortalanság ellentétes fogalmak, melyek kizárják egymást. Ember légy a talpadon, harcos légy utolsó lehelletig. Ne add el magad egy pipa dohányért! Pipogya alak az, aki ezt mondja: „Nem bírom tovább. A Sátán oly ügyet szolgál, mely már eleve elveszett. Jézus győzelme abszolút biztos. Aki Krisztust szolgálja az uralkodik. Akár a dicsőség mosolyogjon rám, akár összetapossanak, akár fölülkerekedjek, akár alulmaradjak akár a bolsevikiek az egész világot bolsevizálják, én csak egynek szolgálhatok: Krisztusnak, a Királynak. Servire Deo regnare est! Istennek szolgálni annyi, mint uralkodni. (A „Villágposta“ c. folyóiratból.) Az egyén is Krisztusra van utalva és nem fordíthat neki hátat, mint a „Transfigurazione“ ördögös fiú-alakja, hacsak nem akar istentávolba kerülni és lelkileg elszenvedni. Sajnos, sok olyan elfordulás, sőt Krisztus-tagadás is van, még az ifjúság körében is. Egyesek a krisztusi tanok hívatott képviselőinek lagymatagságával magyarózzák elfordulásukat, másoknak a zsidóvérű Krisztus nem tetszik, ismét mások a krisztusi törvényt nem tudják megtartani és így előbb a gyakorlatban buknek el, később ennek elméleti igazolása végett, hitükben is hajótörést szenvednek. Egy angol tudós szerint sok oka van az istentelenségnek, de egyik sem olyan, hogy az emberiség büszke lehetne rá. A Krisztustól való elfordulásra is ez áll. Az apostol szerint nincs más név, amelyben üdvözlünk kellene. Nincs más kereszt, amely pótolhatná Krisztus keresztjét. És amint a szent kereszt megtalálásakor csak az Ő keresztje bizonyult gyógyítóerejűnek a három megtalált kereszt közül, úgy fog most is, a jövőben is egyesgyedül a hamisítatlan krisztusi igazság gyógyulást hozni az emberiség megsokasodott bajaira. A mai idők rembrandti tónusára, akár a híres Rembrandt-képen, derültebb színt, világító fénysugarat csak a Megfeszített dicső alakjából és a Megváltás Istenhez felelő tényéből árad. A fiatal nemzedék ezt a felső világosságot bizonyára meg fogja látni. Addig is hidd, hogy meg van a bellemi csillag, ha modern Heródesek mégannyira tagadják is. Keresd rendületlen hittel és kövesd per avia et devia! Isten vezéreljen!

II.

Évzáró beszéd.

Elmondta dr. Berecz János, egyetemi nyilv. rendes tanár,
a Szegedi Piarista diákszövetség elnöke.

Kedves Fiatal Barátaim!

Nem először állok szemben e falak között kedves iskolánk neveltjeivel, és az évek múlásával mindig nagyobb és nagyobb öröm lesz számomra az, ha eljöhettek ide, hogy fiatal diák barátaim jól végzett munkájának ez örömmünnepen résztvegyek. Minél inkább túljutunk a delelőn, minél inkább az alkony felé közeledik életünk napja, annál jobban szeretjük nézni a reggel friss harmatát és érezni a dél töretlen, dűsan ömlő napfényét. Harminchat évvel ezelőtt társaimmal én is e padokban ültem, s most ismét eljöttem közétek melegedni, emlékezni, főleg pedig hitet tenni a kalazanti szellem mellett, amelyet útravalóul adtak nekünk jó tanáraink az élet útjára. Harminchat év után Ti is látni fogjátok, hogy életeitek legszebb éveit hagyjátok e falak mögött, ahová — ime — melegedni járnak az egykori piarista diákok, akik immár hosszú idők óta az élet barátságatlan országútját járják.

Azt hiszem kiérzitek szavaimból azt, hogy nem a tanár, nem a cenzor áll veletek szemben, hanem atyai jó barátotok, akit szeretete hozott ide közétek. Szeretnék valamit adni nektek ezekért a szívet melegítő szép percekért, azért az örömért, hogy újra itt állhatok a kibontakozásban levő fiatal magyar generáció egy csoportja előtt, amely ugyanabban a szellemben nevelkedett, mint én, s amelyhez épen ezért ezernyi szál fűz ma is — ha még úgy el is járt felettünk az idő. Ez idő alatt mi nem láttuk meginogni a világ alapjait; megrendült a föld, és megingott az évszázados európai kultúra; világsírok nyíltak és tálongó öblükbe nyeltek sokat; sokat, amiről azt tartottuk, hogy örök életre van szánva.

Az összetartozás érzésével nézek reátok, és szeretnék belelátni lelketekbe; milyen várankozásokkal, milyen életszemlélettel, milyen tervekkel léptek ki az Alma Mater kapuján? Vajjon ugyanazt érzitek-e, mint amit mi éreztünk több mint három évtizeddel ezelőtt? — Hiszen e három évtized alatt nagyon megváltoztak az idők; megváltozott-e velük együtt az ifjúság lelke is? Igaz-e, ami néha barátságatlan sejtelemként nehezedik azokra, akik az új magyar nemzedék nevelésével foglalkoznak, igaz-e, hogy Ti más utakat kerestek, mint amelyeken mi egy emberöltővel ezelőtt elindultunk, másnak látjátok-e a célokat, a siker kritériumát és a megelégedett élet feltételeit?

Kedves Fiatal Barátaim! Az életben minden fejlődik, változik és átalakul, megállás nincs, mert a megállás maga a halál. Ptolemeus világszemlélete más volt, mint Galileié és Leonardo da Vinci más szemszögből nézte az életfolyamatok mechanizmusát, mint Helmholtz, vagy a mai kor fizikusai. A Ti szellemetek más történelmi és társadalmi légkörben alakult ki, mint a miénk, s a kettő között ott kell, hogy legyen az a természetes különbség, amely nem lehet több, vagy kevesebb ennél a harminchat évnél. Ez idő alatt végigszalad az emberiségen egy hullámhegy, amely új nemzedéket emel, és egy hullámvölgy, mely egy régi nemzedéket elsüllyeszt. Az egymás melletti évfolyamok között nincsenek nagy különbségek, de ez a több, mint három évtizedes intervallum egészen más társadalmi, gazdasági, politikai és történelmi világnézetet rejteget, mások ma a tudomány és technika eszközei, és más a mi embertípus lelkisége, mentalitása. Nem kételkedem abban, hogy ez a különbség az életviszonyok frissebb mérlegelésében és megértésében, az önkritika fokozottabb szigorában és a gyakorlati kérdések iránti fokozottabb érzékenységben nyilvánul meg. Ezekre a tulajdonságokra szüksége is van a modern ifjúnak, aki a boldogulásért való küzdelmét nehezebb terepen és súlyosabb viszonyok között kénytelen megvívni, mint annak idején mi. Egyet azonban nem szabad elfelednetek: az élet sohasem lehet annyira kemény, és a boldogulásért folytatott küzdelmek sohasem lehetnek annyira elkeseredettek, hogy azok közepette az egyéni érdek a közösségi szempontokat és ideálokat a háttérbe szoríthatná. Vigyétek magatokkal ennek a több mint kétszázéves piarista iskolának a becsületes, nem sikerre, hanem lelkiismeretre végzett munkának, a jámborságnak és az összetartozás érzésének szellemét. A küzdelmek értékét épen az adja meg, hogy azoknak a társadalom, a világrend és a nemzeti élet pályát és teret biztosít. Pedig e keretek csak addig állhatnak fenn, amíg a társadalom, a nemzet fiai e közösségi ideálok hű tisztelői maradnak. A nehezebb küzdelmek és komplikáltabb életviszonyok között sem szabad elfelednetek, hogy a hazaszeretet és vallásosság kettős csillaga alatt születtetek, és e két csillag alatt kell élnetek és meghalnotok. Wagner Richárddal hisszük: „Nur auf dem tiefen Boden einer wahrhaften Religion können der Antrieb und die Kraft zur Regeneration erwachsen.“

A mi nemzedékünk nagy része a liberalizmus berkeiben éldegélt, és a liberális eszmék bűbájától volt megtévesztve. Érezzük, hogy tévúton jártunk, és azt hisszük megtaláltuk, de nemcsak hiszszük, hanem egész meggyőződésünkkel valljuk és hirdetjük: megtaláltuk a helyes utat. Hozzatok fordulunk magyar ifjúság, és most új idők, nagy vágyak nyúlnak felétek. Nektek a keresztény Magyarország útjain kell elindulnotok, és éreznetek kell azt, hogy a nemzeti érzésnek egyik leghatalmasabb energiája a keresztény erkölcs, mely az evangéliumból táplálkozik. Minden világnak alap kell; a fizikai világnak alapja a föld két sarka; a szellemi világnak pedig az örök igazságok sziklatömbjei azok a bizonyoságok, amelyekben a lélek megnyugszik.

Minden, ami ebben az elbetegesedett életben megmaradt eszményinek és magasabbrendűnek, az a hazaszeretetből és vallásos-

ságból, e két szent principiumból származik. A hazaszeretetből következik történelmünknek és hagyományainknak tisztelete, magyar voltunk büszke öntudata, ragaszkodása ehhez a vérrel öntözött magyar röghöz, amelyen apáink és nagyapáink éltek és meghaltak. Ebből a forrásból táplálkozik a soha meg nem nyugvó irredenta szelleme, amely sohasem adja fel a reményt, hogy egykor új boldog és megelégedett magyarok fognak élni a régi széles határok között. A vallásosság az ember szellemi és morális életének színvonalát adja meg, a kifinomult életformákat, a bölcs türelmet, a nemes ambíciókat, az igazi értékek tiszteletét, a komoly önkritikát s az önzellemséggel párosult felebaráti szeretetet. Ha a magyar ifjúság az, amely ezt a színvonalat őrzi, akkor a hanyatlástól nem kell félni — még akkor sem, ha köröskörül oly gyakoriak a durvaság és trivialitás megnyilvánulásai, mint ma.

A világháború utáni időknek legnagyobb megpróbáltatása volt a vörös rém pusztító karja, amely öklével végigvágott Keleteurópán és porig alázott minket. Lezüllesztett hadsereget, iskolát, letört államot törvényhozást, összetört nemzeti zászlót, keresztet és csillagot, s szeretet helyett gyűlöletet hirdetett és gyilkot, mérget, iszonyt hozott. De minden élet, minden elmúlás magában hordja az új élet csírát. Themisztokles az athéni areopagosban felmutatott egy rothadt almát s azt mondta: „Nézzétek ezt a rothadt almát! Ez a nemzet. De ne veszítsétek el kedveteket, mert a rothadásban az új élet magvai vannak.” Amikor leráztuk magunkról a gyilkosok uralmát, a fegyenczek hatalmát, szégyenpír borította el arcunkat: hogyan engedhettük ezeket uralomra jutni? Erős nemzeti megmozdulás lett úrrá a népen, és megszületett a keresztény Magyarország eszméje. A megpróbáltatás keményebbé tett bennünket, a megaláztatás után már fel mertük emelni a fejünket, és oda mertük kiáltani a világnak, hogy mi keresztények és magyarok vagyunk. A bolsevizmus veszedelme talán örökre megszűnt hazánkban, de Európa fölött most megint sötét felhők tornyosulnak. Új eszmeáramlatok támadnak a nacionalizmus jelszavából, amelyek már téves utakon járnak.

Szónoki tehetséggel hirdetik, hogy az állam és egyház egy. Új pogányság veszi kezdetét, amely a nemzetköziséggel szemben a nemzetiesség álarcába bújik. Vigyázzatok kedves fiatal barátaim, hogy az új eszmékért hevülő ifjú lelketeket ne mételje meg a frázis bűbája, a fasciatio nugacitatis, a sváda igézete!

Az életben megállás nincsen — szokták mondani — s ezért jól tudom, hogy mi öregek túl sokat kívánnánk tőletek, ha azt akaránk, hogy Ti ma 1937-ben ugyanazzal a szemlélettel induljatok neki az életnek, mint mi annakidején 1901-ben. Mi is azt hittük magunkról akkor, hogy modernek vagyunk, s ma Ti hiszitek magatokról ugyanezt. És ha a modernség a Ti szemetekben nem más, mint bátor szembeállítás az élet küzdelmeivel, a szabad, de elfogulatlan kritika lehetősége, a jókedv és vidámság szeretete, az igazi életörömök utáni vágy, a test s az egészség okos és célszerű kultusza a léleké mellett, akkor csak az a különbség a mai és az én időmbeli maturánsok között, hogy az utóbbiak határozottabb fogalmak birtokában s egy kissé talán megértőbb atmosphaerában ugyanazt akarják, mint amit mi akartunk 36 évvel ezelőtt. A haladás és

fejlődés folyama természetes gyorsasággal hömpölyög az idők kezdete óta; ez elé gátakat emelni nem kell, de nem is lehet. Mi öregek is örömmel látjuk a mai fiatalság friss szellemét, bátor küzdenivágását és kritikáját; mert addig, amíg a vallásosság és hazaszeretet érzése uralkodik gondolataitok és vágyaitok felett a Ti modernségek a természetes haladás és fejlődés modernsége, amely nem rombol, hanem épít, s a nemzetet nem hanyatlásba dönti, hanem felemeli. Legyetek modernek, mint ahogyan — más viszonyok között és más légkörben — mi is azok voltunk annak idején! De szeressétek mindenkor lángoló szeretettel a magyar Hazát, kövesseétek gondosan a vallás parancsait, s akkor az az új levegő, amely rajtatok keresztül fog beáramlani a magyar közéletbe, az erő és győzelem hirnöke lesz, a magyar erő és a végső magyar győzelemé!

Ezt várjuk tőletek és erre kérjük Isten áldását!

Ujvári Agoston K.O. & F. rajzolta.

Károlyi mester. Pesten.

A SZEGEDI OSKOLÁK ÉPÜLETÉNEK TEKINTETE.

*(a) T. P. Piaristák Collegiuma. (b) Szent Dömötör Temploma. (c) a Plobánus. (e) a Rajzoló Iskola. (f) a Nemzeti Iskola. (g) Deák Os-
koló. (h) a Philarphia. (i) a Várofaló. (k) a Vörösi Templom. (l) a Felső Városi Szent György Temploma. (m) Polgári Háza K.*

III.

Iskolánk multja.

1. Vázlatos története.

1719. június 3-án Temesváry János, Szeged főbírájának kezdeményezésére megindultak a letelepülési tárgyalások a Kegyesrend és Szeged város hatósága között.

1719. augusztus 5-én aláírták a szerződést.

1720. február 20-án III. Károly király jóváhagyta a szerződést.

1720. július 11-én Szegedre érkeztek az első piaristák: Pál, Demjén és Orbán atyák.

1721. őszén megnyílt az iskola első (parva) és második (principia) osztálya 110 tanulóval.

1721—1777. szabad tanrendszerű hatosztályú latin iskola.

1777—1806. a Ratio Educationis idején, három grammatikai és két humanitási osztállyal ötosztályú latiniskola; 1792-ben a bölcsészeti tanfolyam megnyitásával liceummá bővült.

1806—1850. a Nova Ratio korszakában, hatosztályú nagygimnázium és liceum.

1850—1924. különböző tanrendszerekkel és tantervmódosításokkal nyolcosztályú főgimnázium.

1924—1935. nyolcosztályú humanisztikus gimnázium.

1935. nyolcosztályú gimnázium.

Az iskola teljes címe: A kegyesrendiek vezetése alatt álló szegedi városi római katolikus Dugonics András gimnázium.

2. Az intézet Értesítőiben megjelent értekezések, beszédek stb. az első nyomtatott Értesítő megjelenése (1852) óta.

Év:	Szerző:	Az értekezés címe:
1852.	Névtelen	A tanoda történeti vázlata.
1853.	„	Paedagógiai jegyzetek.
1854.	„	Paedagógiai jegyzetek II.
1855.	„	Paedagógiai jegyzetek III.
	„	A sorozati tanjegyek megítélése, s a tanulók jellemzése.
1856.	„	Önképzési irányzatok.
1857.	„	Paedagógiai jegyzetek IV.
	„	Tanodai történeti adatok.
1858.	„	Paedagógiai jegyzetek V.
1859.	Horváth Cyrill	A főgymnasiumi Olvasókönyv álláspontjairól.
1873.	Dr. Volly István	A természettudományok újabb adatainak értékesítéséről a gymnasiumi előadásoknál egy-két példával a hangtan köréből.
1874.	Arányi Ágost	Lessing mint drámaköltő.
1875.	Horváth Sándor	Berzsenyi Dániel lyrai költészetének főbb vonásai.
1876.	Martin Péter	Az emberi lélek anyagtalansága és egysége.
1877.	Tóth Antal	Az alchimisták kora.
1878.	Pap János	Szeged város birtokterületének földtani és talajviszonyai.
1880.	Cserép Sándor	A Bécsi Kódex nyelvének alaktani sajátosságai.
1881.	Baligó János	Az ókori mythosok magyarázásának rövid története.
1882.	Tóth Antal	Természettani s vegytani találmányoknak és fölfödözéseknek betűrendes, idő- és név-adatos repertoriuma.
1883.	Szvaratkó Kálmán	Tanulmány a széptan köréből.
1884.	Bertalan Alajos	Szeged szab. kir. város földrajzi és meteorológiai viszonyai.
1885.	Czirbusz Géza	A zene az ethnographiában.
1886.	Magyar Gábor	A szegedi főgymnasium új épülete visszapillantással az intézet történeti vázlatára.
1887.	Magyar Gábor	A szegedi főgymnasium új épülete visszapillantással az intézet történeti vázlatára. (Folytatás.)

1888. Várkonyi Endre Homérosz kedélyvilága.
 1889. Váradi Károly A középiskola kérdése.
 1890. Varjú János Az ó-classicai irodalmak művelődéstörténeli hatása és szerepe a középiskolában.
 1891. Zvér Endre A hőmérsék hasznos és káros hatása a növényekre.
 Váradi Károly A görög nyelv tanításáért folyt vita s az 1890. évi XXX. törvénycikk.
 1892. Szinger Kornél A Toldi kérdés és Arany János Toldi trilogiája.
 1893. Pap János Képek Szeged város birtokterületének növényvilágából.
 1894. Váradi Károly Három hét görög földön.
 1895. Váradi Károly A gyermek, annak erényei és hibái.
 1896. Magyar Gábor A szegedi főgymnasium legújabb története.
 1897. Dr. Jászai Rezső A francia forradalom első másfél esztendejéről szóló egykorú hirlapirodalmunk kritikai méltatása.
 1898. Divényi Gyula Természeti képek dalköltészetünkben.
 1899. Dr. Jászai Rezső Gyászbeszéd Erzsébet királynéről.
 Váradi Károly Magyar Gábor.
 Both Ferenc Telegdi Miklós élete és művei.
 1900. Dr. Hénaf Tamás A szülőkhöz.
 Baksay József Philologiai múzeumunk ismertetése kapcsolatban a művészeti oktatás és szemléltetés kérdésének vázlatos történeli feltüntetésével.
 1901. Dr. Jászai Rezső 1848. április 11. emlékezete. (Beszéd.)
 Both Ferenc Ünnepi beszéd a magyar kereszténység kilencszázados évfordulójára.
 Dr. Jászai Rezső Útirajzok és tanulmányok.
 1902. Divényi Gyula Magánolvasmányok fontossága és házi ellenőrzése.
 1903. Dr. Bartha György Vallásosság a családban.
 Platz Bonifác dr. tankerületünk kir. főigazgatójának jubileumi ünnepélye.
 Komáromy Dezső Zvér Endre emlékezete.
 1904. Dr. Bartha György Vallásosság az iskolában.
 1905. Baksay József Az ifjúság nevelésében az erkölcsi tartalom föltételei és eszközei.
 Schütz Antal A szeplőtelen fogantatás hitágazatának tartalma, igazsága és hittani jelentősége. (Ünnepi beszéd.)
 1906. Szinger Kornél Cserép Sándor emlékezete.
 Baksay József Külföldi tanulmányútam.
 1907. Baksay József Közlemények L. Annaeus Seneca erkölcsbölcséleti elveiből.
 1908. Szinger Kornél A középiskola aktuális kérdései.
 Babos Dezső Tanulmányi kirándulások.
 1909. Dr. Both Ferenc Útiképek és tanulmányok.

1910. Babos Dezső Tantárgyaink és tanításunk szelleméről.
Bíró Imre Hám József 1847—1909.
1911. Fábíán Imre A magyar irodalom pedagógiai értéke.
Babos Dezső Tanulmányi kirándulás.
1912. Dr. Balanyi György Újabb pedagógiai törekvések a történet-
tanítás terén.
1913. Bíró Imre Az iskola és a szülői ház.
Kövesi Lajos Mit csinálók a vakációban?
1914. Bíró Imre Szinger Kornél.
Dr. Révai József Bite Béla 1869—1914.
Kövesi Lajos A szerkesztés és fogalmazás módja.
1915. Dr. Balanyi György A világháború genezise.
Dr. Sebes Ferenc Háború és vallás.
Bíró Imre A háború és az iskola.
Vézner Károly Háború és irodalom.
1916. Dr. Balanyi György Az állampolgári nevelés. Különös tekin-
tettel a középiskolára.
1917. Kontraszty Dezső I. Ferenc József emlékezete.
Bíró Imre Dr. Szele Róbert.
Vézner Károly Mozikultusz és iskola.
1921. Névtelen Az intézet 200 éves jubileuma.
1923. Vézner Károly Petőfi múzsája.
Torma Károly emlékezete.
1924. Névtelen Nováky Bertalan tanári működésének 50
éves jubileuma.
Sümei Gyula 1883—1923.
1925. K. I. Prelog József c. tank. kir. főigazgató ün-
neplése.
1926. Dr. Tihanyi Béla Beszéd intézetünk Széchenyi emlékűnnepén
1927. Névtelen Hám Antal dr. 1865—1927.
Dr. Károlyi János Ünnepi beszéd a mohácsi vész 400-ik
évfordulója alkalmából.
- dr. k. j. Intézetünk multja.
- Dr. Révai József Prelog József 1874—1926.
1928. Dr. Károlyi János A tanulóifjúság az öntudatos, gyümölcsöző
nemzeti érzés szolgálatában.
1929. Névtelen Sebes Ferenc.
1931. Dr. Nádas Zoltán A „megnemértett” gyermek.
Dr. Berecz János Évzáró beszéd.
1932. Dr. Boharcsik Pál Exakt tudományok és modern műveltség.
Dr. Buza László Évzáró beszéd.
1933. Dorogi Imre A képzőművészet formáló erői.
Dr. Gróf Árpád Évzáró beszéd.
Dr. Juhász István Emlékbeszéd Sáfrán Józsefről.
1934. Dr. Révai József Vakációi útravaló.
Dr. Henny Ferenc Évzáró beszéd.
Bokor Pál Emlékbeszéd Kustár Ignácról.
Dr. Révai József Megnyitóbeszéd a Szegedi Piarista Diák-
szövetség ifjúsági csoportjának bemutat-
kozásán.
1935. Névtelen Szent Pompilius élete.

	Dr. Raskó Sándor	Első Pompilius beszéd.
	Dr. Müller Lajos	Második Pompilius beszéd.
	Dr. Sik Sándor	Harmadik Pompilius beszéd.
	Dr. Révai József	Vakációi útravaló.
	Dr. Kovács Alajos	A kétezeréves Horatius.
	Dr. Raskó Sándor	Évzáró beszéd.
	Dr. Szivessy Lehel	Emlékbeszéd dr. Hénap Tamásról.
1936.	Dr. Révai József	A nagydiák szabadságharca.
	Dr. Diósi Géza	Egykorú magyarnyelvű versek Liszt Ferenc- hez.
	Dr. Zányi László	Kiegészítés a számtani haladványban fel- lépő törzsszámok tételéhez.
	Dr. Tóth Imre	Évzáró beszéd.
	Vedres Béla	Emlékbeszéd Bontó Józsefről.

3. Iskolánk és volt tanítványai.

Iskolánkkal a legbensőbb kapcsolatban vannak a Szegedi Piarista Diákszövetségbe tömörült régi tanítványaink. Érthető tehát, ha megragadjuk az alkalmat ennek külső kifejezésére is, és a legnagyobb örömmel közöljük alábbiakban a Szövetség ezévi közgyűlésén, az iskola egykori tanáráról Zvér Endréről elhangzott közvetlen, meleghangú megemlékezést. Ugyancsak itt közöljük azt a klasszikusvetetű buzdító szöveget, melyet elmondott a Diákszövetség ifjúsági latinéján Piarista diák — öreg diák címmel a szegedi tankerület nagynevű királyi főigazgatója.

Emlékbeszéd Zvér Endréről.

Elmondta dr. Sárny Ferenc, pósta-főigazgató, a Szegedi Piaristadiákszövetség választmányi tagja.

Mélyen tisztelt Közgyűlés!

A piarista diákszövetség szegedi csoportjának vezetősége kezembe adta az emlékezés mécsesét, hogy azzal megvilágítsam a szegedi piaristák egyik nagynevű elhunyt rendtagjának, Zvér Endrének szellemi alakját.

A diákszövetség vezetősége iránti engedelmességtől s a piarista rend iránti mély tisztelettől áthatva veszem kezembe, és a szeretet tüzevel gyújtom meg az emlékezés mécsesét. — A tisztelet és szeretet fényével igyekszem megvilágítani annak a piarista atyának a szellemi alakját, aki ötvenkét életéből harmincnyet, élt a kegyes tanítórendben, s harminckét éven át mint gimnáziumi tanár öntötte szívének, lelkének melegét tanítványaira, rendtársaira és a szegényekre, aki több, mint három évtizeden át élesztette tanítványainak szívében az Isten és hazaszetetet lángját, és hintette elméjébe a tudomány magvait.

De nemcsak engedelmességből és tiszteletből teszek eleget a szegedi piarista diákszövetség engem megtisztelő felhívásának, hanem készséges örömmel és hálával is, mert mint szegedi piarista diák éveken át közvetlenül éreztem Zvér Endre tanár uramnak szívjósá-

gát és mert ezelőtt 40 évvel ő volt egyike azoknak a kegyes tanító atyáknak, kik az érettségi bizonyítványt kezembe adták, és ezzel felső iskolai tanulmányokra, magasabb színvonalú munka végzésére képesítettek.

Zvér Endre Szegeden született az 1850. évben, s itt is járt a piarista gimnáziumba. — Mint iparos szülők gyermeke anyagiakban szűkös, de lelkiekben annál gazdagabb körülmények közt vallásos szellemben nevelkedett. — Nem külön gyermekszobában s nem vilanyfény mellett, hanem édesapja műhelyében, gyertyafénynél tanult. — Talán ez is lehetett egyik oka annak, hogy a szegénysorsú gimnázisták felé segítő kezét atyai szeretettel, gyámolítólag nyújtotta.

A szerzetes papi pályára hivatottságot érezve, miután a szegedi piarista gimnázium 7. osztályát elvégezte, Vácra ment, s beöltözött Calasanzi szent József rendjébe. — Innen a noviciusi év eltelte után Kecskemétre került, ahonnan a rendkormány az érettségi vizsgája után a debreceni rendházba küldötte. — Itt kezdte meg már 20 éves korában érdemekben gazdag tanári működését.

Debreceni tanári működése alatt végezte el a theologiai tanulmányait, s abban az időben, az 1874. évben szenteltetett áldozópappá. — A rendkormány ezután őt Temesvárra rendelte, ahonnan 14 évi eredménydús működése után Szegedre, szülőföldjére helyezte át. — Itt 10 évet töltött a tanári székben, és tanári elfoglaltsága mellett odaadóan és meleg szeretettel gondozta, nevelte a ház konviktorait is, akiket a szülők teljes bizalommal bocsájtottak a piarista atyák kezére.

Tanári működése arra irányult, hogy ne csak száraz gondolatokkal, tudományokkal teletömött fejünk, hanem szívünk, meleg érzésekkel átjárt szívünk is legyen.

A rend szent alapítója vezéreszméjének megfelelően fogta fel, s gyakorolta hivatását. — A népet vallásos alapon kell a gyakorlati életre nevelni! Szeretettel őrködött a zsenge gyermek és ifjú lélek felett, és mint Istennek felkent szolgája igyekezett azokat az Úr virágzó kertjébe terelni. — Ha nem is édesgette, gyűjtötte maga köré a legszegényebb néposztály gyermekeit, mint rendalapítója, Calasanzi szent József tette, aki mielőtt a tanításhoz fogott volna, azokat megmosdatta, megfésülte, s az elhagyatottabbakat ruhával is ellátta, de annak nyomdokain haladva, a piarista rend szabályaihoz híven, a rábízott tanítványok lelkét az oktatási órák, de főképen az iskolai szent beszédeivel igyekezett hófehérre mosni. — Mélyen szívünkbe, lelkünkbe vésődtek különösen a húsvét előtti lelkigyakorlatokon velünk együtt mondott könyörgő szavai: „Peccavimus, iniuste egimus, iniquitatem fecimus. miserere nobis.” Nem kemény, de atyai, jóságos szavakkal fésülte ki a gyermekek lelkéből a kényelemszeretetet, lustaság rossz tulajdonságait. — A hanyag, készületlen diákok: „Nagyságos Úr”-nak titulálva büntette meg, s ezzel igyekezett őt tanulásra, komoly, törekvő munkára, jó tanulásra ránevelni. — Az ő diákjai nem a szekundáktól való félelemből tanultak, mert Zvér tanár úr a tanév végén senkit sem buktatott meg, hanem azért, mert érezték szívének feléjük sugárzó melegét és szeretét, amit jó magaviselettel és szorgalmas tanulással, tudással igyekeztek viszonzni, meghálálni.

Calasanziusi erénye volt az alázatosság és a gyámoltalan, el-

esett emberek szeretete, istápolása is. — Ha nem is osztogatott kenyert a szegényeknek, mint azt a piarista rend új szentje, Pompilius Pirotti Maria Campiban tette, de jóságos segítője, valóságos atyja volt a szegényeknek, mert még betegen is felkereste a szenvedés, a nyomorúság hajlékában, a szegényházban az elhagyatottakat, hogy vigasztalja őket, hogy jóságos szavaival, anyagi segélyezéssel törülje le róluk a fájdalom könnyeit, hogy lelki táplálékban részesítse őket.

A szeretet és alázatosság egyenlő mértékben nyilvánult meg rendtársai irányában is. — Azt az időt, amit diákjai, konviktorai s a szegények nem foglaltak le, rendtársainak szentelte, különösen akkor, ha valamelyik rendtársa beteg lett, amikor is szívvel, lélekkel azon volt, hogy annak testi, lelki bajain segítsen, enyhítsen.

Az a jóindulat, jólelkűség és törekeny, beteges fizikumának munkaerejét jóval meghaladó kötelességérzés és tudás, mi nemes hivatásgyakorlásból kiaradt, rendtársainak és előjáróinak teljes bizalmát eredményezte s életének utolsó éveiben a szegedi társház házfőnöki tisztét az ő kezeibe tette le. — Négy évig viselte teljes megelégedésre a házfőnöki tisztet, és 1902. évben hosszas, 24. életévében fellépett mellbetegség következtében rendtársainak, szeretteinek, Szeged város egész közönségének nagy bánatára elhunyt.

Amint az elmondottakból is kitűnik, Zvér Endre nemcsak hivatásos nevelő tanár, hanem példás életű pap is volt, aki nem a földi javakban, hanem az égiekben gyönyörködött, s aki hivatalos teendőin és a felebaráti szeretet gyakorlásán kívül csak szüleinek, lesvéreinek és papi ismerőseinek meglátogatásában keresett szórakozást, és talált örömet.

Mint a mennyiségtan és természetrajz tanára, tudásának szövétnekével világraszóló fényt, hatást ugyan nem fejtett ki s nem gyakorolt, de kiváló pedagógiai képességgel arra törekedett, hogy a humanisztikus irányú gimnáziumban a reáltantárgyú ismeretek megszerzését megkedveltesse. — Ezért az ő nevét nem is őrzik hatalmas intézmények, emlékművek, mint rendalapítójáét és több nagynevű rendtársáét. — Az ő nevét az a nagy szeretet és őszinte tisztelet tartja fényességben az utókorra, ami az ő egész lényét áthatotta, ami jóságos szívéből, lelkéből állandóan kisugárzott. — Benne valóban igazolódik volt szentéletű püspökünknek, Prohászka Ottokárnak az a megállapítása, hogy: „Sem pénz, sem faragott kő, sem freskó, sem világi hatalom teszi, hanem a lelken s szellemen s a lélek nagy kisugárzásain, a hiten és szereteten fordul meg minden.”

Azt a nagy szeretetet, ami Zvér Endre piarista tanár szívéből diákjai felé áradt, emlékező szavaim csak halványan képesek visszatükrözni, de gyenge szavaimnak erőt kölcsönöz a piarista diákszövetség, mely nagynevű tanárainak emlékét szeretettel őrzi és tartja fent az utókorra.

Az 1936. évben az olimpiai játékok alkalmával az olimpikonok Athénből Berlinbe gyalog égő fáklyát vittek annak kifejezéséül is, hogy az első olimpiai játékok Athénben voltak, s a későbbi, a világ más nevezetes helyein lezajlott olimpiai játékok az atheneinek folyományai.

Kedves öreg piarista diáktársaim!

Én most az emlékezés mécsesét, melyet a piarista diákszövetség szegedi vezetőségétől vettem át, tovább adom tinektek. — Vegyétek azt át tőlem szeretettel. — Ennek a mécsesnek olaja a kegyelet, kanóca a hála s lángja a szeretet. — Ezt a mécseset drága kincs-ként őrizzétek, s adandó alkalommal gyújtsátok azt meg és emlékezzetek meg hálás szeretettel azokról, akik egész életüket nektek szentelték, s akiknek Isten és szüleitek után legtöbbet köszönhetek.

Piarista diák—öreg diák.

Elmondta *dr. Kisparti János*, tanker. kir. főigazgató, a Szegedi Piarista Diák-szövetség ifjúsági csoportjának 1937 évi április 11-én megtartott matinéjén.

Ennek a több, mint 200 éves szegedi piarista gimnáziumnak volt tanítványai, mint egy nagy iskolacsalád tagjai vissza-vissza jönnek az Alma Mater falai közé emlékezésre, kegyelettevésre, férfias kézzsoritásra, amelyben ott feszül a viszontlátás öröme, elismerés, biztatás, a múlt megsóhajtása, a jelenben való helytállás hite és a jövő bizó reménysége. Az alkalmi találkozókat intézményessé tették a diákszövetségben, a múltó hangulatokat gondolatá érlelték a szövetség célkitűzésében s reklám nélküli, jó szándékkal végzett zajtalan munkával állandó energia forrásává magasztosították ennek működésében. Ha a keretek még kicsinyek, talán egyben-másban határozatlanok, ha működésének ható ereje még nem is állja ki több hasonló intézménnyel az összehasonlítást, mégis lélek él benne, s hisszük, hogy egyre szélesebb körben életet is fakaszt.

Ez is, mint a többi piarista diákszövetség, nem egyszerű alkalmi alakulás, hanem magasabb rendeltetése van. Benne szent rendalapítónk szelleme él, és a magyar piaristaság százados hagyományai dolgoznak, eleven, ható erőkként munkálnak. Minden tiszteletünk azoké a kegyeletes érzésű volt piarista tanítványoké, akik már jóval a nagy világégés előtt úgy gondolták, hogy a közös múlt emlékei, a diák-kori romantika sok színes élménye adja meg az alapot, s az elegendő is, ilyen szövetkezés létrejöttéhez és fennállásához. Ilyen irányú próbálkozások majd minden piarista gimnáziumban tétettek. Amikor a forradalmak után a lelkekben, a múlt emlékei mellett, a szörnyű erkölcsi-nemzeti elesettségből való talpraállás vágya feszült, a társadalmi életben jobban dolgozott az életöszlön, mint bármikor, az egyes ember életritmusa is gyorsabb ütemű volt, mint annak előtte: ebben a szociálpszichológiai állapotban eszméltek többben arra, hogy a nagy világrengésben sok érték megsemmisült, sok bizonyult talminak, de sértetlenül maradt a szellemi-anyagi világ katalizmájában az, ami Istenre, az ő evangéliumára épült, időállóknak bizonyultak azok az eszmények, amelyekre ez az iskola nevelt, amelyekben a célkitűzést a vallás-erkölcs, és a tisztult nemzeti érzés szabta meg. Mikor a kínzó szellemi-erkölcsi zűrzavarban az egykori iskolatársak egymás baráti kezét keresték, megérezték, hogy nem a divatos frazeologia, hanem a komoly tapasztalatokban kipróbált ilyen tisztult ideologia hozhatja össze azokat a férfiakat

akik érettséggel és férfias elszánással, felelősségérzettel akarnak a közösségért élni, cselekedni. Ez a válságos helyzetekben csak erősödő heroizmus, az akadályoktól vissza nem rettenő elszántság Calasanzi szt. József szelleme, ez az igénytelenségében áldozatos, a mások javára és az Isten dicsőségére végzett munka a magyar piaristaság hagyománya. A piarista diákszövetség élete ezekből a mélységekből forrásozik, ezekből kell erőt, lendületet merítenie a szegedinek is. Akkor tudja fenntartani tagjaiban az élet igazi nagy értékeinek tudatát, mutathat józan realizmussal irányt az emberi esetlegességek között és építheti bizó hittel a jövőt azáltal, hogy megérte és szeretettel fordul az ifjúság felé.

A diákszövetség nemzedékek hosszú sorát fogja össze, s ha nem is különülnek el évjártatok szerint, külön-külön csoportot alkotnak azok, akik főiskolai szaktanulmányokkal készülnek az életre, akik a pálya kezdetén vannak s szélesedő, messzire nyúló távlatokkal dolgoznak elhivatottsággal választott, vagy kijelölt helyükön; közös problémák közelebb egymáshoz azokat, akik java erejükkel dolgoznak; és valamennyi csoport fölött vannak azok, akiknek egyre több örömet jelent a múltbanézés. Mindezeket a csoportokat egységbe foglalja az Alma Mater szelleme.

Nagymúltú angol public schoolok tanárai, tanítványai büszkén mutogatják a régi, ősi padokat, amelyekbe tanulókorukban későbbi nagy államférfiak, írók, tudósok vésték be a nevüket. Mi is mutogatunk, termeket, amelyekben nemzeti életünk kiválóságai diákoskodtak, ereklyeképen őrizünk róluk egykorú írásokat. Mindez hozzátartozik az Alma Materhez, de nemcsak ez, s nem ez a szelleme. Még nem is csak emlékek tanárokról és tanulóársakról, szárnypróbálgatásokról. Nem is fel-felújított élmények egy-egy vállalkozásról a cserkészcsapatban, önképzőkörben, valamely szakkörben, vagy iskolai ünnepélyen. Ez is mind erősíti a köteléket, amely a volt diákot iskolájához fűzi, de mindez nem a szelleme, legfeljebb egy-egy nyílás, amelyen át azt megpillanthatjuk.

Az Alma Mater eleinte jelentette, a rend, a kötelesség helyét. Itt eszméltek akárhányan először arra, hogy mit jelent a „másik”, a „mások”, akik ugyanolyan félig-meddig ösztönöséggel, majd fokozódó tudatossággal szokták meg a közösségi életet, tanultak, versenyeztek s lörtettek, hogy kitűnjenek, társaikat legyőzzék és boldoguljanak talán egymás vesztén, s csak lassan-lassan egymás kimelésével, megsegítésével. Jelenti az Alma Mater a tanulás, versenyzés, küzdelem erőfeszítéseit, a kudarckok szégyenét, a kiizzadott sikerek ízét, talán a megnemértettség keserűségét. De ennél jóval többet. Hiszen ott élte át az öregdiák értelmi életének fokozatos kifejlődését, ott érintette meg lelkét a tudás szédítő hatalma, kezdődött benne egy szent szabadságharc, ott feszültek először izmai valami nagyra, merészre, szállta meg vállalkozó kedv s ott öntötte el az emberi élet tavaszának minden szépsége, öröme, valami kifejezhetetlen, amit nem lehet külső körülményeken mérni, hiszen szegényes, egyszerű viszonyok között, még nélkülözések közepette is ott ragyog az arcon az újjal, naggyal, szokatlannal való eljegyzettség letörülhetetlen jegye. Ez is hozzátartozik az Alma Mater szelleméhez. De az még több. Mert mindezen át beszűrenkezett a lélekbe

valami, ami ott alapréteggé vált, ami azóta is dolgozik ott s talán tudattalanul, de lépten-nyomon érzeteli a halását. Az ismeretek egyre jobban gyökeresedtek, főképen azok, amelyek nem a köznapi dolgokra vonatkoznak, hanem Istenre, a hazára, az emberiség, az egyes nemzetek, de főképen a magunkénak a multjára. A fogalmi keretek, amelyekben a magunk lelki tartalmát fejeztük ki, egyre életteljesebbek lettek, színesedtek, s alakult bennük egy bizonyos lelkiség, amely egyre jobban kapott egyéni veretet. Ennek a lelki szerkezetnek az alappillérei ott alakultak észrevétlenül az iskolában. — Az Alma Mater szelleme jelenti lelkünknek ezt az alapszerkezetét, jelenti mindazt a sok értéket, amit ott megismertünk, felfogtunk, a lelkünkbe, szellemünkbe beolvasztottunk, s amely tudatosul, s kell is tudatosulnia, valahányszor valami nagyot, szépet, értékeset akarunk létrehozni. Az Alma Mater szelleme : időálló értékek beleágyazva az iskola időben folyó életébe, értékek különös színnel, ízzel, sokféle téri és idői vonatkozással, de az időn — és téren-kívülség érvényével.

A diákszövetség tagjaiban talán itt-ott erősebb indítékok az időbeliek és térbeliek, de az évek múlásával egyre gyöngülnek ezek s az Alma Mater szelleme mint minden esetlegességtől megtisztult eszmény lesz a volt diákok iránymutatója.

Ez az Alma Mater szerzetes iskola, ami azt jelenti, hogy azt a nemes emberiséget, amit kifejlesztett mélyebb jelentésűvé tette azzal, hogy átítatta a divinummal, azaz bekapcsolta tanítványait egy magasabb világrendbe. Valami eleven összeköttetést hozott létre lelkük és minden igazi érték kútforrása : az Isten között. Ez az összeköttetés eleinte talán csak sovány ismeret, mechanikus megszo-kottság volt, de később egész valójukat módosító, alakító élménnyé vált. Nem egy tárgyon, nem fakuló ismereteken keresztül állította be ez az Alma Mater tanítványait a divinum perspektívába, hanem egész szellemével. Többet akart, mint azt, hogy emberekké nevelje tanítványait ; isten-emberekké nevelte. Belenevelte egy abszolút értékrendszerbe, óvta a kényelmes, de mindig szellem-erkölcsi anarchiába torkolló relativizmustól. Életútjukat a legmagasabb értékek irányában jelölte ki, azok felé a magaslatok felé irányította, amelyeknek hűvössége ösztönző az egész életre. Ennek az iskolának volt tanítványai sokszor elmondták, újra meg újra ismételték, hogy a fegyelmezetség, amelybe itt belenevelték, az aszkézis, amelyre itt szoktatták, az egyetlen biztos út az életben a lélek értékeinek kitermelésére és értékes egyéniség kialakítására.

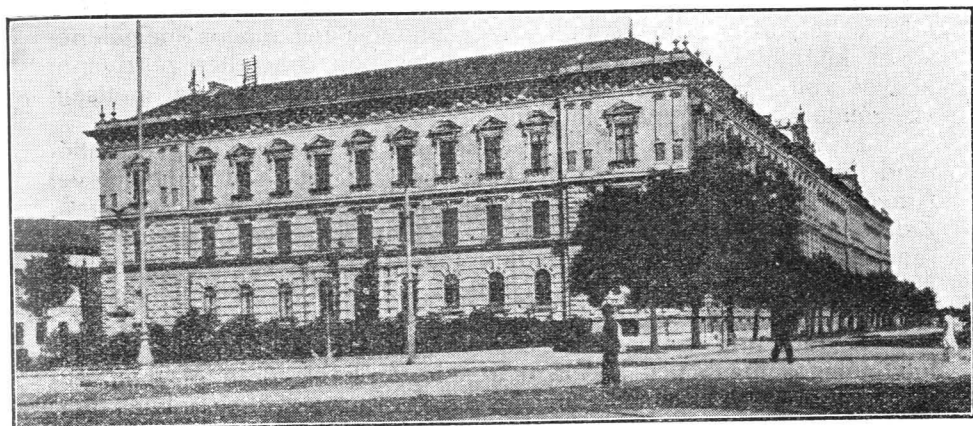
Az Alma Maternek megvan a maga Geniusza. Százados rendi hagyomány és a tanítványok tizezrei fejlesztették, növelték. A diákszövetségen keresztül ez kell, hogy ihlesse a mai, a hétköznapi élet esellegességeibe rekedt embert a természetfelettség, a nagy perspektívák igézetével ; képesítse tanítványait a hosszú lejáratú, áldozatot kívánó munkára, most, amikor annyian gondolkoznak órákban, legfeljebb napokban, annyian lohólnak pillanatnyi sikerek után fázva a komoly munkától ; és szítsa az Istenhitből táplálkozó józan optimizmust, amely egyedül sarkal építő munkára és amelyre talán ma van legnagyobb szükség, amikor a pesszimizmus a jobb lelkeket is üszkösíti.

De érvényesüljön ez a szellem elsősorban az öreg diákok magatartásában a fiatalok irányában, Azok felé, akik várományosai nagy feladatoknak, viselői lesznek nagy felelősségnek egyéni és nemzeti életben. Legyen a szövetség élete, működése a fiatalság iránt való szeretet, türelem, megértés intézményes kifejezése, a segítség leleményes szerve. Az Alma Mater arra figyelmezteti minden fiát, hogy az élet Isten-szolgálat, a legfőbb eszmények, a haza szolgálata. A maga egyéni, emberhez méltó sorsának alakításában egyénfeletti értékek megvalósítása. Mennyire mindenkinek a lelkébe vésődik, hogy az iskolai élet Veni Sancte-vel kezdődött, Te Deummal végződött, s nem volt egyetlen valamire való mozzanata, amely nem állott az Isten-szolgálat jegyében és mennyire jellegzetessége a piarista iskolának, — még a proletár diktatura véres napjaiban is az volt, — hogy a Te Deum, a hála, az alázat fölséges énekét nemzeti imádságunk követte. Az életbe jutva mindenki egyre jobban érzi saját sorsának súlyát, a nemzeti közösség életének minden érverését.

Az előkészületnek ebben az idejében teljesíthet igazán egy iskolán túlmenő keretben a nemzet egész életére kiható küldetést a diákszövetség. És ha ezt megteszi, akkor mindig nagyobb területen veszíti el a tömegek előtt izgató jelentését, a nemzedékprobléma, a nemzedékváltás bűvös jelszava, amely szembeállítja a fiatalokat és az öregeket, amely az évek számával ver éket a társadalom tagjai közé. A piarista diákszövetség jelzett szellemében nem lehet nemzedékprobléma abban a materialista értelemben, amely merőben kenyérkérdésnek tekinti a fiataloknak és öregebbeknek egész életművét és amely a bellum omnium-ot hirdeti a társadalmi élet főmozgatójának. Az Úristen a maga gondolatainak megvalósítását nem kötötte egyes emberre nézve éveinek számához. A diákszövetség légköre a legkedvezőbb a fiatalság egészséges fejlődésére s minél inkább hatja át a társadalom, az illetékes tényezők gondolkodását, annál jobban lesz biztosítva a fiatal nemzedék nyugodt készülése és készülttségének gyümölcsöztetése az életben. Mert elsősorban és mindenek felett készülnie kell a szolgálatra. Nem alakulatok, szervezetek rejtelseinek fürkészése, nem egyesületi programok csinálása lehet főgondja, hanem az, hogy jellemét tegye acélösszá, szaktudást szerezzen, kemény munkában erre fordíthassa idejét, így lesz építő tagja a társadalomnak. Ilyeneket sürget az Alma Mater szelleme, ilyeneket vár a nemzeti élet s nem azokat, akik szakértelem, tudomány és tárgyiasság színe alatt napi politikai és egyéni célokat hajszolnak.

A készülttség jelent ismereteket, amelyekből minél több van, annál kevesebbnek érezzük, de nem jelent bölcseséget, amelyet a gyakorlat termel ki. A bölcsesség ott van az idősebbeknél, akik lehiggadtak, akik a feladatok kilúzásában, az eszközök megválasztásában, a következmények kiszámításában tudnak józanok, mérsékelték lenni. A fiatalok lendülete, az idősebbek bölcsesége egymást támogatva, összhangban áldás a közösségre, egymással szembeállítva csapás és átok.

A diákszövetség munkájával ilyen módon fejleszthet a fiatalságban termékeny szempontokat, gondolatokat termelő életérzést, alakíthat életstílust.

IV.

Iskolánk az 1936—37. tanévben.

1. Iskolai hatóságok.

A kegyestanítórend vezetése alatt álló szegedi városi róm. kat. Dugonics András gimnázium fenntartója: Szeged szab. kir. város.

Az intézet a Katolikus Középiskolai Főhatóság igazgatása és felügyelete alatt áll.

A magyar kegyestanítórend főnöke: *Sebes Ferenc* dr., az országgyűlés felső házának tagja, a Kat. Tanügyi Tanács középiskolai osztályának elnöke.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Hóman Bálint* dr., aki iskolánk, mint autonom kat. középiskola felett az állami főfelügyeleti jogot a szegedi tankerületi kir. főigazgató útján gyakorolja.

A szegedi tankerület kir. főigazgatója: *Kisparti János* dr.

Az intézet főigazgatója: *Jászai Rezső* dr., tanügyi főtanácsos, katolikus középiskolai és kegyesrendi főigazgató.

Az iskola püspöki biztosa: *Raskó Sándor*, egyházmegyei kormánytanácsos, prelátus, apátplébános.

2. A tanév lefolyása s az intézet állapota.

a) **Az iskolai év lefolyása.** Az alakuló értekezletet szept. 1-én, a pótló és különbözeti vizsgálatokat szept. 2-án, a javítókat szept. 2. és 3. napjain tartottuk. A jún. 16. és 17.-én megkezdett beíratásokat szept. 4. és 5.-én folytattuk. Az ünnepélyes tanévnyitó Veni Sancténk szept. 9.-én volt. Ugyancsak akkor történt a fegyelmi szabályok felolvasása, az osztályrendezés és szept. 10.-én meg is kezdhettük a tanítást. Munkánkat zavartalanul végezhattük az iskolai év végéig, a VIII. osztályban május 8-ig, az I—VII. osztályokban jún. 7.-ig. Az utolsó előadási nap után megtörténtek a róm. kat. tanulók hittanvizsgálatai és a Rendtartásszabta összefoglalások. A hittanvizsgálatokon részben *Moóri Glattfelder Gyula* dr. megys

püspök úr Ónagyméltósága elnökölt. Őexcellenciájának az intézet há-
láját e helyről is tolmácsoljuk, hogy ünnepeit magas megjelené-
sével kitüntette és tanulóinak gyóntatásában ismételen résztvenni
kegyes volt. Az intézet pótló-, különbözeti-, magán- és érettségi
vizsgálatairól külön számolunk be.

b) **Változások a tanári testületben.** A magyar kegyestanító-
rend főnöke, *dr. Sebes Ferenc* 691/1936. sz. a. kelt rendeletével
Kmety Györgyöt Sátoraljaújhelyre, *Román Bélát* Nagykanizsára,
Zellhofer Jánost Debrecenbe és *dr. Weiner Ferencet* Magyaróvárra
rendi iskolákhoz rendelte. Helyükbe jöttek *Szűcs János* Veszprémből,
Nagy Vince Nagykanizsáról, *Hantos Lőrinc* Debrecenből és *dr.*
Albert István Magyaróvárról.

A fenntartó hatóság hozzájárulásával az intézet igazgatójától
folytatólagos megbízást kapott a francia óráknak óraadói minőség-
ben való ellátására *Gyurkovits Árpád* okl. franciaszakos, világi tanár.

Ugyancsak igazgatói megbízásból óraadóként tanította a test-
nevelést heti 8 órában *Kerényi József* okl. középiskolai testnevelési tanár.

A 3. testnevelési órát az első félévben ellátta *Dugonics Fe-
renc* okl. középiskolai tanár, a második félévben *Jachan Frigyes*
testnevelési oktató.

Ekként a tanári testület a jelen tanévben 1 igazgatóból, 21 ren-
des, 2 óraadó és 1 kisegítő óraadó tanárból állott. A rendes órarend
keretén kívül tanító vallás-tanárok száma 5 volt.

c) **A tanulók létszáma.** A négy alsó osztály párhuzamos volt.
Iskolai munkánkat 12 osztályban 600 tanulóval kezdtük.

d) **Hivatalos látogatások.** Január 11—16. napjain hivatalos lá-
togatását végezte *dr. Jászai Rezső* tanügyi főtanácsos, kat. közép-
iskolai főigazgató. Tapasztalait közölte a tanári testülettel január
16-án megtartott értekezleten.

Február 25—27. és március 1—3. napjain az állami főfelügye-
let gyakorlására *dr. Kisparti János* tanker. kir. főigazgató végzett
hivatalos látogatást. Tapasztalait közölte a tanári testülettel március
3-án megtartott értekezleten.

Április 18—24. napjain a magyar kegyestanítórend főnöke
dr. Sebes Ferenc végezte atyai látogatását a kegyestanítórend sze-
gedi társházában. Ennek során iskolánkban is több előadási órán
megjelent és felülvizsgálta a gimnázium ügyvitelét is. Irányítását
megadta a társház tagjaihoz április 23-án intézett allokúciójában.

e) **Valláserkölcsi nevelés.** A valláserkölcsi nevelés a maga
igazi jelentőségében talán sohasem állott olyan hátrózottan a pe-
dagógus-világ előtt, mint épen napjainkban. Ragyogó elmefuttatások
a valláserkölcsi nevelés ellen, a tiszta elmélet síkján, évszázadok
során többször is eljuthattak látszatsikerekhez olyan időkben, amikor
csend és békesség honolt az emberi szívekben. De ma, mikor az
egész világ tanúja lehet, a 150 milliós Szovjetországnak vallás-
erkölcsi alapon nyugvó nevelés ellen való viaskodásának és szemé
előtt láthatja elbukni ezen viaskodás szerencsétlen áldozatát: az
orosz gyermeket, a tetszetős elméletekből kiábrándultan fordul el
nemcsak a felelőséggel nevelő pedagógus, hanem minden művelt
ember. Ezt a gigantikus méretű pszichopedagógiai orosz kísérletet
tagadhatatlanul felbecsülhetetlenül értékes pedagógiai tanulságok

kísérik, de vígasztalhatatlanul fájdalmas, hogy az emberiség ezekhez a tanulságokhoz egy egész növekvő nemzedék pusztulása, gyermek-embersorsok hekatombái árán juthatott el. Az orosz térségek rabló gyermekcsapatai és a spanyol polgárháború képeiből ismert leánygyermek távol idegenben, ördögi indulatoktól eltorzult férfiak között, revolverrel az oldalán, kartussal a derekán és puskával a kezében, a valláserkölc s nélkül nevelő szovjet pedagógiának kétségbeejtő vívmánya. Jajkiáltás ez az emberiség lelkiismeretéhez, amely nem találhat másban gyógyulást, mint a valláserkölc si nevelésnek jogaiba való visszaemelésében. Jobb és boldogabb időkben is a piarista iskolák tűzhelyei voltak a valláserkölc si nevelésnek, korunk nagy válságai közepette, szörnyű tanulságok után, a mult gyakorlata csak fokozottabb gondot és érvényesülést sürgethet. Ennek tudata áthattotta a tanári testület nevelői munkáját. A valláserkölc si élet eszményei pedagógiai törekvéseink központjában állottak, ezekből indultunk ki és ezekhez tértünk vissza a mindennapi élet száz és száz adottságának feldolgozásában. A piarista iskolák hagyományos vallásgyakorlataihoz ragaszkodtunk, mint századoktól megszentelt keretekhez, melyek között az ifjúság valláserkölc si élete nekizsendül. A vásár- és ünnepnap i szentmisék, a tanulók fejlettségéhez mérten három csoportban adott vasárnapi exhortációk, az év enyhébb hónapjaiban a mindennapi misehallgatások, a húsvéli szentgyakorlatok, a Püspöki Utasításoktól előírt közös szentgyónások és szentáldozások voltak azok az intézményes keretek, melyeket megszépítettek ifjúságunk vallásos érzületének önkéntes megnyilatkozásai: egy-egy Máriakongregáció s-ünnepség, a szentségekhez való önkéntes járulások, buzgó ministrálások, vagy három VIII. o. növendékünkben a papi hivatásnak a kibontakozása. Az októbervégi Krisztus Király-ünnepségünk és a november 22-én szépen sikerült Kalazancius-ünnepségünk is a valláserkölc si nevelés szolgálatában állott.

A másvallásúak vallásos nevelését saját egyházaik intézték az iskola készvessége támogatása mellett.

f) **A hazaszeretetre való nevelés** ma hasonlíthatatlanul több gondot igényel, mint régebben. Oly ellentétes benyomások érik napról-napra a mindenre fogékony ifjúságot, hogy nevelői felkészültségen és imponáló határozottságon kívül az állandó résenállás elengedhetetlenül kötelező minden magyar pedagógusra. Mit csináljunk mi a *hitlerizmus* vér és fajiság mitoszának révületeivel? Leszakítsuk a magyarság geniuszának kebléről azokat a milliokat, kiknek bölcsőjét nem magyar anyának altató dala zsongta körül, de neveltetésüknél, kultúrájuknál fogva szívük minden dobbanásával együttéreznek az ezeréves magyar múlt minden szenvedésével és minden dicsőségével, minden nagyságával és minden elesettségével? Nem! Nekünk övnünk kell ifjúságunkat ettől a fajimádatól — és ezért nem is késtünk minden adott alkalommal az igazi magyar hazaszeretet egyedül helyes megfogalmazására. Ezzel a hazaszeretettel még kevésbbé egyeztethető össze a másik szélsőség: a *nemzetköziség*. És amikor hallottuk a híreket, hogy a spanyol mezőkön és városközökön, utcákon halomra hullanak idegen messzi nációk fiai, kézen fogtuk tanítványainkat és elvezettük őket a halhatatlan Kőlcseynek katedrájához: „Soha nem tudtam megérteni: kik azok,

kik magokat világpolgároknak nevezik? Az emberi tehetség parányi lámpa, mely egyszerre keskeny kört tölthet meg fényével; s ha egy helyről másra hurcoltatik, sötétséget hagy maga után. . . Hol az ember, ki magát a föld minden országainak szentelni akarván, forró szenvedelmet hordozhatna irántok keblében. Leonidas csak egy Spártáért, Regulus csak egy Rómáért, Zrinyi csak egy Magyarországért halhatott meg. . .“

Ezek előrebocsátása után, nem kell különösebben hangsúlyoznunk, hogy ez iskolai évben, hazafias nevelésünk az igazi honszerlem velejáróinak tudatosításán kívül, főleg a *nemzetköziség és a fajmádat szélsőségei* ellen való küzdelem jegyében folyt le.

A hazaszeretetre való nevelés szolgálatába állítottuk iskolai ünnepségeinket, megemlékezéseinket. Október 6-án felújítottuk az aradi vértanúk emlékét, november 2-án kegyelettel áldoztunk a magyar regényírás úttörőjének, Dugonics András emlékének, a boldogabb magyar Jövőt munkáltuk, amikor a tanulók figyelmét felhívtuk a magyar ipar, a magyar könyv, a takarékoság jelentőségére. Szóhoz juttattuk a faji összetartozást a finn-ugor testvériség hirdetésével. A magyar értékek megbecsülésére neveltünk, amikor megemlékeztünk Báthori István erdélyi fejedelemről, később lengyel királyról, Irinyi Jánosról a gyufa feltalálójáról. A Hősök emlékének áldoztunk a Hősök temetőjében megtartott ünnepségünkkel. A magyar hősiességet ünnepeltük, amikor az intézet ifjúsága meghallgatta *Molnár Adorján* alezredesnek Przemysl várának védelméről szóló lebilincselő és igen értékes, közvetlen élményei alapján megtartott előadását. Az igazgatóság a felejthetetlen előadásért e helyről is hálás köszönetét fejezi ki. A magyar kötelességteljesítés ünneplése volt intézeti önképzőkörünk ünnepi záróülése.

g) Iskolánk és a szülők. A nevelésnek ez a két igen fontos tényezője csak vállalva oldhatja meg a rája háruló nagy feladatot. Ezt másképp el sem lehet képzelni, minthogy a szülői ház készségesen felhasználja azokat az alkalmakat és eszközöket, melyeket az iskola intézményesen nyújt az egymással való érintkezés felvételére és *bizalomteljes* fenntartására. Tagadhatatlan, hogy az *Igazolókönyvecske* kellemetlen iskolai híreivel gyűlöltté válhatik egymásik egyébként is sok gonddal küszködő szülő szemében, de nem lesz azzá, ha meggondolják a mélyen tisztelt szülők, hogy idejében kapott figyelmeztéssel — még ha kellemetlen is ez a figyelmeztetés — meg lehet előzni nagyobb bajok bekövetkezését. Bizonyára fárasztó a *fogadó órákon* való megjelenés is, de a szülőnek és a tanárnak kölcsönös felvilágosítása, tapasztalataiknak kicserélése megéri ezt a fáradságot. A szülői értekezletek is nagyban hozzájárulhatnak a szülői ház és az iskola légkörének kölcsönös megismertetéséhez, sajnálatos azonban, hogy nálunk viszonylag gyéren látogatottak és a szülők alig szólnak hozzá a felvetett problémákhoz. Az idei szülői értekezleteken előadtak: *dr. Kovács Alajos* a napi-rendről, *Nagy Vince* a szülők közreműködéséről a tanulmányi eredmény fokozásában, *dr. Diósi Géza* a családi nevelésről, *Kerényi József* a szülők közreműködéséről az iskola testnevelői munkájában, *dr. Albert István* a serdülő fiúról és *dr. Révai József* az idegen

nyelvek tanulásáról. Ezek mind olyan problémák, melyek tisztázásához, megvilágításához a szülői ház is hozzájárulhatna számos adalékkal.

h) Fegyelmi állapot. A tanulók fegyelmi magatartása az egész iskolai év alatt kielégítő volt. Csak egy-két esetben kellett az igazgatóságnak erősebb eszközök alkalmazásához nyúlnia — nem is annyira a vétség mögött gyanítható erkölcsi rossziaság miatt, mint inkább a fegyelmezetlenség meggyökeresedésének és tovaterjedésének a megakadályozása végett. Az intézet igazgatósága mély háláját fejezi ki azon szülőknek, akik az iskolát a kifogástalan fegyelem fenntartásában megértésükkel, sokszor áldozatosságukkal is készségesen támogatták.

i) Tanulmányi állapot. Az I. és II. osztályban a nm. VKM 3000/1935. és 1301/1936. eln. sz. rendeleteivel életbeléptetett Tantervek szerint tanítottunk. Sajnálatos, hogy ezen legújabb tantervi rendelkezésekhez szabott tankönyveket részben mindig nélkülözte az iskola. Bizonyos, hogy a tanári tapasztalat, invenció és bátorság könnyen segíthet ezen a hiányon, de épen ezen feltételeknek elengedhetetlensége miatt, a meglévő állapotnak hosszabb ideig való fenntartása, egyáltalában nem kívánatos. Azok a nehézségek, amelyekkel meg kell küzdenie az állami Tanterv-alkotásnak, a K. K. F.-et igen hálás és érdemes területre hívják, ahol tehetne régóta óhajtott kezdeményező lépéseket olyan Tanterv körvonalainak a lerakására, melyben a katolikum minden értéke érvényre juthatna. Míg az állami Tanterv elkészülne, ez a csak egy-két iskolába nagyon óvatosan bevezetett katolikus Tanterv, a K. K. F. szerveit felbecsülhetlen pedagógiai tapasztalatokhoz juttatná arra az időre, amikor is az állami Tantervtől való elválás és egyben a vele való harmonizálás feladata esedékessé válnék. Úgy hisszük, hogy az annyira áhított autonómiának legnagyobb és legértékesebb kincsét épen az 1935 : VI. tc. Végrehajt. Utasít. 50. §-a 1. pontjának első harmadfél sora teszi. (L. a Királyi Magyar Egyetemi Nyomda közkezen forgó kiadásának 76. old.)

A tanulmányi eredmény az egész vonalon, minden osztályban legalább is kielégítő. Minden tantárgyra kiterjedő részletes adatok az Értesítő végén lévő Statisztikai rovatokban fellelhetők.

Kár, hogy a tanulmányi eredmény biztosításában az iskola nem találja meg mindig az érdekelt társadalom részéről azt a támogatást, amelyre egészen természetesen igényt tarthatna. És ezen a téren változást nem is remélhetünk addig, míg a célkitűzés mindkét részről nem a jellemre és a tudásra összpontosul, hanem intézményesen is lehetővé teszik, hogy a bizonyítványszerzés szempontja kizárólagos uralomra emelkedjék.

j) Egészségi állapot. Az egész tanév folyamán a tanulók egészségi viszonyai kielégítőek voltak. A tavaszi influenza némileg emelte a mulasztások számát, de ez csak átmeneti jelenség volt. Járvány nem zavarta meg a tanítás folytonosságát és egy-két súlyosabb természetű megbetegedés is kivétel nélkül gyógyulással végződött.

k) Tanulóink lakásvizonyai, bejáró tanulók. A beírt 600 tanulóknak közül 59 bejárónk volt, 96 lakott különböző konviktusban, 32 magáncsaládnál. A bejáró tanulók a vonat, autóbusz indulása

előtt 15 perccel távozhattak az iskolából, addig váraoztak felügyelet mellett az egyik osztályteremben. Az iskolából való távozásuk során, párosával, egy-egy idősebb és megbízhatóbb tanuló vezetése mellett történt. Az iskolát a bejáró tanulók ellenőrzésében a VKM. 540—5—6—1931. és 38155/1932. V. sz. rendeletek irányították.

l) **Az iskola épülete** 50 éves. Az ötven év magában véve nem sok egy épület életében; jubilálásra azonban jogcím. Erről lemondunk azon közeli idők reményében, amikor a hatalmas épület rendbehozására megtörténhetik minden, amit a mostoha évek megtagadtak tőle. A nagyon is érezhető hiányokat a főigazgatói látogatások jegyzőkönyvei szóvá teszik. Hihető, hogy „a város gimnáziumával szemben támasztható időszerű igényeket nyilvántartja s az első szabad összeget e kultúrális, nemes célra fordítja.*

m) **A könyv- és szertárak** kiegészítése a miniszterileg jóváhagyott költségvetés keretében befejezést nyer a tanév végével.

n) **Takarítás, fűtés. Altisztek.** A takarítást és a küldöncszolgálatot *Kolláti István, Kővári György* és *Csókási János* II. oszt. altisztek látták el, a fűtést *Kovács Sándor* és *Lippai Béla* állandó napszámosok.

V.

Iskolánk tanári testülete.

a) A tanári testület tagjai és iskolai munkakörük.

Sorszám	A tanár neve, képesítése, alkalmazásának minősége	Szolgálati éve		Mely tárgyakat, mely osztályokban és heti hány órában tanított	Heti óraszám	J e g y z e t
		összesen	az intézetnél			
1	Tihanyi Béla a hittudományok doktora k. r. áldozópap, hittan, latin, történelem, okl. rendes tanár	26	5 tanári 9 igazgatói	Történelem VIII. ³	3	igazgató
2	Albert István a hittudományok doktora k. r. áldozópap hittan okl. rendes tanár	5	1	Hittan I. a ² , I. b ² , IV. a ² , IV. b ² , V ² , VI ² , VII ² , VIII ² .	16	hitszónok, cser- készparancsnok
3	Babos Dezső k. r. áldozópap magyar, latin okl. rendes tanár	31	10	Magyar IV. a ³ , IV. b ³ Latin III.b ⁶ , IV. b ⁵	17	a IV. b. o. főnöke
4	Barborik István k. r. áldozópap latin, görög okl. rendes tanár	22	9	Latin IV.a ⁵ Görög VII. ⁵ , VIII. ⁵ Történelem IV.a ²	17	a filológiai szer- tár öre, a kiscserkészek rajparancsnoka, a IV. a. o. főnöke
5	Csonka Mihály k. r. áldozópap mennyeiségtan, fizika okl. rendes tanár	27	4	Fizika III. a ² , III. b ² Mennyeiségtan III. a ⁴ , III. b ⁴ , VI. ³	15	a fizikai szertár öre, a VII. o. fi- zikai gyakorla- tok vezetője, a III. b. o. főnöke
6	Czimmermann Pál k. r. áldozópap történelem, földrajz okl. rendes tanár	37	23	Német III. b ³ Történelem III. a ³ , III. b ³ , IV. b ² Földrajz III. a ² , III. b ²	15	
7	Díósi Géza bölcséletdoktor k. r. áldozópap magyar, latin okl. rendes tanár	18	14	Magyar III. a ⁴ , III. b ⁴ , VI. ³ Latin III. a ⁶	17	a nagyobb ifj. könyvtár öre. a III. a. o. főnöke
8	Dorogi Imre világi művészi és mérlni rajz okl. rendes tanár	19	19	Rajz I. a ² , I. b ² , II. a ² , II. b ² , III. a ³ , III. b ² , IV. a ² , IV. b ² Szépirás I. a ¹ , I. b ¹	18	a rajzszerktár öre

Sorszám	A tanár neve, képesítése, alkalmazá- sának minősége	Szolgá- lati éve		Mely tárgyakat, mely osztályokban és heli hány órában tanított	Heli óraszám	J e g y z e t
		össze- esen	az infé- zetnél			
9	Dukovics Lőrinc bölcseletdoktor k. r. áldozópap latin, görög okl. rendes tanár	14	11	Magyar I. b ⁵ Latin I. b ⁴ Gyorsírás IV. a ² , IV. b ² , V. ² Osztályfőnöki óra I. b ¹	16	a Gyorsírókör ve- zetője, a gyors- írás rk. tanára az I. b. o. főnöke
10	Gyurkovits Árpád világi magyar, francia okl. óraadó tanár	4	4	Francia V. ⁵ , VI. ⁶ , VII. ⁵ , VIII. ⁵	21	a francia nyelv rk. tanára
11	Hantos Lőrinc k. r. áldozópap latin, német okl. rendes tanár	18	7	Latin VI. ⁵ Német IV. a ⁴ , IV. b ⁴ , V. ³ , VI. ³	19	a VI. o. főnöke
12	Jachan Frigyes világi kisegítő óraadó tanár	1	1	Testnevelés III. a ¹ , III. b ¹ , IV. a ¹ , IV. b ¹ , V. ¹ , VI. ¹ , VII. ¹ , VIII. ¹	8	
13	Kerényi József világi testnevelés okl. tesln. óraadó tanár	6	4	Testnevelés III. a ² , III. b ² , IV. a ² , IV. b ²	8	a vívás tanára
14	Kiss István k. r. áldozópap magyar, latin okl. rendes tanár	34	34	Magyar II. a ⁵ Latin II. a ⁵ , V. ⁵	15	landijkezelő
15	Kiss Márton bölcseletdoktor k. r. áldozópap földrajz, természetrajz okl. rendes tanár	21	8	Földrajz II. a ³ , IV. b ¹ Természetrajz II. a ² , IV. b ⁴ , VI. ³ Szépírási II. a ¹ , II. b ¹	15	igazgatóhelyettes, jegyző, a föld- rajzi szerlár öre
16	Kovács Alajos bölcseletdoktor k. r. áldozópap magyar, latin okl. rendes tanár	16	11	Magyar II. b ⁵ Latin II. b ⁵ Mennyiségtan I. b ⁵ Osztályfőnöki óra II. b ¹	16	a kötelező olvas- mányok könyv- tárának öre, a II. b. o. főnöke
17	Lukács József a hittudományok doktora k. r. áldozópap hittan, latin, történelem okl. rendes tanár	35	4	Hittan II. a ² , II. b ² , III. a ² , III. b ² Történelem V. ³ , VI. ³ Filozófia VIII. ²	16	

Sorszám	A tanár neve, képesítése, alkalmazá- sának minősége	Szolgá- lati éve		Mely tantárgyakat, mely osztályokban és heli hány órában tanított	Heli óraszám	J e g y z e t
		öszse- sen	az inté- zetnél			
18	Nagy Vince k. r. áldozópap magyar, latin okl. rendes tanár	18	1	Magyar I.a ⁵ , V. ³ , VII ³ Latin I.a ⁴ Ének I.a ² Osztályfőnöki óra I.a ¹	18	a kisebb ifj. könyvtár őre, az I. a. o. főnöke
19	Pesti Lajos világi testnevelés okl. testn. rendes tanár	18	18	Testnevelés I.a ⁴ , I.b ¹ , II.a ¹ , II.b ¹ , V. ² , VI. ² , VII. ² , VIII. ²	24	a tornaszerlár őre, a Sportkör ve- zetője
20	Rassovszky Gyula k. r. áldozópap magyar, latin, okl. rendes tanár	28	12	Magyar VIII. ³ Latin VIII. ⁵ Ének I.b ² , II.a ² , II.b ²	14	a műének rk tanára, a zenekar vezetője, az énekzerlár őre, az Önképzőkör vezetője, a VIII. o. főnöke
21	Révai József bölcseletdoktor k. r. áldozópap latin, görög, német okl. rendes tanár	27	20	Görög V. ⁵ , VI. ⁶ Német III.a ³ , VII. ² , VIII. ²	18	a Mária Kongregá- ció és a Segélyző- egyesület vezetője
22	Szűcs János k. r. áldozópap menniségtn, fizika okl. rendes tanár	21	4	Menniségtn II.a ¹ , IV.a ³ , IV.b ³ , VIII. ² Fizika VI. ⁴ Osztályfőnöki óra II.a ¹	17	a VIII. o. fizikai gyakorlatok vezetője, a II. a. o. főnöke
23	Tárkányi Ferenc k. r. áldozópap latin, történelem okl. rendes tanár	27	9	Latin VII. ⁵ Történelem VII. ³ Földrajz I.a ³ , I. b ³ , VII. ¹ Természetrjz I.a ² , I.b ²	19	az intézeti évkönyv vezetője, a VII. o. főnöke
24	Wolf Miklós k. r. áldozópap földrajz, természetrjz okl. rendes tanár	6	6	Földrajz II. a ³ , IV. a ¹ Természetrjz II.b ² , IV.a ¹ , V. ² Egészségtn VII. ² , (II. f.), VIII. ² , (I. f.)	14	hitelemző, a természetrjzi szer- tár őre, a biológiai gyakorlatok vezetője.
25	Zányi László bölcseletdoktor k. r. áldozópap menniségtn, fizika okl. rendes tanár	8	6	Fizika VII ⁴ Menniségtn I.a ⁵ , II. b ¹ , V. ³ , VII. ³	19	hitelemző, a tanári könyvtár őre az V. o. főnöke

A rendes órarend keretén kívül tanító vallástanárok:

Durkó Gábor, az államtudományok doktora, ref. hittanár-lelkész, tanította a református vallású tanulókat.

Gruncsity Milán, gör. kel. szerb plébános, tanította a gör. kel. szerb vallású tanulókat.

Ladomérszky Béla, a hittudományok doktora, gör. kat. lelkész, tanította a gör. kat. vallású tanulókat.

Lővy Emil, a jogtudományok doktora, izr. hitoktató, tanította az izraelita vallású tanulókat.

Szabó Lóránt, ág. h. ev. hitoktató, tanította az ág. h. ev. tanulókat.

Tananyag és használt tankönyvek.

Az elvégzett tananyag mind a nyolc osztályban azonos a nm. VKM-nek 1926. évi 38.804. V. illetőleg 3000/1935., 1301/1936. eln. sz. rendeletével közrebocsátott Tantervben közölt anyaggal, ezért annak részletezését nem látjuk szükségesnek. A használt tankönyvek jegyzékét lásd az Értesítő végén nyújtott Tájékoztatóban.

A végzett tananyagnak a felsőbb osztályok magyar nyelvi írásbeliekben való feldolgozását a következőkben adjuk:

IV. A) osztály.

1. Milyen hatást tett Miklós Lacfi katonáira? 2. Vihar előtt. (Leírás.) 3. Bence megvendégeli Miklóst. 4. Miklós és Bence viszonya egymáshoz. 5. Miklós bosszúja. 6. Hogyan szégyeníti meg a király Györgyöt? 7. Miklós legszebb jellemvonásai. 8. A szegedi órajáték. (Leírás.) 9. A Tisza szobrai Szegeden. (Leírás.) 10. A locsolás. (Népszokás ismertetése) 11. A tavasz a városban. (Leírás.) 12. Kisfaludy K. Mátyás deákjának meséje.

IV. B) osztály.

1. A delelés. (Leírás.) 2. Vendéget várunk. (Élmény.) 3. A bujdosó. (Elbeszélés.) 4. Bence megviszi Miklós üzenetét. (Párbeszéd Toldiné és Bence között.) 5. A Toldi-ház. (Leírás.) 6. „Mint ijedt meg a nagy örömmel miatta . . .” (Bence otthon elbeszéli élményét.) 7. Mi okozta Miklós legtöbb baját? 8. Miklós lélekrajza az első vagy a negyedik énekben. 9. Miklós jellemének fejlődése. 10. A mi húsvétunk. (Élmény.) 11. Újszeged egy részletének leírása. 12. A kántor jelleme és kudarca Kisfaludy K. Mátyás deákjában.

V. osztály.

1. a) Petőfi: Bolond Istók (Tartalom. Iskolai), b) Szüreten . . . (Életkép. Iskolai). 2. a) A Rákóczi-szobor (Leírás), b) Garanvölgyi Ádám (Jellemrajz). 3. a) Az egri vár a török uralom idején (Leírás az Egri csillagok alapján), b) Bence (Jellemrajz a Toldi estéje alapján). 4. a) Miklós és Bence bevonulása Budára (Elbeszélés a Toldi estéje alapján), b) A bujdosók útja Rodostóig. (Tört. elbeszélés.) 5. A budai varga. (Elbeszélés. Iskolai.) 6. a) Ünnepi beszéd márc. 15-én (Szónoklat), b) A hősök emlékezete. (Szónoklat.) 7. a) Bornemisza szerepe az egri vár védelmében (Értekezés az Egri csillagok alapján), b) A magyar lovagi tornák (Értekezés a Toldi-trilógia alapján). 8. Miért nem fogadhatjuk el Trianon ítéletét? (Értekezés Apponyi szónoklata alapján. Iskolai.)

VI. osztály.

1. a) A magyar mese és monda világa. (Értekezés.) b) A képzeletvilág a mesében és a mondában. (Értekezés.) 2. a) Arany egyik balladája novella formában. b) A *Szép Ilonka* c. költői elbeszélés alakjainak jellemzése. 3. a) A *Zrinyiász* alapeszméje. (Értekezés) b) Magyar karácsony 1936-ban. (Elmélkedés.) 4. a) A magyar népdal szépségei. (Értekezés.) b) A magyarság lelke népdalaiban. (Értekezés.) 5. A százéves *Szózat*. „A nagy világon e kívül nincsen számodra hely.” (Elmélkedés.) 6. a) A gondolati költészet erkölcsi értéke. (Értekezés.) 6. Gondolatok a halhatatlanságról. (Csokonai költeménye alapján.) 7. a) Herczeg Ferenc *Bizánc*-a a szegedi Dóm-téren. (Fejtegetés.) b) Petur és Tiborc eszméi a *Bánk bán*-ban. (Értekezés.) 8.a) A *Hősök Kapuja* előtt. (Gondolatok v. rövid beszéd.) b) A lélek felüdülése a szabad természetben. (Gondolatok.)

VII. osztály.

1. a) A középkori magyar lelkivilága legendáink alapján. b) A vallásos és hazafias érzés kapcsolata középkori himnuszainkban. 2. a) A renaissance hatása Balassára. b) Pázmány stílusa. 3. a) Időszerű gondolatok Zrinyi Török áliumában. b) Gyöngyösi, mint a barokk művészet tanítványa. 4. A bujdosók élete Mikes levelei alapján (Iskolai). 5. A franciás iskola jelentősége. (Iskolai.) 6. a) A szentimentalizmus a felújulás korának költészetében. b) Orosz törekvések a Balkánon. 7. Kisfaludy Sándor költői sikerének okai. (Iskolai). 8. a) A gondolati elem Kölcsey lírájában. b) Optikai eszközök gyakorlati alkalmazása.

VIII. osztály.

1. Széchenyi István jellemzése Arany költeménye alapján. 2. Vörösmarty Zalán futásának jelentősége és irodalmi értéke. (Értekezés). 3. Petőfi és az Alföld (Értekezés.) Isk. dolg. 4. Tompa : Allegoriái a hazafias érzés szempontjából. (Értekezés.) 5. Jókai elbeszélő művészete. (Értekezés.) 6. Ádám a történelmi színekben. (Értekezés.) Isk. dolg. 7. A pesszimizmus képviselői irodalmunkban. (Értekezés.) Isk. dolgozat.

c) A tanári testület iskolán kívüli hitéleti, társadalmi, irodalmi munkássága.

Dr. Tihanyi Béla a kegyestanítórend szegedi társházának főnöke, igazgató, a középiskolai rendi hittanárokat képesítő vizsgalóbizottság tagja, a szegedi tankerület területén a történelem tanulmányi felügyelője, a Vendvidéki Szövetség és Szeged szab. kir. város iskolaszékének alelnöke, a Gyorsírás, Szépirás és Gépírás-tanulókat Vizsgáló Állami Szegedi Bizottság szépirás szakának ügyvezető elnöke. A Katolikus Középiskolai Tanáregyesület igazgatótanácsának, a Magyar Középiskolai Tanárok Nemzeti Szövetsége és a DMKE igazgatóságának és elnöki tanácsának, az Actio Catholica csanád-egyházmegyei tanácsának és kultúrbizottságának, a Katolikus Középiskolák Igazgatói és Tanári Fegyelmi Tanácsának tagja, a sze-

ged-belvárosi Egyházközség képviselőtestületének és tanácsának tagja, a budapesti Délvidéki Olthon, a Magyar Vöröskeresztgyelet, a Szegedi Piarista Diákszövetség, a Szegedi Katolikus Kör választmányának és Kultúrbizottságának, a Magyar Cserkészszövetség V. ker. bizottságának és a szegedi Dugonics Társaság rendes és igazgatósági tagja, a sebészeti klinikán működő Szatmári Irgalmasnővéreknek rendkívüli gyóntatója. Előadásokat tartott a sebészeti nővérek havi rekollekcióin. Beszédet mondott a szegedi Dugonics Társaság Báthori István-ünnepségén. Elnökölt a bajai cisterci III. Béla reálgimnázium tanévvégi érettségi vizsgálatain.

Dr. Albert István Szeged város törvényhatóságú jellegű Cserkészintézőbizottságának vezetőtitkja, őrsvetetői tanfolyamot tartott a szegedi cserkészeknek. Különböző helyeken gyóntatott és több beszédet mondott. Vezette a veszprémi kegyesrendi ház húsvéti lelki gyakorlatait. Többekkel együtt lefordította Pius Parsch: Üdvösség éve c. munkáját.

Barborik István. Cserkésztsízt, a kiscserkészek rajparancsnoka, résztvett a katonák húsvéti gyóntatásában, többször pasztorált.

Dr. Diósi Géza az Unio Cleri pro Missionibus papi missziós egyesület Csanád-egyházmezei Tanácsának tanácsos tagja és pénztárosa. A szegedi Dugonics Társaság titkára, az Iskolánkívüli Népművelési Bizottság tagja. A Magyar Férfiak Szentkorona Szövetségének választmányi és a szegedi Alföldkutató Bizottság tagja, Cikket, ismertetéseket írt a Szegedi Új Nemzedékben, a Szegedi Naplóban, a Békésben, a Somlóvidékben, a Cselekvés Iskolájában, a Magyar Ünnepekben, a szegedi Katolikus Alföldben, Szeged kulturális életéről a vármegyei tisztviselők propaganda füzetében.

Dorogi Imre a Magyar Képzőművészek Egyesülete (Múcsarnok) festészeti szakosztályának rendes tagja, a Magyar Rajztanáros Országos Egyesületének választmányi tagja. A Magyar Képzőművészek Orsz. Szövetségének rendes tagja. Résztvett a Múcsarnok téli tárlatán „Tiszai csónakházak” című vásznnával.

Dr. Dukovics Lőrinc a Gyorsírás, Szépírás és Gépírástanítókat Vizsgáló Állami Szegedi Bizottság gyorsírás szakának vizsgáztató tagja; cserkésztsízt.

Kiss István a Miasszonyunkról nevezett szegény iskolanővérek szegedi róm. kat. Árpádházi Boldog Margit-leánygimnáziumának megbízott igazgatója, Internátusának rendes gyóntatója és miséző papja, az Isteni Üdvözítő Nővéreinek rendes gyóntatója és lelki vezetője; a Szegedi Alsóvárosi Egyházközség Képviselőtestületének, a Szent Korona-Szövetség és a Magyar Vöröskereszt-Egylet szegedi választmányának, a Magyar Cserkészszövetség V. ker. intézőbizottságának, a Szegedi Katolikus Kör, a Szegedi Katolikus Nővédő Egyesület rendes tagja, a Foederatio Emericana Marisia corporatiójának dominusza, a Magyar Középkolai Tanárok Nemzeti Szövetségének és a DMKE-nek igazgatósági tagja.

Dr. Kiss Márton az Egyetem Barátai Egyesületének term. tud. szakoszt. választmányi tagja. A Szegedi Alföldkutató Bizottság tagja. Többször segédkezett különböző intézetek, alakulatok gyóntatásában.

Dr. Lukács József. Beszélt öt alkalommal a budapesti szervita-templomban. (Igaz nevelés Sz. Anna napján... Tudásunk és a Gondviselés... Nincs itt maradandó városunk... A fájdalom és az emberek... Istenfia volt... Hétfájdalmú szűz ünnepén, péntekjén és nagypénteken... A magyar tékozló fiú, Szilvesztereste.) Egyszer a budapesti koronázó Mátyás templomban. (Maradj velünk Uram, esteledik! (Rádióbeszéd.) Kétszer a budapesti angolkisasszonyok templomában. Egyszer Hevesen, háromszor Tolcsván (primiciális és kápolnaszentelő beszédek), s egyszer Debrecenben. Négyyszer a szegedi fogadalmi templomban, harminckétszer a szegedi ferencendi Mátyás templomban, négyszer a szegedi jezsuita templomban, (a szegedivegyesdandártisztikarának lelkigyakorlata), egyszer Újszegeden, hatszor a Szeretetház kápolnájában. (Szent Vince Egylet bőjti beszéd-sorozata.) Vezetette a Klosz-Katolikus Leányok Országos Szövetsége és Szent Zitakör lelkigyakorlatait (tíz beszéd). Egy előadást tartott a szegedi dohánygyár tisztviselőinek s alkalmazottainak adventi délutánján: A munkásság igazi kulturális képzése és a szegedi Szt. Rókus egyházközség kulturdélutánján: Bold. Szűz magyar tisztelete s tíz alkalmi előadást a Klosz Szeged-belvárosi csoportjában. Cikkeket és kritikai méltatásokat írt a Komárom-Esztergom Vármegyei Hirlapba, a Délmagyarországba, Szegedi Új Nemzedékbe, Szegedi Naplóba, Katolikus Alföldbe. Lourdes... Eskorial... Római emlékek... A szegedi ferences muzeum... A IX. Szimfonia... A budapesti képzőművészek tárlata... Egy ferences atya kínai kiállítása stb. stb. Különböző pasztorációban vett részt. Debrecen szab. kir. város törvényhatósági bizottságának választott tagja.

Dr. Révai József. A polgáriiskolai tanárokat képesítő vizsgáló bizottság tagja, az áll. Polgáriiskolai Tanárképzőintézetben a német nyelvnek, a Középiskolai Tanárképzőben a görög nyelvnek megbízott előadója, a DMKE és a Középiskolai Katolikus Tanáregyesületnek igazgatósági, a Klasszikus Nevelés Hívei Egyesületnek, a Szegedi Katolikus Körnek, az Ifjúsági Irodalmi Egyesületnek, a Szegedi Jótékonyági Egyesületnek és a Férfiak Szent Korona Szövetsége szegedi fiókjának választmányi tagja, az V. cserkészkerület társelnöke, intéző bizottságának és a 124. sz. Sziráki öregcserkészcsapat szervező bizottságának tagja és a csapat lelkésze, úgyszintén a külvárosi cserkészlet szervezője; mint a Szegedi Piarista Diákszövetségnek, a „Foederatio Americana” „Integra” és „Szegediensis” korporációjának lelkésze több ünnepély rendezésében vett részt, két lelkigyakorlatot tartott, előadásokat tartott több helybeli egyesület keretében, beszédeket mondott a helybeli templomokban, kisebb cikkeket írt a Szegedi Új Nemzedék, a Katolikus Alföld, a Jelenkor, Cserkészvezetők Lapjába és a Magyar Cserkész c. lapokba az iskolán kívüli cserkészlet kérdéséről. „Levelek a világnézetéről” címen írt egy tájékoztatót az iskolát elhagyó ifjúság számára a jelen Értesítőbe.

Dr. Zányi László a Jahrbuch über die Fortschritte der Mathematik c. folyóirat munkatársa.

VI. Iskolánk tanulói.

a) A tanulók érdemsorozata.

a) Rendes tantárgyak.

Erkölcsei magaviselet: 1 = példás, 2 = jó, 3 = szabályszerű, 4 = kevésbé szabályszerű. Tanulmányi előmenetel: 1 = jeles, 2 = jó, 3 = elégséges, 4 = elégtelen; n. p. = egyházmegyei növendékpap; ö. d. = ösztöndíjas; m. = tandíjmentes, 1., 2. . . f. — 1., 2. . . fokú tandíjkedvezmény.

Első A) osztály.

Osztályfőnök: Nagy Vince.

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas, vagy ismélő-e?	T a n t á r g y a k											Tandíjmentesség; tandíjkedvezmény
	Magaviselet											
		Hittan	Magyar nyelv	Föld- és néprajz	Latin nyelv	Természettudomány	Menyiségien és mérlel	Rajz	Testnevelés	Szépíráás	Ének	
Bánáthy János	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1	
Bérczi László	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1. f.
Bohner András	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1	
Csáby László	2	2	2	2	3	2	3	3	2	3	2	1. f.
5 Dank Viktor	1	1	1	1	2	1	2	3	2	2	1	
Elek Zoltán	1	1	2	1	2	1	2	2	2	2	1	2. f.
Feldheim György izr.	1	1	3	3	3	3	3	3	3	1	2	
Forró Endre	1	2	2	3	2	3	3	2	2	1	2	1. f.
Gábris Imre	1	1	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2. f.
10 Gedő Béla ref.	2	1	3	3	3	3	2	3	2	3	3	
Gömöry Andor ref.	1	1	1	1	2	1	1	1	2	1	1	
Grapka Emil	1	2	3	3	3	3	3	3	2	2	2	
Györke Gábor	2	3	3	3	3	3	3	3	1	2	2	
Györki János izr.	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1	
15 Győrffy Lajos ref.	1	1	2	2	2	2	2	3	2	3	1	1. f.
Gyulai Béla	1	1	1	2	2	2	2	3	2	3	1	2. f.
Henn László	2	1	3	3	3	3	3	4	3	3	1	
Jenvay János	2	3	3	2	3	2	3	4	3	4	2	
Juhász Tibor	1	1	1	1	1	1	2	2	2	3	2	3. f.
20 Kamotsey Gyula	1	1	2	2	2	2	1	3	2	3	1	
Kasza Lajos	2	3	4	3	4	3	4	3	1	3	3	
Katona Géza	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	m.
Kelemen László	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	1	
Kövári Antal	2	2	3	2	3	2	3	2	1	2	2	1. f.
25 Kurucz Dezső	1	3	3	2	3	3	3	3	2	3	3	
Lakatos Attila	1	1	2	3	2	3	3	2	2	2	1	
Lassú Béla	1	1	1	2	1	2	1	2	2	2	2	3. f.
Lévai András	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	1	

A tanuló neve és vallása, öszlőndíjas, vagy ismétlő-e?	Magaviselet	T a n l á r g y a k										Tandíjmentesség; tandíjkezdvezmény
		Hittan	Magyar nyelv	Föld- és néprajz	Latin nyelv	Természetrajz	Mennyiséglet és mérlet	Rajz	Testnevelés	Szépírás	Ének	
		Merkl Ferenc	2	2	3	3	3	2	3	3	1	
30 Molnár József	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	1	m.
Móra Gyula	2	2	4	3	4	3	4	3	2	3	3	
Nagy István	2	2	3	2	3	2	2	2	1	2	2	2. f.
Novák István	2	3	4	3	4	3	4	4	1	3	3	
Pap Imre	1	2	2	1	2	2	1	3	2	3	2	3. f.
35 Polgár László	2	2	4	3	4	3	4	2	1	3	3	
Popper István izr.	1	1	1	1	1	1	1	2	2	3	1	2. f.
Rácz Lajos	2	3	3	2	3	3	3	3	1	3	3	—
Scultéty Sándor	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	1	
Sebők Lajos izr.	1	1	1	2	1	2	2	3	3	2	2	
40 Szűcs László	2	2	3	3	3	3	3	4	2	3	3	
Till Miklós	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	
Tauber mann Egon izr.	1	1	1	1	1	1	1	2	2	3	1	2. f.
Várad i Ferenc izr.	1	1	1	1	1	1	1	2	2	3	1	
Vecseryés Zoltán	1	1	3	3	3	3	2	3	2	3	1	1. f.
45 Wittner István	1	1	2	2	2	2	3	1	1	2	1	2. f.
Zellei József	2	1	2	3	3	3	1	4	2	2	2	

Kimaradt: Cseszák András, Förgeteg Szilveszter, Horányi György, Kálmán Sándor, Mäder István, Pintér György.

Összesen : 52.

Első B) osztály.

Osztályfőnök: Dr. Dukovics Lőrinc.

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas, vagy ismétlő-e?	Magaviselet	T a n t á r g y a k										Tandíjmentesség: tandíjkezdvezmény
		Hittan	Magyar nyelv	Föld-és néprajz	Latin nyelv	Természetrajz	Mennyiséglen és mérten	Rajz	Testnevelés	Szépíráás	Ének	
		Ábrahám György	1	1	2	1	2	1	2	2	1	
Bajza Frigyes	2	3	3	3	3	3	3	3	fm.	3	2	
Balogh Lajos	2	3	4	3	4	3	4	3	3	3	3	
Barek István	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	3. f.
5 Barna Gábor	1	1	3	3	3	3	3	3	fm.	3	2	
Berke László	1	2	2	2	2	2	2	2	1	3	2	1. f.
Bertók László	2	2	3	3	3	3	3	3	1	3	1	
Borvári György	2	3	4	3	4	2	4	3	fm.	3	1	
Bugyi Endre	1	2	3	1	3	1	3	3	3	3	1	
10 Csárdás János	2	3	4	3	4	3	3	3	3	3	3	
Cserjési Jenő	1	2	3	2	3	2	2	3	2	3	2	1. f.
Diós András	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	2. f.
Falábú István	2	2	4	3	4	3	4	3	2	3	2	
Faragó Péter	1	3	3	3	3	3	2	3	2	3	3	
15 Gazdag András	1	1	2	1	2	1	2	3	2	3	2	2. f.
György Zoltán	1	2	3	3	3	3	3	3	2	3	2	
Hasdell Dénes	1	1	2	2	2	2	2	3	2	3	2	
Horváth Ferenc	1	1	3	2	3	2	3	3	2	2	2	
Juhász Nagy Béla	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1. f.
20 Kis Miklós	1	1	2	2	2	2	3	2	1	2	1	
Kiss Richárd	2	2	2	2	2	2	3	2	2	2	2	
Korom Pál	2	3	4	3	4	3	4	3	2	3	1	
Kovács Mihály	1	1	3	2	3	2	3	3	2	3	2	
Kováts József	2	2	2	2	2	2	2	3	2	3	1	2. f.
25 Kurth Géza	1	1	2	1	2	2	2	2	1	2	1	1. f.
Lantos György	2	2	4	2	4	2	4	3	2	2	2	1. f.
Lábdy Kálmán	2	3	4	3	4	3	4	3	2	2	3	
Lówy János	2	2	4	3	4	3	4	3	1	2	2	
Mag György	2	3	4	3	4	3	4	3	2	3	3	
30 Marosics István	1	2	3	3	3	3	3	3	1	3	3	
Marosics László	1	2	3	3	3	3	3	3	1	3	3	
Marticskó József	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
Mészáros Ferenc	1	1	1	1	1	1	2	1	1	2	1	
Miklós Károly	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1. f.
35 Nagy Ferenc	2	3	3	3	3	3	3	3	2	3	2	
Náday István	2	2	3	3	3	3	2	3	2	3	2	
Pónyai Mihály	2	3	3	3	3	3	3	3	2	3	1	
Sárhegyi Béla	1	2	3	3	3	3	3	2	2	2	1	1. f.
Sebestyén Zoltán	1	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2. f.

A tanuló neve és vallása, öszlondíjas, vagy isméllő-e?	Magaviselet	T a n t á r g y a k										Tandijmentesség; tandijkezdmény
		Hittan	Magyar nyelv	Föld-és néprajz	Latin nyelv	Természetrjajz	Mennyiségien és mérten	Rajz	Testnevelés	Szépírás	Ének	
		40 Szántai Imre	1	1	2	2	2	2	2	3	2	
Szécsi József	1	2	3	3	3	3	3	3	2	3	1	
Szittner Antal	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1	1. f.
Tápai Elemér	1	1	3	3	3	3	3	3	1	3	2	
TombácZ Ferenc	1	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	1. f.
45 Vida György	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1. f.
Villányi Rezső	2	2	3	3	3	3	3	3	2	2	1	1. f.
Wambach Ferenc	1	2	3	3	3	3	3	3	2	3	1	
Zoltay Árpád	1	2	3	2	3	2	3	3	2	3	2	
<i>Magántanuló:</i>												
Kordás Sándor	—	1	1	1	1	1	2	3	—	3	1	
<i>Kimaradtak:</i> Balás Károly, Bótai Rudolf, Kun Szabó Béla, Sisák Zollán, Sztanyik János.												
Összesen : 54.												

Második A) osztály.

Osztályfőnök : Szűcs János.

A tanuló neve és vallása, öszlondíjas, vagy isméllő-e?	Magaviselet	T a n t á r g y a k										Tandijmentesség; tandijkezdmény
		Hittan	Magyar nyelv	Föld-és néprajz	Latin nyelv	Természetrjajz	Mennyiségien és mérten	Rajz	Testnevelés	Szépírás	Ének	
		Austerweil Ferenc izr.	1	1	1	1	1	1	1	2	2	
Bauer Zoltán	2	3	3	3	4	3	4	3	3	3	2	
Bán György izr.	2	1	3	3	3	3	3	2	3	3	2	
Berta Pál	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	
5 Borsi József ref.	1	1	2	2	3	3	2	1	1	3	2	
Bozsó Lajos	1	1	3	3	3	3	2	2	2	3	2	
Butkay Béla	1	1	3	1	3	1	2	2	2	2	1	1. f.
Dánfy János	2	1	2	1	2	2	2	2	1	3	1	
Deutsch György izr.	1	1	2	2	3	1	2	3	2	3	1	1. f.
10 Diamant István izr.	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	2	
Erdős János izr.	2	1	3	2	3	2	2	3	2	3	3	
Farkas Lajos ref.	1	1	3	3	3	3	3	2	1	2	2	
Forgács Endre	1	1	2	3	3	2	3	3	1	3	1	1. f.
Gyimesi György	2	1	3	1	3	2	3	2	1	2	1	1. f.
15 Hajdu János ref.	1	1	3	3	4	2	3	3	1	2	2	
Herczfeld Artur izr.	2	2	3	3	3	3	3	3	2	3	2	

A tanuló neve és vallása, öszlőndíjas, vagy ismétlő-e?	Magaviselet	T a n t á r g y a k										Tandíjmentesség; tandíjkezdvevény
		Hittan	Magyar nyelv	Föld-ésnéprajz	Latin nyelv	Természetrajz	Mennyiségten és mérten	Rajz	Testnevelés	Szépíráás	Ének	
Homola Jenő ág. h. ev.	2	2	3	3	4	3	4	3	1	3	2	
Homola László ág. h. ev.	2	2	3	3	3	3	3	3	1	2	2	
Horváth Péter ág. h. ev.	2	1	3	2	3	2	4	3	1	1	2	
20 Jász Antal	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	m.
Kiss Árpád	1	1	2	2	3	2	2	3	2	3	3	
Kocsis Rezső	2	2	3	3	4	2	3	3	1	3	1	
Korodi Attila	2	2	3	3	3	3	3	2	2	1	1	
Kurucz László	1	1	1	2	2	2	3	1	1	1	1	2. f.
25 Miklós György	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1. f.
Mogyorósi László izr.	2	1	3	3	3	2	3	3	2	3	1	
Molnár Zoltán	2	2	3	2	3	2	3	2	2	2	1	
Pálincás László	1	1	2	2	2	1	2	2	2	1	1	3. f.
Pintér Miklós ref.	1	1	1	1	2	1	2	3	2	1	1	3. f.
30 Pöttinger Oszkár	1	1	1	1	2	1	1	3	2	1	1	
Radványi Sándor ism.	2	2	2	3	3	1	3	3	1	2	1	
Rechtenwald Kristóf	1	1	2	1	2	1	2	2	1	2	1	1. f.
Rizinger György	1	1	3	1	3	1	3	3	2	2	1	1. f.
Sebők György	1	1	3	2	3	3	3	1	1	3	2	1. f.
35 Szamosvölgyi István	2	3	4	3	4	3	4	3	1	3	2	
Szekeres Péter	2	3	3	3	3	3	4	3	3	3	2	
Szücs Kálmán	1	1	2	2	3	2	2	3	1	1	1	1. f.
Vámos László	2	1	2	1	3	1	3	2	2	2	1	1. f.
Weisz József izr.	1	1	1	1	2	1	1	2	2	1	2	2. f.
40 Wigner György izr.	1	1	3	2	3	2	2	2	2	1	1	2. f.
Zelles Aladár	1	2	2	1	3	2	3	1	1	2	1	3. f.

Magántanulásra tért: Pelényi Gábor.

Kimaradt: Szöllősi Nándor.

Összesen: 43.

Második B) osztály.
Osztályfőnök : Dr. Kovács Alajos.

A tanuló neve és vallása, öszlőndíjas, vagy ismétlő-e ?	Megvisclet	T a n t á r g y a k										Tandijmentesség : landijkedvezmény
		Hittan	Magyar nyelv	Föld-és néprajz	Latin nyelv	Természetrajz	Mennyiség- és mérlel	Rajz	Testnevelés	Szépírás	Ének	
		1	1	3	2	3	1	3	3	2	2	
Apor Ferenc báró	1	1	3	2	3	2	2	2	1	2	2	1. f.
Babiczký László	1	1	2	1	2	1	2	2	1	3	1	2. f.
Balogh Ferenc	1	3	2	2	3	3	3	2	1	3	1	
Becsei Gyula	1	1	2	1	2	1	2	2	1	3	2	3. f.
5 Burány János	1	1	2	1	3	1	2	2	1	3	1	2. f.
Csőr György	2	3	2	3	3	3	3	2	3	2		
Dalnoki István	1	1	2	1	2	1	3	2	2	2	1	2. f.
Debreczeni Nándor	1	1	2	1	3	1	2	1	2	2	1	
Dietrich Gábor	2	3	4	4	4	3	2	3	2	3	1	
10 Fűz Ferenc	1	2	2	2	2	2	3	2	3	2	1	1. f.
Hoffmann József	1	2	3	2	3	2	2	3	2	3	1	
Juhász László	1	3	3	2	3	2	2	3	2	3	3	
Kalapos János	1	1	1	1	2	1	2	3	2	1	1	
Keszthelyi Béla	1	2	2	2	2	2	3	2	1	3	2	2. f.
15 Kovács Sándor	2	2	2	2	2	1	3	2	2	2	1	2. f.
Kovács Vilmos ism.	2	3	3	1	3	1	3	2	1	3	1	1. f.
Lengyel György	1	2	3	2	3	2	3	2	3	2		
Leotai István	2	3	4	4	4	3	3	3	2	3	2	
Lestyán Károly	1	1	3	1	3	1	2	2	fm	2	1	1. f.
20 Lovász Ferenc	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	3. f.
Marton László	1	1	1	1	1	1	1	1	fm.	1	1	3. f.
Matyus Leó	1	3	2	3	2	2	2	3	2	2	2	
Málnás Alajos	1	1	2	1	2	1	1	2	fm	2	1	1. f.
Mátyás Miklós	2	1	3	2	3	1	2	3	3	2	2	
25 Monostori Béla	1	1	2	1	3	1	2	2	1	2	2	
Nagy János	1	2	1	1	3	1	2	3	1	3	1	
Nagy József	1	1	2	2	2	2	3	2	2	3	2	
Nagy László	1	2	3	2	3	2	2	2	1	3	2	
Reibel Mihály	1	1	2	1	2	1	2	3	2	2	1	3. f.
30 Rózsa József	2	2	3	2	3	2	3	3	1	3	2	
Röser Miklós	1	3	3	3	3	3	3	3	2	2	2	
Selypes András	1	1	3	2	3	2	3	3	2	3	2	
Sibalin Endre	1	1	2	1	2	1	2	3	2	3	2	
Szalgháry Tamás ism.	2	3	2	2	2	2	2	2	1	3	1	1. f.
35 Szamosi László	2	3	2	2	3	2	3	3	3	3	2	
Szegfü László	1	1	3	2	4	2	3	2	1	3	1	
Szilágyi József	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	
Szirovicza Zoltán	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	3. f.
Szolcsányi Pál	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas, vagy ismélő-e?	Magaviselet	T a n t á r g y a k										Tandíjmentesség; tandíjkezdmény
		Hittan	Magyar nyelv	Föld-és néprajz	Latin nyelv	Természetrjz	Mennyiségtan és mértan	Rajz	Testnevelés	Szépirás	Ének	
40 Tóth Béla	1	2	2	2	3	2	3	3	2	1	2	1. f.
Triltsch István	1	3	3	2	4	2	3	3	2	3	1	1. f.
Ugrai Miklós	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1	2. f.
Wentzel Ágoston	1	1	2	1	2	1	1	2	2	2	1	2. f.
Wiedermann István	1	1	1	2	1	1	3	2	2	2	1	3. f.
45 Willemsz Ottmár	1	3	3	3	3	2	3	3	1	3	2	
Zimányi József	1	3	3	1	3	1	2	3	1	3	1	

Kimaradt: Fitz Imre, Lengyel András gör. kat.

Összesen: 48

Harmadik A) osztály.
Osztálylönök: Dr. Diósi Géza.

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas, vagy ismélő-e?	Magaviselet	T a n t á r g y a k										Tandíjmentesség; tandíjkezdmény
		Vallásan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Földrajz	Fizika	Mennyiségtan	Rajz	Testnevelés	
Bartos Zoltán ref.	1	1	3	3	4	3	3	3	3	3	2	
Bencsik József	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	3. f.
Borsos Ferenc	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	m.
Budai Miklós	1	2	3	3	3	3	3	3	4	2	1	
5 Christoph József	2	2	2	3	2	1	1	2	3	3	1	1. f.
Denke Gergely ref.	1	1	2	3	2	2	2	3	3	1	2	
Dietrich Dénes	1	2	1	2	2	1	1	2	2	1	1	
Endrődy Oszkár	1	1	2	3	2	2	2	2	2	3	1	
Gajdos József	2	3	3	3	4	3	3	2	4	3	1	
10 Halmos László	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	
Hanyi Zoltán	1	1	2	3	2	2	1	3	3	2	1	3. f.
Hargittay István	1	1	1	2	2	1	1	1	2	2	fm	3. f.
Hoffmann Ferenc	2	2	2	2	2	1	1	2	3	2	1	1. f.
Horváth Béni	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
15 Juhász Árpád	1	1	2	3	3	3	3	2	4	2	1	
Kassai Lambert	2	3	3	3	3	3	3	2	3	2	1	
Kecskés István	1	1	2	2	3	1	2	2	3	2	2	2. f.
Kiss Ferenc	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	4. f.
Kiss Ferenc József	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	
20 Kókay László	1	1	2	2	3	1	1	1	3	2	2	1. f.
Kovács Ferenc ref.	1	1	2	2	2	2	2	1	3	2	2	2. f.

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas, vagy ismétlő-e?	Magaviselet	Tanlár g y a k									Tandíjmentesség ; tandíjkezdvezmény	
		Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Földrajz	Fizika	Mennyiségtan	Rajz		Testnevelés
Lajos István	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3. f.
Lőrinczy Gábor	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	3. f.
Malina Gyula	2	3	2	2	2	3	2	1	2	3	1	2. f.
25 Mária földy Péter	2	1	2	3	3	3	3	2	2	3	1	
Molnár Ottó ref.	2	1	2	4	4	3	3	3	4	2	2	
Nagy József	1	1	2	3	2	2	1	1	2	2	2	2. f.
Piukovics Dezső	1	1	2	1	2	1	1	1	2	2	1	2. f.
Réső János ref.	1	1	3	3	4	3	3	2	3	3	2	
30 Réti György izr.	1	2	3	3	3	3	3	3	3	3	1	
Rósa János	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	3. f.
Ruh László	1	1	1	2	2	1	2	1	2	1	2	2. f.
Schork István	1	1	1	1	2	1	1	1	1	2	1	
Sebestyén Gábor	1	1	1	2	2	1	1	2	2	3	2	1. f.
35 Somogyi László	1	1	1	2	1	2	1	1	1	2	2	3. f.
Sopsich Rezső	2	2	3	3	4	3	3	2	3	3	2	
Szabó Pál	1	1	2	2	2	1	1	2	3	2	2	2. f.
Szendró Zoltán	2	3	3	3	3	3	2	3	4	3	2	
Szécsényi Árpád	1	2	3	3	3	3	2	3	3	2	2	
40 Székely Péter ref.	1	1	2	3	3	3	3	3	4	2	1	
Telek István	1	1	2	3	3	3	3	3	4	3	1	
Török László	1	2	2	2	3	1	1	3	3	3	1	1. f.
Welwárt Pál izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	3. f.
Willemsz Tibor	1	3	2	3	3	3	3	2	4	3	1	
45 Zerinvári Elemér	2	3	3	3	3	3	3	2	2	2	2	
Zolnay László ref.	1	1	1	2	2	1	2	2	3	2	2	1. f.
Zoltay József	1	1	2	2	3	1	2	2	3	2	1	1. f.

Kimaradt : Polyák Ferenc.

Összesen : 48.

Harmadik B) osztály.
Osztályfőnök: Csonka Mihály.

A tanuló neve és vallása öszlőndijas, vagy ismétlő-e?	Mégaviselet	T a n l á r g y a k										Tandjimentesség: tandijkedvezmény
		Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Földrajz	Fizika	Mennyiségtan	Rajz	Tesztnevelés	
Antalfy László	1	1	2	3	3	2	2	2	3	1	2	1. f.
Baka Géza	2	1	1	2	1	1	2	1	2	1	1	1. f.
Demján Sándor	1	2	2	2	3	3	3	1	3	1	2	1. f.
Frankó Andor	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1. f.
5 Gazdag József	1	1	2	3	3	3	3	2	3	3	2	
Hevesi Károly	1	1	3	3	3	2	2	2	3	1	1	
Honti Géza	1	2	2	3	3	2	3	3	3	3	1	
Hovorka György	2	1	2	3	2	1	2	1	2	2	1	
Hrabák Károly	2	2	3	3	3	3	3	3	4	3	1	
10 Huhn László	1	1	2	2	1	1	1	1	1	2	1	1. f.
Ila-Horváth Imre	1	1	1	1	2	2	1	1	2	1	1	2. f.
Iván László	2	1	2	3	2	2	3	3	3	2	1	
Kávay László	1	1	2	3	3	2	2	2	3	2	2	
Keresztély Tibor	1	1	2	2	3	2	2	1	2	1	1	1. f.
15 Konrád György izr.	1	1	2	2	2	2	2	2	3	3	3	
Kővári György ism.	1	1	2	3	3	2	2	3	3	2	2	1. f.
Liptay László	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	2	3. f.
Lestyán János ism.	2	1	3	3	3	2	3	3	3	3	1	
Lőrincz István	2	3	3	4	3	3	3	3	3	3	3	
20 Merley Tibor	1	3	2	2	2	2	2	2	3	2	1	1. f.
Molnár István	1	3	2	3	3	3	3	3	3	3	2	
Motika Endre	1	1	2	1	2	1	1	1	2	2	2	3. f.
Nedelykov Mihály g. kel. sz.	1	1	1	2	2	2	1	1	2	2	2	3. f.
Niedermayer Ádám	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	m.
25 Opre Kálmán	2	1	2	3	3	2	2	2	4	3	1	
Osznovics Sándor	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	m.
Paskai Antal	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	4. f.
Pavlovics László	2	2	3	2	3	2	2	3	3	3	2	
Reitzer György izr.	1	1	2	2	1	1	1	2	3	3	3	
30 Retzler István	2	3	2	3	3	3	3	2	4	3	1	
Salánki István	1	2	3	3	3	3	3	3	3	3	1	
Schreier Simon	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3. f.
Spitzer György izr.	1	1	2	3	1	1	1	2	3	3	2	1. f.
Szabó Lajos	2	1	3	3	3	3	3	3	4	3	1	
35 Szőke Gyula	1	1	3	3	3	2	2	2	3	3	2	
Telek Pál	1	1	1	3	3	2	1	1	2	1	2	1. f.
Tímár László	2	1	2	2	2	1	1	2	3	1	1	1. f.
Tranger Tibor	2	1	2	3	3	2	2	1	2	2	1	
Varnyu Sándor	2	3	2	3	3	2	1	1	3	3	2	1. f.

A tanuló neve és vallása öszlőndijas, vagy ismétlő-e?	Magaviselet	T a n l á r g y a k										Tandíjmentesség; landijkedvezmény	
		Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Földrajz	Fizika	Mennyiségtan	Rajz	Testnevelés		
40 Vándor Antal	2	1	1	1	2	2	2	2	2	2	2	1	2 f.
Vecsernyés József	2	3	3	4	3	3	3	3	3	3	3	1	
Vida László	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	
Winter Miklós izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	3	2	
Zárián István	1	1	2	2	2	1	1	1	1	2	2	1	m.
Kimaradt: Józsa Lajos, Zsák Péter.											Összesen: 46.		

Negyedik A) osztály.

Osztályfőnök: Barborik István.

A tanuló neve és vallása, öszlőndijas, vagy ismétlő-e?	Magaviselet	T a n l á r g y a k										Tandíjmentesség; landijkedvezmény	
		Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Földrajz	Természrajz	Mennyiségtan	Rajz	Gyorsírás		Testnevelés
badinyi Badiny Elemér ág. h. ev.	1	1	2	2	2	1	2	1	1	1	1	1	m.
Bakálovich István	1	2	3	3	3	2	1	2	3	3	4	2	
Bakos Károly	1	1	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	3 f.
Balaton Ottó	2	3	4	4	4	3	3	4	4	4	4	2	
5 Bari László	1	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	1	
Bába László	1	2	3	3	3	2	1	2	3	2	4	1	
Bózsó Árpád	1	2	3	2	3	2	1	2	3	3	3	1	1 f.
Bózsó István	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	2	3 f.
Bőjti János	2	3	3	2	4	3	3	3	4	3	1	1	
10 Bukovinszky László ág. h. ev.	1	1	2	2	2	1	1	1	2	3	1	1	
Bükkösy Albert ism. ref.	1	2	3	2	2	1	2	3	2	3	1	1	
Csikós Mihály	1	1	2	2	3	1	1	1	3	3	3	2	
György Ákos	1	2	3	2	3	2	2	3	3	2	3	1	
Halasi Antal	2	3	4	3	3	2	3	4	4	3	3	1	
15 Irányi László	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	3 f.
Karádi László	1	1	2	2	2	1	1	2	2	1	1	1	3 f.
Kersch László	2	2	3	3	3	2	3	3	4	3	3	1	
Kertész Lajos	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	4 f.
nemes Kup László	1	1	2	2	1	1	1	1	2	1	1	2	m.
20 Kurucz Béla	1	3	3	3	3	3	2	3	3	2	2	2	
László Endre	1	3	3	3	3	2	2	3	3	3	4	1	
Lehoczky Miklós	1	2	3	3	2	2	2	3	3	3	1	1	
Lovass Nagy Viktor ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2 f.

A tanuló neve és vallása, öszlőndijas, vagy ismélle-e?	Magaviselet	T a n t á r g y a k										Tandjimentesség; tandijkedvezmény	
		Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Földrajz	Természettan	Mennyiségtan	Rajz	Gyorsírás		Testnevelés
somorjai Lukachich Győző	1	2	3	3	3	3	2	2	4	3	4	1	
25 Lukácsi István	1	1	2	2	3	1	1	2	2	2	1	2	3. f.
Már Ferenc	2	3	4	3	3	2	3	3	4	3	3	1	
Mátyás Ferenc	1	2	3	2	3	1	2	3	3	2	1	1	
Németh István	1	2	3	2	3	2	2	1	2	2	1	2	
Papp Ferenc ref.	1	1	3	3	3	3	2	2	3	3	3	1	
30 Pávó Nándor	1	2	3	3	3	2	1	2	3	1	2	2	1. f.
Percz Albert	2	3	4	3	4	2	2	3	4	3	3	1	
Popper Zoltán izr.	1	1	2	1	2	1	1	1	1	2	1	2	3. f.
Rác Dezső	2	3	3	2	3	2	2	2	3	1	2	2	
Rác Lajos	2	3	3	2	3	2	2	3	4	1	3	2	
35 Rétháti László	1	1	3	2	2	1	1	2	2	1	2	1	1. f.
Rozgonyi Andor	2	3	3	3	4	3	3	3	4	3	3	1	
Sajó János	1	2	3	2	3	1	1	2	2	1	2	2	1. f.
Schreiner János	2	2	4	3	3	3	3	3	3	3	4	1	
Skultéty János	1	1	2	3	3	1	1	2	3	2	4	2	
40 Strifler Adám	1	1	1	2	2	1	1	1	2	2	4	2	3. f.
Szabó László	1	2	2	2	3	1	1	1	2	1	1	1	3. f.
Szakáll István	1	1	3	2	2	2	1	1	3	3	1	1	1. f.
Szegedy István	1	1	3	3	3	2	2	1	3	1	4	1	
Szepesy Gábor ref.	1	1	2	2	3	2	1	1	3	3	3	2	1. f.
45 Veress Elemér	1	2	3	3	3	1	3	3	3	3	4	1	
Víg László	1	3	3	3	3	2	3	2	3	3	4	1	
Weissberger Imre izr.	1	2	3	2	3	2	1	2	3	3	3	1	

Kimaradt: Knével Lajos ism.

Összesen: 48.

Negyedik B) osztály.
Osztályfőnök: Babos Dezső.

A tanuló neve és vallása ösztöndíjas, vagy ismétlő-e?	Magaviselet	T a n t á r g y a k											Tandijmentesség; tandíjkezdmény	
		Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Földrajz	Természettud.	Mennyiségtan	Rajz	Gyorsírás	Tesztnevelés		
Almássy László	1	3	3	3	4	3	3	3	3	3	3	3	2	
Austerweil Lajos izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	
Baka József	1	1	1	2	3	2	1	1	2	2	1	1	1	3. f.
Borbás István	2	2	3	4	3	3	1	1	4	3	3	3	1	
5 Bukovitz László	2	2	3	4	3	3	3	3	3	3	3	3	2	
Dény Miklós	1	2	3	3	3	2	1	1	3	1	3	3	im	1. f.
Farkas Béla	1	1	2	2	3	2	2	1	3	1	3	3	2	1. f.
Farkas István	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	3. f.
Felkai Béla	1	1	1	2	2	1	1	1	2	1	1	1	1	2. f.
10 Gillay János	1	1	1	2	2	2	1	1	2	2	2	1	2	2. f.
Gräbeldinger József	1	1	2	3	1	2	2	3	3	3	2	1	1	1. f.
Grüner György izr.	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3. f.
Györki András izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	
Imre József	1	1	1	2	1	1	1	1	2	1	1	1	2	2. f.
15 Kerényi Károly	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3. f.
Kerni Kálmán	1	1	2	2	2	2	1	1	2	2	2	im	2	3. f.
Koltai Géza	1	2	2	3	3	2	2	3	3	3	3	3	1	
Kontraszti Endre	1	2	2	3	3	3	1	1	3	2	4	1	1	1. f.
Lantos István	1	2	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3	
20 Maier Béla	2	1	2	3	3	1	1	1	3	3	2	2	2	1. f.
Molnár Károly	1	1	3	3	3	2	2	2	3	3	3	3	3	
Nacsa Andor	2	2	3	4	3	2	3	3	4	3	3	3	1	
Ördögh János	1	1	2	2	2	2	1	1	2	3	1	2	2	1. f.
Petőcz Tibor	1	2	2	2	2	2	2	2	3	2	1	1	1	
25 Piukovich József	1	2	2	2	2	1	1	1	3	2	1	1	1	1. f.
Pudler László izr.	2	2	1	2	2	1	1	1	2	2	1	2	2	1. f.
Romoki Arnold	1	2	3	3	3	1	1	2	3	1	3	2	2	1. f.
Roth István izr.	1	1	1	2	2	1	1	2	2	1	2	1	1	
Sebők Ödön	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	4. f.
30 Selyem János ö. d.	1	2	2	2	3	3	1	2	2	1	1	1	1	3. f.
Stevka Zoltán	1	2	3	3	3	3	2	3	3	3	4	2	2	
Szabó Bertalan	1	1	1	1	2	1	2	2	2	2	1	1	1	3. f.
Szabó Ferenc	1	1	1	2	2	2	1	1	2	2	2	2	2	2. f.
Szabó Gyula	1	2	2	3	3	2	2	2	3	2	2	2	2	1. f.
35 Szalma József	1	3	3	3	3	2	3	3	3	2	4	2	2	
Szeles József	1	2	2	3	2	2	3	3	4	3	3	1	1	
Szentgáli Gyula	1	2	2	2	2	1	1	1	2	2	3	1	2	2. f.
Szélpál Ottó	1	2	2	3	3	2	1	1	3	2	4	1	1	1. f.
Szigetvári Ferenc	1	1	2	3	3	2	2	3	3	2	3	3	3	

A tanuló neve és vallása öszlőndíjas, vagy ismétlő-e?	Magaviselet	T a n t á r g y a k										Tandijmentesség; tandijkezdmény	
		Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Földrajz	Természettud.	Mennyiségtan	Rajz	Gyorsírás		Testnevelés
		40 Tamási Lajos	2	3	3	3	3	3	2	2	3		2
Tóth Sándor	1	2	2	2	3	3	3	3	3	2	2	3	
Vértes Tibor izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2	
Wittig Tibor	1	2	2	3	3	3	3	3	3	2	3	2	
Kimaradt: Nátly Gyula, Tóth Béla.													
Összesen : 45.													

Ötödik osztály.

Osztályfőnök: Dr. Zányi László.

A tanuló neve és vallása, öszlőndíjas, vagy ismétlő-e?	Magaviselet	T a n t á r g y a k										Tandijmentesség; tandijkezdmény	
		Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Francia nyelv	Német nyelv	Történelem	Természettud.	Mennyiségtan	Gyorsírás		Testnevelés
		Alács Gyula	1	3	2	—	3	3	3	2	2		3
Bérczi István	1	1	2	2	—	2	2	1	1	2	fm	1. f.	
Bózsó József ism.	1	2	2	3	—	2	3	2	3	3	2		
Csala Ferenc	2	3	3	3	—	3	3	4	3	2	1		
5 Csenderits László	2	3	4	3	—	4	4	3	3	4	2	2	
Csikesz Lajos ref.	1	2	3	3	—	3	3	2	3	3	4	1	
Csonka István ism.	1	1	3	3	2	—	3	3	2	2	2	2	
Czérna István	1	2	1	2	—	3	3	1	1	3	2	2	
Dorogi Lajos ism.	2	2	2	3	—	2	3	2	2	3	1	1	
10 Fári Imre	1	1	2	2	—	2	3	2	2	2	2	1	
Filder Péter	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	fm	
Frischmann Gábor	1	1	2	2	—	3	1	1	2	1	1	fm	
Gera János ref.	1	2	3	3	—	3	4	1	3	3	3	2	
Gulyás Árpád	1	1	2	3	3	—	3	2	3	3	3	2	
15 Gulyás Zoltán izr.	1	1	2	3	—	3	3	3	3	3	4	fm	
Gyenes Endre	2	3	3	3	—	3	3	3	3	3	2	2	
Hevesi László	1	1	1	1	1	—	2	2	1	1	2	2	
Hidjapusztay Andor	1	2	3	2	—	2	3	2	2	1	2	2	
Horváth János	1	1	2	2	2	—	2	1	1	1	2	2	
20 Iváska Árpád	2	2	2	3	—	3	4	3	4	3	3	1	

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas, vagy ismétlő-e?	Magaviselet	T a n t á r g y a k											Tandijmentesség: landjikedvezmény	
		Vallás tan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Francia nyelv	Német nyelv	Történelem	Természettan	Mennyiség tan	Gyorsírás	Testnevelés		
Kontraszty György	1	3	3	3	—	3	3	3	2	3	3	3	3	
Kovács Ferenc ism.	1	3	3	3	—	3	3	3	2	3	3	3	4	1
Maczelka László	1	1	1	1	1	—	2	1	1	1	2	2	2	m.
Máriaiföldy Márton	1	1	2	2	2	—	2	2	1	2	2	1	1	1. f.
25 Márki Antal	2	2	2	3	—	3	3	3	2	4	3	2	2	
Menyhárt Pál	2	3	2	3	—	3	4	3	2	3	4	2	2	
Milassin Gyula	1	2	3	3	—	3	3	3	2	2	4	1	1	
Mocsai Pál ref.	1	1	1	2	—	1	1	3	1	1	1	1	1	2. f.
Motika Dezső	1	2	2	3	—	3	3	1	2	3	4	2	2	1. f.
30 Nagy Barna ref.	1	1	2	3	—	3	3	2	2	3	3	2	2	
Nagy István	1	1	1	2	—	2	3	1	1	2	3	2	2	2. f.
ifj. Nagy István	2	2	3	3	—	4	3	4	4	4	3	2	2	
Niedermayer Ferenc	1	1	1	1	1	—	1	1	1	1	2	1	1	m.
Oláh Sándor ref.	2	2	4	4	—	3	4	3	3	3	4	1	1	
35 Palotai Ferenc	2	3	2	3	—	3	3	4	3	2	3	3	3	1. f.
Reisz Lajos	2	3	3	3	3	—	4	3	4	3	3	2	2	
Rényei Kálmán	1	1	1	2	—	2	2	1	1	2	3	2	2	2. f.
Répás Nándor	2	3	3	3	—	2	3	4	4	4	3	2	2	
Román Miklós	2	3	4	3	3	—	4	3	2	3	4	2	2	
40 Sámson Ferenc	2	2	2	2	—	2	2	1	2	3	3	1	1	1. f.
Schmidt János	2	3	2	3	—	3	3	3	2	3	4	2	2	
Schwarz Pál izr.	1	1	3	3	—	3	3	3	3	3	4	3	3	
Stépán József ref.	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	1	1	
Szabó Aurél	2	2	2	3	2	—	3	3	3	3	1	1	1	
45 Szabó Gyula	1	1	3	2	—	2	3	1	2	3	3	2	2	
Szádeczky-Kardoss Béla ref.	1	1	2	2	—	2	2	2	1	1	3	1	1	2. f.
Szénási László ref.	2	2	3	3	—	4	3	3	3	4	4	2	2	
Szűcs Ede	2	2	2	4	—	4	3	3	3	4	4	1	1	
Técsi László ref.	2	2	1	3	—	3	3	3	2	3	3	2	2	
50 Tóth József ism.	2	3	3	3	—	3	4	3	3	4	4	1	1	
Török Pál	1	2	2	3	—	3	3	3	1	3	2	1	1	1. f.
Virág László	2	3	4	3	—	3	4	4	3	4	2	2	2	
Vojnár Gábor	1	2	2	3	—	2	3	3	3	3	3	3	3	
Weisz György izr.	1	1	1	2	—	1	3	2	2	2	1	2	2	2. f.
55 Weitz András	2	2	3	3	—	3	3	3	3	3	4	fm	2	
Ziegler Sándor	1	3	2	2	—	2	2	3	3	2	3	2	2	1. f.
Zolnay Imre ref.	1	1	1	2	—	1	1	1	1	1	1	1	1	3. f.

Kimaradt: Kökény Balázs, Radics Balázs, Vecsey Tibor.

Összesen : 60.

Hatodik osztály.

Osztályfőnök: Hantos Lőrinc

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas, vagy ismétlő-e?	Magaviselet	T a n t á r g y a k										Tandíjmentesség; tandíjkezdvezmény
		Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Francia nyelv	Német nyelv	Történelem	Természettud.	Mennyiségtan	Testnevelés	
Bach György izr.	1	1	1	3	—	1	2	2	1	3	1	
Beke András	1	2	2	3	2	—	3	4	3	2	1	
Bertók József	1	1	1	2	—	1	2	1	1	2	2	1. f.
Bitó János	1	1	2	3	—	3	3	1	1	3	2	
5 Czérna Lóránt	2	2	3	3	—	4	3	3	3	4	1	
Dancs István	1	1	1	1	1	—	2	1	1	1	2	3. f.
Deutsch József izr.	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	2	2. f.
Déry Pál izr.	2	2	3	3	—	3	3	4	3	3	2	
Dobó József	1	1	2	3	—	2	3	3	2	3	2	1. f.
10 Dudás Béla	1	2	2	3	3	—	3	2	2	3	2	
Fellegvári György ág. h. ev.	1	2	2	3	—	2	2	3	1	3	2	
Fenyvesi József	2	2	2	3	—	3	4	3	3	4	1	
Förgeteg János	1	2	2	3	—	3	3	2	2	3	2	1. f.
Gál Vilmos	1	1	3	3	—	3	3	1	3	3	2	
15 Gillay József	1	2	2	2	2	—	2	1	1	2	2	3. f.
Hamza Aladár	1	1	2	2	—	2	2	1	1	1	1	2. f.
Hoffmann János	1	2	3	3	—	2	3	2	2	2	1	1. f.
Horváth Béla	1	2	2	3	—	3	2	2	2	3	1	1. f.
Kasza Andor	2	3	2	3	—	4	3	3	3	4	2	
20 Kertész János	1	2	2	3	—	3	3	2	2	2	1	
Kisfaludy Miklós	1	1	2	3	2	—	3	2	3	2	2	
Kiss Antal	2	3	3	3	—	3	3	3	3	2	1	
Kiss György	2	3	2	3	—	3	3	2	3	3	1	1. f.
Kiss Ferenc	2	2	2	3	—	3	3	3	3	3	1	
25 Koczka István	1	2	1	2	1	—	2	3	1	1	1	3. f.
Koczka László	1	3	2	3	—	3	3	3	2	3	1	
Koncz Imre ref.	2	1	3	3	—	3	4	3	3	4	3	
Kopasz Ferenc	2	3	3	3	—	3	3	4	3	3	1	
Kordás Pál	2	2	2	3	—	2	3	2	3	3	1	
30 Kovács Béla	2	3	3	4	—	4	4	4	1	4	1	
Láng László	1	3	1	3	—	1	2	3	2	2	2	1. f.
Lóza Antal	1	2	2	3	3	—	3	3	2	2	2	
Máriavölgyi Péter	2	2	2	4	3	—	4	3	1	4	3	
Milotay László ref.	1	2	3	3	—	2	3	3	1	3	2	
35 Monostori Antal	1	2	3	3	—	3	3	2	2	3	2	
Nagy Béla	2	1	1	3	2	—	4	1	1	3	3	1. f.
Nagy Miklós	1	3	2	4	—	3	3	3	3	3	2	
Pál László ref.	1	1	2	3	—	3	3	1	2	3	1	
Perczel Ferenc ism.	1	2	2	3	—	1	3	3	2	2	2	

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas, vagy ismellő-e?	Magaviselet	T a n t á r g y a k								Tandíjmentesség; tandíjkezdvevény		
		Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Francia nyelv	Német nyelv	Történelem	Természettan		Mennyiség	Testnevelés
40 Pintér Ferenc	1	1	2	2	2	—	3	1	2	2	1	1. f.
Pöttinger László	1	2	3	3	—	2	3	2	1	3	3	
Radnai Andor gör. kat.	2	1	3	4	3	—	4	3	2	3	2	
Renneczéder Béla	2	2	2	4	—	3	4	3	2	4	2	
Sajó István	1	1	1	3	2	—	3	1	1	2	2	1. f.
45 Sallai Lázár	1	2	3	3	—	2	3	2	3	3	1	
Schmidt József	2	2	2	3	—	3	3	3	3	3	1	
Sebestyén László izr.	2	1	2	4	—	3	3	3	2	4	1	
Sipos György	1	1	1	2	2	—	3	1	2	3	1	3. f.
Somogyi János	1	2	2	3	—	3	3	3	1	3	3	
50 Szegedy Ottó	1	1	2	3	—	2	3	2	1	2	1	
Szilágyi Pál	1	2	3	3	—	3	3	3	3	3	2	
Tábi Tibor	1	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	2. f.
Tellesz Albert	1	1	2	3	—	2	3	2	3	3	2	
Tóth Ferenc	1	3	2	3	—	2	3	3	3	3	1	
55 vitéz Vig János	2	2	2	3	3	—	3	1	2	2	2	1. f.
Welwárt György izr.	1	1	2	3	—	3	3	2	2	2	2	1. f.
Zsarnay Károly	3	3	2	2	—	2	3	4	3	1	3	

Kimaradt: Deli Péter, Gyarmati Jenő ref., Littomericzky János, Pfeifer József.

Összesen: 61.

Hetedik osztály.
Osztályfőnök: Tárkányi Ferenc.

A tanuló neve és vallása, öszlőndíjas, vagy ismétlő-e?	Magaviselet	T a n t á r g y a k										Tandíjmentesség: landijkedvezmény			
		Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Francia nyelv	Német nyelv	Történelem	Földrajz	Fizika	Mennyiségstan		Testnevelés	Egészségstan	
Antalfy György . . .	2	3	3	3	—	2	2	2	2	2	2	2	2	1	
Badiny Gyula ág. h. ev.	2	2	2	1	—	1	1	1	1	2	2	2	m	1	3. f.
Balásy István . . .	1	3	3	3	3	—	3	3	2	3	3	2	1	2	1. f.
Böröcz Endre . . .	2	3	3	3	—	2	2	2	2	3	3	2	1	2	
5 Buócz Zoltán . . .	2	2	3	3	—	2	2	2	2	2	2	2	1	1	
Csala Dezső ref. . .	2	2	3	3	—	3	3	3	3	3	3	3	1	1	
Csonka László . . .	1	1	2	2	—	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1. f.
Csontos László ref.	1	1	1	1	2	—	2	1	1	2	2	2	1	1	3. f.
Domján József . . .	2	3	3	3	—	3	3	2	3	2	1	1	2	2	
10 Eckerdt László . . .	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1. f.
Falcione Kálmán . . .	2	3	3	3	—	3	3	3	3	3	3	3	2	1	
Fejér István izr. . .	1	1	3	3	—	1	2	2	2	3	3	m	1	1	
Fenyő László izr. . .	1	1	1	2	—	2	1	2	2	2	2	2	1	1	
Fikert Géza ref. . .	1	1	2	2	2	—	2	2	2	3	3	3	1	1	1. f.
15 Fischer Lajos izr. . .	1	1	2	3	—	3	3	2	2	3	3	3	1	2	
Forinyák Gyula . . .	1	1	2	3	—	3	3	2	2	2	2	2	1	1	1. f.
Gárgyán Imre ism. . .	1	2	3	3	2	—	2	2	2	3	3	3	2	2	
Gombos Pál izr. . .	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	2	1	1	1	3. f.
Grasselly Gyula . . .	1	1	2	2	2	—	2	1	1	1	2	2	1	1	m.
20 Grünhut János izr. . .	1	1	1	1	—	1	1	1	1	2	1	m	1	1	3. f.
Halasi Gyula . . .	2	3	3	3	—	3	2	3	3	3	2	2	1	1	
Hetényi János . . .	1	2	2	3	—	2	3	2	2	3	3	3	2	1	1. f.
Horacsek Rezső . . .	2	1	2	3	—	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2. f.
Horváth István . . .	2	3	3	3	—	3	3	2	2	3	3	3	1	2	
25 Kiszely Rezső gör. kat.	2	1	3	3	—	3	2	2	2	3	3	3	1	2	
Korényi Károly . . .	1	1	2	1	2	—	2	1	1	2	3	2	1	1	2. f.
Kovács Mihály . . .	1	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	1	1	m.
vitész Miklay Frigyes . . .	2	1	3	3	—	3	2	2	2	2	2	3	1	1	
Milassin László . . .	1	1	3	3	2	—	2	2	2	3	3	3	1	1	1. f.
30 Moinár Dániel . . .	1	2	3	3	3	—	3	2	2	3	3	3	1	1	
Naszády József . . .	1	1	3	2	2	—	1	2	2	2	2	m	2	2	3. f.
vitész Pap István . . .	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	2	1	2	4. f.
Papp László . . .	1	2	2	3	—	2	2	2	2	2	2	m	2	2	
Pauncz Rezső izr. . .	1	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	2	1	4. f.
35 Rosiár László . . .	1	1	3	2	2	—	2	1	1	3	3	3	2	2	2. f.
Singer Ferenc . . .	1	2	2	3	2	—	2	2	2	2	2	2	2	2	2. f.
Szadeczki-Kardos Géza ref.	1	2	3	3	—	3	2	3	3	2	2	2	1	1	1. f.
Szalay Sándor . . .	1	1	2	3	—	2	3	2	2	2	3	3	1	1	1. f.
Szamosvölgyi Imre . . .	2	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	2	1	4. f.

A tanuló neve és vallása, osztályos, vagy ismétlő-e ?	Magaviselet	T a n t á r g y a k											Tandíjmentesség; tandíjkedvezmény		
		Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Francia nyelv	Német nyelv	Történelem	Földrajz	Fizika	Mennyiségtan	Testnevelés		Egészségtan	
40 Szathmáry Lóránt . . .	1	2	3	3	—	2	2	2	2	2	3	3	1	2	1. f.
Szécsi Ferenc . . .	2	1	2	3	—	2	2	2	2	2	3	3	2	1	
Szilágyi Antal . . .	1	2	3	3	—	3	3	3	3	3	3	3	2	2	
Szilágyi Sándor . . .	1	3	3	3	3	—	2	2	2	2	3	3	3	1	
Szilléry László . . .	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1	4. f.
45 Tapodi Dömötör . . .	1	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	1	1	4. f.
Tompai László . . .	2	2	2	2	—	2	3	2	2	2	1	1	2	3	
Tóth Ágoston . . .	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	2	3	1	1	3. f.
Valihora Imre . . .	2	3	4	3	—	2	3	3	3	3	3	3	1	1	
Valihora István . . .	2	2	3	3	—	2	3	3	3	3	3	3	1	1	
50 Varga Antal . . .	2	3	4	4	—	3	3	3	3	3	3	3	1	2	
Varga Lajos . . .	1	1	2	2	1	—	2	2	2	2	2	2	1	1	2. f.
Vincze Pál izr. . .	1	1	3	3	—	2	2	2	2	2	3	3	2	1	
Vizvári László . . .	1	1	2	1	—	1	1	1	1	1	1	1	fm.	1	1. f.
Witzenetz László . . .	2	3	4	3	—	2	2	3	3	3	3	3	1	2	
55 Zakar György ref. . .	1	2	3	3	—	1	1	2	3	3	3	3	1	1	
Zelei Mihály . . .	1	1	2	2	2	—	2	2	2	2	3	3	1	1	1. f.
<i>Magántanuló:</i>															
Ferenczy József . . .	—	3	2	3	3	—	2	3	3	3	3	3	—	—	

Összesen : 57.

Nyolcadik osztály.
Osztályfőnök: Rassovszky Gyula.

A tanuló neve és vallása, öszlőndíjas, vagy ismétlő-e?	Magaviselet	T a n t á r g y a k											Tandjementesség; tandijkedvezmény		
		Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Francia nyelv	Német nyelv	Történelem	Fizika	Mennyiségtan	Filozófia	Testnevelés		Egészségtan	
Butkay Imre	1	2	2	2	—	2	2	3	3	3	3	fm	2	2. f.	
Csepi Lajos ág. h. ev.	1	2	3	3	—	2	3	2	2	2	3	3	2	4	
Csiky István	1	1	2	2	—	1	1	1	1	2	2	2	1	1	1. f.
Dér Sándor	1	2	3	3	—	3	3	3	2	3	3	3	1	1	
5 Fischer János izr.	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	fm	2	1. f.	
Fodor Zoltán	1	2	2	3	—	1	2	2	2	3	3	3	1	1	
Forgách László ref.	1	1	3	3	—	2	3	3	3	3	3	3	2	1	
Forinyák László	1	1	3	3	2	—	3	3	3	2	3	3	1	1	
Futó István	1	2	2	3	—	3	3	1	3	3	3	2	1	2	
10 Géhler Ferenc	1	3	3	3	—	2	3	3	3	3	3	3	1	4	
Gilly Andor	1	2	3	3	3	—	3	3	3	3	3	3	1	2	
Gulyás György	1	2	3	3	—	2	3	3	3	3	3	3	1	2	
Gulai Jenő	1	1	1	2	—	1	2	1	3	3	3	1	2	1	2. f.
Hambek Győző	1	1	2	2	—	1	1	1	2	2	1	1	1	1	2. f.
15 Hertelendi György	1	2	3	3	—	3	3	3	3	3	3	3	1	2	
Huhn Péter	1	1	2	2	1	—	1	2	1	1	1	1	1	1	2. f.
Iványi Zoltán	1	3	3	3	—	2	3	3	2	3	2	2	2	2	
Kernáts András	1	1	2	2	—	1	2	2	1	1	1	1	1	1	3. f.
Koltai György	1	2	3	3	—	3	2	2	3	3	3	fm	2	2	
20 Lakos Endre	1	1	2	2	2	—	3	2	2	2	2	1	1	1	2. f.
Mahler György	1	2	2	3	2	—	1	3	2	3	2	2	1	2	2. f.
Mecsér Béla	1	1	2	2	—	1	2	1	2	3	1	1	2	1	1. f.
Nagy Pál ref.	1	1	3	3	—	2	3	1	3	3	2	2	1	1	
Papp Tibor	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1	4. f.
25 Pávó Ferenc	1	1	2	3	—	2	2	2	1	3	2	2	1	1	1. f.
Petrányi Gyula	1	2	3	3	—	3	3	3	3	3	3	3	1	2	
Péntek József	1	2	2	3	2	—	3	2	2	3	2	1	2		
Pollák András izr.	1	1	3	3	—	3	3	3	3	3	3	3	1	3	
Rozsályi Károly	1	1	2	2	—	2	1	2	3	3	3	3	1	1	1. f.
30 Rozsnyai Zoltán izr.	1	1	3	3	—	2	3	3	2	3	2	1	1	1	
Szilasi Mihály	1	1	2	2	—	2	3	1	1	2	2	2	1	1	1. f.
Talpai Béla	1	2	3	3	—	3	3	3	3	3	2	1	1		
Tamás Miklós	1	1	2	2	1	—	2	1	1	1	3	1	1	1	3. f.
Tarján Miklós izr.	1	1	2	2	—	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1. f.
35 Tóth József	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	2	1	1	1	m.
Wigner János izr.	1	1	1	2	—	2	1	3	1	1	1	3	3	1	1. f.
Wlassits Jenő	1	1	2	2	—	1	2	1	2	2	1	1	2	2	2. f.
Zentai Ferenc	1	1	1	2	—	1	2	1	1	2	1	1	1	1	2. f.

Összesen: 38.

Rendkívüli tantárgyak.

A rendkívüli tantárgyak tanítását iskolánkban a nm. VKM-nek 1929. évi május hó 2-án 540—0—6—1929. V. szám alatt kiadott szabályrendelete irányította.

Francia társalgás.

Tanár: *Gyurkovits Árpád.*

a) Kezdők csoportja.

<i>III. A)</i>	<i>V.</i>
Lajos István 1	Fári Imre 1
Schork István 2	Filder Péter 1
<i>IV. A)</i>	Gulyás Zoltán 2
Bózsó Árpád 2	Molika Dezső 2
Irányi László 1	Szabó Gyula 2
Szakáll István 2	Vojnár Gábor 1
<i>IV. B)</i>	Összesen: 12.
Pudler László 1	

b) Haladók csoportja.

<i>VI.</i>	<i>VII</i>
Bach György 1	Antalfy György 1
Déri Pál 2	Böröcz Endre 1
Deutsch József 1	Fejér István 1
Dobó József 2	Fischer Lajos 2
Horváth Béla 2	Fenyő László 1
Kertész János 2	Horváth István 2
Monostori Antal 2	Valihora Imre 2
Pöttinger László 2	Valihora István 2
Sebestyén László 2	Összesen: 19.
Szegedy Ottó 2	
Welwárt György 2	

Biológiai gyakorlatok.

Tanár: *Wolf Miklós.*

<i>V.</i>	
Czérna István 1	Nagy Barna 2
Gera János 2	Palotay Ferenc 2
Gulyás Árpád 1	Szádeczky K. Béla 1
Hidjapusztay Andor 1	Szénási László 2
Hevesi László 1	Técsi László 2
Maczelka László 2	Virág László 2
Menyhárt Pál 1	Weisz György 1
	Összesen: 14.

Fizikai gyakorlatok.

<p>VII.</p> <p>Tanár: <i>Csonka Mihály.</i></p>	<p>Valihora István . . . 1</p> <p>Varga Antal 1</p>
<p>Böröcz Endre 1</p> <p>Domján József 1</p> <p>Halasi Gyula 1</p> <p>Molnár Dániel 1</p> <p>Pap István 1</p> <p>Pauncz Rezső 1</p> <p>Szilléry László 1</p> <p>Szalay Sándor 1</p> <p>Szilágyi Sándor 1</p> <p>Szamosvölgyi Imre 1</p> <p>Tapodi Dömötör 1</p> <p>Valihora Imre 1</p>	<p style="text-align: center;">VIII.</p> <p style="text-align: center;">Tanár: <i>Szűcs János.</i></p> <p>Csepi Lajos 1</p> <p>Csiky István 1</p> <p>Dér Sándor 1</p> <p>Hertelendi György 1</p> <p>Huhn Péter 1</p> <p>Papp Tibor 1</p> <p>Tamás Miklós 1</p> <p>Tarján Miklós 1</p> <p>Tóth József 1</p> <p style="text-align: right;">Összesen: 23.</p>

Műének.

Tanár: *Rassovszky Gyula.*

<p>II. A)</p>	<p>Endrődi Oszkár 1</p> <p>Hanyi Zoltán 1</p> <p>Hargittay István 1</p> <p>Hoffman Ferenc 1</p> <p>Lajos István 1</p> <p>Piukovics Dezső 1</p> <p>Schork István 1</p> <p>Somogyi László 1</p> <p>Szabó Pál 1</p> <p>Török László 1</p>
<p>Gyimesi György 1</p> <p>Kocsis Rezső 1</p> <p>Kürucz László 1</p> <p>Korodi Attila 1</p> <p>Molnár Zoltán 1</p> <p>Pálinkás László 1</p> <p>Radványi Sándor 1</p> <p>Rizinger György 1</p> <p>Zelles Aladár 1</p>	<p>III. B)</p> <p>Antalfy László 1</p> <p>Iván László 1</p> <p>Ila-Horváth Imre 1</p> <p>Retzler István 1</p> <p>Tranger Tibor 1</p>
<p>II. B)</p>	<p>IV. A)</p> <p>Bába László 1</p> <p>Rác Dezső 1</p> <p>Rác Lajos 1</p> <p>Schreiner János 2</p>
<p>Balog Ferenc 1</p> <p>Csőr György 1</p> <p>Dietrich Gábor 1</p> <p>Juhász László 1</p> <p>Keszthelyi Béla 1</p> <p>Lengyel György 1</p> <p>Lovászi Ferenc 1</p> <p>Marton László 1</p> <p>Matyus Leó 1</p> <p>Szamosi László 1</p> <p>Szirovicza Zoltán 1</p> <p>Wentzel Ágoston 1</p>	<p>IV. B)</p> <p>Kerényi Károly 1</p> <p>Kerny Kálmán 1</p>
<p>III. A)</p>	
<p>Budai Miklós 1</p> <p>Christoph József 1</p>	

Koltai Géza 1	Milassin László 1
Kontraszty Endre 1	Naszády József 1
Lantos István 1	Pap István 1
Maier Béla 1	Papp László 1
Piukovich József 1	Singer Ferenc 1
Szalma József 1	Szathmáry Lóránt 1
Tamási Lajos 1	Szécsi Ferenc 1
V.	Szamosvölgyi Imre 1
Alács Gyula 1	Tóth Ágoston 1
Horváth János 1	Varga Antal 1
Máriafüldy Márton 1	Witzenetz László 1
ifj. Nagy István 1	Zelei Mihály 1
VI.	VIII.
Dancs István 1	Csiky István 1
Kiss Ferenc 1	Fodor Zoltán 1
Kisfaludy Miklós 1	Futó István 1
Koczka László 1	Gilly Andor 1
Monostori Antal 1	Gyulai Jenő 1
Pintér Ferenc 1	Hambek Győző 1
Tábi Tibor 1	Hertelendi György 1
VII.	Huhn Péter 1
Böröcz Endre 1	Mahler György 1
Eckerdt László 1	Mecsér Béla 1
Horacsek Rezső 1	Petrányi Gyula 1
Horváth István 1	Talpai Béla 1
Korényi Károly 1	Tóth József 1
	Wlassits Jenő 1
	Zentai Ferenc 1
	Összesen : 95.

Vívás.

Tanár: *Kerényi József.*

III. A)	V.
Horváth Béni 2	Zolnay Imre 1
Lajos István 1	VI.
Rósa János 1	Dancs István 1
Zoltay József 2	Renneczéder Béla 1
IV. A)	Szilágyi Pál 1
Irányi László 2	VIII.
Lukachich Győző 1	Fodor Zoltán 1
Veress Elemér 2	Összesen : 12.

b) Javítóvizsgálatok.

Szept. 2. és 3-án megtartott javítóvizsgálatokon megjelent 58 tanuló; sikerrel vizsgázott: 51, osztályisméllésre utasított 7. Sikeresen tettek vizsgálatot:

I. A. osztályban: Bozsó Lajos, Farkas Lajos, Hajdu János és Herczfeld Artur a latin nyelvből, Bauer Zoltán a rajzból. Összesen 5.

I. B. osztályban: Lestyán Károly, Málnás Alajos és Triltsch István a mennyiségtanból. Összesen 3.

II. A. osztályban: Réti György a latin nyelvből. Összesen 1.

II. B. osztályban: Honti Géza és Szőke Gyula a latin nyelvből, Retzler István a mennyiségtanból. Összesen 3.

III. A. osztályban: Böjti János, Nagymihály Pál és Percz Albert a magyar nyelvből, Már Ferenc a mennyiségtanból. Összesen 4.

IV. A. osztályban: Csikesz Lajos és Vojnár Gábor a latin nyelvből, Török István a német nyelvből. Összesen 3.

IV. B. osztályban: Beke Béla, Gulyás Zoltán, Gyenes Endre, Konyhás János, Oláh Zoltán, Szűcs Ede és Vincze Endre a német nyelvből, Répás Nándor a természetrajzból. Összesen 8.

V. A. osztályban: Kovács Béla és Littomericzky János a német nyelvből, Milotay László és Szilágyi Pál a mennyiségtanból. Összesen 4.

V. B. osztályban: Gyarmati Jenő a latin nyelvből, Gál Vilmos a francia nyelvből, Dudás Béla és Kopasz Ferenc a történelemből. Összesen 4.

VI. osztályban: Rosiár László és Varga László a görög nyelvből, Szilágyi Antal a francia nyelvből, Horváth Zs. László a természetrajzból. Összesen 4.

VII. osztályban: Dér Sándor a latin nyelvből, Gulyás György, Rozsnyai Zoltán és Talpai Béla a német nyelvből, Forgách László és Géhler Ferenc a mennyiségtanból, Futó István és Petrányi Gyula a fizikából. Összesen 8.

VIII. osztályban: Vértes István a mennyiségtanból. Összesen 1.

A II. B. osztályban latin és magyar nyelvből bukott Schwarz Jenő, Seiler Ernő és Szász Péter az Egyh. Hat. engedélyével sikerrel tettek javítóvizsgálatot a magyar nyelvből és tanulmányaikat folytatják mint reálgimnáziumi tanulók.

c) Pótlóvizsgálatok.

Szept. 2-án pótlóvizsgálatot tett *Miklósi Béla* VIII. o. t. elégséges, *Butkay Imre* VII. o. t. elégséges és *Szalgháry Tamás* II. B. o. t. elégtelen eredménnyel.

d) Különbözeti vizsgálatok.

Különbözeti vizsgálatot tett szept. 2-án *Somogyi János* reál-gimn. V. o. t. a gimnázium VI. osztályára a francia nyelvből jó eredménnyel; *Román Miklós* polg. isk. IV. o. t. a gimnázium V. osztályára a latinból elégséges, a történelemből jó és a mennyiségtanból jeles eredménnyel; *Molnár Ottó* polg. isk. II. o. t. a gimnázium III. osztályára a latin nyelvből és földrajzból elégséges eredménnyel;

Denke Gergely polg. isk. II. o. t. a gimnázium III. osztályára a latinból és a földrajzból elégséges eredménnyel; *Horváth Péter* polg. isk. I. o. t. a gimnázium II. osztályára a latinból és mennyiség-tanból elégséges eredménnyel. Összesen 5.

e) Magánvizsgálatok.

Jun. 8., 9. és 10-én az intézet igazgatójának elnöklete alatt magánvizsgálatot tett *Ferenczy József* a gimnázium VII. és *Kordás Sándor* a gimnázium I. osztályáról. A vizsgálatok eredménye — tantárgyanként feltüntetve — megtalálható a rendes tanulók érdemsorozatánál. Összesen 2.

f) Érettségi vizsgálatok.

A tanévvégi érettségi vizsgálatra 39 nyilvános tanuló jelentkezett. Ezek közül az egyik tanuló érettségi vizsgálatát teljesen megismételt vizsgálat volt. Az érettségi vizsgálat írásbeli része május 15., 18., 19. és 20. napjain folyt le

I. A magyar nyelv és irodalomból kitűzött tételek: a) A lelkiélet rajza Arany János balladáiban; kidolgozta 35 tanuló. b) A Habsburgok uralmi rendszere és a nemzet eszményei a magyar századok során; kidolgozta 4 tanuló. Jelesen dolgozott 3 tanuló, jól 22, kielégítően 14.

II. A latin nyelv és irodalomból: Corn. Taciti Historiarum lib. I. C. 15–16. Jelesen dolgozott 3 tanuló, jól 14, kielégítően 20, elégtelenül 2.

III. A német nyelv és irodalomból: Bakócz Tamás és unokaöccse (Herczeg Ferencnek Az élet kapuja c. elbeszéléséből fordítás magyarból németre). Jelesen dolgozott 7 tanuló, jól 7, kielégítően 22, elégtelenül 3.

IV. A görög nyelv és irodalomból: Xen. Anab. I. 2₁₅–18. Kidolgozta két tanuló jeles, ill. jó sikerrel.

Az érettségi vizsgálatok szóbeli része lefolyt jún. 1–5. napjain *Kühn Szaniszló*, a pécsi cisterci Nagy Lajos gimnázium igazgatójának elnöklete alatt. A vizsgálatokon a kormányt *dr. Mester János* egyetemi nyilvános rendes tanár képviselte.

Érettségi vizsgálatot tett tanulók névsora.

A tanuló neve és vallása	Születésének helye és ideje	Érett-ségének foka	Választott pályája
Butkay Imre	Szomolnok, 1919. febr. 13.	jó	orvosi
Csepi Lajos ág. h. ev.	Kecskemét, 1919. aug. 4.	érett	hivatalnoki
Csiky István	Szeged, 1920. márc. 29.	jó	jogi
Dér Sándor	Csantavér, 1918. febr. 11.	érett	gazdasági
5 Fischer János izr.	Szeged, 1918. nov. 25.	jeles	vegyészi
Fodor Zoltán	Mezőhegyes, 1919. aug. 6.	érett	hivatalnoki
Forgách László ref.	Békéscsaba, 1919. jún. 23.	érett	bányamérnöki
Forinyák László	Piski, 1919. jún. 6.	érett	orvosi
Futó István	Nagykikinda, 1919. aug. 1.	érett	testnevelési
10 Géhler Ferenc	Szeged, 1919. ápr. 12.	érett	ipari
Gilly Andor	Székesfehérvár, 1918. máj. 21.	érett	katonai
Gulyás György	Szeged, 1920. jan. 2.	érett	jogi
Gyulai Jenő	Szeged, 1919. jan. 6.	jó	hivatalnoki
Hambek Győző	Temesvár, 1919. febr. 6.	jeles	jogi
15 Hertelendi György	Szeged, 1918. ápr. 22.	érett	jogi
Huhn Péter	Újszentiván, 1919. okt. 25.	jeles	tanári
Iványi Zoltán	Debrecen, 1919. aug. 5.	érett	jogi
Kernáts András	Brád, 1918. aug. 18.	jó	mérnöki
Koltai György	Szeged, 1917. dec. 7.	érett	jogi
20 Lakos Endre	Volócz, 1919. jan. 21.	jó	theológiai
Mahler György	Elek, 1918. ápr. 22.	jó	theológiai
Mecsér Béla	Szeged, 1919. ápr. 20.	jó	katonai
Nagy Pál ref.	Hódmezővásárhely, 1919. febr. 20.	érett	orvosi
Papp Tibor	Szabadka, 1918. nov. 13.	kitünt.	katonai
25 Pávó Ferenc	Szeged, 1919. okt. 24.	jó	orvosi
Petrányi Gyula	Püspökladány, 1917. máj. 12.	érett	gazdasági
Péntek József	Kapuvár, 1919. márc. 17.	érett	katonai
Pollák András izr.	Szeged, 1919. júl. 30.	érett	kereskedelmi
Rozsály Károly	Szeged, 1919. máj. 16.	jó	orvosi
30 Rozsnyai Zoltán izr.	Szeged, 1919. jún. 12.	érett	rajztanári
Szilasi Mihály	Pusztaszabolcs, 1918. nov. 14.	jó	vasutas
Talpai Béla	Szeged, 1918. máj. 15.	érett	vegyészi
Tamás Miklós	Sátoraljaújhely, 1919. okt. 5.	jó	jogi
Tarján Miklós izr.	Szeged, 1919. ápr. 2.	jó	vegyészi
35 Tóth József	Segesvár, 1918. dec. 27.	jeles	tanári
Vértés István izr.	Szeged, 1918. jún. 4.	érett	kereskedelmi
Wigner János izr.	Szeged, 1919. júl. 9.	jó	vegyészi
Wlassits Jenő	Ürmény, 1920. febr. 22.	jó	katonai
Zentai Ferenc	Szeged, 1920. febr. 5.	jeles	katonai

g) Üzemek, intézmények helyszíni tanulmányozása. Kirándulások.

Sorszám	Időpont				Osztály	Részvevő	A kirándulás		
	év	hó	nap	óra			helve	célja	vezelője
1	1936	november	7	9—10	II.-a	40	Klinikai kert	Őszel nyíló virágok, lombhullás tanulm.	Kiss M.
2	1937	március	17	9—10	"	39	Stefánia sétány	Tavaszi flóra megfigyelése	"
3	"	április	14	10—11	"	41	Indian, alaszakai kiáll.	A kiállított anyag tanulmányozása	"
4	"	május	18	12—13	"	38	Klinikai kert	A virágok megporzásának megfigyelése	"
5	"	június	2	9—11	II.-b	46	Ipari vásár	A vásár megtekintése	Kovács
6	"	május	1	10—12	III.-a	45	Tűzoltó szertár	Tűzoltó szerek és eszközök bemutatása	Csonka, Diósi
7	"	június	4	11—13	"	45	Ipari vásár	A vásár tanulmányozása	Diósi
8	"	május	1	10—12	III.-b	44	Tűzoltó szertár	Tűzoltó szerek és eszközök bemutatása	Zányi
9	1936	november	12	8—16	IV.-a	30	Mezőhegyes	Cukorgyár és a Ménesbirtok tanulm.	Wolf
10	1937	március	15	9—12	"	44	Újszegedi kendergyár	Az üzem megtekintése	"
11	"	május	5	12—13	"	45	" sétány	Morfológiai megfigyelések	"
12	1936	november	12	8—16	IV.-b	39	Mezőhegyes	Cukorgyár és a Ménesbirtok tanulm.	Kiss M.
13	1937	március	15	9—12	"	38	Újszegedi kendergyár	Az üzem megtekintése	"
14	"	április	9	12—1	"	39	Kéпкиállítás	A képek tanulmányozása	"
15	"	"	11	8—9	"	38	Tiszapárt	A víz munkájának megfigyelése	"
16	"	május	12	9—10	"	41	Fogadalmi templom	A templomi felszerelések tanulmányozása	Albert
17	"	június	1	9—11	"	40	Ipari vásár	A vásár megtekintése	Kiss M.
18	1936	szeptember	25	15—18	V.	32	Újszegedi Tiszapárt	Az őszi flóra tanulmányozása	Wolf
19	1937	május	5	"	"	36	Maros torkolat	Növényföldrajzi tanulmány	"
20	"	június	7	11—12	VI.	57	Dóm-tér	Magasság- és távolságmérés	Csonka
21	"	május	9	22	I—VII.	48	Budapest	A város nevezetességeinek megnézése	Kiss M., Csonka
22	"	"	31	8—12	I—VII.	546	Újszegedi Népliget	Madarak és fák napja	Tanári kar

h) A tanulók az intézet egyesületi életében.

A Mária-Kongregáció. Prézese: dr. Révai József, prefektusa: Lakos Endre VIII. o. t., I. asszisztense Vizvári László VII. o. t., II. asszisztense: Beke András VI. o. t. magisztere: Mahler György VIII. o. t., tükára: Bertók József VI. o. t., pénztárosa: Hertelendi György VIII. o. t., könyvtárosa: Singer Ferenc VII. o. t. volt. Konzultorok voltak: Dobó József, Kovács Mihály, Niedermayer Ferenc, Szécsi Ferenc és Talpai Béla.

Kongregációnk működésében több rendhéli zökkenő következett be. Az első zökkenőt a vezetésben bekövetkezett változás hozta. Ezt fokozta az a körülmény, hogy a fűtési idényben a virágzó szellemi foglalkozásból, meg a társasjátékokból összetevődő kolónias foglalkozást, mivel egyetlen terem állt rendelkezésünkre, a legcsekélyebbre kellett szorítanunk. Így aztán az őszi hónapok 7 kolóniája, jórészt a felsősök elmaradása miatt, leolvadt kettőre. Az egyik Tarzicius, a később megalakított missziós kolónia Xav. Szt. Ferenc nevét viselte. Az utóbbinak megalakításával a missziós egyesület, mely 12 éves multa tekinthet vissza, beszüntette önálló működését. Szerény könyvtárát magával vitte a Szt. Ferenc kolóniába.

Kongregációnk a második osztálytól fölfelé apródokat is nevelt, akik közül 17-et május 6-án föl is avattunk 13 taggal együtt. Szeretnők hinni, hogy a nagyobb fiúk elmaradásáért majd az ő lelkes életükben láthatjuk a kárpótlást.

A magisztrátusi üléseket a szükséghez képest kedd délután, a litániát, általában szentbeszéddel, szombat délután tartottuk. Kongregációnk prefektusa volt a helyi kongregációk tükára, aki a decemberi országos magisztrátusi értekezleten Szécsi Ferenc kolónia-vezetővel kongregációnkat képviselte. Az utóbbi résztvett az országos diákkongregációs nagygyűlésen is.

A kolóniák több-kisebb kirándulást tettek. Ezek közül május 16-án a Várostantyára rendezett kirándulás emelkedik ki, főképen azért, mert a tanyai lakosság számára egy vallásos-hazafias ünnepélyt is rendeztünk a következő műsorról: 1. Kongregációs himnusz. 2. Endrődi Sándor: Stella maris. Szav. Zimányi J. II. o. t., 3. Közös ének. 4. Endrődi S.: A celli búcsú. Szav. Nagy József II. o. t. 5. Beszédet mondott a prézes. 6. Révfy: Bús magyarok imádkoznak. 7. Vargha Gy.: Ébresztő. Szav. Dietrich Gábor II. o. t. 8. Ábrahám Gy. II. o. t. szóló-énekszám. 9. Máriához. Szav. Rizinger Gy. II. o. t.

Nyilvános ünnepélyünk március 14-én folyt le a következő műsorról:

1. A. Seybold: Weihnacht. Hegedűn előadta Szamosvölgyi Imre VII. o. t., zongorán kísérte Naszády József VII. o. t. 2. Mécs Lászlótól a Májusi legendát szavalta Rennechéder Béla VI. o. t. 3. Beszédet mondott a prézes. 4. Correlli: Gavotte-Konzert. Előadta Naszády József VII. o. t. 5. „Az andocsi Máriához” c. verset előadta a szavalókórus. 6. Mozart: Phantasie XXIII. Előadta Láng László VI. o. t. 7. Sík S.: Hiszek. Szav. Nagy József II. o. t. 9. Ch. Dancla: Aire varié. Hegedűn előadta Horváth János V. o. t., zongorán kísérte Naszády József VII. o. t. Végül Szécsi Ferenc Reviczky Gy.-tól egy melodramát szavalt, melyet Böröcz Endre VII. o. t. zongorajátéka és

néhány apród éneke kísért. A havi szentgyónást szorgalmaztuk, de a közös szentáldozáshoz csak részben ragaszkodtunk, mert a fiúk vasárnapi elfoglaltsága nem igen engedte meg. R. J.

Önképzőkör. Önképzőkörünk 1936. évi szeptember hó 20-án tartotta 97. alakuló gyűlését dr. Tihanyi Béla igazgató úr védnöksége és Rassovszky Gyula tanár úr vezetése alatt 98 taggal.

A kör tisztikara az 1936/37. évben:

Elnök: Zentai Ferenc VIII. o. t.

Főjegyző: Mecsér Béla VIII. o. t.

Főkönyvtáros: Hambek Győző VIII. o. t.

Főpénztáros: Csiky István VIII. o. t.

Aljegyzők: Szamosvölgyi Imre és Tóth Ágoston VII. o. t.-k.

Alkönyvtáros: Vizvári László VII. o. t.

Az év folyamán 17 gyűlés volt: 1 alakuló, 1 megnyitó, 6 ünnepi, 8 rendes és 1 záró gyűlés.

Az összes szereplések száma 90, ezek közül beszéd volt 7, előadás 6, szavalat 9, értekezés 9, vers, illetőleg novella 3, zene-szám 4, bírálat 52.

A szereplések osztályok szerint így oszlottak meg: V. 1, VI. 3, VII. 23, VIII. 53.

Az elhangzott műsorszámok közül dicséretet nyert 7, I. fokot 11, II. fokot 10, III. fokot 4.

A rendes gyűlések keretein belül tartottunk 6 irodalmi és 2 természettudományi gyűlést, utóbbiakat Szűcs János tanár úr vezetésével.

Ünnepélyeink műsorai:

1936. október 6-án az aradi vértanúk emlékezetére.

1. Hiszekegy: Énekelt az intézet énekkara.

2. Bajza József: Riadó. Szavalta: Ila-Horváth Imre III. b. o. t.

3. Ünnepi beszéd. Elmondotta Zentai Ferenc VIII. o. t.

4. Szabolcska Mihály: A hazaszeretetről. Szavalta: Tóth Ágoston VII. o. t.

1936. október 18-án tartott megnyitó gyűlés műsora:

1. Elnöki megnyitó. Mondotta: Zentai Ferenc VIII. o. t.

2. A szegedi népies írók. Értekezés. Felolvasta: Fuló István VIII. o. t.

3. Mécs László: Legyen világosság. Szavalta: Tóth Ágoston VII. o. t.

A tanárok sirjánál az ünnepély 1936. november 1-én a rossz idő miatt elmaradt.

Ünnepély Dugonics sirjánál 1936. november 2-án.

1. Baligó-Szegedi: Tanár emlékére. Énekelt a gimnázium énekkara.

2. Ünnepi beszéd. Mondotta: Hambek Győző VIII. o. t.

3. Klosz K.: Gyászének. Énekelt a gimnázium énekkara.

Az 1936. november 22-iki Calasantius ünnepély műsora:

1. Juhász Gyula: Calasantius. Szavalta: Ila-Horváth Imre III. b) o. t.

2. Wolkóber János: Sursum corda. Előadta a gimnázium zenekara.

3. Prohászka Ottokár: A keresztfa alatt. Szavalta: Tábi Tibor VI. o. t.

4. Liszt Ferenc: Ave Maria. Előadta a gimnázium énekkara.
5. Ünnepi beszéd. Mondotta: Nagy Vince kegyesrendi tanár.
6. Beethoven: Emlékdal és T. Bortkiewicz: Serenada. Zongorán előadta Kertész Lajos V. o. t.
- Sík Sándor: Krisztus királyhoz. Szavalta: Dancs István VI. o. t.
8. G. O. Pitoni; CL. zsoltár. Előadta a gimnázium énekkara. 1937. március 15.
1. Sik Sándor: Az andocsi Máriához. Szavalta: Wentzel Ágoston II. b) o. t.
2. a) Wolkóber János: Induló. b) Kazek: Kolduszenész, intermezzo. Előadta a gimnázium zenekara.
3. Tompa Mihály: A gólyához. Szavalta: Niedermayer Ferenc V. o. t.
4. Vörösmarty-Szölöcssy: Honszeretet. Előadta a gimnázium énekkara.
5. Ünnepi beszéd. Mondotta: Zentai Ferenc VIII. o. t.
6. Brahms: 5. magyar tánc. Zongorán előadta: Eckerdt László VII. o. t.
7. Papp-Váry Elemérné: Mint Jákob. Szavalta: Hambek Győző VIII. o. t.
8. Hazafias dalok. Előadta a gimnázium énekkara. 1937. május 24-én „Hősök napján” tartott emlékünnepély műsora:
1. Bolla-Kokas: Hősök ünnepén. Előadta az énekkar.
2. Varga Gyula: Ebresztő. Szavalta: Dietrich Gábor II. b) o. t.
3. Ünnepi beszéd. Mondotta: Tóth Ágoston VII. o. t.
4. Végvári: Mindent felírunk! Szavalta: Niedermayer Ferenc V. o. t.
5. Végvári: Három szín. Szavalta: Ila-Horváth Imre III. b) o. t.
6. Szölöcssy-Vörösmarty: Honszeretet. Előadta az énekkar. 1937. május 31-én a Madarak és fák napján rendezett ünnepély műsora:
1. Dürrner Gyula: Tavaszi dal. Énekelte az énekkar.
2. Tóth Kálmán: A huszár ló. Szavalta: Scultéty Sándor I. a) o. t.
3. Ünnepi beszéd. Mondotta: Dudás Béla VI. o. t.
4. Vörösmarty Mihály: Madárhangok. Szavalta: Máriaöldy Márton V. o. t.
5. Würfel Vilmos: Erdőben. Előadta az énekkar. 1937. június 6. Évzáró ünnepély műsora:
1. a) Dürrner Gyula: Tavaszi dal. b) Würfel Vilmos: Erdőben. Előadta a gimnázium énekkara.
2. Czuczor Gergely: Pistuka. Szavalta: Dietrich Dénes III. a) o. t.
3. Népdalok Rietly Károly átírásában. Előadta az énekkar.
4. Ünnepi beszéd. Mondotta: dr. Berecz János egyetemi tanár, a Szegedi Piarista Diákszövetség elnöke.
5. a) Ch. Dancla: Moderato cantabile. b) Menuette de Beethoven. Előadták: 1. hegedűn: Szamosvölgyi Imre VII. o. t. és Konrád György III. b) o. t., 2. hegedűn: Vincze Pál VII. o. t. és Horváth János V. o. t., 3. hegedűn: Naszády József VII. o. t. és Szabó Gyula V. o. t., zongorán játszott: Eckerdt László VII. o. t.
7. Az intézetből távozók nevében búcsúzott Zentai Ferenc, az önképzőkör ifjúsági elnöke.

8. Az önképzőkör működését ismertette és a beérkezett pályamunkák eredményéről beszámolt Mecsér Béla az önképzőkör főjegyzője.

9. Gyula deák: Magyar Miatyánk 1919-ben. Szavalta: Dancs István VI. o. t.

10. Lindblad Frigyes: Gőzhajón. Előadta a gimnázium énekkara.

Ifjúsági Segítőegyesület. Egyesületünk működése már évek óta az ifjúságnak tankönyvekkel való ellátására szorítkozik, főképen azóla, hogy jóformán semmi más bevétele nincs, mint a könyvekért beszédelt használati díjak. Ez a nehézség az új tanterv fokozatos életbeléptetésével egyre fokozódni fog, hiszen egyre több tankönyv válik fölöslegessé. Az ifjúság érdeklődése csekély, amennyiben csak azok tagjai az egyesületnek, akik a könyveket igénybe veszik. Adomány a társadalom részéről mindössze 30 pengő volt, ami a legsürgősebb cipőigénylésre se volt elegendő. A pénztár állománya a f. év május 7-iki bezáráskor a következő volt:

A) Bevétel:

Maradvány az 1936/37-ről	850'70 P
Használati és tagdíjakból	424'49 P
Adomány	30— P

Összesen: 1305'19 P

B) Kiadások:

Könyvekre	570'89 P
Ruhasegélyre	38.50 P
Cipőre	35— P
Tandíjra	10.— P

Összesen: 654.39 P

Marad tehát 1937/38-ra: 650'80 P

Ez az összeg a Szeged-Csongrádi Takarékpénztárban van elhelyezve.

A tisztikar, különösen a könyvtári bizottság tagjai, dicséretes szorgalommal végezte a nagyszünet első és utolsó heteiben a könyvek rendbehozásának és osztályozásának fárasztó és hálátlan munkáját. Az egyesület ifjúsági vezetőségét az alapszabályok értelmében már az 1935/36. tanév végén tartott közgyűlés választotta meg.

Elnök: Lakos Endre VIII. o. t. Jegyző: Futó István VIII. o. t. Pénztáros: Szamosvölgyi Imre VII. o. t. Könyvtáros: Mahler György VIII. o. t. Ruhatáros: Forgách László VIII. o. t. Ellenőr: Böröcz Endre VII. o. t. Aljegyző: Zelei Mihály VII. o. t. Segédellenőr: Kovács Mihály VII. o. t.

A tisztikar lelkesedését nem csökkentette sem a vakációkba mélyen belenyúló nagy munka, sem az a körülmény, hogy éppen azok nem becsülték meg, akiknek javára dolgozott. Szeretnők hinni, hogy a jövő évbeli vezetőség szintén ilyen önzetlenül és fáradhatatlanul végzi feladatát.

R. J.

A Zrinyi cserkészcsapat. Intézetünk cserkészcsapata a 82. sz. Zrinyi cserkészcsapat. Alakulásának éve 1920.

Személyi adatok: A csapat szervező testülete a gimnázium

igazgatósága. A szervezőtestület elnöke Tihanyi Béla dr. gimn. igazgató. A szervezőtestület tagjai: Barborik István kegyesrendi tanár, cserkészcsapat-tiszt, a kiscserkészek vezetője, Dukovics Lőrinc dr. kegyesrendi tanár, cserkész-tiszt, Endrődy Oszkár utászalezredes és Witzenez Márton banktisztviselő. Zellhofer János kegyesrendi tanár, aki két éven keresztül odaadó lelkesedéssel vezette a csapatot, Debrecenbe távozott és így a csapatparancsnokságtól is megvált. Helyét Albert István dr. kegyesrendi tanár, cserkészcsapat-tiszt foglalta el. Cserkész-tisztek: Bakonyi László, Gyurkovits Árpád gimn. tanár, Lehoczky Károly dr. és Réder Károly dr. Segéd-tisztek: Mandola Kálmán, Ördögh István, Pelle Pál és Sipos József. Csapatunk létszáma 11 tiszt és segéd-tiszt, 78 cserkész és 12 kiscserkész. Összesen 101.

A múlt évi táborozás: Csapatunk a múlt nyáron a Bakony egyik legszebb részén, a vadregényes, festői Farkasgyepűn táborozott. A tábort, amely jún. 27-től júl. 17-ig tartott, Zellhofer János parancsnok vezette. A nagytábor után a vízcserkészek Dukovics Lőrinc dr. parancsnokhelyettes vezetése alatt háromnapos vízitáborban és több vízikiránduláson vettek részt.

Az évközi cserkészmunka: Az évközi munka 4 rajban, 11 órásban folyt. Az I. raj, a róverraj két órásban működött. Összejövetelein a fejlődő fiú igényeit szem előtt tartva, megbeszélésekkel, vitatkozásokkal — belevonva azokba a fiúkat is — iparkodott a fiúk problémáira feleletet adni. A gyakorlati ismeretek elsajátításánál a róverraj elsősorban a víziélet szempontjait vette figyelembe, arra készült. A II. (3. és 4. órs) és a III. raj (5—9. órs) a rendes keretben, őrsi órákon, raj- és csapatgyűléseken folytatta munkáját, egészítette ki cserkészismereteit. Amikor a körülmények és az idő engedte, a rajok, különösen pedig az őrök szívesen kirándultak, hogy elméleti ismereteiket a gyakorlattal is kiegészítsék, illetve tökéletesítsék. A jelölteket (10. és 11. órs) a parancsnok és Réder Károly dr. cserkész-tiszt készítette elő az első cserkészpróbára és a fogadalomra. A 14 jelölt közül 2 évközben kivált a csapatból, úgy-hogy 12 tett fogadalmat.

Kiscserkész-raj: A kiscserkészek vezetője Barborik István kegyesrendi tanár, cserkészcsapat-tiszt. Szeptemberben kezdték a munkát 18 létszámmal, amely évközben 12-re apadt. A hetenkint megtartott szerek a játék, a dal és mese jegyében folytak le a fiúk igényeinek megfelelően. A szerek száma az év folyamán 30 volt. Május 23-án 3 kiscserkész tett ígéretet, a többiek pedig ugyanakkor megújították ígéretüket.

Ünnepélyeink, részvételünk cserkészmozgalmakon: Nemcsak a belső cserkészmunkával, hanem a csapat hagyományainak megfelelően kifelé is törekedtünk a csapat jóhírére öregbiteni, kivettük részünket minden külső cserkészmunkából is.

Szept. 17-én résztvettünk a szegedi cserkészeknek a vízitelepen rendezett közös, évnitó tábortüzén, azon csapatunk énekszámokkal, jelenetekkel szerepelt is.

Okt. 17-én kiscserkészeink résztvettek a szegedi kiscserkészszemlén.

Okt. 25-én résztvettünk a Krisztus-király körmeneten.

Dec. 5-én megtartottuk hagyományos Mikulás-esténket, hangulatos, vidám műsorral, tombolával és teával egybekötve.

Dec. 19-én tartottuk családi jellegű karácsonyfa-ünnepélyünket, hogy a cserkészcsapat nagy családját minél jobban áthassa a bethlehemi Kisded szelleme, szeretete, melege.

A karácsonyt közvetlenül megelőző héten, a jótett héten, cserkészeink szorgalmas odaadással gyűjtögettek ételmet, ruhaneműt, hogy karácsony napján a szeretet meleg lángját gyujthassák meg a nyomor barakkjaiban, az élet meggyötörtjeinek sötét pinceoduiban és legalább egy napra letörölhessék a gondterhelt szomorú arcokról a bánat könnyeit, a kiáradó isteni szeretet ünnepén ők is tevékeny munkásai, névtelen katonái legyenek a szeretetnek.

A karácsonyi vakációban megtartottuk házi ping-pong versenyeinket. Elsők lettek az egyesben Tóth Ágoston, a párosban pedig a Csonka—Fikert pár.

Jan. 17-én résztvettünk a 183. Kinizsi csapat otthonában rendezett csapatközi versenyen, amelynek összes pontjaiból a mi cserkészeink vívták ki az első helyet. A verseny tárgya volt csomókötés, jeladás, elsősegély és hátizsákcsomagolás. A csomókból első Horváth János, a jeladásban első Naszády József, második Szillery László. Az elsősegélyben első vitéz H. Pap István, a hátizsákcsomagolásban pedig első (holtversenyben) Rosiár László és Falcione Kálmán.

Jan. 31-től márc. 7-ig csapatunk 12 tagja őrsvezetői tanfolyamon vett részt, amelyet a csapat parancsnoka tartott az összes szegedi csapatoknak.

Ápr. 4-én és 5-én nyilvános ünnepélyt rendeztünk a díszteremben. A fiúk lelkes, odaadó munkája szép jutalmat kapott a nagyszámban megjelent közönség érdeklődésében, tapsaiban. Ünnepélyünk műsora a következő volt:

1. Sík: Megyeri hitvallás. Előadta Máriaföldy Márton cs. és Tóth Ágoston rcs.

2. Grieg: Tavasz és Gaál. Rapszódia. Zongorán előadta Naszády József rcs.

3. Koszterszitz J.: Vergilius karosszéke. Vigjáték 2 felvonásban.

4. Egy tót atyafi álmodozása. Előadta Hechtl László röv.

5. Táborozni megyünk. Monológ. Előadta Dietrich Dénes cs.

6. Cserkésznoták. Énekelte a csapat.

7. Koszterszitz J.: Cigányok a táborban. Cserkészvigjáték 1 felvonásban.

Ünnepélyünk az erkölcsi siker mellett jelentős anyagi sikerrel is járt és lehetővé tette a csapat szegénysorsú tagjainak táborozási segélyezését. Ünnepélyünket megjelenésével megtisztelte Glattfelder Gyula dr. püspök úr önmagyméltósága, Kisparti János dr. tank. kir. főigazgató úr is, akiknek csapatunkkal szemben tanúsított nemes bőkezűségéért ezúton is hálás köszönetet mondunk.

Ápr. 11-én résztvettünk az V. kerület által rendezett céllövőversenyen, ahol a csapatversenyben harmadik helyezést értünk el.

Ápr. 25-én a rajok számának megfelelően 4 őrssel résztvettünk a szegedi csapatok közös akadályversenyén. Az induló 25 őr között

egyik őrünk második, két őrünk egyenlő pontszámmal harmadik, egy őrünk pedig ötödik lett.

Máj. 23-án volt a szegedi csapatok szemléje, ezt követőleg pedig közös fogadalomtétel. Mindkettőn résztvett csapatunk. Jelöltjeinknek egész életükre emlékezetessé teszi ezt a napot az, hogy gr. Teleki Pál volt főcserkész kezébe teheték le cserkészfogadalmukat.

Ugyanezen a napon nyílt meg a szegedi csapatok kiállítása az iparostanonciskolában, amelyen csapatunk is kiállította nevezetesebb emlékeit.

Ugyancsak ezen a napon délután résztvett csapatunk az új-szegedi „lourdesi” barlang megáldásával kapcsolatos körmeneten.

Máj. 27-én az úrnapi körmeneten vettünk részt.

Máj. 30-án, a Hősök kapujának felavatási ünnepségén, valamint ezzel kapcsolatban a Kormányzó úr Ófőméltósága fogadásán csapatunknak egy díszraja is résztvett.

Otthonunk: Amikor munkaévünkre visszatekintünk, külön meg kell emlékeznünk Schork Péter téglagyári igazgató úrról, aki nemes nagylelkűséggel kitégláztatta az eddig raktárnak használt helyiséget és ezzel lehetővé tette, hogy a csapat, létszámának megfelelő tágas otthont kapjon. Nagylelkű ajándékáért ezúton is hálás köszönetet mondunk.

Nyári tábortervek: Csapatunk az idén is két tábort tervez, mindkettőt a Bükkben. Az állótábor jún. 23-tól júl. 9-ig tartana és ezt követné Miskolc, Diósgyőr, Aggtelek, Eger megtekintésével egy hetes mozgótábor. A táborozás örömei mellett táborunkat látóköriünk kiszélesítésére, honismeretre is fel akarjuk használni.

A csapat tisztikárának részvétele vezetői munkában: A csapat parancsnoka Szeged város thj. Cserkészintézőbizottságának vezető-tiszte. Bakonyi László a thj. I. B. titkára, Lehoczky Károly dr. az V. kerület ügyésze, a thj. I. B.-nak pedig pénztárosa. Réder Károly dr. az V. kerület főtitkára. Ördögh István a thj. I. B. titkára, Sipos Józsefet pedig a vízitelep vezetőtiszti teendőinek intézésével bízták meg.

Végezetül hálás szívvel mondunk köszönetet mindazoknak, akik az év folyamán csapatunkat akár anyagilag, akár erkölcsileg támogatták.

(A. I. dr.)

Gyorsírókör. Ebben az iskolai évben negyvenharmadszor alakult meg körünk dr. Tihanyi Béla igazgató úr védnöksége alatt, dr. Dukovics Lőrinc tanár vezetésével, 50 taggal.

Alakuló gyűlésünket szeptember 27-én tartottuk meg és a következő tisztviselőket választottuk meg: Ifjúsági elnök: Huhn Péter VIII., főjegyző: Kernáts András VIII., jegyző: h. Pap István VII., pénztáros: Szamosvölgyi Imre VII., könyvtárosok: Naszády József VII. és Tábi Tibor VI. o. t.-k. Ezen a gyűlésen állapítottuk meg a gyakorlóórák beosztását is oly módon, hogy minden köri tag hetenként kétszer volt elfoglalva. Henként 1—1 beszédírási, irodai és fogalmazási szabatos gyakorlóórát tartottunk a gyorsírástudás fejlesztésére, amelyeken 17, 18, illetőleg 15 tag vett részt. Ezenkívül volt a 40°—80°, 100°—120° és a 150°—250°-os gyakorlóóra. A hatóság

órábeosztás lehetővé tette, hogy az összes gyakorlóórát a hatodik órában tarthattuk meg. A gyakorlóórák mellett minden hónapban háziversenyt is rendeztünk az áttétel gyakorlására. Mivel a körnek kevés felsőosztályú tanulója volt, rendes gyűlést nem tartottunk, a szükséges megbeszéléseket a gyakorlóórák keretében tartottuk meg. A gyorsírókör a következő folyóiratokat járatta: Gyorsírástudomány, A Gyorsíró, Az Írás, Szegedi Gyorsíró.

Az év folyamán a kör tagjai közül többen résztvettek a Gyorsírástudomány, Az Írás és A Gyorsíró szabatos pályázatain. A Gyorsíró nagy pályázatának eredménye még nem ismeretes. A Szegedi Gyorsírók Egyesülete által megrendezett 120°-os versenyen 13, a 80°-os intézetközi szabatos versenyen 12 és a 60°-os intézetközi szabatos versenyen 20 tanulónk szerepelt sikerrel. Ezek közül a 120°-on Szamosvölgyi Imre, Szathmáry Lóránt, Naszády József és h. Pap István VII. o. t.-k, a 80°-on Szabó Aurél, Frischmann Gábor, Mocsai Pál és Csala Ferenc V. o. t.-k, a 60°-on Selyem János, Farkas István, Pudler László IV. b) o. t.-k könyvjutalomban részesültek. Kertész Lajos IV. a) o. t. a 60°-os szabatos versenyen beadott hibátlan dolgozatával a legjobb szegedi IV.-es tanuló díját: dr. Dobay Gyula emlékdíját: Gabelsberger-plakettet nyert. A dél-kerületi körzeti versenyen a 200°-on 5, a 150°-on 11 tagunk szerepelt sikerrel, a 100°-os eredménye, továbbá a jutalmak és a pontverseny eredménye még nem érkezett meg.

Az intézet ezévi tanulói közül eddig a 200°-ast 7-en, a 150°-est 11-en, a 120°-ast 24-en és a 100°-ast 18-an írták le. A jelen tanév folyamán 200°-as író lett 2, 150°-es 7, 120°-es 9, 100°-os 18 a kör tagjai közül. Az év folyamán rendezett háziversenyeken oklevél-jutalomban részesültek: a 200°-on Eckerdt László és h. Pap István VII. o. t.-k, a 150°-on Fodor Zoltán VIII., Pauncz Rezső, Szamosvölgyi Imre, Naszády József VII. és Szabó Aurél V. o. t.-k; a 120°-on Szathmáry Lóránt, Kiszely Rezső VII., Deutsch József, Zsarnay Károly VI., Stépán József, Mocsai Pál, Csenderits László, Dorogi Lajos, Frischmann Gábor, Niedermayer Ferenc V. és Györki András IV. b) o. t.-k, a 100°-on Csala Ferenc, Zolnay Imre, Weisz György V. és Popper Zoltán IV. a) o. t.-k. Emléklap jutalomban részesültek a 80°-on Hidjapusztlay Andor, Rényi Kálmán V., Kertész Lajos IV. a), Baka József, Austerweil Lajos IV. b), a 60°-on Pudler László, Farkas István, Selyem János, Vértes Tibor, Grüner György, Szabó Gyula, Piukovich József IV. b), Irányi László, Lovass Nagy Viktor, Rácz Dezső IV. a) o. t.-k. Az irodai olvasási versenyben első Mocsai Pál, második Niedermayer Ferenc, harmadik Stépán József V. o. t.-k. Az irodai rövidítés-versenyben első Filder Péter, második Mocsai Pál, harmadik Szabó Aurél V. o. t.-k. A fogalmazási szabatos-versenyben első Kertész Lajos IV. a), második Györki András IV. b), harmadik Pudler László IV. b) o. t.-k.

Az összes versenyek összesítése alapján legjobb gyorsírónk Eckerdt László VII. o. t. a 200°-on beadott dolgozatával, második h. Pap István VII. o. t., harmadik Pauncz Rezső VII. o. t. szintén a 200°-on beadott dolgozatukkal. A legjobb alsós versenyzőnk Györki András IV. b) o. t. a 120°-on, második Popper Zoltán IV. a), harmadik Kertész Lajos IV. a) a 100°-on beadott dolgozatukkal. Az

egyes osztályok legjobb gyorsírói: VIII. oszt. Huhn Péter (200⁰) és Fodor Zoltán (200⁰), VII. oszt. Eckerdt László (200⁰), h. Pap István (200⁰), Pauncz Rezső (200⁰), VI. oszt. Deutsch József (150⁰), V. oszt. Szabó Aurél (150⁰), Mocsai Pál (150⁰), Frischmann Gábor (150⁰), Dorogi Lajos (150⁰), IV. a) oszt. Popper Zoltán (100⁰), Kertész Lajos (100⁰), IV. b) oszt. Györki András (120⁰), Austerweil Lajos (100⁰). A versenyeken a legnagyobb pontszámot a VII. osztály érte el (1690), 2. az V. oszt. (1010), 3. a VIII. oszt. (520), 4. a IV. b) oszt. (410), 5. a IV. a) oszt. (260), 6. a VI. oszt. (195).

(Dr. D. L.)

Dugonics sportkör. A sportkör neve: „Dugonics Testgyakorló Egyesület“, igazolási száma: 94, alapítási éve 1924. szeptember hónap. Tiszteletbeli elnöke: Dr. Tihanyi Béla, az intézet igazgatója, vezető tanára: Pesti Lajos testn. tanár, lakik: Szentháromság utca 4/a. A sportkör taglétszáma: 326 tanuló, 86 tanuló a II., 121 a III. és 119 a IV. korosztályból. A különböző szakosztályokban így osztottak meg a tanulók: atlétikára beiratkozott: 75, szertornára 60, vívásra 21, úszásra és pólóra 62, footballra 53, céllövészetre 45, asztali tenisz és teniszre 48, kosárlabdára 58 tanuló. Sportkör ifj. elnöke: Mecsér Béla VIII. o. t., szakosztály vezetők: Wlassits Jenő VIII. o. t. az atlétika, Futó István VIII. o. t. a football, Zentai Ferenc VIII. o. t. a kosár labda, Fodor Ferenc VIII. o. t. a szertorna, Witzenez László VII. o. t. a tenisz, Antalffy György VII. o. t. az úszás, Zakar György VII. o. t. a vívó és Dér Sándor VIII. o. t. a céllövő szakosztály vezetője, titkár és sporttudósító Forgách László VIII. o. t. A foglalkozás az évszakoknak megfelelően hol a tanteremben, hol a pályán, hol pedig az uszodában illetőleg a céllövő pályán folyt le. A sportkör heti foglalkozása 4–6 óra.

A sportkör elért eredményei az 1936–37. tanévben: Október 24, 25 és 26-án a szegedi diákok közt megtartott tenisz versenyen a kezdők egyes versenyét Fodor László VIII. o. t. nyerte, 3. Csiky István VIII. o. t., 4. Witzenez László VII. o. t. lett. A kezdők páros versenyét Péntek József VII. o. t. nyerte, 2. a Buócz Zoltán VII. o. t. Witzenez László VII. o. t. pár lett. A haladók egyes versenyén 1. Fodor László VII. o. t., 3. Csiky István VIII. o. t. lett, a haladók páros versenyén 2. Péntek József VIII. o. t., a vegyes párosban Bertók József VI. o. t. első lett. Footballban a szegedi iskolák között megtartott körmérkőzések őszi fordulója után az intézet csapata a negyedik helyet foglalta el. Október 19-én házi atlétika keretében a dobó és ugró számokat bonyolítottuk le az intézet udvarán. Súlydobásban: 1. Futó István VIII. o. t. 9 m. 78 cm., 2. Fikert Géza VII. o. t. 8. m. 42 cm., 3. Wlassits Jenő VIII. o. t. 8 m. 25 cm.-rel. Magasugrásban 1. Wlassits Jenő VIII. o. t. 150 cm., 2. Futó István VIII. o. t. 145 cm., 3. Kertész János VI. o. t. 140 cm.-rel. Távolugrásban 1. Kertész János VI. o. t. 5 m. 67 cm. 2. Lakos Endre VIII. o. t. 5 m. 55 cm., 3. Mecsér Béla VIII. o. t. 5 m. 52 cm.-rel. Hármásugrásban 1. Kertész János VI. o. t. 11.86 m., 2. Mecsér Béla VIII. o. t. 11.03 m., 3. Wlassits Jenő VII. o. t. 11.03 m.-rel. December 13-án a MOTESz. délkerületének rendezésében jelvénytörő verseny volt. Rozsnyai Zoltán VIII. o. t. ezüst, Szádeczky Kardos

Géza VII. o. t., Pintér Ferenc VI. o. t., Hamza Aladár VI. o. t., Beke András VI. o. tanulók bronz, Valihora István VII. o. t. és Papp Tibor VIII. o. tanulók vas jelvénnel lettek kitüntetve.

Január 31.-én, február 1—2-án a sportkör rendezésében bonyolítottuk le a szegedi középiskolák közli asztali tenisz versenyt. Egyéni versenyben 1. Tóth Ágoston VII. o. t., 2. Buócz Zoltán VII. o. t. Páros versenyben 2. Buócz Zoltán VII. o. t.—Tóth Ágoston VII. o. t., 3. Sipos György VI. o. t.—Witzenetz László VII. o. t., 4. Dér Sándor VIII. o. t.—Fodor László VIII. o. t. Csapatversenyben első lett a Buócz Zoltán—Tóth Ágoston—Sipos György összeállítású csapat. A népes mezőnyből kikerült győztesek elismerésre méltó munkát végeztek, jutalmul érem díjazásban részesültek.

Január havában a szegedi iskolák között kosárlabda mérkőzések voltak, melynek során az „A” csapat 2. lett. (Tagjai: Mecsér Béla VIII. o. t., Wlassits Jenő VIII. o. t., Futó István VIII. o. t., Zentai Ferenc VIII. o. t., Gulyás György VIII. o. t., Kertész János és Tóth Ferenc VI. o. t.) 5. lett a „B” csapat. (Tagjai: Péntek József, Forgách László, Csiky István VIII. o. tanulók. Kiss Antal, Koczka István, Koczka László, Schmidt József VI. o. tanulók.)

Február 23-án az intézet tornatermében házi magasugró verseny volt. 1. Koczka László VI. o. t. 170 cm.-rel, 2. Wlassits Jenő VIII. o. t. 160 cm., 3. Sallay Lázár VI. o. t. 155 cm., 5. Futó István VIII. o. t. 155 cm.-rel. Csapatversenyben 1. a VI. o., Kiss Antal, Koczka László, Sallay Lázár, Tóth Ferenc, Schmidt József 154 cm. átlaggal, 2. a VIII. o. Futó István, Gilly Andor, Wlassits Jenő, Papp Tibor, Zentai Ferenc 152 cm. átlaggal, 3. a VIII. o. Fikert Géza, Szilléry László, Tóth Ferenc, Szatmáry Lóránt, Valihora Imre 149 és 4. az V. o. Mocsai Pál, Szabó Aurél, Dorogi Lajos, Csala Ferenc, Csenderits László 144 cm. átlaggal.

A KISOK délkerületi tornászversenye február 29.-én volt. Szadeczky Kardos Géza VII. o. t. nyujtón 2., gyűrűn 2., és lovon 2., Rozsnyai Zoltán VIII. o. t. korláton 2., műszabadgyakorlatban 2., lovon 1., kerületi bajnok lett. Összetett versenyben Szadeczky K. Géza 2., Rozsnyai Zoltán 4. lett.

Március hó első hetében rendezett osztályközi kosárlabda bajnokságban első lett a VIII. o. (Wlassits Jenő, Mecsér Béla, Futó István, Zentai Ferenc, Gulyás György, Csiky István) csapata 2. a VI. o. (Koczka László, Tóth Ferenc, Kertész János, Schmidt József, Kiss Antal, Koczka István), 3. a VII. o. (Fikert Géza, Halasi Gyula, Buócz Zoltán, Szilléry László, Tóth Ágoston, Valihora Imre, Gárgyán Imre), 4. az V. o. csapata (Csala Ferenc, Mocsai Pál, Csikesz Lajos, Fári Imre, Milassin Gyula, Virág László.)

A KISOK délkerületi kard és törvívó versenyén Buócz Zoltán VII. o. t. az egyéni kardban 4. lett Szarvason. Szegeden, a szegedi városi ifjúsági asztali tenisz versenyén Buócz Zoltán VII. o. t. első, Tóth Ágoston VII. o. t., 2. lett az egyéni versenyben, párosban Buócz—Tóth pár 2. és csapatversenyben Buócz—Tóth—Sipos György VI. o. t. összeállítású csapat szintén 2. lett.

Március 22-én Budapesten megtartott országos asztali tenisz versenyen is szépen küzdöttek intézetünk tanulói. A népes mezőnyben Tóth Ágoston VII. o. t. az egyéniben 7. a csapat (Buócz—Tóth

—Sipos) 3. helyre küzdötte fel magát. Ugyancsak Budapesten megtartott országos KISOK tornászversenyre egyéni számban Rozsnyai Zoltán VIII. o. t. és Szadeczky Kardoss Géza VII. o. t. nevezett be.

Május 4.-én megtartott házi atletikai versenyben a 100 m. síkfutásban 1. Kertész János VI. o. t. 11.9 mp., 2. Zentai Ferenc VIII. o. t. 11.9 mp., 3. Valihora István VII. o. t. 12.1 mp., 400 m. síkfutásban 1. Zentai Ferenc VIII. o. t. 56.5 mp., 2. Tóth Ágoston VII. o. t. 61.3 mp., 3. Pál László VI. o. t. 64 mp., 800 m. síkfutásban 1. Kertész János 2 p. 33.4 mp. Súlydobásban 1. Futó István VIII. o. t. 10.64 m., 2. Wlassits Jenő VIII. o. t. 9.05 m., 3. Kertész János János VI. o. t. 8.88 m. Diszkoszvetésben 1. Futó István VIII. o. t. 34 m., 2. Kertész János VI. o. t. 32.9 m. Távolugrásban 1. Kertész János VI. o. t. 5.72 m., 2. Koczka László VI. o. t. 5.66 m., 3. Futó István VIII. o. t. 5.42 m. Hármassugrásban 1. Kertész János VI. o. t. 12.16 m., 2. Koczka László VI. o. t. 12.10 m., 3. Wlassits Jenő VIII. o. t. 11.44 m. lett.

Május 9.-én ifj. kezdő atletikai verseny volt Szegeden, itt Futó István a súlydobásban 3. lett 10.58 m.-el, Koczka László VI. o. t. a magasugrásban 160 cm.-es eredménnyel első, Kertész János VI. o. t. a 100 méteres síkfutásban 11.7-el harmadik, távolugrásban pedig 5.92 m.-el első, Zentai Ferenc VIII. o. t. a 400 m. síkfutásban 56.6 mp.-el második lett.

Az intézet bajnoka kardban Buócz Zoltán VII. o. t., 2. Rozsnyai Zoltán VIII. o. t., 3. Csala Dezső VII. o. t., 4. Zakar György VII. o. t., 5. Szilléry László VII. o. t. és 6. Rózsa János III. a) o. t. Törben ugyancsak Buócz Zoltán VII. o. t. lett az első, Zakar György VII. o. t. a második és Rózsa János III. a) o. t. a harmadik. Kerényi József t. tanár úr mellett Fröhlich Jenő úr az intézet volt növendéke volt szíves segédkezni.

Május 13.-án megtartott céllövészet eredménye a VIII. osztályból: Dér Sándor 88, Rozsnyai Zoltán 81, Rozsály Károly 81, Papp Tibor 80, Gulyás György 74. VII. osztályból: Böröcz Endre 84, Buócz Zoltán 83, Fikert Géza 81, Szatmáry Lóránt 80 és Szadeczky Kardoss Géza 76 egységet értek el.

A sportkör bevétele: 1360.80 P+82'44 P=1443'24 P, kiadása: 1017.07 P, megmaradt: 426'17 P. A pénztári állomány a Szeged-Csongrádi Takarékpénztári könyvecske szerint: 4025.60 P. (P. L.)

i) A tanulók jutalmazása, segélyezése, ösztöndíjak.

Önképzőkori pályaművek. A tanári kar a nemes ambíció fokozására az idén is több pályatételt tűzött ki. Beérkezett 17 dolgozat.

Az eredménnyel járt pályatételek és pályadíjnyertes kidolgozók a következők:

1. Vallásstanból a kítűzött I. tételre: Szent Pál egyénisége és térítő tevékenysége, 2 — pályamunka érkezett be.

A „Mindenkinek mindene lettem, hogy mindenkit üdvözítsek” jellegű dolgozat az elején vázlatot közöl, amelyben áttekinthető képet igyekszik nyújtani Szent Pál rendkívüli egyéniségéről és térítő munkájáról. Szent Pál theológiájának fontosabb tételeit is megemlíti. Röviden ismerteti leveleit is, amelyek a nagy apostol Krisztus szeretetének, emberszeretetének, lelkes buzgóságának és páratlan egyéni-

ségének örök időkre szóló tanúi. Jutalma Zimányi Mihály premontrei kanonok, kormányfőtanácsos úr adományából 14 P. Szerzője: Szamosvölgyi Imre VII. o. t.

A „Jó harcot harcoltam“ jeligés dolgozat rövidsége ellenére is mutatja, hogy szerzőjének vannak meglátásai. Sok vonást észrevesz Szent Pál jellemében, de azokat nem olvasztja szerves egységbe, inkább mozaikszerűen sorolja el őket. Nem hangsúlyozza ki eléggé Szent Pál egyéniségének tulajdonképeni nyitját: őszinte igazságkutatását és a megismert igazság egész lélekkel való szolgálását. Jó lett volna, ha az áttekinthetőség kedvéért kisebb fejezetekre osztotta volna dolgozatát. Jutalma Zimányi Mihály premontrei kanonok, kormányfőtanácsos úr adományából 10 P. Szerzője: Eckerdt László VII. o. tanuló.

A b) tételre: Mit akar a liturgikus mozgalom, különös tekintettel a szentmisére, — nem érkezett be dolgozat.

2. Az Ady Endre vallásos költészete, esztétikai fejtegetés, tételre beérkezett 4 munka.

A „Mikor a lelkem roskadozva vittem“ jeligés dolgozat szerzője ismeri Adyt, jó stílusú munkát ad, kár, hogy kevés költeményből idéz és csak címeket sorol fel. Kisebb jutalomra érdemes. Jutalma Zimányi Mihály premontrei kanonok, kormányfőtanácsos úr adományából 10 P. Szerzője: Tóth Ágoston VII. o. t.

Az „Álmom az Isten“ jeligés dolgozat sikerült pályamunka. Az istenes költemények helyes értelmezését adja. Állításainak igazságát Ady saját szavaival igazolja. Jutalma Zimányi Mihály premontrei kanonok, kormányfőtanácsos úr adományából 15 P. Szerzője: Zentai Ferenc VIII. o. tanuló.

A „Hiszek hitetlenül Istenben“ és „Ádám hol vagy“ jeligés dolgozatokon látszik a szorgalom és elmélyedés, de kevés az önállóság. Inkább az olvasott kritikák alapján állanak. Dicséretre méltók. Szerzőjük: Futó István VIII. és Koczka István VI. o. t.

3. A latin nyelv és irodalomból vett tételre: M. T. Cicero: Laelius; De amicitia. A barátság lényege: cap. 1—14-ig, beérkezett 3 pályamunka.

Az „Amicitia vera est sempiterna“ jeligés dolgozat a szöveghez ragaszkodva, de mégis magyaros fordításban oldotta meg a feladatot. Úgyes fordítási készséget árul el, jutalomra méltó. Jutalma a szegedi Piarista Diákszövetség adományából 10 P. Szerzője: Papp Tibor VIII. o. tanuló.

Az „Amicus magis necessarius quam ignis et aqua“ jeligés dolgozat félreértette a fejezetek számozását és így versenyen kívül maradt.

A „Sentio nisi in bonis amicitiam esse non posse“ jeligés dolgozat szabadon fordít egyes kifejezéseket, de emellett is értelmes fordítást nyújtott. Jutalma a Szegedi Diákszövetség adományából 10 P. Szerzője: Tóth Ágoston VII. o. t.

4. A magyar történelmi pályatételre: A kormányzói tisztség és Magyarország története a kormányzók idejében. Beérkezett 1 pályamunka: „Vesszen Trianon“ jeligével. A pályázó úgyesen összeállította a dolgozatot. Olvasottságáról és a kérdés ismeretéről tesz tanúságot. Hibája, hogy forrásait nem említi és többször Pestről be-

szél a legújabb időkben, Budapest helyett. Kidolgozása jó, stílusa gördülékeny, könnyen érthető. Szorgalmas fáradságáért kisebb jutalmat érdemel. Jutalma a Piarista Diákszövetség adományából 10 P. Szerzője: Tamás Miklós VIII. o. t.

5. „Növényélettan és kertészet” című természetrajzi tételre 1 pályamű érkezett be: „A természetben mindig enyhülést talál a munkában elfáradt szív” jeligével. Szerzője végigmegy a növények életjelenségein és helyesen kitér azok gyakorlati jelentőségére. A tömör fogalmazású munkán meglátszik, hogy a szerző a tárgyban otthonos. Kár, hogy az örökléstan alkalmazását a fajnemesítésben csak épen érintette. Jutalma a Piarista Diákszövetség adományából 10 P. Szerzője: Fodor Zoltán VIII. o. t.

6. A mennyiségtani tételre: Tárgyaljuk törzs és összetett szám alapú számrendszerben az alpműveletek, oszthatóság, konvergencia stb. szabályait, — ha egész számoknak vesszük tágabb értelemben azokat a törteket is, amelyek a számrendszerben véges számú számjegyekkel fejezhető ki. 3 mű érkezett be.

A „Labor vincit omnia” jeligés dolgozat szorgalmas munka eredménye. Szerzője tárgyi tudással és hozzáértéssel fejtette ki a címben megjelölt gondolatkört. Kár, hogy nincsen egységes alap gondolata, mely az egész dolgozaton végig a mélyebb átgondolásról tanúskodnék. Dicséretet érdemel. Szerzője: Tompai László VII. o. t.

A „Számrendszerek” jeligés dolgozat szintén hozzáértést és alapos tárgyi tudást árul el, de a probléma lényegének megértéséig nem jutott el. Dicséretet érdemel. Szerzője: Halasi Gyula VII. o. t.

A „Studiosus” jeligés dolgozat szerzője megértette és alaposan átgondolta feladatát. A dolgozat hozzáértésen felül invenciót is árul el. Hibája, hogy rövidre fogta mondanivalóját és emiatt a dolgozat vázaltszerű. Jutalmat érdemel. Jutalma az önképzőkör adományából 10 P. Szerzője Huhn Péter VIII. o. t.

7. A fizikai tételre: A színeképelemzés, 2 munka érkezett be. „A nap majd kideríti” jeligés dolgozat a sugárzás törvényeire építi mondanivalóit; iskolás, de jól felépített dolgozat. Jutalma: dr. Tóth Imre kormányfőtanácsos úr adományából 10 P. Szerzője: Papp Tibor VIII. o. t.

8. A „Descartes 777” jeligés dolgozat az atom szerkezete segítségével magyarázza a színekép vonalait és azok sorozatait, tudományosabb, mint az első dolgozat. Kísérleti anyag mindkét dolgozatnál ugyanaz. Jutalma dr. Tóth Imre kormányfőtanácsos úr adományából 10 P. Szerzője: Huhn Péter VIII. o. t.

9. A filozófiai tételre: Milyen érzelmek teszik széppé az életet? 1 dolgozat érkezett be, a „Dimidium facti, qui coepit, habet” jeligés dolgozat törekvő, szorgalmas munka, bár hiányai is vannak. Jutalma az önképzőkör adományából 10 P. Szerzője: Lakos Endre VIII. o. t.

B) Jutalmazott tanulók. Thanhoffer-Gróf-Orbán-alap és több kisebb alapítvány részvényei után járó osztalék jelentéktelenségénél fogva jutalmazás nem történt.

Az 1895-ben érettségizettek Sáfrán József kegyesrendi tanár emlékére tett alapítványainak 7 P 50 fillér kamatait kiegészítette 20 P-re az alapítvány kezelője dr. Juhász István kir. ítélőtáblai bíró egy, a magyar nyelv és irodalomban jeles előmenetelt tanúsított

8. osztályú tanuló jutalmazására. A jutalmat megkapta Zentai Ferenc 8. oszt. tanuló.

Az 1907-ben érettségizett Fekete Ipoly-tanítványok 20 P-ös adományát megkapta Tóth József 8. oszt. tanuló.

Néhai Sári János és neje Répáss Julianna 2000 P-ös alapítványának ezévi kamatait megkapta Selyem József IV. B. oszt. tanuló.

Ezekén kívül 62 tanulónk könyvjutalomban részesült.

C) **Ösztöndíjas tanulók.** Közzolgálati alkalmazottak gyermekei részére létesített tanulmányi segélyben részesült Tóth József 8. oszt. tanuló. Jövedéki bírságalapból nyert ösztöndíjat Pintér Miklós II. a. és Wittig Tibor IV. b. oszt. tanuló. B. ü. min.-tól 100 P-ös tartásdíjsegélyben részesült Niedermayer Ferenc V. oszt. tanuló.

D) **Somogyi Szilveszter-alapból** 16 tanulónk ruhasegélyt kapott 600 P értékben (2 pár cipő, 7 öltözet ruha, 7 télikabát.)

E) **Beékezett adományok nyugtázása.** 1907-ben érettségizett Fekete Ipoly-tanítványok 20 P (jutalmazásra); Faragó Sándor a Magy. Tisztv. Takarékpénztárának vezérigazgatója 100 P (tankönyvsegélyre); dr. Juhász István kir. ítélőtáblai bírő 1250 P (jutalmazásra); dr. Tóth Imre, ügyvéd, kormányfőtanácsos 20 P (önképzőkori jutalmazásokra); Zimányi Gyula kegyesr. főisk. igazgató, asszistens 40 P (Segélyző-egyesületnek); Zimányi Mihály premontrei kanonok, kormányfőtanácsos 50 P (önképzőkori jutalmazásokra), DMKE 7 kötet könyvet, Falcionne Kálmán alezredes 2 kötet könyvet, dr. Kisparti János tanker. kir. főigazgató 3 kötet könyvet, Kühn Szaniszló pécsi cisterci gimnázium igazgatója, ezévi érettségi vizsgálataink elnöke 4 kötet könyvet 40 P értékben, Kir. Magyar Egyetemi Nyomda 2 kötet könyvet, dr. Menyhárt Gáspár egyetemi nyilv. rendes tanár. M. kir. Közp. Statisztikai Hivatal 4 kötet kiadványt; Raffay Sándor ny. Máv. műszaki tanácsos (több kötet, füzet eszperantót); Szeged városa 4 kötet könyvet. Székesfőváros Statisztikai Hivatala kiadványait; dr. Szöllőssy Ernő 21 kötet könyvet (Osztrák-Magyar Monarchia Írásban és Képben); Gróf Üchritz Amade Emilné 1 kötet könyvet, Juhász István könyvkereskedése 8 kötet, Nemzeti Sajtóvállalat 3 kötet, Szt. Imre Társulat 5 kötet, Szt. István Társulat 6 kötet, Szukits antiquarium 9 kötet könyvet, a Gázgyár 1 áramszámláló órát.

Az intézet igazgatója e helyen is hálás köszönetét fejezi ki a nemes lelkű adakozóknak értékes adományaikért.

Statisztikai adatok.

O s z t á l y o k		I.	I.	II.	II.	III.	III.	IV.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	Összesen		
		A	B	A	B	A	B	A	B					szám	%	
A tanulók számának alakulása az év folyamán	Beírt nyilvános tanuló	52	54	43	48	48	46	48	45	60	61	56	38	599	—	
	„ magán „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	
	Osztályozott nyilvános tanuló	46	48	41	46	47	44	47	43	57	57	56	38	570	95.0	
	„ magán „	—	1*	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	0.3	
	Osztályoztatott összesen	46	49	41	46	47	44	47	43	57	57	57	38	572	95.3	
A t a n u l ó k k o r s z e r i n t	1927	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60	10.5	
	1926	30	29	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	79	13.8	
	1925	14	14	31	20	—	—	—	—	—	—	—	—	88	15.4	
	1924	2	4	8	20	30	24	—	—	—	—	—	—	99	17.3	
	1923	—	2	1	5	14	15	34	27	1	—	—	—	66	11.5	
	1922	—	—	—	1	4	12	13	34	1	—	—	—	62	10.8	
	1921	—	—	—	—	2	1	1	3	20	33	2	—	61	10.7	
	1920	—	—	—	—	—	—	—	—	2	17	38	4	42	7.3	
	1919	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	14	22	12	2.1	
	1918	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	0.5	
	1917	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	1916	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	1915	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	1914 vagy korábbi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	A t a n u l ó k v a l l á s s z e r i n t	római katolikus	37	49	25	46	39	39	39	37	44	46	43	30	473	82.7
		görög „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	2	0.3
református		3	—	4	—	7	—	4	—	10	4	5	2	39	6.8	
ágostai hitv. evangélikus		—	—	3	—	—	—	2	—	—	1	1	1	8	1.4	
görög keleti szerb		—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	0.2	
unitárius		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
izraelita		6	—	9	—	2	4	2	6	3	5	7	5	49	8.6	
baptista	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
A t a n u l ó k m e g o s z l o s z a s z e r i n t	magyar	46	49	41	46	46	42	47	43	57	56	57	38	568	99.4	
	német	—	—	—	—	1	2	—	—	—	1	—	—	4	0.7	
	tót	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	román	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	horvát	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	szerb	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	bunyevác, sokác	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	csak magyarul tudott	39	47	35	44	39	39	42	35	57	50	50	34	511	89.3	
	németül tudott	7	2	4	2	7	2	5	6	—	6	6	4	50	8.7	
	franciául tudott	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	3	0.5	
	angolul tudott	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	0.2	
olaszul tudott	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
más nyugati nyelven tudott	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
tótul tudott	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	1	1	6	1.1		
románul tudott	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	2	0.3		
horvátul, szerbül tudott	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
A t a n u l ó k s z ü l ő k f o g l a l k o z á s a s z e r i n t	Nagybirtokos, nagybérlő	—	1	—	2	1	1	1	—	—	2	2	1	11	1.9	
	Középbirtokos és bérlő	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	2.8	
	Kisbirtokos, kisbérlő	—	2	—	5	1	1	1	2	1	2	1	—	1	0.2	
	Kisbirtokos — napszámos	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	0.2	
	Egyéb önálló őstermelő	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	2	0.3	
	Gazdasági tisztviselő	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	0.2	
	Egyéb gazdasági segédszemély	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	0.2	
	Földmvelési napszámos	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	0.2	
	Nagyiparos, bányavállalkozó	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	0.3	
	Kisiparos- bányakisvállalkozó	3	11	3	5	1	9	4	6	6	2	6	3	59	10.3	
	Ipari vagy bányászati tisztviselő	—	1	—	—	2	1	2	3	—	3	1	1	14	2.4	
	Egyéb ipari v. bányászati segédsz.	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	5	0.8	
	Ipari v. bányászati napszámos	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Nagykereskedő	1	1	—	—	—	2	—	1	1	1	—	—	7	1.2	
	Kiskereskedő	5	1	2	1	4	1	2	3	3	6	7	2	37	6.5	
Kereskedelmi tisztviselő	—	1	5	1	—	1	1	1	—	2	1	1	14	2.4		
Egyéb keresk. segédszemély	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	0.2		
Kereskedelemnél napszámos	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Közlekedési nagyvállalkozó	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Közlekedési kisvállalkozó	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—		
Közlekedési tisztviselő	8	2	9	1	4	4	3	—	9	12	3	4	59	10.3		

*Nyilvános tanulóból lett magántanulóvá

fitikai adatai.

O s z t á l y o k		I.	I.	II.	II.	III.	III.	IV.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	Összesen	
		A	B	A	B	A	B	A	B					szám	%
A t a n u l ó k a s z ü l ő k f o g l a l k o z á s a s z e r i n t	Egyéb közlekedési segédszemély	1	6	9	1	6	1	6	2	3	—	4	1	40	6.9
	Közlekedésnél napzámos	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	2	0.3
	Köztisztviselő	9	5	4	5	10	6	11	7	8	5	4	8	82	14.3
	Pap, tanár, lanító	1	4	1	5	3	5	2	2	8	6	4	4	43	7.5
	Másféle értelmiségi	3	4	2	—	2	—	3	—	4	5	8	1	32	5.6
	Közhivatalban alk. altiszt	—	—	—	2	1	—	—	—	1	—	—	—	6	1.0
	Katonaliszt	2	2	1	3	2	1	2	1	2	2	3	—	21	3.7
	Katonai altiszt	3	1	—	4	1	3	—	2	—	1	1	2	18	3.1
	Nyugdíjas köztisztviselő	3	1	—	—	1	4	1	6	7	6	2	4	35	6.1
	Egyéb nyugdíjas tisztviselő	—	4	—	—	7	—	3	—	1	1	6	2	24	4.2
	Nyugdíjas, altiszt, szolgáló v. munkás	2	—	5	3	1	—	3	—	1	—	—	—	15	2.6
	Tökés, járadékos, háztulajdonos	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	3	0.5
	Különböző közelebből meg nem nev. napz.	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	7	1.2
	Házi cseléd	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Egyéb és ismeretlen foglalkozású	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	2	0.3
Árvaházi, szeretetházi tanulók	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	3	0.5	
A t a n u l ó k a s z ü l ő k l a k ó h e l y e s z e r i n t	Szegedi*	30	37	20	30	27	35	35	34	43	43	45	29	408	71.3
	Csongrád vm. egyéb községében**	1	4	2	2	4	3	—	4	4	4	2	—	30	5.2
	Abauj-Torna vm.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Bács-Bodrog vm.	2	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	4	0.7
	Baranya vm.	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	0.2
	Békés vm.	—	—	1	—	2	1	—	—	2	—	1	—	7	1.2
	Bihar vm.	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	0.3
	Borsod., Gömör és Kishont k. e. e. vm.	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	2	0.3
	Csanád, Arad és Torontál k. e. e. vm.***	2	3	1	6	—	6	2	4	2	3	5	5	39	6.8
	Fejér vm.	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	2	0.3
	Győr, Moson és Pozsony k. e. e. vm.	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	0.2
	Hajdú vm.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Heves vm.	1	1	2	2	1	—	—	—	—	—	—	—	7	1.2
	Jász-Nagykún-Szolnok vm.	1	—	—	1	—	1	1	—	—	—	1	—	5	0.9
	Komárom-Esztergom k. e. e. vm.	—	—	1	—	1	—	—	—	—	1	—	—	3	0.5
	Nógrád és Hont k. e. e. vm.	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	0.2
	Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm.	3	3	5	1	5	—	2	—	3	1	1	1	25	4.4
	Somogy vm.	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	0.3
	Sopron vm.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Szabolcs és Ung k. e. e. vm.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Szalmár, Ugocsa és Berez k. e. e. vm.	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	0.2
	Tolna vm.	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	0.3
	Vas vm.	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	3	0.5
	Veszprém vm.	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	0.3
	Zala vm.	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	0.3
	Zemplén vm.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Budapest	1	—	1	—	1	—	3	—	—	2	2	—	10	1.7
	Baja	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	0.2
	Debrecen	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	0.2
	Győr	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	1	—	6	1.0
Hódmezővásárhely***	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Kecskemét	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Miskolc	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	0.3	
Pécs	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Sopron	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Jugoszláv elcsatolt területen	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	0.2	
Oszttrák	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Román	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	2	
Óra mulasztások	1365	1181	1492	1124	1544	1870	1755	1125	2128	2095	2521	1076	19276	—	
Igazolatlan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Igazolt és igazolatlan óramulasztás	1365	1181	1492	1124	1544	1870	1755	1125	2128	2095	2521	1076	19276	—	
Rendkívüli tárgyként tanulók	Biológiai gyakorlatok	—	—	—	—	—	—	—	14	—	—	—	—	14	2.4
	Fizikai gyakorlatok	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	—	9	23	4.0
	Francia társalgás	—	—	—	—	2	—	3	1	6	11	8	—	31	5.4
	Műének	—	—	9	12	12	5	4	9	4	7	17	15	94	16.4
	Vívás	—	—	—	—	4	—	3	—	1	3	—	1	12	2.1

Bejárók:

*Domaszék 2, Jánosmező 1, Klebelsbergtelep 2, Mórahalom 3, Szatymaz 4, Szeged-Alsóközpont 1, Szeged-Felsőközpont 4.

**Algyő 1, Kiskundorozsma 9, Kistelek 4, Sándorfalva 7.

***Klarafalva 1, Ószentiván 3, Szőreg 7, Újszentiván 3.

****Hódmezővásárhely 6.

Kimutatás a nyilvános és magán-

B) Táblázat.

O s z t á l y o k		I. A		I. B		II. A		II. B		III. A		III. B	
		46		49		41		46		47		44	
A tanulók száma		sz	%	sz	%	sz	%	sz	%	sz	%	sz	%
Magavise- let szerint	Példás	32	69.6	31	64.6	23	56.1	37	80.4	35	74.5	28	63.6
	Jó	14	30.4	17	35.4	18	43.9	9	19.6	12	25.5	16	36.4
	Szabályszerű	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Kevésbé szabályszerű	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Előmenetel szerint	Jelesrendű	12	26.1	7	14.3	3	7.3	5	10.9	8	17.0	6	13.6
	Jórendű	13	28.3	13	26.5	7	17.1	17	36.9	13	27.7	12	27.3
	Elégségesrendű	14	30.4	20	40.8	24	58.5	20	43.5	15	31.9	20	45.5
	Egy tantárgyból elégtelen	4	8.7	—	—	4	9.8	2	4.3	9	19.2	6	13.6
	Két tantárgyból elégtelen	—	—	1	2.0	2	4.9	—	—	1	2.1	—	—
	Több tantárgyból elégtelen	3	6.5	8	16.4	1	2.4	2	4.3	1	2.1	—	—
	Elégtelen összesen	7	15.2	9	18.4	7	17.1	4	8.7	11	23.4	6	13.6

Tandíj-

C) Táblázat.

O s z t á l y			I. A	I. B	II. A	II. B	III. A	III. B	IV. A
			Egész díjat fizetett	I. félévben	32	36	24	24	20
II. félévben	30	32		23	27	23	23	29	
Tandíjmentes volt	I. félévben	—	—	2	—	1	3	4	
	II. félévben	2	—	1	—	1	3	2	
Tandíjkezdve- ményes volt	I. fok	I. félévben	9	9	9	6	9	12	9
		II. félévben	6	11	11	7	7	12	6
	II. fok	I. félévben	5	4	6	10	7	7	3
		II. félévben	7	4	3	6	6	2	1
	III. fok	I. félévben	6	4	2	8	7	1	8
		II. félévben	4	2	3	6	8	4	8
	IV. fok	I. félévben	—	—	—	—	3	2	2
		II. félévben	—	—	—	—	1	1	1

Egész díj 100 P. I. fok 80 P.
A tanulók a díjat havi rész-

tanulók magaviseletéről és előmeneteléről.

IV. A		IV. B		V.		VI.		VII.		VIII.		Ö s s z e s e n	
47		43		57		57		57		38		572	
sz	%	sz	%	sz	%	sz	%	sz	%	sz	%	szám	%
37	78.7	37	86.1	35	61.4	38	66.7	37	66.1	38	100	408	71.6
10	21.3	6	19.9	22	38.6	18	31.6	19	33.9	—	—	161	28.2
—	—	—	—	—	—	1	1.7	—	—	—	—	1	0.2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	8.5	7	16.3	5	8.8	3	5.3	10	17.5	3	7.9	73	12.8
10	21.3	13	30.2	11	19.3	5	8.8	15	26.3	12	31.6	141	24.6
23	48.9	18	41.9	25	43.8	34	59.6	29	50.9	23	60.5	265	46.3
4	8.5	3	7.0	5	8.8	6	10.5	2	3.5	—	—	45	7.9
3	6.4	2	4.6	5	8.8	6	10.5	1	1.8	—	—	21	3.7
3	6.4	—	—	6	10.5	3	5.3	—	—	—	—	27	4.7
10	21.3	5	11.6	16	28.1	15	26.3	3	5.3	—	—	93	16.3

kimutatás.

IV. B	V.	VI.	VII.	VIII.	Összesen szám szerint	Összesen % szerint
19	31	36	24	21	310	51.7
21	33	40	26	18	325	54.2
—	2	1	2	1	16	2.7
—	2	—	2	1	14	2.3
7	14	10	16	8	118	19.7
10	13	12	12	7	114	19.0
8	9	6	3	6	74	12.3
6	6	3	5	8	57	9.5
9	3	7	7	1	63	10.5
7	2	4	6	2	56	9.3
2	—	—	4	1	14	2.3
1	—	—	5	1	10	1.7

II. fok 60 P, III. fok 40 P, IV. fok 20 pengő.
letekben fizettek.

Kimutatás a nyilvános és magán-

a) szám

D) Táblázat.

O s z t á l y o k		I. A			I. B			II. A			II. B.			III. A							
A tanulók száma		46			49			41			46			47							
Előmeneteltantárgyak szerint	Tantárgyak	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen				
		Vallástan	29	11	6	—	18	21	10	—	23	9	4	—	24	9	13	—	31	9	7
	Magyar nyelv	18	11	13	4	8	12	20	9	7	11	22	1	7	22	15	2	16	20	11	—
	Latin nyelv	15	12	15	4	8	12	20	9	3	7	26	5	5	15	22	4	11	14	21	1
	Görög nyelv																				
	Francia nyelv																				
	Német nyelv																	11	15	16	5
	Történelem																	23	7	17	—
	Földrajz	16	15	15	—	9	17	23	—	13	11	17	—	20	20	4	2	22	10	15	—
	Természetriz	15	15	16	—	8	19	22	—	13	14	14	—	24	17	5	—	—	—	—	—
	Természettan																				
	Mennyiségtan	17	12	13	4	6	15	20	8	5	10	21	5	7	19	20	—	9	12	18	8
	Filozófia																				
	Rajz	4	20	17	5	6	10	33	—	5	14	22	—	5	16	25	—	8	24	15	—
	Testgyakorlás	13	29	4	—	16	26	3	—	17	18	4	—	19	20	4	—	27	19	—	—
	Egészségtan																				
	Szépíráás	5	20	20	1	2	17	30	—	12	11	18	—	4	16	26	—	—	—	—	—
	Gyorsírás																				
	Ének	25	13	8	—	22	20	7	—	24	16	1	—	26	19	1	—	—	—	—	—
	Összesen :	157	158	127	18	103	169	188	26	127	121	149	11	141	173	135	8	176	146	133	14
	Testnevelés alól felmentve	—			4			2			3			1							

tanulók magaviseletéről és előmeneteléről.
szerint.

III. B				IV. A			IV. B			V.			VI.			VII.			VIII.			Összesen									
44				47			43			57			57			57			38			572									
Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen				
32	6	6	—	19	17	11	—	21	19	3	—	22	20	15	—	21	25	11	—	31	14	12	—	23	13	2	—	299	173	100	—
13	22	9	—	5	11	26	—	15	17	11	—	12	24	17	4	10	33	14	—	12	18	24	—	5	18	15	—	128	219	197	28
10	12	20	2	5	22	19	—	7	16	17	3	5	17	33	2	3	7	4	—	14	9	33	—	3	15	20	—	89	158	286	48
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	4	3	—	5	11	5	—	5	11	4	—	3	4	1	—	14	26	13	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	14	24	4	3	7	22	—	10	15	12	—	11	12	7	—	31	53	65	7
12	10	22	—	4	11	28	—	8	13	21	1	5	9	34	4	2	9	39	—	7	15	28	—	8	12	18	—	65	107	192	26
16	19	9	—	21	18	8	—	16	17	10	—	15	11	26	5	14	15	23	—	16	29	12	—	14	9	15	—	135	125	120	10
18	14	12	—	23	14	10	—	25	9	9	—	15	11	26	5	15	23	5	—	16	29	12	—	9	15	—	—	162	139	117	2
—	—	—	—	16	14	15	—	23	8	12	—	15	19	19	4	18	19	20	—	16	29	12	—	—	—	—	—	132	125	123	6
20	63	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	21	25	—	12	11	15	—	61	61	64	—
9	10	21	4	7	10	21	9	7	12	21	3	10	13	26	8	5	15	29	8	11	19	27	—	7	7	24	—	100	154	261	57
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	12	15	—	—	—	—	—	11	12	15	—
13	13	18	—	14	10	22	—	13	19	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	68	126	163	—
22	17	3	—	29	18	—	—	17	11	13	—	18	29	5	—	18	23	15	—	31	17	2	—	26	8	1	—	253	235	54	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	39	16	1	—	22	12	2	2	61	28	3	2
—	—	—	—	18	5	13	11	17	18	4	4	11	12	20	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23	64	94	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46	35	37	29
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	97	68	17	—
165	136	131	6	161	150	173	33	169	159	132	11	121	172	222	50	99	165	219	29	211	226	178	4	145	133	135	2	1775	1908	1922	212
2				1			2			5			1			7			3			30									

D) táblázat:

Kimutatás a nyitvános és
p) százaléok

O s z i á l y o k		I. A.	I. B.	II. A.	II. B.	III. A.	III. B.
A tanulók száma		46	49	41	46	47	44
T a n t á r g y a k		Jeles	Jeles	Jeles	Jeles	Jeles	Jeles
Vallás tan		Jó	Jó	Jó	Jó	Jó	Jó
Magyar nyelv		Elégséges	Elégséges	Elégséges	Elégséges	Elégséges	Elégséges
Latin nyelv		Elégtelen	Elégtelen	Elégtelen	Elégtelen	Elégtelen	Elégtelen
Görög nyelv		—	—	—	—	—	—
Francia nyelv		—	—	—	—	—	—
Német nyelv		—	—	—	—	—	—
Történelem		—	—	—	—	—	—
Földrajz		—	—	—	—	—	—
Természettan		—	—	—	—	—	—
Természetrajz		—	—	—	—	—	—
Művészet tan		—	—	—	—	—	—
Filozófia		—	—	—	—	—	—
Rajz		—	—	—	—	—	—
Testnevelés		—	—	—	—	—	—
Egészségtan		—	—	—	—	—	—
Szépirodalom		—	—	—	—	—	—
Gyorsírás		—	—	—	—	—	—
Ének		—	—	—	—	—	—
Összesen		341	348	365	379	376	377
Tesztnevelés		34	38	27	30	31	31
—		26	28	6	9	1	0
82		49	65	22	46	46	46
49		41	46	47	46	47	44
65		46	46	47	46	47	44
22		47	46	47	46	47	44
46		44	46	47	46	47	44

magántanulók előmeneteléről.
szerint.

—	31'1	—	38'3	—	—	61'7	29'8	—	14'9	—	34'1	48'9	44'6	8'5	—	—	10'7	10'6	40'4	Jeles	47	IV. A.	
	29'0	—	10'6	—	—	38'3	21'4	—	21'4	—	29'7	29'8	38'3	23'5	—	—	46'7	23'6	36'2	Jó			
	33'5	—	27'6	—	—	46'6	—	44'6	—	31'8	21'3	17'1	59'5	—	—	—	40'4	55'2	23'4	Elégséges			
	6'4	—	23'5	—	—	2'2	—	19'1	—	4'4	—	—	8'5	—	—	—	2'2	10'6	—	Elégtelen			
47	35'9	—	39'5	—	—	39'5	30'2	—	16'3	—	53'5	58'2	37'2	18'6	—	—	16'1	34'9	48'9	Jeles	43	IV. B.	
	33'8	—	41'9	—	—	25'6	44'2	—	28'0	—	18'6	20'9	39'5	30'2	—	—	37'2	39'5	44'2	Jó			
	28'0	—	9'3	—	—	30'2	25'6	—	48'8	—	27'9	20'9	23'2	48'9	—	—	41'8	21'6	6'9	Elégséges			
	2'3	—	9'3	—	—	—	—	—	6'9	—	—	—	—	—	—	—	6'9	—	—	Elégtelen			
88	21'4	—	19'3	—	—	31'6	—	—	17'5	—	26'2	—	26'3	8'8	10'6	30'0	8'8	21'0	38'6	Jeles	57	V.	
	30'5	—	21'1	—	—	50'8	—	—	22'9	—	33'4	—	19'3	15'8	29'8	40'0	29'8	42'2	35'1	Jó			
	29'2	—	35'1	—	—	8'8	—	—	45'6	—	33'4	—	45'6	59'6	51'1	30'0	57'9	29'8	26'3	Elégséges			
	8'9	—	24'5	—	—	—	—	—	14'0	—	7'0	—	8'8	18'8	8'5	—	3'5	7'0	—	Elégtelen			
18	19'3	—	—	—	—	31'6	—	—	8'8	—	31'6	—	24'6	3'5	11'9	20'0	5'3	17'5	36'8	Jeles	57	VI.	
	32'2	—	—	—	—	40'3	—	—	26'3	—	33'3	—	26'3	15'8	28'6	46'7	12'3	57'9	43'9	Jó			
	42'8	—	—	—	—	26'3	—	—	50'9	—	35'1	—	40'3	68'4	52'4	33'3	71'9	24'6	19'3	Elégséges			
	5'7	—	—	—	—	—	—	—	14'0	—	—	—	8'8	12'3	7'1	—	10'5	—	—	Elégtelen			
123	34'0	—	—	—	—	69'6	54'4	—	19'3	19'3	—	28'1	28'1	26'3	27'0	25'0	24'6	21'0	54'4	Jeles	57	VII.	
	36'6	—	—	—	—	28'6	29'8	—	—	33'3	36'8	—	50'9	50'9	49'1	40'5	55'0	15'8	31'6	24'6			Jó
	28'8	—	—	—	—	1'8	3'5	—	—	47'4	43'9	—	21'0	21'0	24'6	32'5	20'0	57'9	42'1	21'0			Elégséges
	0'6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1'7	5'3	—			Elégtelen
79	35'0	—	—	—	—	57'9	68'4	—	28'9	18'4	31'6	—	—	36'8	21'0	36'7	37'5	7'9	13'1	60'5	Jeles	38	VIII.
	32'0	—	—	—	—	31'5	21'1	—	31'6	18'4	28'9	—	—	23'7	31'6	40'0	50'0	39'5	47'4	34'2	Jó		
	32'6	—	—	—	—	5'3	2'6	—	39'5	63'2	39'5	—	—	39'5	47'4	23'3	12'5	52'6	39'5	5'3	Elégséges		
	0'4	—	—	—	—	5'3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Elégtelen		
52	30'5	53'3	31'3	12'6	64'9	46'7	18'7	31'6	17'5	32'8	34'2	38'6	34'6	16'7	19'9	26'4	15'5	22'3	52'3	Jeles	572	Ö s s z e s e n	
	32'8	37'4	23'8	35'2	29'8	43'4	34'7	39'5	26'9	34'4	32'4	33'1	32'0	27'4	33'9	49'1	27'7	38'2	30'2	Jó			
	33'1	9'3	25'2	51'6	3'2	9'9	44'9	28'9	45'6	32'8	31'8	27'8	30'8	49'2	41'7	24'5	50'1	34'5	17'5	Elégséges			
	3'6	—	19'7	0'6	2'1	—	1'7	—	10'0	—	1'6	0'5	2'6	6'7	4'5	—	6'7	5'0	—	Elégtelen			

E) táblázat. *Kimutatás a szertárak, könyvtárak, ingóságok, gyarapodásáról, értékéről.*

Vagyontárgyi csoportok	Vétel útján	Ajándék útján	Ezévi gyarapodás értéke P	Tanévvégi állomány	Az állomány értéke P
Bútorok	4	—	20'86	662	14.727'86
Házi, irodai felszerelés	5	—	—	458	8.235'64
Tanári könyvtár	103	48	2206'21*	15.114	40.879'31
Kötelező olv. könyvtára	—	—	—	3.115	1.883'10
Nagyobb ifj. könyvtár	—	—	300'—	1.789	3.804'30
Kisebb ifj. könyvtár	—	—	300'—	761	885'20
Énekszertár	16	—	6'—	6.044	1.105'60
Fizikai szertár	16	1	294'46	994	50.615'79
Földrajzi szertár	—	—	—	353	4.789'—
Philológiai és tört. szertár	—	—	—	518	1.923'—
Rajzszertár	—	—	—	2.907	1.619'90
Természetrajzi szertár	1	—	3'—	8.339	16.292'32
Tornaszertár	—	—	555'—	470	9.537'82
Vegyleni szertár	—	—	—	19	565'—
Zeneszertár	23	—	10'42	168	345'42

*) Folyóiratokkal és az 1935/36.—1936/37. költségvetési évek gyarapodásával.

F) táblázat.

Az iskola benépesülésének visszatekintő táblázata 1920/21. tanévtől.

Tanév	I. A.	I. B.	I. C.	II. A.	II. B.	II. C.	III. A.	III. B.	III. C.	IV. (A)	IV. B.	V. (A)	V. B.	VI. (A)	VI. B.	VII. (A)	VII. B.	VIII. (A)	VIII. B.	Össze- sen	
1920/21	36	35* 14	35	56	46 6	27	58	55 4		53	54 9	58	54 2	49	6	58	5	41	5	651 51	** 702
1921/22	48	57 6		54	50 4		54	47 3		53	53 4	56	53 6	53	1	47	1	48	1	620 26	646
1922/23	57	51 1	49	53	53 6		53	44 3		49	38 2	62	38 2	49	9	37	6	43	1	638 30	668
1923/24	56	53 6	53	65	65 2		45	42 4		43	32 3	64	32 3	50	1	39	2	42	2	649 23	672
1924/25	68	56 2	58	79	65 2		54	56 3		41	42 3	45	42 3	62	1	46	—	40	1	712 15	727
1925/26	61	53	57	75	72 2		65	61 2		55	52 4	43	52 3	44	3	55	5	45	3	738 24	762
1926/27	46	37 3	36	73	66 5		60	64 7		62	58 2	64	58 2	44	1	35	3	50	3	695 26	721
1927/28	50	54 8		46	49 8		59	53 2		48	51 2	52	40 4	53	3	39	2	34	3	628 32	660
1928/29	48	53 1		41	35 5		44	45 2		49	42 3	68	42 1	43	31	57	2	36	3	592 17	609
1929/30	60	57 5		44	45 2		44	43 2		41	41 3	57	41 —	60	—	37	35 2	56	—	620 14	634
1930/31	53	51 —	57	48	42 1		39	37 1		40	40 2	61	40 —	53	—	59	—	37	35 2	652 6	658
1931/32	67	63 2		47	52 42		38	29		38	33	54	33 2	46	—	57	—	55	2	621 6	627
1932/33	46	51 1		42	43 1	30	44	47 —	36	55	—	61	—	50	1	39	—	56	3	600 6	606
1933/34	49	47	47	47	45		53	51 1		55	59	42	59 1	48	1	44	1	33	—	620 4	624
1934/35	48	46	48	65	65		40	41		53	58 1	40	47	44	—	50	—	43	2	688 3	691
1935/36	62	60		51 1	55		48	50		42	32	41	40	63	1	41	—	46	1	631 3	634
1936/37	52	54 1***		42 1***	48		48	46		48	45	60	—	61	—	56	1	38	—	597 3	600

* A felső szám a nyilvános tanulók száma, az alsó szám a magántanulóké. ** A nyilvános és magántanulók száma összegezeve.

*** Nyilvános tanulóból lett magántanuló

Tájékoztató az 1937—38. iskolai évre.

a) **Beíratások.** A beírások június 21. és 22-én, továbbá szeptember 1. és 2. napjain lesznek. A beírásnál minden tanuló lehetőleg szülője vagy gyámja kíséretében jelenik meg.

Az I. osztályba csak olyan növendék vehető fel, aki szeptember 15-ig élete 10. évét már teljesen betöltötte és az elemi iskola négy alsó osztályát nyilvános, vagy magánúton sikerrel elvégezte. A felvételhez szükséges okmányok: a) születési anyakönyvi kivonat és a katolikusok részéről keresztlevel; b) IV. oszt. elemi iskolai bizonyítvány, vagy Értesítő; c) újraoltási bizonyítvány. Aki ez utóbbival nem rendelkezik, azt a tanév folyamán újraoltjuk.

Folytatólagosan a II-VIII. oszt.-ba íratkozók csak a Tanulmányi Értesítőjüket hozzák magukkal, de ha más intézeiből jönnek, születési anyakönyvi kivonatukat is (katolikusok keresztlevelüket is) kötelesek bemutatni.

Különböző díjak. A nyilvános és magántanulók felvételi díjat, tandíjat és fenntartási díjat fizetnek. *Felvételkor* minden tanuló (a tandíjmentesek, hadiárvák, hadigyámoltak kivételével) 16 pengő 50 fillért fizet; a tandíjmentesek 13 pengő 50 fillért, a jeles és jórendű hadiárvák, hadigyámoltak 30 fillért, más hadiárvák, hadigyámoltak 9 pengő 30 fillért. A *tandíj és fenntartási díj* együttes összege a nyilvános tanulóknál évi 100 pengő, a magántanulóknál 150 pengő. Jeles és jó előmenetelű hadiárvák és hadigyámoltak tandíjat és fenntartási díjat nem fizetnek.

A megfelelő viseletű és előmenetelű *nyilvános tanulók* ha atyjuk (gyámjuk) anyagi helyzete azt megokolttá teszi, ráutaltságukhoz mérten s megállapított százalékos keretek között az egyesített tandíj és fenntartási díj kirovása tekintetében díjkedvezményben, illetőleg mentességben részesülnek.

Teljes mentesség és negyedik fokozatú díjkedvezmény (évi 20 P díj) csak példás viseletű, általános jeles előmenetelű és teljesen szegény tanulóknak adható. Második és harmadik fokozatú kedvezményben (évi 60, ill. 40 pengő díj) legalább jó viseletű és legalább általános jó előmenetelű tanulók részesíthetők. Elsőfokú kedvezményben (évi 80 pengő díj) a középiskolák alsó négy osztályában elégséges előmenetelű tanulók is részesíthetők, ha legalább jó viseletűek és ha azokból a tárgyakból, amelyek a magasabb osztályba való felvételnél figyelembe veendőek, nem volt több elégséges osztályzatuk, mint jeles és jó együttvéve. Ebben a kedvezményben az V—VIII. osztályos tanulók közül csak az részesülhet, aki a tanári testület megítélése szerint valamely olyan tárgyból, amely az érettségi vizsgálatnak a tárgya, vagy a természettudományi

tárgyakból állandóan kiváló eredményt mutat fel. Nem részesíthető tandíjkedvezményben az a tanuló, akinek atyja (gyámja) az évi 100 pengő díjösszeget nyilvánvalóan nehézség nélkül megfizetheti. *Magántanuló* sem díjkedvezményben, sem mentességben nem részesíthető.

Díjkedvezmény, illetőleg mentesség csak szabályszerű (bélyegmentes) folyamodványban előterjesztett kérelemre adható. A kérvények a tanév elején szeptember hó 15-ig, illetőleg február hó 10-ig nyújthatók be az intézet igazgatóságánál.

A nyilvános tanulók a tanári testület által megállapított és kirótt tan- és fenntartási díj együttes összegét öt egyenlő részletben: október, november, január, március és április 5-ig tartoznak lefizetni.

Azt a tanulót, aki az esedékes díjot a figyelmeztetés dacára sem fizette be, az igazgató a tanulók közül haladéktalanul törli s erről a szülőt írásban értesíteni köteles. Az ílymódon törölt tanuló az előadásokat nem látogathatja, s újabb felvétele csak a hátralék kifizetése után történik.

c) **Felmentések.** Aki súlyos testi fogyatkozás, vagy betegség miatt a testgyakorlás, az ének, vagy a rajz technikai része alól fel akarja magát mentetni, az hatósági orvosi bizonyítvánnyal felszerelt folyamodványban kérje ezt az intézet igazgatóságától. Bélyegilleték 2 P, szegénységi bizonyítvány melléklésével bélyegmentes a kérvény.

d) **Pótló és különbözeti vizsgálatok** augusztus 30-án, **javítóvizsgálatok** augusztus 30.-án és 31.-én lesznek. Azok a tanulók, akik egy kötelező tárgyból kaptak elégtelen érdemjegyet és magaviseletük *kevésbé szabályszerű*, a gimnázium igazgatójához folyamodhatnak javítóvizsgálati engedélyért július 1-ig. Egyébként egy tárgyból bukott tanulónak *nem* kell vizsgálati engedélyért folyamodnia. A két, vagy több tantárgyból bukott tanulók egyáltalán nem kaphatnak javítóvizsgálatra engedélyt.

e) **Magántanulásra vonatkozó közlések** A középiskoláról szóló 1934. évi XI. t. c. végrehajtási utasítása szerint, azok a tanulók, akik a középiskolát magánúton végzik, két csoportba oszthatók: I. Az *első csoportba* tartoznak azok a szabályszerű korú, vagy ennél legfeljebb két évvel idősebb *magántanulók*, akik azért nem látogathatják rendszeresen a középiskolát, mert a) vagy nincs lakóhelyükön középiskola, b) vagy hatósági orvosi bizonyítvánnyal igazolják, hogy testi alkalmatlanság miatt, illetőleg egészségi okokból nem lehetnek rendes tanulók, c) vagy igazolják, hogy egyéb körülmények miatt kénytelenek magánúton folytatni tanulmányaikat, d) vagy mint leánytanulók járnak fiúgimnáziumba (amennyiben lakóhelyükön nem lenne leányközépiskola). Ezeket a magántanulókat az a), b), c) esetben az iskola igazgatója a rendes beírási időben a maga hatáskörében veszi fel és bocsájtja magánvizsgálatra feltéve, hogy a magántanuló tanulmányaiban nincs egy évnél hosszabb megszakítás. A felvételt az egyházi hatóság (Katolikus Főigazgatóság, Budapest IV. Váci utca 33. Piaristák) engedélyezi a d) alatt felsorolt tanulókra nézve, valamint az a), b), c) esetben akkor, ha a tanulmányok folytatólagos elvégzésében egy évnél hosszabb a megszakítás, vagy pedig rendkívüli időben történik a vizsgálat (a magánvizsgálatok rendes ideje szeptember, december és június ill. a VIII. osztályú tanulóknál

május). A II. csoportba tartoznak azok a magánvizsgálatot tevő egyének, akik tanulmányaikat szabályszerű kornál idősebb korban kezdik (I. osztályú vizsgálatok idején 12 éves és 9 hónaposnál idősebbek), vagy hosszabb megszakítás után folytatják, akik tehát koruknál fogva mint rendes tanulók nem végezhetnék tanulmányaikat. Ezeknek is a vizsgálati engedélyt a Katolikus Főigazgatóság adja meg.

A rendes időben beírt magántanulók és a magántanulásra tért nyilvános tanulók kivételével a többinek kérelmeznie kell a magánvizsgálat letévesését 2 P-s okmánybélyeggel ellátott *folyamodványban*. A folyamodvány mellékletei: 1. születési anyakönyvi kivonat; 2. végzett tanulmányokról szóló eredeti bizonyítványok; 3. helyhatósági lakásbizonyítvány; 4. ha a legutolsó iskolai bizonyítvány egy évnél régebbi keletű, mellékelni kell még egy sajátkezűleg írt és két tanú aláírásával ellátott Nyilatkozatot, amelyben kijelenti a tanuló, hogy legutolsó bizonyítványának kelte óta sem mint nyilvános, sem mint magántanuló, semmiféle középiskolai vizsgálatot nem kísérelt meg. Ilyenkor azt is igazolni kell, megfelelő bizonyítványokkal, hogy az illető legutolsó bizonyítványának kelte óta, folyamodványának kelteig hol és mivel foglalkozott. Minden mellékletre 30 filléres okmánybélyeg kell, de szegénységi bizonyítvány mellett a mellékletek bélyegmentesek. A folyamodvány az igazgatóságnál nyújtandó be, legalább is két hónappal a vizsgálat előtt és pedig az intézet igazgatóságához címezve, ha olyan rendeskorú tanuló óhajt vizsgálatot tenni, aki nem lép át más típusú középiskolából, tanulmányaiban nincs egy évnél hosszabb megszakítás és lakóhelyén nincsen megfelelő típusú középiskola — minden más esetben a Katolikus Főigazgatósághoz címzendők a kérvények.

Az engedély elnyeréséről és a magánvizsgálatra való jelentkezés pontos idejéről értesítést kap a tanuló az iskola igazgatóságától. A vizsgálatra való jelentkezés alkalmával a tanulónak be kell mutatnia az elvégzett olvasmányok, fordítások és könyv nélkül megtanult költemények és prózai részletek jegyzékét (ha ez nem kielégítő, a vizsgálatra való bocsátás megtagadható) és fel kell mutatni illetékes lelkésze bizonyítványát, hogy vallási köteletségeinek az egész év folyamán eleget tett. Ugyanekkor, a vizsgálat megkezdése előtt le kell fizetni a felvételi díjat (13'50 P-t) a tan- és fenntartási díjat (150 P), tárgyanként 4'80 P-t és 4'80 P elnöki díjat.

Az a magántanuló, aki egy tárgyból elégtelen érdemjegyet kap, a következő magánvizsgálatok idején javítóvizsgálatot tehet. Ezen vizsgálat díja 1'60 P, a több tárgyból bukott magántanuló vizsgálatát csak egy év múlva ismételheti meg. Ugyancsak osztályismétlésre utasítatik az a magántanuló is, akinek kellőnél több írásbeli dolgozata elégtelen.

A rendeskorú magántanuló évenként csak egy osztályról tehet vizsgálatot. A túlkoros — hacsak túlkorosságának nem ismétlés az oka — három havi időközben egy osztályról, hat havi időközben pedig két osztályról összevont vizsgálatot is tehet, ha kimutatja, hogy a szóbanforgó osztályok tantárgyainak megtanulására elég időt fordított. Ebben az esetben minden osztály tananyagából külön vizsgálatot kell tennie.

Ha az engedélyt nyert tanuló az előírt időben vizsgálatra nem jelentkezik, elmaradásának kellő megindokolása mellett az igazgató saját hatáskörében — két éven belül meghosszabbíthatja az engedélyt.

f) **Különbözeti vizsgát** tartozik tenni az a tanuló, aki valamely külföldi, vagy elcsatolt területbeli tanintézetből, vagy más típusú hazai középiskolából, polgári, ill. valamely szakiskolából óhajt iskolánkba átlépni. Külföldi tanintézetekből való átlépéshez az engedélyt a nm. vallás- és közoktatásügyi minisztériumtól, a hazai iskolák tanulói pedig az intézet igazgatójától kéri.

Bármely hatósághoz tartozzék is a különbözeti vizsgálat engedélyének a megadása, az illető hatósághoz címzett, 2 P-s okmánybélyeggel felszerelt folyamodványt, minden meglévő iskolai bizonyítvány (az elemiektől eltekintve) melléklésével, az iskola igazgatóságánál kell benyújtani. Idegennyelvű bizonyítványokról hiteles fordítás is szükséges. A mellékletek 30—30 filléres okmánybélyegektől csak szegénységi bizonyítvány esetén mentesek.

A külföldi tanintézetekből jövők különbözeti vizsgálatának tananyagát a nm. VKM. állapítja meg esetről-esetre. A hazai iskolából átlépő tanulók vizsgálatának tananyagáról felvilágosítást nyújt az intézet igazgatósága.

A kiállott különbözeti vizsgálat csak arra az intézetre érvényes, amelyben a tanuló a vizsgálatot letette, s amelyben tanulmányait folytatni akarja. Ha magánvizsgálatot is akar tenni, akkor a különbözeti vizsgálatot csak közvetlenül a magánvizsgálat előtti napokban teheti le.

Aki a különbözeti vizsgálaton egy tárgyból bukott, az igazgatói engedéllyel 2 hónap múlva javíthat. Ha ekkor ismét megbukik, csak egy év múlva jelentkezhetik különbözeti vizsgálatra. Aki a különbözeti vizsgálaton két tárgyból bukott, vagy két írásbelije elégtelen, az csak egy év múlva ismételheti meg a teljes vizsgálatot.

A különbözeti vizsgálat díja tárgyanként 3'20 P.

g) **Használatban levő tankönyvek jegyzéke:**

I. osztály: Róm. kat nagyobb katekizmus. — Bartha—Tordai: Magyar olvasókönyv I. o. 7. kiadás — Alszeghy—Sík: Magyar nyelvtan I. o. 2. átdolgozott kiadás. — Módi: Latin olvasókönyv. — Karl—Vargha: Földrajz I. és II. kötet. — Bán—Greguss—Para: Természetrajz I. k. — Suták—Vörös—Hatvani: Mennyiségtan. — Németh—Solymos: Daloskönyv. A piarista diák kis kalauza. — Eggenberger—Rényi: A magyar helyesírás szabályai. — Kogutowicz Károly: Iskolai atlasz.

II. osztály: Pokorny: Ószövetségi biblia 16. k. — Alszeghy—Sík: Magyar nyelvtan II. o. 2. átdolgozott kiadás. — Esztergomy—Gaál—Nagy: Latin olvasó és gyakorló könyv II. k. — Pirchala—Esztergomy—Nagy: Latin nyelvtan. — Karl—Vargha: Földrajz II. k. — Bán—Greguss—Para: Természetrajz II. k. — Suták—Vörös—Hatvani: Mennyiségtan. — Németh—Solymos: Daloskönyv. A piarista diák kis kalauza. — Eggenberger—Rényi: A magyar helyesírás szabályai. — Kogutowicz Károly: Iskolai atlasz.

III. osztály: Pokorny: Újszövetségi biblia. — Tordai—Magasi: Magyar olvasókönyv III. — Alszeghy—Sík: Magyar nyelvtan III. o. — Esztergomy—Gaál—Nagy: Latin olvasó és gyakorlókönyv III. — Pirchala—Esztergomy—Nagy: Latin nyelvtan. — Bitter—Puhr: Német nyelvkönyv I. r. — Jászai—Balanyi: Magyarország története. III. o. — Karl—Vargha: Földrajz. III. k. — Suták—Vörös—Hatvani: Mennyiségtan. — Nagy L. József: Kis fizika. — Melly—Párdányi: Egészségtan III. o. számára. A piarista diák kis kalauza. — Eggenberger—Rényi: A magyar helyesírás szabályai. — Barthos—Kurucz: Történelmi atlasz. — Kogutowicz Károly: Iskolai atlasz. — Biró: Műalkotások könyve. — Burián: Magyar-latin és latin-magyar szótár. — Kelemen: Német-magyar és magyar-német szótár.

IV. osztály: Pokorny: Kat. szertartástan. — Alszeghy—Sík: Stiliztika. II. kiadás. 1931. — Csengery—Orbán: Historia Romanorum. III—IV. — Csengery—Orbán: Latin nyelvtan. — Bitter—Teveli: Német nyelvkönyv. — Kontraszty—Tihanyi: Egyetemes történelem. I. k. — Karl—Vargha: Földrajz IV. k. — Koch N.—Koch S.: Ásványtan és vegytan — Suták—Hatvani—Lóky: Mennyiségtan. — Kiss J.: Az egységes magyar gyorsírás tankönyve. I. — A piarista diák kis kalauza. — Arany—Lehr: Toldi. — Burián: Magyar-latin, latin-magyar szótár. — Eggenberger—Rényi: A magyar helyesírás szabályai. — Barthos—Kurucz: Történelmi atlasz. — Kelemen: Német-magyar, magyar-német szótár. — Kogutowicz Károly: Iskolai atlasz.

V. osztály: Schütz: Kat. hittan. 7. k. — Bartha—Tordai: Retorika. — Maywald—Vayer: Görög nyelvtan. — Jirka: Görög olvasókönyv. — Friml: Livius XXI—XXII. könyve. — Vézner: Lirai szemelvények. — Pirchala—Esztergomy—Nagy: Latin nyelvtan. — Bitter—Teveli: Német nyelvkönyv. — Bitter—Teveli: Rendszeres német nyelvtan. — Birkás: Francia nyelvtan. — Birkás: Francia nyelvkönyv. — Kontraszty—Tihanyi: Egyetemes történet II. kötet. — Bán—Greguss—Para: Növénytan. — Suták—Hatvani—Lóky: Mennyiségtan. — Kiss J.: Az egységes magyar gyorsírás tankönyve. II. — A piarista diák kis kalauza. — Eggenberger—Rényi: A magyar helyesírás szabályai. — Barthos—Kurucz: Történelmi atlasz. — Birkás: Francia-magyar és magyar-francia zsebszótár. — Burián: Magyar-latin és latin-magyar szótár. — Wágner—Horváth: Római régiségek. — Kelemen: Magyar-német és német-magyar szótár. — Lévay—Vida: Görög-magyar és magyar-görög szótár.

VI. osztály: Schütz: Katolikus erkölcsstan. 7. k. — Bartha—Tordai: Poetika. — Marót—Wagner: Homeros Odisseiája. — Jirka: Szemelv. Xenophon és Herotodos műveiből. — Maywald—Vayer: Görög nyelvtan. — Láng: C. Sallustii Crispi Coniuratio Catilinae et Bellum Jugurthinum. — Pirchala—Esztergomy—Nagy: Latin nyelvtan. — Wirth: Szemelv. P. Vergilius M. Aeneiséből. — Kuzmics: Cicero válogatott beszédei. Bitter—Teveli: Német nyelvkönyv. — Bitter—Teveli: Rendszeres német nyelvtan. — Kontraszty—Tihanyi: Egyetemes történelem. III. kötet. — Gelei—Greguss: Az ember és az állatok élete. — Suták—Hatvani—Lóky: Mennyiségtan. — Lóky: Négyjegyű logaritmuskönyv. — A piarista diák kis kalauza. — Eggenberger—Rényi: A magyar helyesírás szabályai. — Barthos—Kurucz: Történelmi atlasz. — Birkás: Francia-magyar és magyar-

francia szótár. — Burián: Magyar-latin és latin-magyar szótár. — Kelemen: Magyar-német és német-magyar szótár. — Lévai—Vida: Görög-magyar és magyar-görög szótár.

VII. osztály: Schütz: Kat. egyháztörténet. 5. k. — Prónai—Alszeghy—Sik: A magyar irodalom történetc és olvasókönyv. VII. o. II. k. — Gerecs—Mészáros: Görög lírai anthológia és Antigone. — Marót—Wagner: Homeros Iliasa. — Maywald—Vayer: Görög nyelvtan. — Wirth: Szemelvények P. Vergilius M. Aeneiséből. — Fehér: Cicero de signis. — Huszti: Ifj. Plinius levelei. — Pirchala—Esztergomy—Nagy: Latin nyelvtan. — Bitter—Teveli: Német irodalomtörténet I. r. — Bitter—Teveli: Rendszeres német nyelvtan. — Birkás: Francia irodalmi olvasókönyv I. r. — Birkás: Francia nyelvtan. — Kontraszty—Tihanyi: Egyetemes történelem IV. k. — Kalmár—Varga: Földrajz. — Suták—Hatvani—Lóky: Mennyiségtan. — Lóky: Négyjegyű logaritmuskönyv. — Nagy L. József (Fehér—Szekeres): Kísérleti fizika. — A piarista diák kis kalauza. — Eggenberger—Rényi: A magyar helyesírás szabályai. — Barthos—Kurucz: Történelmi atlasz. — Birkás: Francia-magyar és magyar-francia szótár. — Gerlóczy—Fodor: Egészségtan. — Wagner—Horváth: Római régiségek. — Burián: Magyar-latin és latin-magyar szótár. — Kelemen: Német-magyar és magyar-német szótár.

VIII. osztály: Schütz: Kat. hitvédelem. — Prónai—Alszeghy—Sik: A magyar irodalom története és olvasókönyv a VIII. o. r. II. kiadás. — Kerényi: Platon és Aristoteles. — Maywald—Vayer: Görög nyelvtan. — Wirth: Szemelvények Quintus Horatius Flaccus műveiből. — Pirchala—Esztergomi—Nagy: Latin nyelvtan. — Balogh: Szemelvények P. Cornelius Tacitus műveiből. — Bitter—Teveli: A német irodalom története II. r. — Bitter—Goethe: Iphigenie auf Tauris. — Bitter—Teveli: Rendszeres német nyelvtan. — Birkás: Francia irodalmi olvasókönyv II. r. — Balanyi—Jászai: Magyarország oknyomozó története VIII. o. — Suták—Hatvani—Lóky: Mennyiségtan. — Nagy L. József (Fehér—Szekeres): Kísérleti fizika. — Kornis: A pszichológia és logika elemei. — A piarista diák kis kalauza. — Eggenberger—Rényi: A magyar helyesírás szabályai. — Barthos—Kurucz: Történelmi atlasz. — Wagner—Horváth: Római régiségek. — Birkás: Francia-magyar, magyar-francia zsebszótár. — Burián: Magyar-latin és latin-magyar szótár. — Kelemen: Német-magyar és magyar-német szótár. — Lévay—Vida: Görög-magyar és magyar-görög szótár. — Gerlóczy—Fodor: Egészségtan. — Bitter—Teveli: Wilhelm Tell. — Lóky: Négyjegyű logaritmuskönyv.

* * *

Az I—VIII. osztályban a római katolikus tanulók részére Sik—Schütz: Imádságos könyv.

* * *

Figyelmeztetjük az ifjúságot, hogy az intézet fegyelmi szabályai a nagy szünetekben is kötelezők és hogy tanulóink az intézetet kívül álló egyesületeknek a vakációban sem lehetnek tagjai. Továbbá tilos az egyetemi hallgatók tányérformájú sapkaviselete és helyette ajánljuk a jelenlegi gyalogság sapkáját, sötétkék színben, világoskék

szegéssel, piarista címerrel és oldalt, a szokásos ezüst, ill. arany osztályjelzéssel. A vidékről bejáró tanulókra kötelező ez a sapkaviselet.

Az intézeti Segítő-Egyesülettől csak szegénysorsú, legalább elégséges előmenetelű és jó magaviseletű tanulók kaphatnak könyvet, írásbeli kérelemre. Bélyegmentes kérvények augusztus hó folyamán küldendők be a Segítő-Egyesület felügyelő tanárának, Szeged, Kegyesrendi Városi Gimnázium címén.

* * *

Az iskola igazgatósága a nyári szünidőben hivatalos órát **szerdán tart** 11–12 óráig.

* * *

Vidéki szülők figyelmébe! A gimnáziummal közvetlen kapcsolatban álló piarista internátus (konviktus) **nincsen**. — Postán tandíjat ne küldjenek az intézet címére a szülők.

Tartalom.

I.

Levelek egy nagydiákhoz a világnézetéről. Irta: dr. Révai József 3

II.

Évzáró beszéd. Elmondta: dr. Berecz János, egyetemi nyilv.
rendes tanár, a Szegedi Piarista Diákszövetség elnöke . 63

III.

Iskolánk multja.

1. *Az intézet multjának vázlatos története* 67
2. *Az intézet értesítőiben megjelent értekezések, beszédek stb.* 68
3. *Iskolánk és volt tanítványai* 71
4. *Emlékbeszéd Zvér Endréről.* Elmondta: dr. Sáray Ferenc,
posta-főigazgató, a Szegedi Piarista Diákszövetség vá-
lasztmányi tagja 71
5. *Piarista diák — öreg diák.* Elmondta dr. Kisparti János,
tanker. kir. főigazgató 75

IV.

Iskolánk az 1936—37. tanévben.

1. *Iskolai hatóságok* 79
2. *A tanév lefolyása és az intézet állapota* 79
 - a) *Az iskolai év lefolyása* 79
 - b) *Változás a tanári testületben* 80
 - c) *A tanulók létszáma* 80
 - d) *Hivatalos látogatások* 80
 - e) *Valláserkölcsi nevelés* 80
 - f) *Hazaszeretetre való nevelés* 81
 - g) *Iskolánk és a szülők* 82
 - h) *Fegyelmi állapot* 83
 - i) *Tanulmányi állapot* 83
 - j) *Egészségi állapot* 83
 - k) *Tanulóink lakásviszonyai, bejáró tanulók* 83
 - l) *Az iskola épülete* 84
 - m) *Könyv- és szertárak* 84
 - n) *Takarítás, fűtés. Altisztek* 84
3. *A tanári testület* 85
 - a) *Tagjai és iskolai munkakörük* 85
 - b) *Tananyag és használt tankönyvek* 89
 - c) *A tanári testület iskolán kívüli, hitéleti, társadalmi és
irodalmi munkássága* 90

4. Iskolánk tanulói	93
a) A tanulók érdemsorozata: α) rendes tantárgyak: β) rendkívüli tantárgyak	93
b) Javítóvizsgálatok	115
c) Pótlóvizsgálatok	115
d) Különbözeti vizsgálatok	115
e) Magánvizsgálatok	116
f) Érettségi vizsgálatok	116
g) Üzemek és intézmények helyszíni tanulmányozása. Kirándulások	118
h) A tanulók az intézet egyesületi életében	119
i) A tanulók jutalmazása, segélyezése. Ösztöndíjak	129
5. Iskolánk statisztikai adataiban	133
A) táblázat: a tanulók számának évközi alakulása, vallásmegoszlása, kormegoszlása, anyanyelve és nyelvismerete, a szülők foglalkozása, lakhelye, a tanulók óramulasztása, a rendkívüli tárgyak tanulói	134
B) táblázat: Általános kimutatás a tanulók magaviseletéről és előmeneteléről	136
C) táblázat: tandíjfizetésre vonatkozó kimutatás	136
D) táblázat: Részletes kimutatás a tanulók előmeneteléről α) szám szerint, β) százalék szerint	138
E) táblázat: szertárak, könyvtárak, ingóságok szaporodására vonatkozó kimutatás	142
F) táblázat: Az iskola benépesülésének visszatekintő kimutatása az 1920—21. tanévtől	143

V.

Tájékoztató az 1937—38. iskolai évre.

a) Beírások	144
b) Különböző díjak	144
c) Felmentések	145
d) Javító-, pótló- és különbözeti vizsgálatok	145
e) Magántanulásra vonatkozó közlések	145
f) Használatban lévő tankönyvek jegyzéke	147

Juhász István
könyvnyomdája
Szegeden. 1937